

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

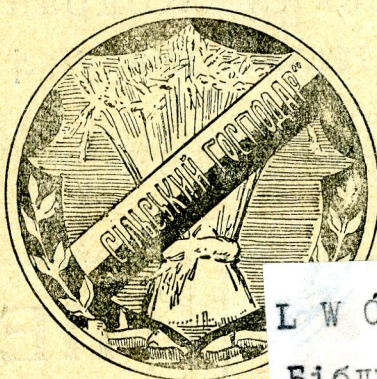
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7- „
„ цілий рік 14- „

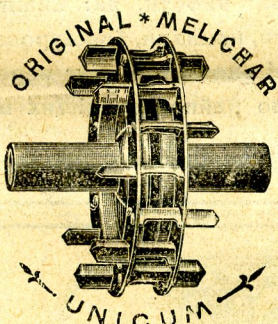
Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

L W Ó W Czarnieckiego 24.
Бібліотека Наук.Т-ва ім.
Шевченка

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рілньничих машин
Фр. Меліхар - Умрат і Спілка,
БРАНДИС н/л.
Філія ЛЬВІВ, вул. Городецька ч. 61.

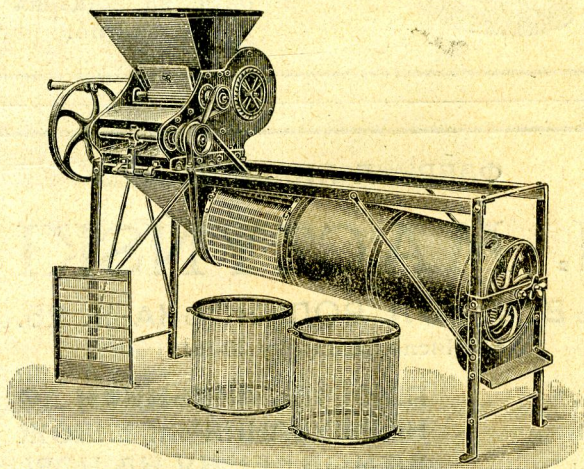
Найбільші в Європі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент „**UNICUM**“. — Сівалки комбіновані, патент „**IMPERATOR**“. — Сівалки до штучних навозів. — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сівалки рядові трибові, патент „**PATRIA**“. — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент „**PATRIA-MIGNON**“.

Копачки до картофелі, патент „**MELICHAR-HAJEK**“. — Жнивярки патент „**GRATIA**“. Косярки патент **GLORIA**.

КРІМ СЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелев, планети ручні і кінні. Австрійські трієри марки „**RHÖNIX**“, чеські січкальні системи **Bentall'a**, бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока „**LIBELLA**“ і т. п.

ДАХІВКА! Палена, легка і непромакальна, **гусаки, цегла**

продає найдешевше

Фабрика дахівок і цегли в Ходорові.

БЮРО ПРОДАЖІ також у фірми

Мастальський і Кодрантовський

ЛЬВІВ, ВУЛ. ТРЕТЬОГО МАЯ Ч. 2/1. Ч. тел. 2-67.

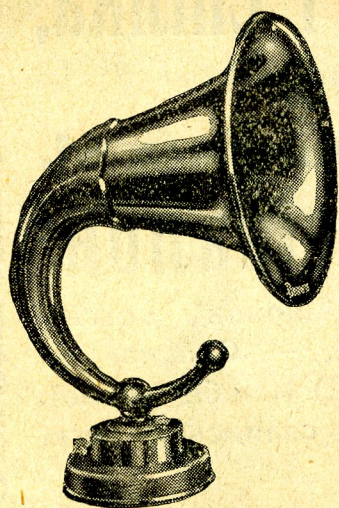
Радіо!!

НАЙБІЛЬШИЙ галицький
склад і фабрика радіофо-
нічних апаратів. — — —

Радіолябораторія!

Валеріян ДРАБІК

ЛЬВІВ, ВУЛИЦЯ СИКСТУСЬКА Ч. 17.

Телефон 7—36.
Адреса телеграф.:
„Радіодрабик“.

Інсталяції ком-
плетних естацій
в місці і на про-
вінції.

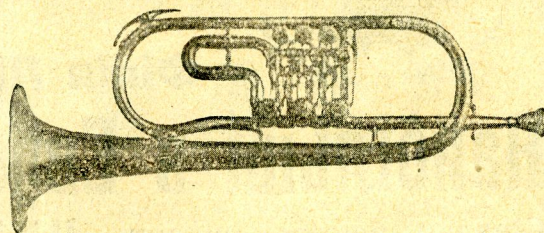
Фахові поради!
Будова антен!
Ладівнича ста-
ція акумуляторів.
Каталоги і кошто-
риси на жадання
безплатно!

ПЕРЕПЛЕТНЯ ПАВЛА БАБЯКА

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. БЛЯХАРСЬКА Ч. 12

приймає всякі церковні роботи, як: Євангелія,
Служебники, старі книги, наклади, брошуровання,
канцелярські книги, які входять в круг перепле-
тничої штуки і т. п., по найприступніших цінах.

Роботи виконує солідно й скоро.

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчина Львів, Городецька 2.б.
Телефон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти
смичкові, духові і мандолінові під гарантією.
Приймає інструменти до направи. — Заводові
музики одержують опуст.

ФАБРИКА ПИЛЬНИКІВ:

Н. MACZYŃSKI

ЛЬВІВ, ВУЛ. ВОЛИНСЬКА Ч. 25.

Число телефону 20-18.

ПРИЙМАЄ **ПИЛЬНИКИ** ДО
НАСІКУВАННЯ ЯК ТАКОЖ
ЗАМОВЛЕННЯ НА НОВІ.

Купуйте, читайте і поширюйте
ГОСПОДАРСЬКІ КНИЖКИ І ЧАСОПИС

„СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“!

Хто приєднає передплатників
які вплатилиби згори перед-
плати на часопис за цілий рік,
одержить одну господарську
книжку, яку собі вибере! ==

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

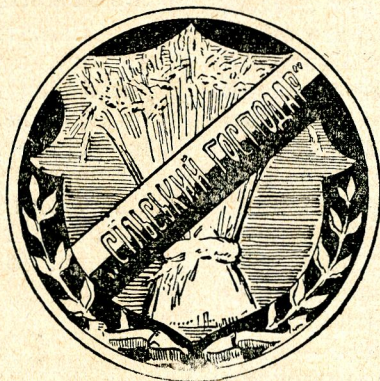
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР”.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3:50 зол.
 „ півроку 7— „
 „ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморевича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
 Половина сторінки 100 „
 Чверть сторінки 60 „
 Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

Як перевести жнива?

Зближається досить скорим темпом цей очікуваний кожним господарем час — жнива. Вже тепер при кожній нагоді переглядає кожний менш і більш лани збіж і других рослин, та повний надії робить уже пляни в будучину. А надія в кожного велика, бо це заплата за цілорічний труд

його похилену голову, то відганяє її як ту настирливу восу, бож у нього виключене, щоби всесильна Природа знищила безпощадно його цілорічну працю — дорібок. Тож зі сильною надією, повний віри на свою щасливу звізду, приготується до жнив, острить серп — косу.

ЖНИВА НА ЗАХОДІ: КОШЕННЯ ЖИТА.

працю господаря і його рідні. Це має бути заплата а разом відсотки і зиск за вкинене в землю зерно, видані гроші на гної, машини, худобу і т. д. Аж душа кожного господаря радується на вид пливучих, розколисаних подувом вітру, зеленіючих та жовтіючих вже спілих збіж. Загрожує їм ще не одна небезпека, але цей хлібороб навіть не припускає подібної думки, а якщо вона налітає на

А виострити їх треба добре! Бо чим менше острі — тим більше треба видати сили на пожаття хліба. А цієї сили немає саме в часі горячих літніх днів у кожного, а жнива треба перевести скоро і на час, бо в противнім разі переспіле зерно сиплеться, часті дощі не дозволяють збіжжа висушити і воно мокне. Нищиться солома, тратиться на вартости зерно, бо не є вже найліпше на засів. Од-

на втрата потягає за собою другу, бо господарство це ланцюх, а поодинокі праці, це звена ланцюха. Розірвалося звено — стратив на вартости ланцюх. Змокло збіжжа — стухла або ствердла солома, гірша паша для худоби — страти в прирості мяса або кількості молока. Тому жнива є найгорячішою порою для кожного господаря і від них головню залежить стан цілого господарства і спосіб життя з ріднею.

Припилювання жнив та їх переведення залежить від кількості робочих рук. А що в нас го сподарства більшістю малі, а робочих рук багато, тож і жнива переводиться вчас. Але втрати є і то навіть досить великі. Тратять і менші і більші господарі. Менші через те, що за своїми жнивими не мають часу на заробіток у другого — заможнішого, а більші знова через те, що ждуть заки менші покінчать своє і прийдуть помагати. Тратиться дуже багато при зборі кожної рослини, бо все робиться ручно — на давний лад. Треба признати, що ручна праця є все найдокладніша, але вона zarazом найдорожша. А господареві залежить на цім, щоби кожду працю виконати як можна найдешевше, бо чим дешевша праця — тим більші доходи. А що в жнива найбільше ціниться час, дехто бажає собі, щоби ніч днем стала в часі жнив, тож ясно, що в жнива треба найбільше щадити час і кожду роботу зробити як найскорше. Тоді вона буде також дешевою.

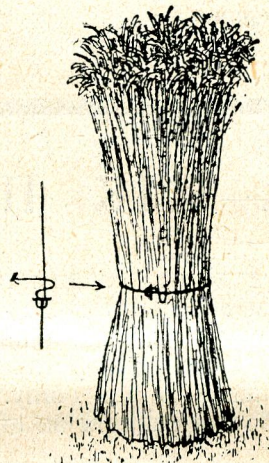
Жнива! По полях дрібні постаті мов комахи це — женці. Жнуть збіжжа серпами. Можна запитати: Чомуж вони не жнуть звичайним ножиком по одній стеблині? Серп — догідніший приряд. Ним скоріше жнеться. Чомуж збіжжа тоді не косять косою? Цеж буде ще скорше! Чому не косять сінокосками або жниварками? Це буде найкорше! Те що серпом вижне за день кількох людей, це викосить косою один чоловік. І не буде боліти спина кількох, тільки руки одного. А місто має чоловік косою мучитися, це що зробить за день кількох добрих косарів, це зробить одна пара коней і орин чоловік. В його навіть ноги не будуть боліти, бо він їздить. І робота зробиться скоро і добре і все буде малим трудом і коштом зроблене. Правда! Покошене збіжжа не буде так рівненько зложене і докладно зіbrane, але господареві цілком не ходить о рівне, бо солома однаково помервиться. Ходить йому о це, щоби було вижате і то скоро, бо навіть за пів дня переспіє і сиплеться; щоби було скоро звязане і зложене, бо дощ не питає в нікого позволення коли має падати, але паде і збіжжа мокне та гние на покосах, або таки на пни росте дальше. А якщо збіжжа недокладно зіbrane, то також ніхто не піде і не буде збирати поодиноких колосків, бо за велика втрата часу а за мала користь. На це є кінні грабарки, якими так само добре і скоро заграбається покинене колосся.

Машина! Це приряд, що має заступици працю ручну і визволити господаря з ярма праці. Не цілком, це зрозуміло. Але так, щоби не господар був невільником праці, але щоби її опанував і без труду, скоро та дешево виконав. А дешевша праця, дешевший виріб, а тим самим життя.

Пора вже в нас завести цю машинову працю. Серп — це машина. Замінім його на докладнішу машину як: коса, сінокоска, жниварка. Косу має кождий господар. Приправить граблі і косить, так як це робиться на заході. А якщо хочемо ще догідніше, то хайже кооператива або група господарів купить сінокоску або жниварку. Оправдання,

що це для богачів, що мають широкі лани, безпідставне. Полотна ніхто не шие цьвоком чи дротом, але маленькою голкою. А голка це рід машини. Так само і на малі, вузькі клаптики є малі машини, що зроблять бідному на малім лані так само, як багатішому велика машина на великім. Треба лише зеднатися, купити, а праця піде і то навіть дуже гарно і не лише для одного села, але теж для других, бо це буде початок а zarazом добрий примір. **До жнив уживаймо жнивних машин, а серп оставмо до гороху, фасолі, ріпаку і таких рослин, що їх косою ні машиною взяти не можна.**

Вижате збіжжа вяжуть. І знова велика втрата часу на роблення перевесел. Мало лише час, але деякі навіть видають гроші на робітників і солому бо своєї не мають. А кільки через позички соломи на перевесла сварок, непорозумінь і ворогувань, не перелічити. А можна цему всему запобігти і заощадити часу і грошей, якщо господарі місто видавати гроші на солому і робітників, куплять шнурки до вязання снопів. Це шнурок з пaticком

Сніп звязаний шнурком.

на кінці, за який замотується другий кінець шнурка, що обійняв сніп. Значно скоріше вяжеться ніж перевеслом, розв'язується, а що найголовніше то це, що раз куплені вистарчать на кільки жнив. Користи: заощадження часу, грошей і непорозумінь, цих трох підставових прикмет, що будують поодинокі і народне господарство.

Знайдеться багато охочих до щадження, бо гроші зужие або дасть до сільської каси на відсотки, зі сусідами буде жити в згоді, але що зі зайвим часом? Вільний час в жнива можна дуже гарно провести в читальні чи кооперативі, прочитати „Сільський Господар“ і господарські книжки і в цей спосіб здобути господарську освіту, а zarazом в гурті придумувати способи над поліпшенням долі своєї власної і других.

Інж. Б. Волинець.

Вплив молочарні на зміну ведення господарства.

Богато лекше булоби нести агрономічну поміч селу, якби були зібрані і опрацьовані дані, що відносяться до сільського господарства. Порівнюючи сучасне з минулим, можна бачити поступ чи застій в сільсько-господарськім життю та шукати причини зла, а найшовши її, старатися шкідливе усунути.

Хочу звернути увагу на додатній вплив, що його мала кооперативна молочарня за два роки своєї праці в селі Будинині в Сокальщині на зміну господарки.

Село віддалене 7 км. від міста і залізниці. Грунт рівний, з малим склоном до полудня, родючий чорнозем і глина. В границях громади є приблизно 1.100 моргів всієї селянської землі, на котрій живе 777 душ населення. Тип наскрізь рільничого села. Під соціальним оглядом розверстоване село ось як:

Величина госп.	0—0,5 морг.	0,5—2	2—5	5—10	10—15	15—20	над 20	
1914 р.	9	11	45	39	13	6	5	128
в %	7,03	8,59	35,16	30,47	10,16	4,69	3,90	100
1926 р.	8	15	56	35	15	5	3	137
в %	5,84	10,95	40,88	25,54	10,95	3,65	2,19	100

Як видно з таблиці, 1914 р. було в селі 128 самостійних господарств. По війні наступила значна зміна, бо прибуло 9 господарств, так, що кількість зросла на 137 господарств, що робить 7 проц. передвоєнного стану. Рівночасно прибуло в посідання села через купно при парцеляції в сусіднім селі 16 моргів ґрунту, т. є 1,4 проц. всієї селянської землі з передвоєнного посідання.

Найсильніше заступлені господарства від 2—5 моргів і число їх в порівнанні з передвоєнним станом значно зросло, бо було їх 1914 р. 35,16 проц., а 1926 р. піднеслося до 40,88 проц. Та величина господарств росте коштом всіх інших, з виїмком групи 0,5—2 морг. і в малій мірі групи 10—15 морг., котрих число рівнож піднеслося. Виходить, що середні селянські господарства через поділ зникають. Це є овочі безнастанного поділу ґрунту, браку промислу і з тим звязаного відпливу населення до міста і багато інших причин, в котрі тут не входимо.

Перед війною велася господарка виключно збіжжа. Як звісно, такі карловаті господарства при цілій масі розкинутих дрібних парцель не то, що не можуть випродувати збіжжа на збут, а то й приходить господареві з родиною на переднівок притягати ремінь. Перед війною радили собі зарібками в дворі, хоч і не дуже то вони були видатні, а головним чином еміграцією на сезонні роботи до Німеччини і за море. Нині те все відпало. Двір не прийшов до себе по війні, а еміграція для наших людей дуже обмежена. Прийшлосяби отже примирати з голоду, лізти в довги і позбуватися з часом землі, при тих доходах з господарки і видатках, які спали по війні на наших селян.

Та тут прийшла в поміч кооперативна молочарня. З поширенням кооперативної ідеї стали і Будининці дружно в ряди прокопників цієї ідеї з певною вірою на краще завтра. Заснували споживчу кооперативу, а в 1924 р. отворили при ній молочарський відділ, користуючись домом чит. „Просвіти“.

Які були господарські умови до створення молочарської кооперативи? Як було сказано висше, переважають в селі цілком малі господарства. Відношення поодиноких культур представляється в процентах, як візьмемо суму всієї селянської землі як 100:

Орна рілля	Сіножати	Городи	Забудована площа
97,1%	1,4%	0,1%	0,4%

Передусім відчувається брак пасовиська, того природного услів'я плекання худоби взагалі, а молочної зокрема. Рівнож видно великий брак сіножатей. І те сіно, що є в селі, це виключно кінське сіно. Сіна звичайно купувалося, але худоба і так не мала з того пожитку, бо була все на другім пляні. Її трималося в першій мірі на гній і ніби на молоко. В літі на паранині, по ровах, на стерни, ще с'як так худоба виглядала. Зате зимою і на весні пожалесья Господи. Як могла добре виглядати та ще й давати молоко на самій соломі? Плутала бідна худобина на весні ногами, світила облізими боками, а то й часто треба було підводити на дручках, бо з ослаблення не могла встати. Казали люде, це вже така „веснувата“; її матір також з весною треба було підносити.

Стан живого інвентаря представлявся 30-го червня 1914 р. і 31. грудня 1926 р.

1914 р.	коні	лошата	корови	ялівки	свині	вівці	гуси
штук:	141	12	144	88	172	143	77
на 100 га	22,2	1,9	22,7	13,9	27,2	22,6	12,2
1926 р.							
штук:	152	13	172	55	219	23	61
на 100 га	23,7	2,0	26,8	7,0	34,1	3,6	9,5

Небогато, всего около 140 коров було в селі при заснованні молочарні і то „веснуватих“. Зі заложенням молочарні число коров в порівнанні з передвоєнним станом піднеслося о 16,3 проц. Та не тільки збільшилася кількість коров, але значно поправилася їх якість і ужитковність. Ті самі корови, що їх колись підносили на дручках виглядають дуже гарно і дають господарам чималий дохід. За 1926 р. дістали властители тих 172 коров 25.163,45 зол. чистого на руку, по відчисленню коштів адміністрації 4.949,11 зол., а крім того молочарня зложила за 2 роки около 800 ам. дол. на будову дому. Вже будується гарний просторий дім для молочарні, де має повстати районова молочарня для дооколичних сіл. Так отже протягом року вплинуло до села 30.112,56 зол. і около 400 ам. дол., а крім того значно піднеслася вартість живого інвентаря. Щоби не знати як були старалися господарі осягнути ті гроші стараннішою управою збіжжа — здається і половини того булиби не осягнули.

З заведенням молочарні змінюється організація господарства. До плодозміну входять пашні бураки, морква, збільшується посівна площа конюшини та другої паші. Через те краще оброблюють землю, заводять добрий плодозмін, чим вичищується поле від бур'янів і заховується вода та поживу для других рослин. Також кількість гною збільшилася і його якість „міць“ поліпшилася добрим відживлюванням худоби. Одним словом земля стає не та, поправляється, а в слід за тим більшають збори. Для приміру наведу збори деяких рослин з 1912/13 р. і 1924/25 р., котрі подали господарі з Будинина.

З 1 га зібрано	1912/13	1924/25
пшениці	15,9 метр. сот.	19,1 метр. сот.
жита	12,2 „	16,8 „
ячменю	14,0 „	15,6 „
вівса	11,4 „	18,1 „
бараболі	162,9 „	176,7 „

За короткий відносно час значно збільшився збір всіх родів збіжжа і бараболь. Безперечно заслуга в тім є і почасти молочарні. При умілім пожиттю штучних гноїв, котрих там доси не ужи-

валосся, можна буде продукцію піднести до належної міри, бо природні умови цілком до цього сприятливі.

(Далі буде.)

Інж. Ол. Охрим.

Добре сіно, його значіння й продукція.

Кожний господар думає вже з зими, якби то придбати як найбільше доброго сіна, тої найважливішої паші на зиму. Не розуміють значіння сіна в господарстві хіба тільки ті, що мають багато а до того в додатку занедбаних сіножатей а тим самим лиху худобу, з якої не добачують жадного іншого пожитку, як тільки продукцію гною на їх лихі поля. Протинно господарі, що не мають сіножатей, уміють аж надто цінити сіно а вже в тих сторонах, де є молочарні, де мають з молока чималий дохід, там прямо рвуться за набуттям сіножати і платять не раз в двоє тільки, що за орне поле. В таких околицях сіють пашню на полі, бо розуміють користь з паші в господарстві.

Для худоби нема кращої паші над добре сіно. Чи то робоча, чи молода худоба не обійдеться без доброго сіна. Протинно з браку доброго сіна ніколи не доховаємося доброї худоби. Молодий приховок без доброго сіна не росте, нидіє, підпадає ріжним хоробам головно костей і т. п. з такого приховку не можна надіятися ані доброї худоби до роботи, ані на молоко, хочби походила з як найліпшої раси. Крім того худоба кормлена лихою пашею дає теж лихий гній, що впливає зле на урожайність орного поля. А коли до того додамо, що податки платиться однакові, як від доброї так і лихого сіножати, що робота однакова при зборі лихого чи доброго сіна, що добре сіно дає більше пожитку і більше його збирається зі сіножати, отже краще мати добру чим лиху сіножати. Тому належить звернути більшу увагу на якість сіножати і сіна а лихі сіножати справити. Як впливає якість сіна на видатність молока і масла, подають учені Дітріх і Кеніг, які до випродукування тої самої кількості молока і масла зужили слідууючої кількості ріжних родів сіна:

солодкого сіна	1—16 кг.
„ „	2—18 „
„ „	3—21 „
квасного сіна	4—32 кг.
„ „	5—64 „

Однак хемічний склад тих родів сіна був майже однаковий, бо стравність сіна була:

I.	IV.	конюшини
білковини 68 прц.	60 прц.	65 прц.
товщу 71 „	56 „	67 „
углеводні 73 „	63 „	70 „

Як бачимо ріжниці стравности сіна I. і IV. є невеликі, то однак на продукцію тої самої кількості молока і масла треба було подати квасного сіна IV. в двоє тільки що солодкого сіна I.

Вище сказали ми, що й на приховок молодника має значіння якість сіна, головно на зріст костей, що в 3/4 складаються з фосфорану вапу. Учений Вольф подає, що 24.000 ф. солодкого сіна має 23 ф. вапу і 11 ф. фосфорової кислоти а 24.000 ф. квасного сіна має 13 ф. вапу і 6 ф. фосфорової кислоти.

Отже квасне сіно має того важного складника о половину менше. Дехто може подумати, що гіршого сіна треба давати два рази

більше, як доброго і втрату вирівнається. Однак так не є, бо худоба розпихається тільки, ще більше ослаблює свій організм через напихання і лиху пашу. Так приблизно зрозуміли ми значіння доброго сіна, а шкоду з лихого сіна.

Добре сіно можна мати тільки з доброї не мокрої сіножати, себто на якій не стоїть вода, не росте мох, осока, шувар, сітник, очерет і т. п., а тільки сама солодка трава з домішкою конюшини, як омасти, і кмінку як закрашки. Такі трави ростуть на добрих сіножатах, не за сухих, т. зн. підскірна вода стає щойно 1/2 м. під верхом і не за мокрих, на яких вода стає під самим верхом, а дальше на ситому ґрунті, а не на квасному.

Щоби сіножати була добра, потребує відповідного справлення, зогноєння і підсіяння. Трава з нічого не може рости, мусить колись занидіти, як бракне сили, навозу і обрібки. В першій мірі належить мокрі сіножати відводнити звичайними ровами до 0.75 м. глибокими з похилими берегами, на яких має рости трава, опісля здерти мох ланцуховими боронами, а відтак відквасити розсіянням 20—30 метр. сотн. марглю або вапняку на гектар в осени або зимою а на весну зсипати каїнітом 5—6 метр. сотн. на гектар. Каїніт можна сипати теж після першого збору сіна, але тоді не можна пустити туди худоби щонайменше дві неділи після розсіяння каїніту. Слідууючого року належить зогноїти томасиною 3—4 метр. сотн. на гектар, а в дальшій році компостом або гноївкою. Так рік за роком треба справляти і гноїти. Колиж таки трава не росте, як повинна, то треба насіяти сумішки тих солодких трав, які ростуть на даній сіножати. Так коротко про справлення сіножати. Хто хоче більше про це знати, най прочитає книжку Т-ва „Сільського Господаря“: Г. Цеєб: Управа пашних рослин на рілі, сіножати і пасовиську.

Не менше важною річею а може найтруднішою є вже сам збір сіна. Годі вгадати погоду. Коли погода, то гарне сіно, як затягне слота, сіно пропало. Розходиться о те, як збирати сіно саме в мокру пору косовиці. Я маю на думці тільки збір сіна на добрій сіножати і на полі.

Дуже важним є найвідповідніший час косовиці, бо від того залежить вартість і стравність паші. За молода трава є найліпшою, але її за мало збереться. Знова за стара трава твердне, менше стравна і менше поживна, бо одні соки йдуть в насіння, яке висиплється в часі збору сіна, а другі соки вертають в коріння, лишається по більшій частині в сіні здеревіла солома. Мусимо вибрати середину, щоби було і багато сіна і разом поживного. Така пора є тоді, коли трава цвितе. Але не всі трави рівночасно цвितуть. Тому вибіраємо такий час, коли більшість трав цвितе. О тім переконаємося в той спосіб, коли на ріжних місцях сіножати вирвемо загалом по жмени трави і перечислимо, кілька є цвितучих а кілька ще не цвितе. Коли цвितучих є більше як половина, тоді пора косити. Розходиться теж о погоду. Добре воно є, як сіножати в однім кавалку а до того близько дому, але як кусниками розкинена і далеко від дому, тоді найбільший клопіт. Але на то є рада — комасація, через яку одержите сіножати в однім кавалку а через рівночасну меліорацію, сіножати зліпшиться. Що до дощів, то з практики знаю, що в горах рідко трапиться день без дощу, а мимо того мають там найкращі сіна, бо вміють коло него ходити. Щоби сіно по скошенню не стратило вартости, то не повинно тертися (головно конюшини) і не лежати на дощі.

Через те, що сіно третяся, поноситися страту не раз 15—50 прц. Дощ не шкодить сінови, коли трава скошена ще зелена і не зів'яла. Колиж підсохне трохи трава, комірки рослин пукають, а дощева вода виполікує з них найкращі складники. Для прикладу наводжу зіставлення досвіду ученого, О. Коллера, зі сіном зібраним без дощу по 3 днях і зі сіном, що лежало 13 днів і було на кількох дощах:

Сіно в погоду зібране мало:	білковини	7 прц.
	мучн. вартости	35.6 „
Сіно по кількох дощах мало:	білковини	4.8 прц.
	мучн. вартости	18.3 „

Беручи всьо повище сказане під увагу, уважаю найкращим способом збору сіна в слотливу пору косовиці, такий збір, який перепроводжував я в часі моєї практики в Альпах в Сирії. Раннім ранком з россою косили ми траву, опісля її розтрясали з покосів (розкидали). По полудні рухали згл. перевертали і під вечір складали в копички до 80 см. високі. На другий день около 10. год., як була погода, розкидали ті копички, по полудні перевертали а опісля скидали в вал, звозили до стодоли і добре вдоптували в стодолі. Колиж наближалася хмара, тоді обернене сіно складали в 2—3 рази більші копички, а на другий день розкидали, перевертали і звозили. Можна тепер було зложити в великі копиці і накрити шапками зі соломи. Правда, це вимагає багато праці, але в слотливу пору косовиці це одинокий ратунок, щоби мати добре сіно. Колиж дощі наганяли частішими хвилями, тоді скидали ми відразу з покосів траву в малі копички, щоби загірлася, на другий день розкидали, перевертали і складали в більші копички а третього дня розкинули, пересушили і звозили. Очевидно кількість кошення добирали ми відповідно до робітників. Що то було виключно молочне господарство, робилося ціле літо коло паші і що дня був слідуєчий розклад праці: до 8. год. косили, опісля розкидали накошене, відтак розкидали копички вчорашні, по полудні перевертали сьогдня накошену траву, дальше перевертали розкидане сіно з копичок і згромаджували в вали. Опісля складали в копички сьогднішню траву, а на кінці звозили сіно з валу. Коли перешкодив дощ в роботі, то робота протягалася о один день довше так, що сіно збирали ми в протягу двох до трьох днів. Коли заносилося на слоту, тоді старалися як найменше накосити а пильнували виключно накошеного. Що до надходячих слот орієнтувалися ми після барометра, як повільно спадав тягом, тоді напевно сподівалися ми слоти. Тому в господарці повинен бути барометер і термометер.

При зборі конюшини і мішанок треба глядіти, щоби як найменше обтиралосся листя і головок. Ми сіємо все вику з вівсом, а конюшину з травкою між іншим на те, щоби скорше сохло сіно з них і легше було збирати. В наших середних кліматичних відносинах не треба розкидати тих паш з покосів в погоду, а вистарчить покоси перевернути ранком, як обтряхне роса і вечером, коли дещо відійде конюшина, складати в середно великі копиці. На другий день попробувати, чи не зігрілася в середині, як горячі, то розкидати на день а як ні, то тільки переложити дві на одну і накрити шапкою зі соломи а вечером, краще ранком звести до стодоли.

Коли перепадують дощі, тоді належить послугуватися козлами або пірамідами, високими

на 3 м., як роблять звичайно в горах. Конюшину або мішанку, як прив'яне, складаємо в погоду і то верствою з долу до гори на козлах чи пірамідах так, щоби на землі не лежало сіно, а був продув від землі. Козли і піраміди по наложенню сіна належить добре обтягнути граблями, щоби в дощ вода не зайшла в середину. Коли сіно в руці легко крушиться і ломиться, значить, било сухе, можна звозити.

Не згадую про швайцарські способи консервування сіна, як виріб бурого і брунатного сіна, а також про найновіші способи заквашування в ямах або вежах зв. „сільоси“. Це способи з конечности в дуже слотливих сторонах і через то тратиться на вартости і масі 10—40 прц. Тому де це не конечне, там уникається тих метод збирання сіна.

Вкінці належить ще звернути увагу на складання сіна в столах. Мені довелося чути від людей, що сіно, на яке не падав дощ, псується і з весною дуже куриться в стодолі. Опісля переконався я, що причиною зіпсуття сіна добре зібраного було складання в стодолі. Таке сіно складають дуже легко в стодолі, щоби відійшло і просушилося. Через те, що добре не вдоптали, сіно лежить нерівномірно, починає нерівночасно потитися (як потиться збіжже), через те збирається місцями за багато вогкості, сіно затхнеся, псується і куриться. (Подібно зле складана солома в стирту після молочення нерівномірно загние в середині). Тому кожде сіно, можливо сухе, тимбільше з россою, належить як найбільше вдоптувати добре в стодолі чи в стійку рівномірно, щоби почення перебігало рівномірно, тоді не буде осідати місцями вода, сіно не стухне, а противно набере приємного запаху і смаку. Тому при звоженню всякої пашні сухої належить дуже вважати на складання в стодолі і ту роботу повинен сам господар виконати так само, як сам складає збіжжа, а не послугуватися хлопцями чи жінками в тій роботі.

З огляду на це, що добре зроблене сіно має подвійну а навіть більшу вартість, не треба жаліти ні часу ні труду а ревно зайнятися роботами коло сіна і забрати всі робочі сили до сіна в часі косовиці. Сьогдня, коли маємо молочарні, коли знаємо цінити молочні корови, вложімо як найбільше зусилля і праці в продукцію сіна, а певно воно заплатить за ваш труд краще, чим найкраще збіжжа. В годівлі телят, лошат, чи годівлі коров, жадна паша не зможе цілковито заступити доброго, солодкого, смачного і пахучого сіна.

Инж. Іван Лапчук.

Мшиці вороги хлібороба.

Від ранної весни аж до пізньої осені можна побачити на молодих паростах овочевих дерев, кущів, рожі і інших рослин, як листя скрутилося немовби починало вянути, хоч ще не прийшла пора. Коли приглянемося блище цьому листю, побачимо, що як листя, так і гильцю обсіли густо маленькі мов воші наскомі, крилаті і безкрилі, котрих густо-часто називають у нас „мушки“. Це є мшиці. Вони обсіли рослину, щоби витягати з неї соки і через те рослинка така невесела, немов вяне та перестеає рости. Хоч мшиці так дрібонькі, однак шкоди роблять досить великі а то через те, що виступають всюди масою, бо наділила їх природа великою здібністю скоро розмножуватися, та

розлізатися по цілій рослині. Щоби можна з ними успішно боротися, треба бодай частинно знати життя тих насікомів. Мшиці це велике семейство ряду хоботняків, найбільшої зоологічної громади комах. Про подібне мшицям семейство Щитівки-Coccidae, названу „попелиця слиwkова“ була вже згадка в „Сільському Господарі“ ч. 9. з 1. V., також про один рід мшиці, вонатка (кровова мшиця, попелиця вовниста), була стаття п. Мурина Сев. в „Сільськiм Свiтi“ ч. 7. з 1926 р.

Мшиці, це маленькі мов воші, крилаті і безкрилі, краски зеленої, сірої, чорної і зелено-сірої, насікомі. Є їх багато родів і кожний рід живе на своїй рослині або на кількох родах рослин. Множаться дуже скоро, кілька поколінь за рік, а їх розвій є дуже зложений, зі зміною кількох поколінь без опліднення і двох поколінь з оплідненням. Більшість з них родяться живими. Основний тип їхнього розвою є такий: Представмо собі, що десь там на дереві перезимувало одно запліднене яечко мшиці і з нього на весні вилазить самичка, основателька роду, що до року сплодить 5—9 поколінь і то самичок таких-же самих, як вона, що по 14-ох днях є вже дорослі і також родять та збільшають свій рід. Щойно в осени родяться самички і самці. Як скоро множаться, хай послужить ось та схема: Припустім, що наведена мшиця мала лиш 6 поколінь і що перша сплодила лиш 60 самичок, хоч сплодить напевно більше, а кожне інше покоління щораз-то менше, через меншу добу життя так:

1.	покоління (це та самичка, що вилізла з перезимованого сплодила живих	60 самичок	
2.	„ 60 самичок сплодило вже лиш по 50 самичок то є	3.000	„
3.	„ 3.000 самичок сплодило вже лиш по 40 самичок то є	120.000	„
4.	„ 120.000 самичок сплодило вже лиш по 30 самичок то є	3,600.000	„
5.	„ 3,600.000 самичок сплодило вже лиш по 20 самичок то є	72,000.000	„
6.	„ 72,000.000 самичок сплодило вже лиш по 10 самичок і самців т. є 720,000.000		„

Припустім, що тих самців і самичок було на половину, то є 360,000.000 самичок, котрі по оплідненню самцями знесуть на зиму лиш по 3 яечка кожда, то на другий рік буде вже їх більш мiліярда, основательок нових поколінь. Це з одної мшиці за рік, а тепер з того мiліярда на другий рік. Кілько би їх наплодилося? Так би воно було, якби їх не нищив чоловік і багато інших природних їх ворогів.

Мшиці звичайно люблять ссати молоденькі парости і листя. Як довго мають поживу на однім місці, так довго родяться самички лиш безкрилі. Якщо кількість поживи меншає, бо галузка ствердла, тоді родяться крилаті і переносяться на іншу часть дерева.

З дерева переносяться на билину або городину, а під осiнь вертають назад на своє місце, відки походять. Там щойно самички родять вже і самців і самичок, щоб скріпити свій рід. Самці не побирають вже жадної поживи, але по заплідненню самички гинуть, а самички несуть ще по кілька яечок на зиму, яким не шкодить ні зима, ні мороз, а сповнивши своє призначення загибають.

Тому памятаймо добре, що як мшиці опустили наше дерево, то вони кудись виемігували і на

осiнь вернуться назад, тож не заложити нам рук і не тішитися, що вже мшиці щезли, але найти їх і дальше нищити.

Крім висавання соків, мшиці ще виділюють із себе солодку теч — медовину, котра покриває рослину і тим утруднює рослині брати поживу із воздуха. Тою медовиною мшиці приваблюють муравлів. Муравлі доглядають мшиць мов своїх коров, а дразненням мшиць спонукують їх до сильнішого виділювання медовини. Крім того муравлі шкодять ще і безпосередно рослинам, про що кожний з нас господарів знає і не дуже терпить їх в своєму городі чи садку.

Мшиць маємо багато родів, але спосіб нищення всіх майже однаковий. Головніші з них назвемо:

1. Мшиця капустяна — *Aphis brassicae*, дрібненька, зелено-сіра, часом мов попiл сивої краски. Живе лишень на капусті і їй подібних рослинах. Її треба нищити завчасу, бо пізнійше розлізеться на головках капусти поміж листя, тяще її винищити.

2. Мшиця вівсяна — *Aphis avenae*, мандрівна, бо живе з весни, осінню і в зимі на сливках і інших овочевих деревах, а в літі на вівсі, ячменю, пшениці і різних травах.

3. Мшиця яблонева — *Aphis mali*, не мандрівна, 2 міліметри велика, зелена мшиця, живе по більшій части на листях і молодих галузках яблiнок, також на грушках і інших овочевих деревах. Викликає кручемня листя, яке передчасно вяне, часом аж опадає, а галузка твердне і перестає рости.

4. Мшиця грушкова — *Aphis piri*, мандрівна мшиця, темно-гніда. В літі як молоді галузки тверднуть, переносяться на билини, а в осени вертає назад.

5. Мшиця черешнева — *Aphis ceresi*, чорна, також мандрівна, живе на спідній части листя черешень і вишень, через що воно скручується.

9. Мшиця слиwkова — *Aphis fruni* на сливках і на хмелю.

7. Мшиця макова — *Aphis papaveris*, шкодить на маку, бобі, горосі, а в околицях де плекають буряки є головно на буряках.

8. Мшиця горохова — *Aphis ulmaria*, на горосі, рослинах мотилькових, також огірках і овочевих кущах.

9. Мшиця рожева — *Aphis rosae* нищить головно шеплені рожі, крилата і безкрила, краски зеленої. жовто рожевої.

10. Мшиця бараболяна — *Aphis solani*, на листю бараболі. Є ще много інших родів мшиць, які злишно вичисляти, бо всіх їх можна звести під спільну назву листові мшиці, що живуть на листю, та однаковий спосіб їх нищення.

Крім листових мшиць маємо ще попелицю вовнисту, мшицю кровову, що живе на ранах яблiнок, дуже небезпечна, але у нас себто в укр. землях під Польшею їх не має, лиш в Зах. Галичині, Познаньщині і Поморю, а від якої охоронитися тим, щоби не спроваджувати з відтіля шеп. Дальше є ще корінева мшиця, головний шкідник винограду *Phylloxera vastatrix*, про яку добре знають на Україні і в Бесарабії де плекають виноград. В укр. землях під Польшею її немає навіть в околиці Заліщик, де виноград потрохи плекають.

Охоронним средством перед мшицями є нищити буряни як на полі, так і на межах, добре управляти землю, зараз по зборі приорювати всякі відпадки збору та нищити муравлі, їх покровителів.

Нищити мшиці треба поприскуванням нападених ними овочевих дерев і рослин завчасу при перших ознаках 1. тютюневим відваром, або тютюневою настійкою; 2. сумішкою 2 кг. сірого мила і 2 літри нафти на 100 літрів води, (вже до розпушеного мила [милиння] вливаемо тонкою струєю нафту і добре мішаємо); 3. сумішкою 2 кг. сірого мила і 1 літри денатурованого спирту на 100 літрів води; 4. 1-аж 2% багато готових препаратів як: *dendrosan*, *arboreal*, *karbolineum* і т. п.

Найбільшими ворогами мшиць і помічників чоловіка у боротьбі з ними є наша зазультка семи- і двокрапчаста *Coccinella septempunctata*. Вона саме та її лярва нищать мшиці немисердно цілими сотками денно, дальше золотоочка — *Chrysops viridis*, з мух „красуньки” — *erphidae*, деякі роди вощ, як *Microgaster nemorum* „мшищемор”, і співучі птиці. Тому як хочемо наприскувати дерево або рослину, то перш за все огляньмо її, чи немає там названих помічників, а якщо є, то краще не наприскувати а оставити їх, бо ті в короткім часі гарно з ними упорються, бо наприскуванням мож знищити своїх приятелів.

О с и п Я х н и ц ь к и й.

Заосмотрюйте міста овочами.

Здавен-давня славиться українське село зелену садків. При кожній хаті росте кілька дерев, що оповивають хатину серпанком. І має з цих дерев користь господар, бо дають йому кожного року смачний овоч, мають користь діти, а навіть птиці. Однак давно вже наша земля перестала бути краєм „молоком і медом текучим”, тож не вистарчить мати ті дерева для самої приємності, окраси або для розвеселення ока подорожнього, але треба старатися добути із цих дерев як найбільше користей. А що це більшістю дерева овочеві а навіть садки, то і користі з них можуть бути доволі великі.

В околицях, де садівництво заведено в більших розмірах, там сади дають дуже гарні доходи. Однак ці доходи не є ніколи такими, якими повинні бути, а це з багатьох причин. Першою причиною є звичайно це, що власники навіть більших садів не уживають його самі, але винаймають. Господар доглядає саду до часу аж завяжеться овоч, а відтак віддає його на ласку й неласку винаймаючого. Поминувши це, що такі арендарі сади безпощадно нищать, чим приносять прямо необчислені шкоди господареві, придивімся, які мають з цього користі.

За винайняття саду платять арендарі грішми з гори. Щоби відобрати гроші і мати відповідний а навіть потрійний зиск, платять за сад лише половину а інколи навіть четвертину його вартості. Господар з цього вдоволений, бо має потрібну готівку і збувся клопоту пильнувати саду перед добрим сусідами. Арендарі винаймають лише самі добрі сади, де овочі доброї якості, рані або пізні осінні а навіть зимові. Більшістю стараються винаймати сади з раними добірними овочами, бо за них добре платиться і також ця вигода, що мають нову готівку на закупно осінніх і зимових овочів.

Рані овочі можуть бути для господаря великим джерелом доходів. Головно місто являється добрим відборцем і платить за всі рані овочі доволі високі ціни. Ці високі ціни можна використати нашим господарям доставою ранніх овочів до міста і продажею прямо споживачам, або відпродавцям. Розуміється, що треба їх лише доставити до

міста зрілими, цілими і незіпсованими. Овочі мають свою вартість лише тоді, коли є цілком зрілі. Лише тоді знаходять вони попит і досягають повну ціну. Незрілі овочі мають не лише недобрий смак, але є навіть шкідливі як для старших, так і для молодших. Те саме можна сказати і о овочах зіпсованих. Кожде навіть найменше ушкодження а навіть отовчення викликає гниття і розмноження шкідливих бактерій. Тому на овочі призначені на ринок треба звернути бачну увагу.

Кожий овоч призначений на продаж мусить бути зірваний лише в стані повної зрілості. Незрілі і перезрілі овочі скоро псуються, не мають доброго смаку і покупці їх не радо купують. Теж треба їх доставити на ринок в можливо свіжій стані і здорові. Якщо приходить зривати овочі на довший час перед продажею, то уважно зірвані з дерева переховується в місці добре холодно, чистім і хорониться їх перед діланням сонця. Звісно, що лише овочі зривані а ніколи трясені перестоять довший час і не зіпсуються. Тому зриванню овочів треба присвятити найбільше уваги. Всі овочі кісткові, як черешні, вишні, сливки і т. д. добре виглядають і переховуються лише тоді, коли обірвемо їх з хвостиками. Тоді вони не є поранені, не витікає з них сік і не так скоро псуються. Від всіх других овочів вимагається гарного вигляду, цілості і розуміється доброго смаку.

Велику увагу треба звернути теж на доставу до міста призначення і опакування. В нас привозяться овочі на ринок в бочках або таки в мішках. Овочі є деколи з глиною, листям а навіть землею. Не лише якість овочів, але також спосіб опакування і цілий вигляд заважає дуже багато на ціні. Тому всі овочі треба старатися доставити гарно опаковані. Черешні, вишні і сливки повинно висилати в кошиках або скринках вистелених листям або папером. Гарно уложені принайменше дві верхні верстви приманюють покупця і заохочують його заплатити вищу ціну. Так само другі овочі вимагають дбайливого пакування, бо тоді роблять гарне вражіння. Вони чисті, мають свою природну краску і свіжий вигляд. За такі овочі кожний охоче заплатить. За овочі нечисті, обтовчені, нагнилі, запаковані в брудних бочках або мішках не хоче ніхто не то що платити, але навіть дивитися. А добре опаковані, свіжі, чисті і визрілі можна пересилати із найдаліших околиць до міста на продаж і це все оплатиться.

Використаймо отже догідну пору продажі раних овочів. Звернім більшу увагу на всі овочеві дерева та їх плоди, не винаймаймо садів мандрівним і сталим гандлярам, та не даваймо їх на знищення, але пильною працею причинімся до зібрання всіх овочів і відставлення на ринок. Не нашим давнім способом, але вложім трохи праці і гроша, а всі видатки вернуться в десятеро. Відборців маємо багато. Чекають і вони на овоч з рук продуцента-господаря, бо тоді дістануть його по дешевшій ціні і оминуть в цей спосіб посередників, що користають на обі сторони. І господар буде мати з цього багато користі, бо не буде оплачувати праці чужих людей, але сам заробить, а зароблений гріш вложить в сад чи в господарку і в цей спосіб розбудує своє господарство а разом приготує потрібні підвалини-капітал на вибудовання овочевого промислу, як сушарні, фабрики овочевих консерв, соків, конфітур, мармеляди, вин і т. д.

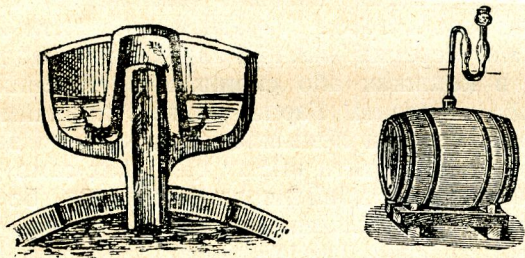
Інж. Б. Волинець.

Як найліпше зужити овочі?

Квашення приправленого соку.

Витиснений і приправлений сік з яблук полишений на воздуху в теплім місці підлягає квашенню ферментації. Пізнати це по піні, яка втворюється на поверхні. Це квашення викликають дрібненькі животики-квасниці, що живуть на лушпинці овочів, у воздуху і т. д. Таке квашення є конче потрібне, бо цукор соку і приданий переміюється поступенно на горілку-алькоголь. Однак ці квасниці пожиточні мусять змагатися з ріжними шкідливими бактеріями, яких в соці є дуже багато, квашення переходить помалу, а навіть набирає небажаного напрямку, бо сік квасить на оцет. Щоби цьому шкідливому квашенню запобігти, треба пожиточні квасниці піддержати в розвою і улегчити їм квашення — переміну цукру на алькоголь.

Ціле квашення треба припилювати і повести його так, щоби вино вийшло добре і тревале. Пожиточні квасниці, що знаходяться вже в приправленім соці є за слабкі і побіч них діляють другі шкідливі бактерії, в наслідок чого квашення треває деколи навіть 2—3 місяці. Щоби квашення припішити, додається до приправленого соку шляхотних квасниць. Шляхотні квасниці виплекується з одної або більше квасниць, яких є багато родів. Всі вина, що ріжно називаються, завдячують свій смак квасницям, які сквасили ціле вино. Квасниці продаються в двох видах, як текучі — виплекані в якійсь течі, що є

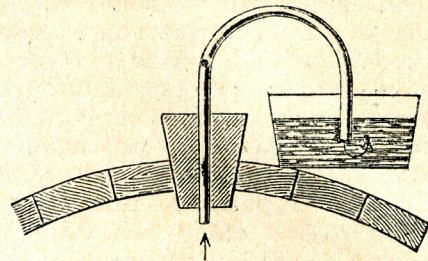

Ферментаційні чопи.

для них поживою, або сухі — приспані. І одні і другі придається до теплої води осолодженої цукром або до перевареного осолодженого соку, щоби розмножилися. Як розмножувати шляхотні квасниці є заподане на кождім роді зокрема. Звичайно береться 3 літри соку, переварується, а коли охолонув, придається квасниці. По розмішанню прикривається полотном, та ставиться в тепле місце до квашення. За кілька день сік значне сильно квасити, що пізнати по численних бульках, і піні. Цей сквашений сік з квасницями придається до прочого соку і ставиться до головного квашення, яке треває 10—14 днів.

Заквашений сік зливається до деревляної бочки, або скляної посудини. Бочки і всі посудини мусять бути незвичайно чисті, бо найменша нечистота може зіпсувати все вино. Тому посудини треба вимити докладно горячою водою, а якщо їх чимнебудь чути, то викурити сіркою і в друге вимити. Посудину наповнюється соком до більше чим 2/3 і заосмотрюється ферментаційним чопом. Ферментаційний чіп є конче потрібний, бо здержує приступ воздуху а разом з ним всі шкідливі бактерії, що сквашують сік на оцет. Ферментаційний чіп ріжно виглядає і кождий може собі сам його легко зробити з бляхи, або зі

зігненої скляної рурки. Можна їх також купити разом з квасницями в Спілці Укр. Агрономів, — Львів Зіморовича 20. Деревляна затичка або ко-

Ферментаційний чіп.

рок має проверчену тонку дірку, до якої вкладається скляна рурка, якої другий кінець входить до води. Або рурка є так збудована, що до неї наливається води і вона не допускає воздуху. Рурку довкола в затичці обливається розтопленим воском, щоби воздух не доходив щілинами. Посудина ставиться до теплої кімнати для квашення.

Квашення переходить найкраще в теплоті 15—20° Ц. і треває 10—14 днів, коли теплота є все однакова. Якщо теплота ріжна, тоді квашення не відбувається однаково, булькання прискорюється, спинюється а навіть цілком устає, через що квашення продовжується на 3—5 тижнів і вино не може очиститися. Тому до квашення треба підібрати таку кімнату, де теплота є приблизно однакова, в котрій квашення переходить одностайно, що проявляється витворюванням двоокису вугля, який втікає бульками через воду, ферментаційного чопу.

(Далі буде.)

Чому з овочевих дерев тече живиця?

З усіх овочевих дерев, а головню з вишень, черешень та сливок тече часто липкава теч, що називається живиця. Причиною цього є звичайно ранення кори дерева, що треба в час усунути, брак поживних соків в землі, перегноєння гноєм або також за велика вохкість землі. Кора на хорім місці морщиться, відстає, ломиться, а з під неї витікає липкава, гнідожовта, клийовата теч, яка на воздуху твердне. Кора на галузях відумирає, деревина нидіє, а навіть всихає. З початку можна ще біди зарадити, вирізати хворі місця острим ножом, вимити рану оцтом або розрідженим карболом, завязати рану чистою у оцті намоченою шматом та затерти садівничим воском. Рана скоро заросте. Однак найкраще при садженню овочевих дерев; не гноїти під малі деревця стаєнним гноєм, лише добре улежаним компостом та придати землі до-силь вапна. Тим кождий господар забезпечиться перед можливими втратами, а для сливок та черешень буде разом поживою, якої вони багато потребують. Також гноєння потасовою солюю помагає, а деревина тоді ставить лекше опір вище наведеній хворобі.

Инж. С. Куропась.

ПОВІДОМЛЕННЯ: ПРИГАДУЄТЬСЯ ІНТЕРЕСОВАНИМ, що бажають переписуватися з Товариством „Сільський Господар“ в господарських і організаційних справах, що Централь „Сільського Господаря“ може входити в ділові звязки лише з ч л е н а м и і лише на письма членів може давати відповіді та їх в ріжних справах обслуговувати. — Членська вкладка на рік 1927. вносить для кооперативи 10., а для осіб ф зичних 1 зол

Торф — підстилка під худобу.

Відомо, що господар, який гноїть природним гноєм має кращі збори, чим другий, який гною не має, або має його мало так, що поле не все є добре вигноєне. Лише природний гній додає почві живучої сили та є добрим кормом і пристановищем для бактерій, без яких хочби найкраща земля нічого не вродить. Даючи ріллі гній, даємо їй рівнож бактерії. Знова господар, який би гноїв виключно штучними гноями, дававби ріллі поживу, але не бактерії, на яких існує цілий рослинний світ. Не диво отже, що наші селяни найбільше довіряють стаєнному гноєві. Але щоби мати добрий гній є замало добре кормити худобу та добре обірнику складати. Сам кал з під худоби зле вивезти на поле, зле його розкидати то-що. Нераз з браку соломи, бо наші селяни лише тим вміють стелити, аж сумно дивитися, як бачиться худобу стояти в гної, як то кажуть „по вуха“. Які втрати через це на худобі, кільки вона дає молока і як виживає пашу, про це не треба й говорити, бо кожному добре відомо. Виринає отже питання, чому мучити худобину в гної, як можна собі помочити з браку соломи помічною підстилкою і то в першу чергу торфом. Я бачив в Карпатах, що наші селяни стелять рівнож смерековими галузками, хоч торфу у них дасть Біг.

Чи добра торфова підстилка питає дехто?

На підставі досвідів твердять досвідні установи, що найкраща підстилка є така, яка всю сеч і найдороший гноєвий матеріал — амоняк втягає до себе так, що в стайні все сухо. Тому найкращою підстилкою є це, що потрафить втягнути найбільше води. На підставі досвідів проф. Файліцена в лабораторії шведської торфової досвідної станції, слідуючі підстилкові матеріали, висушені втягають воду у відношенню до своєї ваги, якщо приймемо втягання води за 100.

Папороть 250 прц., верес 300 прц., листя 320 прц., солома овесна 370 прц., листя берези 400 прц. солома житна 450 прц., торф вовнистий 730 прц. та торф моховий ріжних відмін 1000—1780 прц. **Наведені числа кажуть, що житна солома на стелення дуже добра, а торф ще кращий від неї.**

Торф є передусім доброю підстилкою під коні. Коні менше хоруять на копита, торфова підстилка хоронить коні від „золзів“, бо у торфі менше розмножуються бактерії, що викликають золзи. Ще краще мішати торф з соломою, бо тоді менше порохів в хліві. Під коні торфова підстилка ще тому добра, що торф знаменито втягає в себе кінську сеч й амоняк, а відомо, що коні часто сліпнуть від випарів гною та гноївки, а зокрема коні, які стоять в душних не добре провітрюваних стайнях!

Торфова підстилка хоронить теж рогату худобу перед заразою ратичною. Крім добрих прикмет не надається цілком торфова підстилка під розплодові штуки, бо льохи риють та при тім багато зідають торфу, з чого дістають жолудковий катар й запір. Під вівці торф як підстилка цілком не надається тому, що торф сильно курить, а пороху у хліві зменчують вартість вовни, а також вівці часто дістають з порохів ріжного рода шкірні недуги.

Інж. С. Куропась.

Не зле є бути вдоволеним зі своєї долі, але добре є старатися о кращу долю.

Добрі ради.

Як радити собі в разі браку соломи на підстилку?

Кожде домашнє звіря любить і вимагає чистої не менше чоловіка. Є однак роки, в яких господар мимо доброї волі не може удержувати хліва в належній чистоті, задля браку соломи. От це трапляється на переднівку у многих господарів і через це терпить худоба. А на брак соломи можна теж добре порадити. Хлів зменшується так, щоби звіря не ставало попереки, а кінець становища висипається грубою верстою піску і закладається на кінці дошкою так, щоби становище не було довше самого зріяти. Тоді вся теч і гній не остається на піску, але паде поза дошку, так що становище є все сухе і чисте, а гній можна легко усунути. Тоді звірятам сухо і чисто і вони так дуже не терплять. Гній перекладається землею, торфом, попелом і т. д.

Сови — помічники господаря.

Є поширена думка, що сови винищують корисні птиці і через це є шкідливі. Уважається їх теж віщунами нещастя і якщо вони загніздилися в сусідстві людських осель, стараються їх скоро позбутися та безпощадно їх винищують. Така робота не є однак добра, бо сови винищують багато миший, шкідливих гризунів і комах. В осени винищують теж багато комах шкідників овочевих дерев по садах. Проте не можна сови винищувати, але хоронити їх і давати їм пристановище. Не є вони теж ніякими лихими віщунами, хіба на стільки невідгідні, що криком будять в ночі зі сну, чим переривають не один гарний сон і не дають доснути до кінця.

Овочі-падалиці нищать сад.

Якщо зародить сад — то овочі є на дереві, на землі, в хаті і в хліві, але не зі всіх є користь. Падалиці роблять звичайно багато шкоди. Вже те, що не висіли до кінця на дереві, але передчасно впали, вказує, що вони є хорі. Звичайно напав їх якийсь грибок, або точать їх хробаки. Як одно так і друге дозріває в падалицях, дістається до землі а осеню або весною знова на пень і дерево та продовжують свою шкідливу роботу. З одного минулорічного хроба є їх вже десять а може й більше. В цей спосіб вони поширюються і деколи винищують цілі сади. Тому падалиці треба кожного дня вибиривати і скормлювати або палити. В цей спосіб знищиться зародок хвороби або шкідника і оборониться сад а тим самим збір і дохід з нього.

Що робити коли корова задержує молоко?

Є багато лихих коров на світі, але лихими зробив їх господар чи господиня і тому лише вони можуть зробити знова добрими. Крім коров, що колять в корови, що задержують молоко. Подивитися корова на господиню і не пустить молока. Корова штрайкує. А штрайкує через те, що господиня з нею колись зле обійшлася. Так як чоловік деколи налякається і не може виговорити слова, так і корова зі страху не може а може й не хоче пустити молока. Не допоможе тоді биття і крик, бо корова може тоді навіть цілком втратити молоко, але треба лагідно з нею обходитися. Якщо це не допоможе, то деякі випрактикували таке. Корові підчас доєння накривають мокрою веретою крижі і тиснуть хребет в долину. Кажуть, що це помагає. Хто хоче хай спробує.

Як відовчити коня биття ногами?

Якщо кінь б'є — то є небезпечний, а якщо вда-
рить — то зломить навіть кість, що сильно болить.
А болить деколи через не увагу, а часом навіть
через збитки. Щоби не було нещастя і не боліло,
треба коня відовчити цієї поганої звички. В просторій
єтайні або на дворі завішується мішок зі соло-
мою так, щоби досягав задних ніг. Кінь зачне бити,
коли мішок його діткне і подразнить. Кінь сильний
і буде бити так довго, доки не задихається і не
випіє. Вкінці зміркує, що впертий мішок висить
далше, бити не оплачується, бо мішок скоботати
не перестає, тому перестане бити. По кількох таких
пробах кінь частинно звикне, а частинно розмір-
кує і перестане бити. Так кажуть господарі, що ма-
ли лихих коней.

Господарський порадник.

Примінення штучних гноїв.

Питання 91. Яких гноїв треба на глинкаваті
землі, а яких на піскові? *Кооп. в Тар.*

Відповідь: Примінення штучних гноїв залежить
не лише від якості землі, але теж від управної ро-
слини. На лекшій глинкаваті землі і піски надається
з погноїв фосфорних томасина 150—200 кг на морг,
а з азотних азотняк 100 кг на морг. Оба треба роз-
кинути перед засівом принайменше на 2 тижні
і добре перемішати зі землею. Замість азотняку
можна давати салітру, але кілька разів в менших
кількостях. З потасових гноїв — потасова сіле на
морг 100—150 кг, кілька день а навіть безпосередно
перед засівом.

Рослини на зелені гної.

Питання 92. Які рослини на зелені гної уда-
ються на глинкаватих, а які на піскових землях?
Кооп. в Тар.

Відповідь: На легких землях, де нема багато
вапна можна сіяти на зелені гної жовтий і синій
лубін. На дещо тяжших суній лубін і мішанину
бобу, гороху, гречки, вики і т. д. — Чи є в землі
вапна можете переконалися политтям грудочки
землі 10 прц. кислотою соляною, або сильнішим
оцтом.

Нищення швабів.

Питання 93. В який спосіб винищити швабів,
що загніздилися в наших хатах? *Кооп. в Тар.*

Відповідь: На нищення швабів є багато спосо-
бів. В місці де вони злязяться в ночі, ставиться по-
судину з водою або пивом так, щоби посудина була
вкопана рівно з землею. Коло посудини ставиться
світло. Шваби ідуть за світлом і топляться.

На ніч при світлі лишається качки, а вони всіх
швабів виловлять.

Теж і жак винищує сильно шваби.

З порошоків добре надається 1 кг Ангеліки і 20
гр. евкаліптового олійку. Цим порошком посипу-
ється місця заняті швабами а вигинуть напевно.
Швабів винищує теж спорошкований боракс по-
сипаний по підлозі.

Якщо винищені одні, треба скоро винищувати
молоді з давних зародків, а всі щілини закітувати.

Овочеві дерева.

Питання 94. Я висувив скалистий беріг і хочу
його обсадити овочевими деревами. Які овочеві де-
рева могли би там рости? *Й. Б. з Т.*

Відповідь: Ваше питання не ясно поставлене.
На осушеній землі не можна відразу садити овоче-
вих дерев, бо навіть найскромніше дерево вимагає
землі дещо справленої. Тому Вам треба її наперед
справити, вигноїти, а щойно тоді садити дерева.
Можете спробувати садити вишні.

Управа ріпаку.

Питання 95. Управа збіжжя не оплачується
і тому хочу взятися за управу промислових рос-
лин — ріпаку. Прошу подати точні дані управи
ріпаку і де можна дістати насіння. *І. Д. з І.*

Відповідь: Ріпак удається лише на чорноземах
і глинкаватих землях, які треба добре справити.
Найліпше його управляти в добре гноєній толоці
і в конюшиниську по першій зборі конюшини. Мож-
на управляти в гноєнім пшеничнику. Гноєння ста-
єнним гноєм добре ділає, лише гній мусить бути доб-
ре перегнилий. Зі штучних гноїв треба дати азот-
няку 100 кг на морг і суперфосфату 150—200 кг
на морг. Землю треба раз а навіть два рази вио-
рати і сіяти від 10—20 серпня в рядках на 30—40
см. широко, мілко, на морг 3 кг насіння. З морга
дає 6—8 метр. сотн. зерна. Насіння дістанете в Сніл-
ці укр. Агрономів, Львів, Зіморовича 20.

Де набути жита і пшениці на засіви?

Питання 96. Хочу управляти жито і пшеницю
рідко сіяні, а до цього треба добірного, селекційного
насіння. Чи можна вибирати насіння із найкращих
колосків, або де можна набути такого насіння?

І. Д. з І.

Відповідь: Насіння виплекується вибором кра-
щих і більших колосків. Такий вибір доволі довго
треває і треба його планоно вести. Виплекане добір-
не насіння можете дістати в Снілці укр. Агрон.

Закупно сівалки.

Питання 97: Що коштує парокінна сівалка доб-
рої конструкції і чи оплатиться для кільканайцять
моргового господаря? *І. Д. з І.*

Відповідь: Сівалкою повинен сіяти навіть най-
менший господар. Для Вас самого сівалка опла-
титься також, але коштує більше грошей. Добре
було би, якби Ви намовили кількох сусідів і купили
спільно добру, сильну сівалку. Для Вас самого
підходила би сівалка 10-рядкова за 600 зол., а для
кількох загранична Меліхара за 140 дол.

Садження оріхів.

Питання 98. На якій землі добре садити оріхи?
Й. Б. з Т.

Відповідь: Оріхи ростуть лише на землях лек-
ших, пропустних і не підмоклих. Положення мусить
бути заслонене від вітрів і звернене до сонця.

Крейда для худоби.

Питання 99. Чи звичайна крейда уживана до
виробу кіту може заступити пашну крейду?

Р. К. з Х.

Відповідь: Крейда для худоби мусить бути очи-
щена від деяких шкідливих примішок. Тому ліпше
купити пашну крейду або вапно тим більше, що
вони не дорогі, а крейду ужити до виробу кіту.

Воші у свиней.

Питання 100. Що робити, щоби чотири-місячні
поросята не мали вошей? *Р. К. з Х.*

Відповідь: Щоби вигубити воші, треба обмити
поросята теплою водою і милом або лугом, а якщо
волос ще вогкий, посипати попелом з бучини або

торфу і розтирати сильно щіткою. Догляд, чистота, свіжа підстилка і посильна паща.

Вигублювання мшиць на порічках.

Питання 101. На порічки кинулися мшиці. Скроплювання Solbar-ом не помагає. Земля все зрушена і вигноєна. Корчі ростуть гарно, однак мало овочують, крім доброго положення. Що робити?

Р. К. з Х.

Відповідь: Про вигублювання мшиць поміщена стаття в цій числі. Причиною малого врожаю може бути за мало розвинене коріння, і глибоко посаджені корчі. Спробуйте корчі пересаджувати і притинати грубіше коріння. Тепер а навіть під осінь добре буде пригноїти томасиною і потасовою сіллю, однак не за сильно.

Леп на комахи.

Питання 102. Де можна набути леп на комахи „Діана“ або „Сотор“. Може є інші, якими можна заступити висше згадані?

Р. К. з Х.

Відповідь: В торгівлі у Львові лепів на комахи під подібними назвами нема. Мають німецький фабрик в бляшаних пушках $\frac{1}{2}$ і 1 кг. Ціна пушки 10 і 17 зол.

Леп на комахи можете зробити самі ось як:
1) 500 гр. каляфонії, 200 гр. вепрового смальцю, 200 гр. стеаринового олію і 100 гр. терпентини розтопиться на вогні і змішається.

2) Розтопиться 3 кг. каляфонії і придається 200 гр. жовтого воску, що разом треба розмішати. По охолодженню придається 2 кг. лняного олію.

3) Розпустити 5 кг. живиці і 2 кг. вепрового смальцю і придати 2 кг. стеаринового олію і 1 кг. венеціанської терпентини. Все за горяча перецідиться через густе полотно.

4) В желізній посудині загірті уважно 700 гр. деревляного дьохтю і 500 гр. каляфонії і все мішати аж дістанеться одностайну мішанину. До цього придати 500 гр. гнідого мила і 300 гр. рибячого трану і мішається аж до цілковитого охолодження.

Чи можна пасти на сіножатах?

Питання 103. В нашій околиці так заведено, що зараз по першій косовиці пасуть безнастанно аж до осени. Шкодить воно сіножати чи ні? Д. Х. з Я.

Відповідь: Сіножати не має витвореного одностайного дерняку, трава росте лише висока а малої корчоватої нема. Худоба вириває багато трав з корінням, ходженням вдоптує землю, через що сіножати сильно висихає і зі землі втіче воздух. Через це сіножати пустіє — трави вигибають. Для пашення треба заложити пасовисько а сіножати лишити лише на сіно.

Агрономи підготовляють плянову роботу.

По дволітній праці агрономів в краю над піднесенням сільсько-господарської культури і двигненням села під оглядом матеріальним, скликає Спілка Укр. Агрономів зїзд до Львова на день 10. липня. Завданням зїзду використати добутий досвід всіх агрономів, та випрацювати плян праці в напрямі:

- 1) організації господарки відповідно до місцевих умов, а) організації насінної акції, б) поширення управи пром.-торг. рослин.
- 2) Досвідної акції.
- 3) Поширення і випробовання рілничих машин.
- 4) Основування машинових спілок.
- 5) Плекання і годівлі домашніх звірят:

- а) поширення молочарства, б) контролю молочности;
- в) організація годівельників, годівельних обор та пунктів.
- 6) Обезпечення худоби.
- 7) Піднесення годівлі домашньої птиці, та підготовки до кооперативного збуту яєць.
- 8) Садівництво, городництво, та перерібка овочів і горюдини.
- 9) Питання меліорації і комасачії.
- 10) Сільсько-господарське шкільництво.
- 11) Рахунковість і статистика.
- 12) Організація вистав і екскурсій.
- 13) Заведення взірцевого спілкового господарства.
- 14) Сільсько-господарський банк.

Радо витаємо почин наших Агрономів, бо вироблення пляну праці є конче потрібне. Сподіємося, що зїзд випаде добре і сповнить покладені на нього надії.

Загальні Збори Земельного Банку Гіпотечного.

Земельний Банк Гіпотечний увійшов на шлях нормального розвитку.

В п'ятницю, 29-го квітня с. р. відбулися о годині 4-ій з полудня 13-ті Загальні Збори Земельного Банку Гіпотечного Акційної Спілки у Львові, в присутності правительственного комісара, ст. радн. Вержбіцкого й нотаря І. Раствецького. Зборами проводив Президент Нарзірної Ради д-р Теофіль Кормош, як скрутатори фунгували пп. Олександр Онисько й Микола Скрипка.

Зі звіту, який іменем Надзірної Ради складав заступ. президента о. крилошанин Дамян Лопатинський, довідуємося про значний поступ у розвитку Земельного Банку Гіпотечного, який потрафив свобідно вийти з кризи, спричиненої катастрофальною девальюацією і увійшов на шлях нормального розвитку.

Акційний капітал виносить зол. 1.000.000, розложених в 40.000 штук акцій, кожда номінальної вартости зол. 25.

З кінцем р. 1925 остало було 410 несплачених банкови передвоєнних гіпотечних позичок в звальоризованій сумі зол. 344.286.88.

Протягом р. 1926 вплинуло зол. 16.056.23 на сплату, при чім сплачено цілковито 36 позичок так, що з кінцем 1926 р. остало 374 позичок на суму зол. 328.229.65.

На основі пляну конверзії гіпотечних позичок і заставних листів, затверджено рескриптом Міністерства Скарбу з дня 22-го травня 1926 Ч. Д. О. Г. III. 2392. заставні листи Земельного Банку були звальоризовані на 6.11 проц. по скалі § 2. вальоризаційного закона.

Вслід наведеного рескрипту Банк не буде видавати конверзійних листів заставних, тільки перестемплює давні листи на звальоризовані квоти, як се в часописах було оголошено.

Вклади на біжучий рахунок головво в твердій валюті побільшилися значно, бо виказують квоту зол. 990.098.82, проти стану з року 1925 зол. 399.428.46, а зол.: 186.174.59 з р. 1924.

Вклади мали в переважній частині тенденцію а vista тому не лише вимагали держання доволі високого поготивля, але й унеможливляли всі інтереси

Ся обставина, як і непомістність ринку на заставні листи, були причиною, що земельний Банк Гіпотечний не міг урухомити гіпотечного відділу й уділювання нових гіпотечних позичок.

З кредиту користав банк лише в Польському Банкові у формі реесконту портфелевих векслів. Кредит сей виносив з початком року зол. 50.000, в другій половині року 1926 був підвищений до квоти зол. 250.000.

З осталих позицій довжного стану виносять купони заставних листів зол. 22.196.50 (в р. 1925 зол. 8.304.32, а (в р. 1925 зол. 3.525.23, в р. 1924 зол. 64.646.56).

Переходячи до чинного стану білянсу находимо припаси з днем 31. грудня 1926 готівка зол. 102.323.64 (в році 1925 зол. 98.036.61, в р. 1924 зол. 33.414.86), льокат в Польськім Банку й П. К. О. зол. 7.742.46 (в р. 1925 зол. 6.346.47, в р. 1924 зол. 643.84); валют зол. 116.258.31 (в р. 1925 зол. 74.125.56, в р. 1925 зол. 21.523.23).

Є то стан валют і чеків, що знаходились в касі Банку в дні 31. грудня 1926. Доволі значні однак обороти в тім ділі були на протязі року. Вистарчить лише згадати, що через касу Банку перейшло протягом року поверх 1.000.000 — доларів (не рахуючи вже інших валют — як фунтів штерлінгів, швайц. і франц. франків, німец. марок, чеських корон і т. д.), а Банк відпровадив на протязі року до Польського Банку чеків, що походили з експорту, на 4.109.254.18 золотих в золоті (т. є поверх зол. 9.000.000).

Ефекти вказують з кінцем року стан зол. 92.408.74 (в р. 1925 зол. 12.491.35, в р. 1924 зол. 5.718.35).

Без ріжниць остали позиції з попередніх літ, а саме: Дім вставлений в біляне з вартістю зол. 240.000, консорціальні інтереси з квотою зол. 5.000 й інвентар банку, оцінений на зол. 1—.

Значно висіший стан вказує векселевий портфель. З днем 31-го грудня 1925 р. остало

було векслів на	зол.	552.383.73
проти стану з 31-го грудня 1924 р. зол.		86.811.27.
На протязі року 1826 заесконтровано вкрслів на	„	1.662.226.70
разом отже векслів було на	зол.	2.214.610.43
протягом року сплачено	„	1.246.243.77
остало отже з кінцем року в портфелі векслів на	зол.	968.366.66

З суми векслів на зол. 2.214.610.43

які на протязі року знаходилися в портфелі, було векслів:

селянських на	зол.	1.056.080.95
кооператив на	„	458.026.48
купців, ремісників, промисловців і ін. „		700.503.—
разом	зол.	2.214.610.43

а векселевих кредитів уділено на:		
купно землі й нерухомостей	зол.	700.139.29
поправу господарки	„	274.116.81
засіви	„	149.695.84
заселення варстатів праці, промислові, торг. і інші	„	1.090.659.48
разом	зол.	2.214.610.43

Слідуючі позиції вказують стан: довжників в обезпеченім отвертім рахунку зол. 631.025.17 (в році 1925 зол. 437.422.70, в р. 1924 101.144.83).

Вкінці по обох сторонах білянсу находимо позиції уділених гарантій і переведених інкасових чинносей. Квота уділених гарантій виносилла 31-го грудня 1926 р. золотих 24.730.— (в р. 1925 зол. 16.650.—, в році 1924 зол. 7.447.55).

Обороти в інкасовому ділі зросли в двое в порівнянню з попереднім роком, а з кінцем року 1926 остало перебраних до інкаса, а ще не заінкасованих векслів на золотих 58.609.68.

Рахунок зисків і страт вказує зисків на: валютах, девізах й ефектах зол. 40.111.05, провізіях і відсотках банкового відділу зол. 138.290.22 (в р. 1925 зол. 75.348.54, в р. 1924 зол. 25.285.29, відсотках гіпотечного відділу зол. 30.262.39 (проти зол. 9.889.98 в р. 1925) і чиннах дому зол. 17.748.73.

Натомість втрати виносять на: платні зол. 46.232.—, податки зол. 49.070.11 (проти зол. 24.943.59 в р. 1925, а зол. 15.736.80 в р. 1924), інші адміністраційні видатки золотих 40.425.89, а відсотки від вкладок і купонів заставних листів разом 34.780.85 (в р. 1925 зол. 23.913.03, в р. 1924. зол. 6.169.82).

Мимо все ще невеликих фондів, які стояли банкові до розпорядимости, замикається рік 1926 чистим зиском у висоті 57.195.59 зол. проти зиску зол. 19.823.57 за р. 1925. а зол. 1.333.45 за рік 1924.

Сей звіт прийняли Загальні Збори до відома й ухвалили затвердити рахункове замкнення за рік 1926. та уділили Управі банку абсолютторії, а з вказаного зиску приділили на Загальний Резервовий Фонд згідно з законом, 10 прц. т. є. зол. 5.591.56 на 5 процентову дивиденду від акцій ужити зол. 50.000.—, а осталу решту в квоті зол. 1.604.03 перенести на рік 1927.

Опісля ухвалили Загальні Збори пропоровані Дирек-

цією й Надзірною Радою зміни статута, а саме щодо перерахованої підвишки акційного капіталу й поширення діяльності банку в напрямі придбання концесії на переведення парцеляцій.

Слідував вибір двох членів Надзірної Ради, якими вибрані през. д-р Кость Левицький і дир. інж. Юліян Павликовський.

Об'єктивно треба ствердити, що Земельний Банк Гіпотечний — як одинокий наш акційний банк — сповняє як слід свою роль серед нашої суспільности. Став він поважним жерелом кредиту для наших продукційних сфер, а в першій мірі для дрібного рільництва. Земельний Банк Гіпотечний потрапив виробити собі довіря не лиш у нашої суспільности, але й зайняти зовсім поважне становище серед банків в краю. Заразом, як одинока наша девізова інституція, зближує наше суспільне господарство до світового ринку й удержує контакт з банково-торговельним світом закордону, серед якого виробив собі поважне ім'я.

Подаючи сей звіт Земельного Банку Гіпотечного до відома нашої суспільности, користуємо з нагоди, щоб подати від себе слідуючі думки: стверджуємо, що Земельний Банк Гіпотечний своєю фінансовою солідністю і витриманістю стає у наших пововнім господарським життю щораз поважнішим чинником і здобуває постійно щораз триваліше довіря. Маючи вже такі підстави, йде він далі шляхом природного розвитку і поширює свою діяльність. Фінансова активність Банку оправдала вповні довіря нашого громадянства, коли до нього вийшов був поклик до підписки акційного капіталу в квоті одного міліона польських золотих. Наша суспільність має сьогодні підставу покладати надії на те, що Земельний Банк Гіпотечний стане нашим сильним фінансовим жерелом продуктивного кредиту, як рівнож піднесе наш економічний престиж на ринку внутрішнім і за кордоном.

Рівночасно однак наша суспільність має добре зрозумілий обов'язок, охотно і самочинно співпрацювати при кожній нагоді з тою інституцією, а цю співпрацю викаже вона в сей спосіб, що не обмежиться на так малім капіталі одного міліона польських золотих, а підійме заходи для зібрання другого міліона акційного капіталу. Черга на ініціативу в сій справі Земельного Банку Гіпотечного з одної сторони, активність нашої суспільности на західно-українських землях та еміграції з другої сторони.

Вісти з „Сільського Господаря“.

ДІЯЛЬНІСТЬ ГІДНА НАСЛІДУВАННЯ.

Філія „Сільського Господаря“ в Стрию зібрала від кооператив титулом вкладок до Кр. Т-ва „Сільський Господар“ у Львові від 114 кооператив суму 1.440 зол. Зібрані гроші передала Пов. Союзів Кооператив в Стрию, на оплату агронома.

Виходить, що кожда кооператива стала членом Кр. Т-ва „Сільський Господар“ у Львові і що зложених 10 зол. вкладки обернеться в тім самім повіті в користь кооператив та їх членів. Агрономічна праця піде там цілком певно скоро вперед і буде добрим приміром і заохотою для других Філій і Пов. Союзів Кооп. організувати села для їх культурного і матеріального піднесення.

Кружок в Стрілісках нових.

Звичайні Загальні Збори Кружка відбулися 8. травня. В зборах взяли участь всі члени і троха гостей. Зборами проводив Й. Вітошинський. Річну вкладку установлено на 1 зол. і порішено закупити ветеринарні прилади. До Ради вибрано пп.: Олекса Мацьків — голова, Данило Терешко — заст.

голови, Василь Баковський — секр., Ілія Якимович касієр. Члени Ради: Й. Баковський і М. Поглед.

Господарська нарада в Перемишлі.

Дня 17. червня ц. р. відбулася Господарська Нарада заходами Філії Краєвого Т-ва Господарського „Сільський Господар” в Перемишлі зі слідуючим порядком нарад:

- 1) Вибір президії.
- 2) Податкові справи наших громад і як боротися селянам проти надмірних податків.
- 3) Комасація — снілення ґрунтів.

На нараді явилися 37 селян з 19 громад, як на перемиський повіт дуже мале число, що можна пояснити тим, що Філія щойно відновлює діяльність і що робочий день та гарна погода здержали людей в господарстві.

О 12.30 год. відкрив Нараду голова Філії о. О. Малецький і запропонував на председателя п. О. Макара, господаря з Бушковичок а п. С. Савку, агронома з Грушатич на секретаря.

Перший референт, п. О. Луцький незвичайно ґрунтовно і ядроно в півторагодинній промові зясував справу всіх родів податків, які платять селяне. Референт наводив багато прикладів з надужити при вимірі і стяганні податків і подав способи оборони.

Другий референт інж. І. Лапчук, обмежив свій реферат про комасацію ізза спізненої пори до короткого представлення трудностей, користей, конечности і способів приступлення до комасації, заподавши її конечність хочби з огляду труднощів раціонально господарити на роздріблених парцелях.

По виголосенню обох рефератів присутні прийняли слідуючі резолюції:

Зібрані на Господарській Нараді в Перемишлі дня 17. червня 1927 р. члени Філії Краєвого Т-ва Господарського „Сільський Господар” в Перемишлі і представники хліборобського стану 19 громад Перемищини, провіривши докладно по вислуханні реферату, що завдяки дотеперішній державній фінансовій політиці податкові тягарі, накладані державою і самоврядуванням на хліборобський стан давно вже і в означеній мірі перевищують дійсну доходівість хліборобського стану, ухвалюють:

1) Філія Т-ва „Сільський Господар” звернеться негайно до Ради Краєвого Т-ва „Сільський Господар” у Львові з домаганням, щоби вона видала популярний і докладний порадник про всі законні основи податків, данин і оплат наложених і стяганих з хліборобського населення.

2) Філія „Сільського Господаря” в Перемишлі зорганізує негайно Бюро правної поради у справах усіх податків, данин і оплат, які стягають з хліборобів держава і самоврядування.

3) Зібрані на Господарській Нараді хлібороби з окрема енергійно протестують проти несправедливої і кривдячої селян дорожової данини, на яку Повітові Виділи можуть стягати аж 100 прц. додатку від ґрунтового податку, а тільки 50 прц. від головно міських нерухомостей і марних 15 прц. від патентів. Віче домагається в тій справі:

а) щоби держава заінтересована в добрих дорогах причинювалася зі загально державних фондів до будови нових і консервації давних державних (воевідських) доріг;

б) щоби зрівнано висоту оплат на дорожову данину до висоти 50 прц. додатків від податків: дорожового, від нерухомостей і від патентів;

в) щоби Виділ Повітовий тим часом під ніякою умовою не користав з можливости підносити уділ хліборобів в дорожовій данині понад 50 прц.-вий додаток до ґрунтового податку;

4) рівночасно протестує Нарада проти оплат за вїзд до міста і за постій селян на мійській торговлиці, які то оплати накладають міста самовільно на хліборобів повіту на основі арт. 27. закона про тимчасове управління комунальних фінансів з дня 11. серпня 1923 р. Ці оплати звичайно перевищують цілий ґрунтовий податок селян і є насиллям над селом.

Спираючися на уст. 3. арт. 27. цього закона Філія „Сільського Господаря” звертається до Воевідства з домаганням, щоби воно перевірило надмірну висоту цих оплат і справедливо обмежило їх;

5) Нарада протестує проти того, що закон з 11. серпня 1923 р. про комунальні фінанси майже зовсім звільняє міста від уділу в оплатах на річ Повітового Самоврядування. Нарада домагається повернення обовязуючих давніше в цій справі законних постанов;

6) зібрані на господарській Нараді хлібороби підкреслюють, що в спільній становій організації хліборобства під прапором „Сільського Господаря” і сільсько-господарської кооперації криється найпевніша визвольна сила хліборобського стану. Тому гаслом найближчої будуччини являється скоре приступлення всіх сільських культурно-освітних а передовсім кооперативних організацій на селі і усіх свідомих хліборобів в члени єдиного хліборобського станового Т-ва „Сільський Господар” і розбудова та подлиблення праці в сільсько-господарській кооперації;

7) з огляду на це, що закон з 18. грудня 1919 р. і закон з 14. лютого 1922 р. про час праці в промислі і торговлі не дають нашим сільським кооперативам змоги працювати в часі догіднім для сільського населення, зібрані на Нараді хлібороби домагаються, щоби чим скорше появився новий закон про час праці в торговлі, який давби змогу нашим сільським кооперативам торгувати через 10 годин з такими перервами, щоби сільське населення мало доступ до своїх кооператив вчасним ранком і пізнім вечером.

Потрібних інформацій,

порад і поучень при оснуванні молочарських кооператив, як також і при закупні молочарських машин і приладдя засягайте в одинокий свій фаховий центральний установі

КРАЄВИМ МОЛОЧАРСЬКИМ СОЮЗИ „МАСЛОСОЮЗ”
У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ КОСТЮШКА Ч. 1 а.

або через Відділи в:

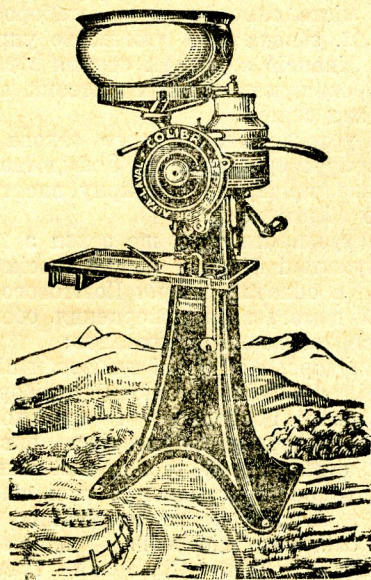
Стрию — Шевченка 5.
Станиславів — Собеського 28.
Перемишлі — Ринок 23.
Самборі — Костюшка 11 а.
Коломиї — Шевченка 26.
Сокалі — П. С. К.

СТАЛИЙ ЗБУТ масла мають кооперати запевнений.

МАСЛО СЛАТИ за поспішним фрахтом на адресу своїх Відділів, або до „Маслосоюзу” Львів, Костюшка 3.

МАШИНИ по цінах фабричних і на догідних услівях до сплати в 10 місячних ратах.

ОРИГІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ „ALFA-LAVAL“

**введені по всіх молочарнях, є під кожним
оглядом недостижимі.**

За докладне відтощення, за тривалість матеріялу, за простоту конструкції одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL“ є в ужиттю. — Продаються на 10 місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письмenna гарантія доброї праці.

Цілковиті урядження молочарень ручних, парових, електромоторових і паротурбінних. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновіші моделі, найнижчі ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціалістів інженірів уділюємо безплатно технічні вказівки щодо урядження молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в 1926. р. одержали ми за кружлівки „ALFA-LAVAL“ і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL“ Сп. з обм. пор.

ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ,
вул. Гварна ч. 9.

Адреса телегр.: ALFA-LAVAL.

Заступництво для українських кооператив має **КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ „МАСЛОСОЮЗ“**, Львів, вулиця Костюшка ч. 1а, та всі його відділи в краю.

У ЖИВАЙТЕ ПОМІЧНИХ НАВОЗІВ!

КАЇНІТ

з копалень АКЦІЙНОЇ СПІЛКИ ЕКСПЛЮАТАЦІЇ
ПОТАСОВИХ СОЛЕЙ

Є НАЙДЕШЕВШИМ ПОТАСОВИМ НАВОЗОМ.

АЗОТНЯК І АМОНЯКАЛЬНА САЛІТРА

Золотих 1-75 за 1 кильограм азоту.

Зол. 1— за 1 кильограм товару.

Найліпші і найуспішніші азотові навози виробляє і доставляє **ДЕРЖАВНА ФАБРИКА АЗОТОВИХ СПОЛУК В ХОЖОВІ**. — На кредит за посередництвом Рільничих Організацій або Державного Рільного Банку. — При закупні за готівку уділяється 20-процентового сконта. — Всяких інформацій уділяє Дирекція Фабрики в Хожові.

Найвищий час замовляти суперфосфат під засів межиплодів і озимини, тимбільше, що до кінця липня ціни є нищі. При закупнах уважати на охоронний знак

„SUPER“ на мішку і пльомбі, який дає запоруку добірного товару. — Без навоження суперфосфатом нема дорідного зерна, а вслід за цим нема добрих плодів!

**Замовляйте в своїх рільничих організаціях, в синдикатах
або у довірених купців!**

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

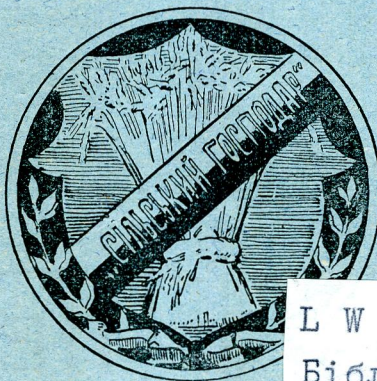
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

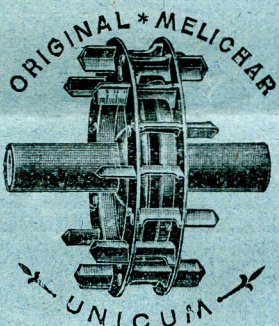

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50%,

L W Ó W Czarneckiego 24.
Бібліотека Наук.Т-ва ім.
Шевченка

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рілньничих машин
Фр. Меліхар-Умрат і Спілка,
БРАНДИС н/л.

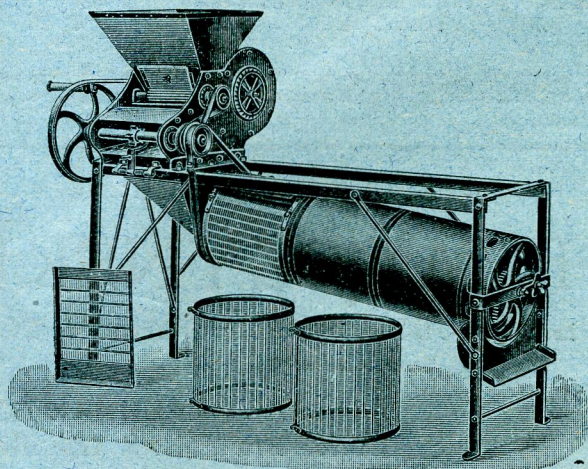
Філія ЛВВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Європі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент „UNICUM“. — Сівалки комбіновані, патент „IMPERATOR“. — Сівалки до штучних навозір. — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сівалки рядові трибові, патент „PATRIA“. — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент „PATRIA-MIGNON“. Копачки до картофелі, патент „MELICHAIR-HAJEK“. — Жниварки патент „GRATIA“. Косярки патент GLORIA.

КРИМ ЦЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелів, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки „PHÖNIX“, чеські січкальні системи Bentall'a, бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до мола „LIBELLA“ і т. п.

ДАХІВКА! Палена, легка і непромакальна, **гусаки, цегла**

продає найдешевше

Фабрика дахівок і цегли в Ходорові.

БЮРО ПРОДАЖІ також у фірми

Мастальський і Кодрантовський

ЛЬВІВ, ВУЛ. ТРЕТЬОГО МАЯ Ч. 2/ІІ. Ч. тел. 2-67.

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ
„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“
У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

МАЄ НА СКЛАДІ І ВИСИЛАЄ ЗА ПОПЕРЕДНІМ
ОДЕРЖАННЯМ НАЛЕЖИТОСТИ ОТСІ СВОЇ ГОС-
ПОДАРСЬКІ ВИДАННЯ:

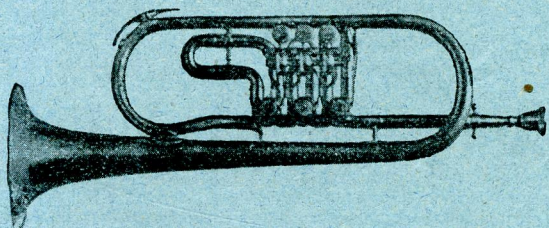
Григорій Герман:	Годівля гусей, качок, пантарок, павів, фазанів і лебедів	зол. 3—
„	„ Годівля курей	3—
о. Й. Раковський:	Годівля рогатої худоби Ч. II.	3—
М. Творидло:	Годівля безрог	3—
Ол. Мельник:	Як годувати худобу дешево а добре	2—
В. Кучера:	Управа садовини	2:25
„	Виріб вин овочевих	2—
Г. Цеб:	Управа пашних ростин	2:25
Д-р Г. Величко:	Управа пашних бураків	0:60
	Сумішка конюшин з травами	0:60
Инж. Евген Нагірний:	Взірцеві стайні і гноївні	2—
Инж. Ол. Лушпинський:	Відбудова знищених сіл ч. II. (Проекти селянських хат і селянських будинків)	5—
„	Відбудова знищених сіл ч. III. (Проекти приходств і читал.)	5—
Ю. Павликовський:	Під прапором самопомочи Не ридайте, а добувайте	1:50
В. Король-Старий:	Як вибирати коня	0:50
К. Михайлюк:	Плекання телят	0:50
В. Білинський:	Ветеринарна гігієна і поучення для оглядачів худоби	2—

**ПЕРЕПЛЕТНЯ
ПАВЛА БАБЯКА**

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. БЛЯХАРСЬКА Ч. 12

приймає всякі церковні роботи, як: Євангелія, Служебники, старі книги, накладі, брошуровання, канцелярійні книги, які входять в круг переплетничої штуки і т. п., по найприступніших цінах.

Роботи виконує солідно й скоро.

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчика

Львів, Городецька 2.б.

Телефон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під гарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

ФАБРИКА ПИЛЬНИКІВ:

Н. MACZYŃSKI

ЛЬВІВ, ВУЛ. ВОЛИНСЬКА Ч. 25.

Число телефону 20-18.

ПРИЙМАЄ **ПИЛЬНИКИ** ДО
НАСІКУВАННЯ ЯК ТАКОЖ
ЗАМОВЛЕННЯ НА НОВІ.

Купуйте, читайте і поширюйте
ГОСПОДАРСЬКІ КНИЖКИ І ЧАСОПИС

„СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“!

Хто приєднає передплатників
які вплатилиби згори перед-
плати на часопис за цілий рік,
одержить одну господарську
книжку, яку собі вибере! ==

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

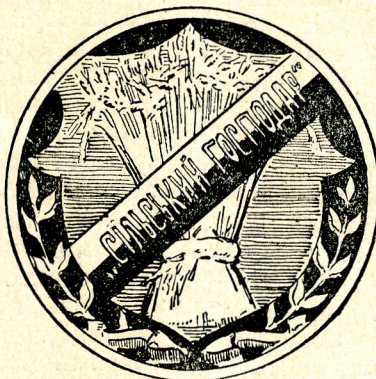
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дорожче.

Який початок — такий кінець.

Вироблення пляну господарки.

Без огляду на величину господарства і можливість господаря переднівок у всіх господарів є досить прикрий. Не у всіх у однаковій мірі, це правда. Заможнішим господарям дещо легше і вони його так прикро не відчують. Однак переднівок є. І як звичайно на переднівку у господаря чогось забракне. Як не хліба для нього самого, то паші або підстилкі для худоби, а якщо і одно і друге є, то грошей на дрібні видатки. І тому господарі вдоволені, коли переднівок кінчиться і вони мають новий збір.

Переднівок і жнива це дві нерозлучні частини, так, як старий і новий рік. Старий рік є все злий, бо ми його прожили, дещо витерпіли і вдоволені, що він кінчиться. Вдоволені із смерті старого року, витаємо повні життя, надій — новий рік. Цей новий рік має принести неодному полекшу і сповнити його надії.

В господарстві переднівок — це кінець старого, а жнива — це початок нового року. Із цим новим роком заповнюються засіки в стодолах, повстають на обійсті стійки збіжжя і сіна, а далі теж заповнюються пивниці овочами, біля хати висипають кіпці з окоповими. Це все плоди ціло-річної праці господаря. Зі збором кожної рослини починається новий рік — нова праця і надії. Ціла праця залежна є від кількості і якості зборів, бо після них господар може повести і зарядити господарку. Якщо менше соломи і паші — менша кількість худоби, менші збори взагалі обмеження видатків і нових вкладів. Новий рік є продовженням старого року і від нього залежить теж далі ведення господарки.

Щоби розпочати новий рік, повинен кождий наперед мати закінчений рахунок старого року. Рахунок цей можуть дати лише правильно ведені книжки, які викажуть на чім господар і кільки заробив або втратив, що йому оплачується, а що ні. В нас таких рахунків не веде майже ніхто і звісно, що не може ніколи напевно сказати, як

господарив. Лише на підставі намолоту, чи збору других рослин скаже, що поле видало добре або зле. Навіть, якщо господар каже, що видає добре, не знає, чи йому оплатилася управа даної рослини, чи він може до неї доложив. Таке незнання відбивається шкідливо на цілій господарці слідуемого року. Ще добре, коли зародило. Але коли є неврожай? Тут треба пояснень, треба знайти саме ту причину, що завинила недорід і якщо можливо, то її цілком усунути або принайменше вчасно їй зарадити. Виправдання, що такий уже рік, або втіха, що у сусіда теж так само, не направить лиха, але навпаки його ще погіршить, бо слідуемого року повториться то саме. Зле зроблене минулого року відбивається на пізніших зборах, які не є більші, але навіть менші. Залежить це в значній мірі від самого господаря, який повинен переконатися, чому збіжжя мало сипле, або дало мало кіп.

Причиною малих зборів в наших обставинах є звичайно за мало вироблена земля, брак поживи для рослин в землі, не найліпшої якості насіння та невідповідне місце в плодосміні. Задля цих причин рослини дають малі збори, а також терплять від галапасів та ріжного рода шкідників зі світа звіринного та рослинного. Рослини є слабкі та не витримують шкідливого ділання підсоння, як занадто великі дощі, вітри, приморозки і другі. На ці всі причини в нас рідко хто звертає увагу. Кождий неврожай пояснюється діланням надприродної сили, крім цього, що о межу в сусіда на такий самій землі, збір два рази такий великий. Якщо господар постарався винайти одну із цих причин та її усунути, тоді напевно їх збори були би значно більші, оплатили би працю, звернули всі видатки, і дозволили господарку поширювати і з кождим роком зліпшувати. Зліпшувати господарку можна на підставі набутого досвіду. Тому кождий господар повинен використати жнива, обчислити поплатність кожної рослини з окрема, винайти всі недомогання. Все пізнане дозволить зарядити господарку в цей спосіб, щоб вона була якнайбільше поплатною. Господар,

що виступає як підприємець, вирабляє плян господарки на цілий рік так, щоби забезпечитися перед можливими втратами, чи неврожаєм. Це, що є в його силі, він повинен основно передумати і розважити. Не управа кожної рослини навмання, як вистане поля, але приступаючи до управи кожної рослини, треба розважити, чи вистане грошей, часу і робочих рук. Важними є теж місцеві обставини, як спосіб господарки, віддалення від міста і залізниці, та доїзд до них. Найважливішим є звичайно вирішити питання, чи управа даної рослини оплатиться. До цього господар може дійти на підставі зборів з попереднього року, на підставі своїх рахунків і ріжниць в цінах на господарські продукти минулого року. Зібрання тих даних улегчить кожному рішитися на управу збіж, чи промислових рослин, або закинути збіжєву господарку, а перейти до молочно-випасової господарки. Це питання, які кожний господар повинен вже заздалегідь при жнивях вирішити, бо найменша похибка на самім початку, потягне за собою лихі наслідки, як малий збір або неврожай. Не господарка після давних утертих засад і правил, але примінення до змінчивих обставин, господарка плянова, що старається використати навіть кожду найменшу добру нагоду, запевнює великі збори, а тим самим доходи. Збір знова залежний від обробітки землі, її вигноїння, плодозміну, якості і приготування насіння, а також від місцевих і торговельних обставин взагалі. Хто зверне на все увагу і використає добутий досвід минулого року, тому старий рік не буде надто тяжким, а господарка принесе належний дохід.

Б. Волинець.

Вплив молочарні на зміну ведення господарства.

Як вплинула молочарня на зміну господарки, хай послужить цей примір. Один з господарів має всего 1/4 морга сіножати. При кошенні каже „трава в очи скакала“, збирав з тої сіножати перелічено на 1 гектар 10.4 метр. сотн. сіна. 1926 р. з тої самої сіножати перелічено на 1 гект., зібрав 34.8 сотн.! Це прямо неймовірне. А тайна ось в чім: зараз він має подостатком обірнику і для „практики“ як каже, навозив його на ту сіножати і розкинув як по полі. То сіно добре заплатило йому обірнику і що важніше, переконало його і співгромадян, що і сіножати вимагає праці і навоження.

Як приглянутися ближше цифрам, що представляють живий інвентар і порівняти стан з 1914 і 1926 р., то побачимо таке, що не повинно би бути. Вправді кількість коров з 22.7 шт. на 100 гект. всієї землі 1914 р. піднеслася до 26.8 шт. як рівнож піднісся стан свиней з 27.2 на 34.1 шт. Але рівночасно підскочило число коней і лошат. Як взяти під увагу роздріблення господарств на менші, повинні і коней зменшитися, а воно якраз противно. Це нічого іншого, як слабкість наших господарів до коней. Це явище виступає тимбільше різко, що стан 1914 р. браний в літі, де загалом живого інвентару буває більше, а числення 1926 р. брано 31. грудня.

Потішаючи представляється приріст свиней. Є їх 172 шт. Протягом 1926 р. продано 119 шт. свиней і 65 шт. поросят, а крім того забито около 100 шт. в селі. Люде дістають назад збиране молоко, котре в великій мірі скормлюють свинями, а мо-

лока взагалі без порівняння є більше, як бувало перед заснованням молочарні.

Дуже сумно представляється справа з ялівником. З 13.9 шт. на 100 гект. передвоєнного стану спадає на 7 шт. в 1926 р. Люде міркують, що їм не оплачується тримати ялівнику і випродують його. В 1913 р. Прикупило село 20 шт. коров і 54 шт. ялівнику.

Продало	„	34	„	„	57	„	„
В 1926 р. Прикупило	„	30	„	„	—	„	„
Продало	„	43	„	„	61	„	„

Перед війною не вдовольнялися люде тільки своїм ялівником, а ще купували його в сусідніх селах. Зараз не тільки, що не докуповується ялівнику, а масово випродується. 1913 р. тільки 3 шт. ялівнику вийшло зі села, зараз 61 шт.!

Найсумніше це те, що продають телята без огляду на те, від якої вони корови не походили. Бувають там корови о пересічній кількості товщу в молоці 6.5 прц. А від таких коров треба би щадити приховок. Поки не маємо контрольних станів молочності, мусимо уважати за найліпші корови о високім проценті товщу. Воно правда, що як скрізь, так і тут є поділ праці, що одні села чи околиці годують молочні корови, інші знова виховують молодник, але де є молочарня, там вже до певної міри випробована молочність коров і від тих найкращих коров треба би рішучо молодник щадити. На це сумне явище повинен звернути увагу Молочарський Союз і при кожній нагоді інструктори-техніки повинні би пояснювати селянам значіння доброго приховку.

Зі всего сказаного видно, що молочарня рішучо додатно впливає на матеріальний стан села. Передусім, до села напливає стало свіжа готівка і селяне не потребують наперед випродувати зерна або задовжуватися. Молочарня потягає також за собою зміну організації господарства — паші, окопові, — а то без сумніву впливає на видайність других господарських рослин.

Та крім матеріальних, дає ще молочарня і культурні користи. Селяне змушені самі в своїм заряді вести виборничо торговельне підприємство. Хох не хоч мусять цікавитися розвитком своєї молочарні і придумувати способи її удосконалення. На сходинах обговорюють господарські і інші біжучі справи. Видно, живе заінтересовання громадськими справами. Члени Надзірної Ради і Управи вироблюються на самостійних провідників, а люде загалом причучються жити організованим життям і в кождім випадку можуть зорганізовано виступити в обороні своїх прав чи інтересів.

Як приклад організаційної карності і взагалі зрозуміння, що „в єдності сила“ може послужити це, що члени кооп. молочарні добровільно покривають шкоду, яку потерпів член кооперативи при нещасливім випадку падення худоби. 1925/26 р. було 4 випадки, де не можна було уратувати худоби. Не треба казати, що значить для нашого малоземельного селянина, як „відійде“ корова, та ще й в нинішніх часах. Тепер воно вже не страшне, бо пошкодований дістає готівку на яку була оцінена його корова на закупно другої штуки.

Як відемну сторону молочарні можна заподати це, що наші люде не розуміють ваги відживлювання і часто навіть для дітей не лишають молока, тої головної поживи у наших селян, а несуть все до молочарні. Вже тепер по дуже короткім часі існування молочарень, в сторонах, де вони поширені, в застрашаний спосіб ширяться сухоти, виключно задля слабого і пісного відживлювання. Молоко є на селі одинокою ситною поживною стравою. Відпало молоко, переходить

село на пісню бараболлю і капусту, а так відживлюваний організм тяжко перемаже навіть малу простуду у старших, не кажучи вже про дітей. Це дуже важна справа і з національного боку, бо корисніше мати сотню обдертих але здорових людей ніж дві сотні заможніших, але зниклих, слабосильних сухітників. І над цією справою треба нам застановитися. Як не допоможе поучення, виклад, то треба завести норму, кільки від даного господаря можна прийняти молока, а кільки він мусить залишити для свого ужитку.

Поліпшення матеріяльного стану, а в слід за тим і піднесення духової культури нашого села може наступити тільки через ґрунтовну зміну організації наших господарств. Треба залишити старі традиційні способи збіжової господарки, а перейти до господарки годівельної. Після зібраних цифрових даних про грошові приходи наших господарств, 2/3 всіх приходів є приходи за домашні звірята та їх продукти, мимо того, що стан живого інвентаря є дуже лихий. А приходи ці головню з продажі свиней і молока. Виходить, що молочарня є першим степенем до зміни організації нашого господарства і запевнення кращого завтра для села. Селяне це вже розуміють і радо горнуть до організації молочарень. Задачею Массоюза є доставити селу молочарські техніків-інструкторів і повести молочарські кооперативи зорганізованим шляхом до далекої, великої мети.

Перший Зїзд Українських Агрономів у Львові.

Спілка Українських Агрономів скликала на день 10. липня ц. р. перший Зїзд Українських Агрономів, на який запрошено тих агрономів, що працюють зараз в краю. На Зїзд прибуло 38 агрономів з усіх сторін краю. Зїздови проводив голова Спілки інж. Е. Храпливий, секретарювали інж. Б. Волинець і інж. І. Семків. Після відкриття вирішено в першій частині Зїзду ті **організаційні справи**, які в останньому часі дали притоку до дискусії що до самої праці Спілки, та її відношення до тих установ, які ведуть чи то агрономічну, чи агрономічно-торговельну працю. Дискусію переведено на основі двох рефератів а саме: **інж. В. Воробця „Про працю Спілки Українських Агрономів в будучому“**, та **ред. Е. Архипенка „Про відношення праці Спілки до інших наших установ“**. В цих справах прийняв Зїзд такі резолюції:

„Зїзд Українських Агрономів розглянувши справу відносин між Спілкою Укр. Агрономів та Сільським Господарем і Центросоюзом ухвалив:

1) Закликати Управу Спілки Агрономів, виробити разом з Надзірною Радою Спілки декларацію до Загальних Зборів Сільського Господаря, в якій булоб зясовано погляд агрономів на дальшу працю Сільського Господаря і оферовано булоб допомогу агрономів в дальшій роботі в Раді Сільського Господаря.

2) В справі Центросоюзу Зїзд визнає, що Центросоюз повинен стати чистим центром сільсько-господарської кооперації. Для успіху реорганізації й роботи такого центра сільсько-господарської кооперації, треба негайно запросити до Центросоюзу агрономів і доручити їм відповідальну роботу.

3) Спілка Укр. Агрономів буде вести на далі свою діяльність і примінить її до тих змін, які зайдуть в напрямку діяльності Сільського Господаря і Центросоюзу.

В другій частині Зїзду прочитано і передискутовано **15 фахових рефератів** з області техніки й організації агрономічної праці в її приміненню **для наших** своєрідних умовин. Подаємо по черзі реферати і резолюції, які піспя їх заслухання і передискутовання прийняв Зїзд.

„Про модерну управу рілі“ інж. О. Дідич.

„Організація насінництва відносно до місцевих умовин — інж. Лапчук.

По дискусії над цими рефератами Зїзд вирішив слідуєчі резолюції: „Зїзд уважає, що для піднесення добробуту селянства і впровадження рентовної господарки належить звернути спеціальну увагу на слідуєче:

1) Пропагувати й вводити в наше село уживання штучних ґноїв.

2) Звернути увагу на доборове насінництво, виказуючи користи з нього при заводженню дослідних піль, спроваджувати насіння від годівельників та розпочати управу власного насінництва. При власнім насінництві звернути увагу на а) заложення годівлі спеціальних і добірних родів насіння відповідно до кліматичних умовин, б) заангажувати наші селянські господарства як репродуцентів насіння певних знаних фірм, в) завести власну продукцію добірного насіння на селянських і ерекціональних ґрунтах.

3) Для доцільного переводження насінницької акції і для повного її охоплення в усіх ділянках вважає Зїзд за konieczне, щоби цю акцію вів Сільський Господар, відкриваючи у себе окрему секцію насінництва для практичного переведення намічених завдань, з окрема для кваліфікування насіння і скоординовання всеї дослідної акції та випробування добірного насіння при ужиттю штучних ґноїв.

4) Зїзд уважає, що поширення управи промислових рослин як цукрові бураки, мак, ріпак, сонішник, волокнисті й лікарські рослини є konieczним для відповідного визискання нашої посівної площі та забезпечення рентовности нашого сільського господарства.

5) Зїзд закликає продуцентів промислових рослин, зокрема наших селян, що продукують цукровий бурак, щоби ґуртувались в окремі Союзи продуцентів для охорони своїх інтересів перед фабрикантами, а провід в цьому повинна взяти Спілка Укр. Агрономів.

6) Зїзд констатує, що рівночасне запевнення збуту є передумовою інтенсифікації сільського господарства і взиває наші центральні установи працювати в напрямі збуту сільсько-господарських продуктів.

7) Зїзд визнає необхідність заложення Спілкою Агрономів власного селекційного господарства для продукції власного насіння, що допоможе Спілці поставити широко постачання населенню добірного насіння та виперти з ринку несовісні фірми, які доставляють лихий товар.

„Дослідна акція“ — інж. Б. Волинець.

Резолюції:

1) Для поширення уживання штучних ґноїв, добірного насіння та загального піднесення плодотности полевої господарки Зїзд вважає, що необхідним є закладати в як найбільшій кількості досвідно-демонстраційні поля, які переконалиби широкі круги господарів-практиків о користях з заведення раціональної господарки.

2) Зїзд вважає, що Спілка Укр. Агрономів повинна старатися даром або за низькою оплатою доставляти агрономам на місцях штучні ґної, насіння ріжних господарських рослин, та помічні

середники продукції в тім переконанні, що це причиниться до піднесення сільсько-господарської культури і підготування збуту сільсько-господарських продуктів.

3) Зїзд агрономів визнає, що Спїлка Україн. Агрономів повинна зайнятися виробом докладного пляну дальших дослідів, щоби надати їм певну систему.

4) Зїзд вважає необхідним, щоби досліди агрономів, які вони провели й будуть провадити, передати до спїлки Укр. Агрономів, а Спїлка буде їх фахово розробляти та розсилати як звідомлення всім товаришам агрономам, а таким чином лінія роботи булаб уодностійнена і не доводилобся повторювати дослідів.

5) Зїзд визнає, що агрономи у своїй роботі на місцях повинні мати в основі перехід від господарки збіжевої до пашної і управи промислових рослин. В справі збіжевої господарки необхідно агітувати за застосованням випробуваних вже на місцях нових форм управи рілі й посіву а також застосовання ушляхотненого насіння.

„Поширення й випробування сільсько-господарських машин“ — інж. Б. Волинець.

„Оснування і ведення машинових спілок“ — інж. Б. Волинець.

Резолюції:

1) Зїзд вважає, що уможливлення навіть найменшим господарям заведення машинової праці є передумовою дохідности господарства. Обовязком агрономів є, щоби блищі дані, що до догідности машин до наших обставин, якости матеріалу, викінчення, величини машин, якости, кількості й накладу праці, як також амортизації машин подавали до відома Спїлки, а з окрема оголошували в господарській пресі.

2) Для заощадження видатків на закупню кожної машини з окрема поодинокими господарствами закликає Зїзд оснóвувати машинові спїлки при кооперативах і кружках „Сільського Господаря“, в яких булиб всі машини, які догідні й потрібні нашим господарям. Потрібні правильники виготовить Спїлка Українських Агрономів.

„Поширення молочарства й контролю молочности“ — дир. А. Мудрик.

„Контрольні товариства годування молочної худоби“ — інж. Е. Храпливий

Резолюції:

1) Зїзд констатує, що почин в напрямі розвитку молочарського промислу дав „Маслосоюз“ а в слід за тим піднеслась молочність худоби через її раціональну годівлю.

2) Зїзд вважає, що контрольні Т-ва годування худоби є одним з чинників, які доцільно й скоро можуть поставити наше селянське плекання худоби на відповідному ступіні.

3) Зїзд вважає, що до оснóвання таких товариств можна приступати там, де до цього підготовлений Маслосоюзом ґрунт і реалізувати їх оснóвання в порозумінні зі Спїлкою Українських Агрономів, з секцією плекання молочної худоби при „Сільськїм Господарі“ та Маслосоюзом.

4) Зїзд вважає, що працю на місцях для підготовки і оснóвання контрольних товариств повинні робити в першу чергу кооперативні молочарні й інші сільсько-господарські кооперативи.

5) Зїзд доручає Управі Спїлки Українських Агрономів заїніціювати створення окремого бюро при „Сільськїм Господарі“, яке давалоб всі практичні вказівки, поради, вишукувало зоотехніків для ведення таких товариств та підготувало створення в будучому окремого самостійного союзу контрольних товариств.

рення в будучому окремого самостійного союзу контрольних товариств.

6) Зїзд звертається до секції плекання худоби при „Сільськїм Господарі“, щоб вона завела родоводні книги для всіх домашніх звірат.

7) Зїзд закликає агрономів, що зараз докінчують свої студії та тих, що зараз перебувають за кордомом, щоби спеціалізувались в напрямі плекання худоби, зокрема щоби занялись студіями контролі годування, що при відсутности в нас кваліфікованих зоотехніків дасть єдино змогу повести в будучому правильну обширну роботу в цьому напрямі в нашому селі.

8) Зїзд доручає Спїлці Українських агрономів, щоби вона унормувала торгівлю молочарськими машинами в порозумінні з Маслосоюзом.

„Сільсько-господарське шкільництво“ — інж. М. Творидло.

Резолюції:

1) Зїзд вважає, що українське господарське а з окрема сільсько-господарське шкільництво як основний чинник господарської культури взагалі, а сільсько-господарської з окрема, повинно стати першим питанням в шкільній політиці українського народа.

2) Зїзд вважає переходною стадією до цього шкільництва улаштування по повітах сільсько-господарських курсів, як завдатків до людських університетів, до заложення яких всі повітові організації повинні допомогти.

3) Зїзд витає проскт мандрівної сільсько-господарської школи, яку задумує уладити „Сільський Господар“ wraz з У. П. Т. Рідною Школою.

4) Зїзд витає почин Союзу Українок до будови шкільного будинку для школи домашнього жіночого господарства в Угерцях винявських.

5) Зїзд постановляє підтримати господарську школу „Просвіти“ в Милованні, як і проєктовану „Сільськїм Господаром“ школу домашнього господарства в Коршеві цим, що агрономи подбають за збільшення фреквенції та звиває українські установи до матеріальної допомоги для всіх українсько-господарських шкіл.

6) Зїзд вважає корисним організувати при читальнях, кооперативах, кружках „Сільського Господаря“ і т. д. господарські бібліотеки для потреб наших селян.

„Обезпечення худоби“ — інж. М. Курах.

Резолюція:

Зїзд вважає, що для вироблення загальних напрямних та урегулювання справи обезпечення худоби в наших сільських господарствах мусить Спїлка Українських Агрономів скликати окрему анкету в справі акції обезпечення худоби. На цю анкету належить в першу чергу запросити представників „Сільського Господаря“, „Дністра“, та Ревізійного Союзу Українських Кооператив, щоби в порозумінні з ними виготовити напрямні обезпечення худоби.

„Садівництво, городництво і перерібка ярини та овочів“ — дир. А. Терпеляк.

Резолюції:

1) Зїзд Українських Агрономів вважає, що потрібно негайно урухомити садівничо-городничу секцію при Т-ві „Сільський Господар“ для дальшого правильного поведення акції над розвитком садівництва і огородництва і тому поручає Управі Спїлки Українських Агрономів порозумітись в тій справі з Виділом Т-ва „Сільський Господар“.

2) Зїзд вважає за конечне створення науково-досвідного садівничо-огородничого інституту та взірцевого дослідного саду. В тій цілі поручає

чає Управі Спілки Українських Агрономів звернутися з проською до Головного Виділу Т-ва „Просвіта“, щоби призначило на це 10 моргів ґрунту в своїй маєтності Миловання (т. зв. „Барина“), який то ґрунт на ту ціль надавався і при помочи садівничо-огородничої секції „Сільського Господаря“ такий сад заложило.

3) Зїзд поручає Управі і Н. Раді Спілки дати ініціативу до створення промислової Спілки овочевих і яринних переробів та консерв при допомозі наших економічних установ для підпертя в цей спосіб розвою нових садових культур.

„Сільсько - господарська рахунковість і статистика“ — інж. О. Охрим.

Резолюція :

Зїзд закликає всіх товаришів агрономів, та все українське свідоме громадянство взяти як найбільшу участь в виготовлюванню „Сільським Господарем“ обслідування економічного стану наших сільських господарств через виповнювання і надсилання анкетних листків, які розіслано цим товариствам в краю.

„Український сільсько - господарський банк“ — ред. Е. Архипенко.

Резолюція :

Зїзд визнає Український сільсько-господарський Банк властивою установою для українського господаря, і то для поширення сільсько-господарських машин, як також насіння, штучних ґноїв та іншого приладдя в українських господарствах, тому закликає всіх агрономів персонально вступати в члени банку, та закликає до впису в члени селянство, предкладаючи йому користати з кредитів, які може дати банк при постачанню машин, насіння і т. д., та взиває наших селян до вкладу своїх ощадностей в отсім банку.

„Український сільсько - господарський конгрес“ — інж. М. Курах.

Резолюція :

Щоби основно опрацювати плян акції в напрямі піднесення агрікультури і селянського добробуту на західно-українських землях, Зїзд доручає Управі Спілки Українських Агрономів, щоби вона в порозумінню з іншими українськими економічними організаціями підготувала ґрунт до скликання в осінніх місяцях до Львова українського сільсько-господарського конгресу.

„Відношення Спілки Українських Агрономів до фундації в Сквилові — ред. Е. Архипенко.

Резолюція :

Зїзд взиває кураторію фундації бл. п. о. Фолиса винаймати маєток Сквилів Спілці Українських Агрономів, що спасе маєток від остаточної руїни і дасть змогу Спілці запровадити зразкове господарство та улаштувати там сільсько-господарські курси. Це покривалося також і з метою фундації.

„Піднесення годівлі домашньої птиці та підготовка до кооперативного збуту яєць — інж. В. Воробець.

Резолюція :

1) Зїзд констатує, що годівля домашньої птиці являється важним чинником, котрий впливає на піднесення рентовності сільської господарки, особливо малоземельних господарств.

2) Для збільшення цієї рентовності через організування кооперативного збуту яєць Зїзд закликає всіх товаришів агрономів, що ведуть

агрономічну роботу в краю, щоби підготували цей збут, працюючи в напрямку збільшення й поліпшення годівлі домашньої птиці.

Над кождим рефератом з окрема й резолюціями велась жива дискусія, яка була річевою і довела висліди Зїзду до бажаної мети. Зїзд дав перші основи для нових напрямків нашої агрономічної праці в краю і тим самим запевнив розвій практичної роботи після намічених в резолюціях напрямних.

Значіння підкидання землі.

Вже давно заведено у нас, що по зборі пшениці, ячменю або другого збіжжа зараз стерню мілко приоруємо — підкидаємо, або як кажуть „робимо парину“, щоби відтак „межи матками божими“ переорати і посіяти озимину, звичайно жито або пшеницю. Житню стерню рідко хто у нас підкидає зараз по зборі, але аж в осени зяблить під бараболі або ярину. Коли однак спитати когонебудь на що це робиться, то дістанеться відповідь, що так мовляв роблять другі. так робить мій сусід, чи наш пан, або так робив мій небіжчик батько і я так роблю, а ніколи не почується принайменше в часті правильної відповіді. Богато також легковажать підкидання і недоцінюють його вартости та цілком не підкидають жадної стерні, бо мовляв „не буде де худібки пасти“.

Щоби пояснити вагу підкидання тим першим а заохотити тих других, подамо тих декілька уваг. Земля управлена в осени, чи на весні за так довгий час до жнив добре влється, так що сполучаться перервані оранням, волоченням, або іншим порушуванням землі, дрібненькі мов волос, капілярні щілинки, котрими мов кнотом (у лампі нафта) підноситься спідня вода почвы під верх і випаровує. Земля немає достаточної кількості влосної вогкості ані з воздуха дощу, мусить тягнути спідню воду. Як довго почва є вкрита рослинами, то паровання води відбувається помаліше, але як збереться збіжжа, то дуже скоро вода випаровує у воздух, а незатінена земля сильно висихає. Чим довше ми землі не зрушимо, то є чим пізніше перервемо капілярні щілини получення верхньої верстви землі зі спідною, тим більше вона висохне, а ще як до того потягне посуха, то немож не раз ані двома парами волів зорати. Якщо ореться то виорується брили мов на дорозі, які опісля трудно розбити. Якраз мілким підкиданням ми зрушимо землю під верхом, перервемо ті капілярні щілинки, якими спідня вода дістається на верх, так що вогкість задержується в spodі і земля не висихає, але під верхом є стало вогка. Також зрушена земля приймає більше води з дощу, бо вода скорше всякає, чим до затвердлої почвы, по якій скоро спливає і випаровує. Тому, щоби добре господарити із спідною вогкістю почвы, треба сейчас по зібранню кожного збіжжа, як ярина, озимина, жито чи пшениця, стерню негайно, пока ще не висохла, мілко приорати і тим зрушенням заборонити дальшому випаровуванню спідної води.

Другою не менше важною причиною підкидання є нищення бур'янів, пірію, нерваннику, молочію, гірчиці, полину румену і інших. Мілким приоранням стерні, приоруємо також насіння бур'янів, з яких більшість ще до осени зійде а відтак осіннім оранням приореться всі бур'яни що

зійшли. Маємо на полі закорінений пирій, молочій або кервавник, тоді підкинене поле поволочимо і витягнемо бородами підорану частину, а при другім оранні і волоченню витягнеться бородами останки коріння.

Підкиненням стерні нищиться теж багато різних заразних грибків та шкідників — комах, для яких буряни як взагалі молоді рослини є пристановищем. Нищення їх полягає головню в тім, що по приоранню стерні зійде випадане зерно пшениці і жита, та до осені трошки підросте, коли багато комах, як засівниця, шведська муха і другі зносять на зиму яечка на молоде збіжжа. Приоранням бурянів і молодого збіжжа в осені, знищимо нове покоління згаданих мушок, а також багато інших досліджених і недосліджених шкідників, як також різних хоріб та грибків.

Це є найголовніші користи з підкидання, мілкого приорювання стерні, хоча є їх багато більше. Вже ті наведені вистарчають вповні, щоби не відноситися байдуже, або з браку часу, занадто великої посухи, чи подібних причин занедбувати так важну роботу в господарстві. Також більшу користь принесе нам підкидання стерні, чим те, що буде мала де худібка пастися, бо худібка і так багато на стерні не напасеться. На пашу повинен кождий господар всівати в збіжжа на полі, що призначене під управу ярини який небудь рід конюшини. Щоби конюшина не здувала худоби, то треба сіяти з конюшиною кмін та морквиння, а крім того худобу від малого теляти приучувати пастися на конюшині. У мене пасуть худобу на конюшині кождого року аж до пізньої осені вже від кільканайцятьох літ, (за приданням до конюшини кміну і морквини) а ще не було ні одного випадку здуття корови або молодника. Так можна заступати стерні вже малим кусником доброго пасовиська, а всі стерниська зараз по зборі мілко приорати. — Конюшину засіану на пасовисько пізно в осені приорюємо і тим придбаємо почві (частинне зелене гноєння) бодай трохи азоту, а якщо оставляємо конюшину на другий рік а ще відтак на насіння, так на весні зараз по дощі можна морквиння дуже легко виполоти — витягати, щоб не занечишувало поля.

О с и п Я х н и ц ь к и й.

Чому наші поля не дають великих зборів?

(Закон „мініма“.)

Після статистики Міжнародного Інституту Рільничого в Римі пересічний збір пшениці в різних краях Європи в 1926. році був слідуєчий: в Німеччині 19·1 кірців з 1 гектара (1 і $\frac{3}{4}$ морга), в Чехословаччині 15·5, на Мадярщині 12·7, у Франції 12·4, в Італії 12·2, а в Польщі 11·6 кірця з гектара. Німеччина отже стоїть на першій місці. Подібно стоїть на першій місці Німеччина і що до збору жита, ячмею і вівса. Коли возьметься під увагу, що Німеччина досягнула вже на своїх досвідних полях 57·8 кірців з 1 гектара пшениці, (на досвіднім полі Рільничого Інституту Університету в Єні зібрано в 1923. р. 57·74 кірців з 1 гектара панцерної оригінальної сфалевської пшениці, тоїж самої пшениці в 1924. р. — 57·98 кірців з гектара на досвіднім полі Німецького Господарського Товариства, а в 1925. р. в Лісав коло Іданська 49·82 кірців з гектара і всюди відносно

велику кількість соломи: 97·21 — 80·13 метрів з гектара) то не один задивується і прямо скаже „це неможливе“. А однак так воно є. Такі великі, висліди в сільсько-господарській продукції в Німеччині і Чехословаччині, то є краях, які загально мають ті самі природні умови, що і Польща, належить приписати виключно високій рільничій культурі в тих краях, хочби з тої причини, що зуживають багато штучних гноїв і сіють тільки добірні сорти збіжжа. Деж лежить причина низьких зборів в Польщі? Прецінь Польща а головню Українці в ній мають одну з найкращих земель в світі — чорнозем, лес і глинку. Видно причин низьких зборів в Польщі належить шукати де інде. Причиною цих низьких зборів буде по найбільшій правдоподібности т. зв. „закон мініма“, від якого залежать збори.

Збір господарських рослин залежить від ґрунту, справлення його, від плодозміну, кількості і якості гноєння землі, добору родів а навіть сортів рослин до даних господарських відносин і робочих рук.

Ми, Українці, в Польщі, посідаємо одні з найкращих ґрунтів і відносно до нашої скарловатілої земельної посілості маємо може аж за багато робочих рук. Тут не лежить причина низьких зборів.

Однак що до справлення землі, можна чимало сказати. Часто говорять селяне, що вони аж надто справляють землю. Для прикладу наведу слідуєчий факт, про який оповідав мені один селянин з Михнівки (пов. Сокаль) тому три роки взад. Він і його сусід сіяли пшеницю на своїх полях одного дня на конюшиниську. Оповідач мав власні коні і виробив рілю дуже добре, а сусід — бідняга зробив як міг наймленими кінями, так що воно не було добре справлене. На добре справленім полі не було пшениці, а на полі бідного була пшениця як тростина. Не знав ще чи було однакове насіння, але певно що так, отже причиною неврожаю було власне це перероблення ріллі.

Багато у нас піль підмає, хоч є добрі і положення мають наклонене. Ізза вузьких загонів висипають за високі склади, роблять хребти, мовляв поверхня більша (геометрично так). На таких полях вода спадає з хребтів на боки, тут всякає і підмочує поле з виїмком сухих хребтів. Таких прикладів багато бачимо, хочби в перемиській повіті. За моєю порадою зробив один селянин в Бикові пробу: справив поле рівно а місто хребтів дав борозни відпливові, бо це до листе поле. Вже в осені бачили люди ріжницю. На рівнім полі було жито рівне а зараз на сусідськй в межу, виоранім в хребет, було жито буйне в хребті а на боках марне-підмоче. А кілько би то треба було осушити піль в нас хоч найпростішим способом? очистити і вибрати прадівські рови або з браку поля здренувати шутом, фашинням, коли не стати на дренажні рури. Здреновані поля виказують по 6 і більше кірців збору з гектара більше, як недреновані і підмочаючі. В таких сторонах селяне все будугь біднішими з року на рік, доки не осушать своїх піль.

Скільки то вже не пишеться про погної і в книжках „Просвіти“ і в часописах, а навіть по стінах на стаціях оголошують. З цього всего є вже деякі поступи. Краще ходять коло гною, навіть дехто з увагою починає ставитися до гноївки. Однак селяне не розуміють і не стараються

навіть випробувати, коли і під що найкраще надається гній. Кажуть, що на гноєви всьо добре вродиться. Але забувають, що на гноєви тільки сівба гарна, але не намолот. Тому теж тільки лиха маємо з вилягуванням і з жинанням збіжжа. Кождий за те знає, що бараболі, бураки, капуста чи кукурудза не вродиться без гною. Тут знова не розбирають, коли і під що дати гній. От аби дати, а вже який, коли і під що, це вже хай воля божа дасть. Найкраще дається і використовується гній, приораний в осени під окопові, ніколи прямо під збіжжа, а збіжжа приходять аж в другім році по гноєви. Як довго до того не примінять селяне, так довго нема що надіятись більшого збору.

Збіжжа потребує гною але вже перегнилого, минулорічного з додатком т. зв. помічних гноїв.

Щоби рослини дали на полі як найбільші збори, мусять мати до цього відповідну кількість поживи. Знаємо вже, що на піснім полі нічого не вродиться. Але колиб ми поле і найбільше гноїли гноєм, то теж не зберемо багато, бо гній не має того всього на стільки, скільки потребує дана рослина. Знаємо по собі, що найліпше приправлена страва замало, або цілком не помащена нам не смакує. Так і рослина потребує всеї поживи в означеній кількості, щоби добре росла і дала добрий збір. Якщо одної поживи буде бракувати, а прочої буде доволі, то рослина не буде добре рости. Кождий бракуючий чинник буде для рослини в тім випадку бракуючою омастою. Тому учені вичислили скільки чого кожда рослина потребує. О. Райтмайр подає, що пересічний збір збіжжа з 1 гектара спотребовує: 56 кг. азоту, 30 кг. фосфору, 70 кг. потасу і 18 кг. вапна. Той самий учений подає, що при кількості 30.000 кг. (50 фір) гною дістає поле на гектарі розпу-скаємих в воді: азоту 30 кг., фосфору 24 кг., потасу 147 кг. З того багато виполоче ще вода, отже до повного збору поживи ще бракує і тому треба її багато додати. Учені подають навіть рецепту, в яких кількостях, чого і під що дати. Вагнер подає слідууючу рецепту: на 1 гектар в кг.:

	АЗОТУ			ФОСФОРУ			ПОТАСУ		
	найменш.	середно	найбільш	найменш.	середно	найбільш	найменш.	середно	найбільш
Збіжжа	15—26—60	30—50—80	30—50—100	30—50—80	30—50—100	30—50—100	30—50—100	30—50—100	30—50—100
Бараболі	20—30—45	30—50—70	40—60—80	30—50—70	40—60—80	40—60—80	30—50—70	40—60—80	40—60—80
Мотилькові	— — —	50—60—80	70—80—120	50—60—80	70—80—120	70—80—120	50—60—80	70—80—120	70—80—120
Цукр. бурак.	25—50—75	40—60—90	50—80—120	40—60—90	50—80—120	50—80—120	40—60—90	50—80—120	50—80—120
Пашні	30—60—90	50—100—120	80—120—160	50—100—120	80—120—160	80—120—160	50—100—120	80—120—160	80—120—160
Олійні росл.	25—45—75	30—60—80	30—50—100	30—60—80	30—50—100	30—50—100	30—60—80	30—50—100	30—50—100
Тютюн	15—25—30	20	200	20	200	200	20	200	200

І рецепта сама не багато допоможе, але на підставі рецепти належить перепроводити полеві досвіди, а тоді примінити таку кількість, яка найбільше оплатиться і дасть найбільший дохід. Та на тім не кінець.

Учений Лібіг розслідив, що рослина в полі росте в міру того складника, якого на полі є найменше. Це він назвав: „закон мінімум“, „Закон найменшого“. Після цього закона рослина відчуває брак котрогось поживного складника, як чоловік сіль в поживі. Добре приправлена страва без соли нам цілком не смакує. Так само і рослина, без котрогось поживного складника не може обійтись і відчуває його брак так само як ми брак соли в поживі. **Вона не росте після цього, чого найбільше має в землі, а росте після того,**

чого найменше. Новіший учений, Клебергер, подає, що кормові складники як азот, фосфор, потас і вапно найкраще тоді набирає рослина, коли їх не забагато ані не замало, але в певнім до себе відношенню. Пересолена або переперчена страва не то, що не смакує, але навіть шкодить. Так і з рослинами. Є за багато азоту, запалить збіжжа, не доспіють бураки чи бараболі і т. д. Є за мало фосфору буде слабе і дрібне зерно, за мадо потасу, чи вапна, буде слаба солома і теж не буде врожаю, бо збіжжа виляже. Одним словом треба дати на поле якраз в міру всього. Таке відношення подає Вагнер а саме, щоби на одну часть азоту додати по дві згл. три части фосфору і потасу.

В пізніших часах той закон мінімум Лібіга розширив Мічерліх. Він сказав, що рослині не вистарчить тільки самих кормових річєвин, але на ріст рослини впливають ще: **воздух, тепло, світло а навіть двоокис вугля, тобто газ, який ми видихаємо.** Це т. зв. **фактори росту.** Після Мічерліха рослинка росте в міру того фактору росту, якого є найменше. На приклад в зимі є всьо в полі і навіз, світло, вогкість, воздух і т. п. бракує тепла, рослина не росте. Квіти в вазонку никнуть з браку світла в вікні.

Знання і розуміння цих законів для кожного господаря є дуже важне, бо тоді буде міг вияснити собі неодно до тепер для нього не ясне питання, і піднести збори із нашої дуже урожайної землі. Треба проте нашим господарям добувати господарську освіту. А можна це легко зробити, тільки **охоти і доброї волі, читати господарські книжки і часописи, слухати господарських викладів, учащати на господарські курси, звиджувати ліпші господарства та провадити досліди,** а тоді ніхто нас не ошукає ані при закупні насінь, навозів, машин і т. д. ані при продажі наших плодів і приховку, а також вдасться нам рослина на полі.

Отже коли статистика господарська виказує найнищий збір збіжжа з 1 га в Польщі, то тим самим та статистика видає свідоцтво убожества господарського образования рільників в Польщі.

Тому як хоче бути добрим господарями, як хоче мати користь із того закона найменшого (мінімум), добувайте господарську освіту а вона позволит скорі примінити в наших малих господарствах наукові і технічні здобутки господарські культурніших селян.

Поширїть поле знання через книжки, часописи, дослідні поля, проби і т. д., а в міру того берїться до дальших чинників господарського поступу — навозів, машин, насінь і т. п. Це все зможете легко досягнути громадного співпрацею через організацію Кружків „Сільського Господаря“.

Інж. Іван Лапчук.

Чи оплачується купити сівалку?

При кождій нагоді накликається наших господарів до закупна сівалок і рядкового посіву. Кажуть, що сівалка це і те, але всі заклики не мають більшого успіху. Господар покиває головою, скаже, що все гарно і правда, але не квапиться купувати сівалки, а навіть якщо купила її кооператива, то не проявляє охоти нею сіяти. Все є щось не так, як звичайно, бо господар ходив по полю і кидав рукою зерно в землю, а коні стояли і відпочивали, а до сівалки ще їх

треба запрягати та тягати „непотріба“ по ріллі. „Це все є гайка і не оплачується“. Придивімся, чи виплатиться купити „непотріба“, заплатити за нього великі гроші, тягати по ріллі та мучити коні.

При посіві ручним висівається на морг 100 кг. зерна. Якщо менший морг а більша жменя в сівача, то висіється навіть 120 кг. зерна. А повинно сіяти на морг найбільше 80 кг. Рукою цієї штуки не втне ніхто, але сівалкою кожний. Виходить, що заощадиться 20 і більше відсотків зерна. Якщо приймемо, що наше середнє село висіває 400 метр. сотнарів зерна, то село може заощадити 80 метр. сотн. зерна, за що можна купити 3 сівалки. Кілька літ сіяння сівалкою і кожний навіть малий господар може мати власну сівалку.

Із рядкового посіву є більшi збори, тому, що :

- 1) Все зерно посіяне однаково глибоко.
- 2) Кожде здорове зерно викільчить і дасть рослину.
- 3) Всi рослини сходять, цвітуть і зріють в один час.

4) Збіжжа не вилягає так легко, як при посіві ручним, бо до стебла доходить світло і воздух, через що вони грубіють і стають сильнішими.

5) Кожда рослина має однакову кількість вогкості, возбуха, світла і поживи, так, що все зерно є грубе, тяжке а майже цілком нема послиду.

Тi всі добрі прикмети рядкового посіву збільшують збори о 10 відсотків.

Якщо приймемо, що ціле село збирає річно із посіяних 400 метр. сотнарів зерна, 2.800 метр. сотн., тоді о 10 відсотків збільшені збори принесуть 280 метр. сотн. більше зерна, за що можна купити не лише сівалок, але і других машин. Треба лише заощадити при посіві, до цього доложити надвижку звичайного збору, знести все до громадського шпихліра, а вислідні числа будуть ще більші.

Попри заощадження зерна і збільшеного збору є ще слідуєчі користи :

- 1) Засіяне поле не конче заволочувати (заощадження часу).
- 2) Птиці і миші зерна не визбирують.
- 3) Глибину, густоту посіву та віддаль рядків можна довільно міняти.
- 4) Скоріший чи пізніший посів можна вирівнати глибиною і густотою.
- 5) Збіжжа легко полоти.
- 6) Можливість точного переведення різних проб.
- 7) Збіжжа посіяне в рядках не скоро замерзає та не вилягає.
- 8) Крім збіжжа можна сіяти бураки, гречку, просо, кукурудзу і т. д.
- 9) Можна сіяти межиплоди навіть в посушливу пору.
- 10) До посіву сівалкою хто навіть не хоче, мусить добре справити землю.

Розуміється, що як це є вичислені користи і вигоди сіяння сівалкою, то все противне є втратою і невигодою ручного засіву. А при тих численних втратах не можуть і збори бути більшими ніж вони є, але навпаки хіба меншими. Стремлінням кожного господаря є побільшати збори а не поменшати. Тому пора брати в руки олівець і папір, щоби числити, а зерно сипати до сівалки і сіяти так, як воно повинно бути посіяне. Обчислені користи

заставляють не одного крім сівалки вживати теж других машин і вироблять в наших господарів те переконання, що : чим скоріше начнуть наші господарі сіяти сівалками, тим будуть мати більшi збори і тим скоріше поступить їхня господарка вперед. Всi вичислені користи не будуть лише золотими буквами на білім газетнім папері, або приманчивими словами многих агрономів, але незаперечною дійсністю, яку ствердив наш господар на своїй маленькій нивці. Б. В.

Як найліпше зужити овочі?

Догляд вина по квашенню.

Квашення вина є скінчене тоді, коли вино дещо очистилося і перестав втікати двоокис вугля. Є це доказом, що багато цукру перемінилося на алькоголь і що тепер зачинається квашення спокійне. Тоді усуваємо ферментаційний чіп і до посудини доливається подібного вина до повного. Отвору не затикається щільно, лише вистарчить прикрити так, щоби не заходив порошок, а міг виходити даліше двоокис вугля. Посудини треба все доливати до повна так довго, доки вино не зачне очищуватися. Це настає тоді, коли перестав витворюватися двоокис вугля. Тоді квасниці разом з примішками опадають на дно. Очищування вина треба добре пильнувати, бо якщо за довго остає разом з осідом, на дні набирає неприємного смаку. Коли вже вино є дещо очищене, треба його відділити від осіду до другої чистої посудини або більших пляшок. Переливати треба так, щоби вино перейшло через більшу струю воздуха. Під впливом воздуха воно скоріше докваситься і очиститься в посудинах. Посудини з молодим вином затикається корками і ставляється до теплої кімнати. Якщо вино убиває і на поверхні твориться біла поволока, треба кожних 8—14 днів пляшки доповнювати таким самим вином а корки і затички докладно вичистити і висушити.

Молоде вино найліпше переховувати в сухих кімнатах або сухих і чистих пивницях, де є низька теплота. Чим кімнати більше сухі, тим вино треба частіше доповнювати. Для вина, що має менше алькоголю, як овочево, треба холодніших кімнат, бо в теплих скоро перемінюється на оцет.

Нищення гусениць на капусті.

Правдивою язвою для капусти є гусениці білого, на позір невинного мотіля, що складає яечка на капусту, де вилікуються тисячі гусениць і обїдають цілковито листя капусти. Через це голови цілком не завязуються, або витворені перестають рости. Є літа коли гусениць є менше, але є „поліття“ на них. Тоді годі собі дати з ними раду.

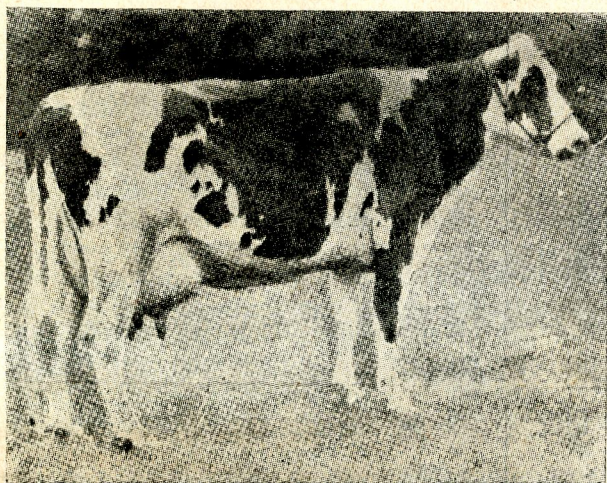
В 1914 р. мав я чудову бруншвіцьку капусту. Насіння виплекав з мавтнерівської розсади. З часом, коли капуста була в повнім рості, обсіли її густо гусениці та скоро нищили. Я робив, що міг. Обсипував вапном, попелом, поливав розпученим синим каменем, водою з намоченого тютюну та вживав середств, що їх подавали книжки до плекання городини. Усе те помагало обмаль, а навіть впущені в капусту качки мало їх нищили.

Тоді порадив я собі отщо: Купив чорного карболу, якого вживають до дезінфекції. На довшу па-

лицю прив'язав добрий кусень старої вати, вмочив в карболь і перейшов поміж капустою. Де тільки легосенько діткнувся ватою гусениць, там вони відразу гинули. Так перейшов я мою капусту через два рази перед шкільною наукою і гусениць не стало. Робота ця не мучить чоловіка цілком, але є якби забавка. От це средство як найдешевше, а спосіб найлекший до винищення гусениць на капусті поручаю саме в часі, коли ті гусениці появляються. *О. Застирець*

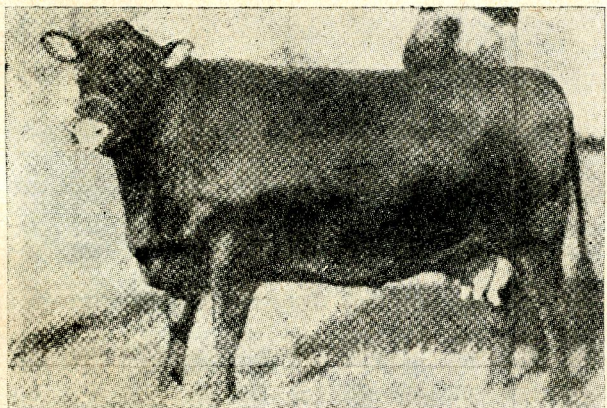
Американський безрогий скот.

Як відомо, є рогата худоба і без рогів. В Європі більше рогатої худоби в повнім значінню того слова, тоб то з рогами. Роги це непотрібна річ для худоби, бо живе вона у 20. століттю і не потребує вже рогів

Молочна корова без рогів.

для своєї оборони, як це було в давнину, коли жила в дикім стані. Роги худобині більше шкодять, чим помагають. До будови рогів зуживає кожда штука певну кількість поживи, яку могла би перемінити на мясо, молоко, шкіру і т. д. Тому, що роги ростуть майже через цілий вік худобини, а якщо не ростуть, то переходять ріжного рода зміни, (як творення кружків у дійних коров по кождім отеленню) мусить

Опасова корова без рогів.

худобина витрачувати рік-річно більше або менше поживи на будову рогів, та на їх відживлювання. Крім цієї втрати, деколи ще багато шкоди від рогів на пасовиську та в хліві, коли одна штука другу пробоє, зібере ріг, або навіть покалічить чоловіка. Щоби цьому запобігти багато господарів зрізує кінці рогів своїй худобині.

В Америці знова переважає безрогий скот. Можна бачити на американських фармах навіть чистокровну голландську худобу, східно-фризійську, як також шортгорнську худобу на мясо без рогів.

Представником рогатої худоби без рогів є скот породи „Aberdeen”. Це скот чорної краски як уголь, з діамантовим леском. Дійні корови того племені після загодань управителя досвідної стації плекання худоби, дають пересічно 6.500—7000 літрів молока, що має 4 процент товщу. Пересічно дає отже така корова приблизно 20 літрів молока денно, а якщо приймемо, що корова ця доїться річно 8 місяців, то кожда корова племені „Aberdeen” дає денно 25 літрів молока.

Правда і східно-фризійські корови при добрім догляді дають пересічно 20 літрів молока денно, однак кількість товщу їхнього молока звичайно не перевищує 3 процент.

Досвідна стація, про яку згадано знаходиться в місті Ленсінг, а займається рівнож селекцією та парованням згаданого вже племені „Aberdeen” з породою „Hereford”.

„Hereford”, це порода темно-червоної краски, з малим білим пругом на хребті та зі значно ширшим пругом під черевом і на перший погляд робить вражіння пінцигавської худоби. Худоба ця невелика, зі сильно розвиненою передною частию тіла та міцними ногами. Парованням, двох вище наведених пород, осягнено скот дуже молочний і малої постави і ваги (400—450 кг.) однак слабого здоров'я, бо 50 процент гине на туберкульозу, (хотія туберкульоза у скоту американського майже невідома) так що стація залишила свої досвіди в цім напрямі, а взяла собі за ціль паровання скоту „Aberdeen” зі скотом східно-фризійським. Стація сподіється, що при помочі Aberdeenських племінників змінить будову східно-фризійської породи, та піднесе кількість товщу в молоці цих коров.

Крім цих праць стація займається парованням породи „Aberdeen” зі швайцарською монтафонською породою. Покоління, що виходить з покриття монтафонських коров, „Aberdeen”-ськими племінниками, незвичайно витривале на наглі зміни погоди, та є дуже відпирне на заразливі хвороби. Годиться однак лише на дуже віддалені фарми, що займаються випасом худоби, а не молочною господаркою. Дійність цієї худоби досягає 2500 літрів річно. Порода Aberdeen є в Америці значно поширена, передовсім в стеях Michigan і Wisconsin. Інша річ, що така велика держава, з ріжнородною почвою й підсонням, має ще інші породи скоту більше або менше добірного, про які пізніше. *Інж. Куропась Степан.*

Катар полових органів у худоби.

Певно мало котрий наш господар знає про цю хворобу, яка в році 1880 дісталася до Німеччини а в два роки пізніше завандрувала й до нас. Хороба ця не так небезпечна, якби кождий господар знав, з чим має до діла. Знаю з практики, що часто господар має корову, що все літиться. Господар водить її до бугая, нераз числить, що корова вже тільна і числить, коли буде мати теля, а він молока дочекається. Та де там! По 6 місяцях а часом ще пізніше, корова літиться знова, господар жене вдруге до бугая, а сподіваного молока і теляти нема. Якщо господар знав би в чім річ, то сам може дешевим коштом корову напевно до 6 тижніввилічити, а тоді вже відстановлена корова дасть теля й молоко. Лічення такої корови є цілком легке та не дорого коштує.

Які шкоди робить ця хвороба ?

Шкоди, що спричинює ця хвороба є не менші як ці, що спричинює ратична зараза. Корова чим раз менше доїться, марніє, тратить на вазі і здоровлю. Часто хорує на вимя і дійки, перестає нераз на одну або й дві дійки доїтися. Деколи хора корова зістає тільна, але з цього нема користи, бо в 6—7 місяці скине теля, а якщо навіть отелиться у свій час, то звичайно теля гине. Корова по отеленню хорує на катар вимени, не може встати і без доброго догляду та лічення гине.

Як пізнати цю хворобу ?

Якщо господар бачить, що корова, або цілком не літється вже довгий час, або літється за часто а не зістає тільною, тоді повинен старатися знайти причину цього. Причиною є в більшості випадків катар полових органів. Якщо штука хора, побачить у похві малі прищипи величини проса або й менші, які вказують, що корова хора. Прищипи ці виділюють зі себе теч, що нищить мужеське насіння, яке має запліднити яєчко. Через це корова не зістає запліднена і це буде так довго тревати, доки не усунеться цих прищипів. Розуміється, що таку корову шкода водити до покривання.

Як здорова корова заразиться? Хворобу цю переносить звичайно бугай, що покриває хорі і здорові корови. Тому, доки в селі є хоч би одна нездорова штука, а є лише один або два бугаї, то зараза поширюється доволі скоро. Лічення бугаїв досить тяжке, так що остає лише лічення коров. Бугаїв найкраще продати на заріз. Заразки хвороби переносяться також дотиком звірят та обслугою, однак для людей не є небезпечні.

Як лічити хорі корови ?

З години перед покриттям корови, належить виполокати похву корови та встромити до похви одну „протаргольову паличку“. По покруттю корови, належить встромити до похви ще одну паличку. Відтак, що 2 дні встромляти корові до похви по 2 палички, по попереднім виполоканню похви. По 6. тижнях корова напевно виздоровіє. Реклями фірми, яка виробляє цей лік, говорять вправді, що хору штуку можна вилічити вже протягом 14 днів, однак з практики знаю, що хорі корови виздоровіли щойно по 6. тижнях. Крім т. зв. протаргольових палочок, уживав я рівнож інших ліків, однак з меншим успіхом.

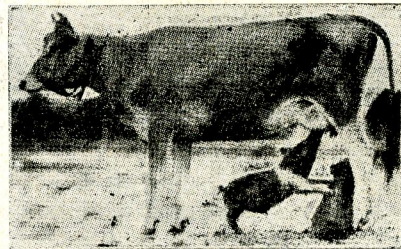
Хвороба у корови минула, якщо у похві неможна вже бачити прищипів. Хвороба ця нападає звичайно корови молодші до 6 літ, старші штуки менше терплять цю недугу. Також безроги хорують на цю хворобу, однак лічення їх невинячується. Найліпше хорі штуки продати на мясо.

Тому бережіть худобу перед цю заразливою недугою, контролюйте бугаїв, хорі штуки лічіть „протаргольовими паличками“, а тоді й прибуток у вас буде кращий. Що заразлива ця недуга у нас значно поширена, переконався я будучи в Галичині повітовим агрономом в бобрецьким та ходорівським повітах.

Інж. Куропась Степан.

До чого доходить — поросята ссуть корову.

Трафиться нераз, що по отеленню відійде теля а тоді корова ніяк не хоче припустити молока з журби за телятком. Така корова хорує на вимя, бо не дається добре видоїти. Буває й таке,

Небувала угода.

що теля не в силі висати всего молока — корова знов видоїтися не дає, або по отеленню, корова замість молоком, доїться молоком з кровію, матерією, то що. В таких випадках, треба поміч, бо корова така може й зовсім перестати доїтися „запрагнути“. В Америці подекуди уживають до цієї цілі — поросят. Образець показує, як двоє поросят ссе корову, а вона спокійно стоїть — пересвідчена у своїй материнській любові, що це її родина.

Інж. Куропась Степан.

Сільсько - господарські кооперативи на Україні.

Сільсько-господарські кооперативи на Україні мають надзвичайну вагу, як головний чинник поліпшення сільського господарства. Уся праця скерована на: 1. Економічно-дослідну роботу. 2. Організацію. 3. Агрікультурну роботу, та 4. Агротехнічну. — Економічно-дослідна робота полягає в тім, щоби вивчити основні моменти техніки і організації сільського господарства, далше в яким стані є с.-г. чинники (розділення площі серед різних груп населення, в яким стані засоби виробництва, які засоби праці в селянському господарстві, та як їх використовуюється). В організаційній праці агроном-кооператор має два завдання: звязати свою працю з вимогами сільсько-господарського промислу (пр. цукроварничого) і пляновими завданнями української економічної політики. З другого боку провадити організацію внутрішніх чинників, організувати боротьбу зі шкідниками, організація самого населення, віддачу буряків і т. п. Поруч організаційної роботи стоїть робота агрікультурна, яка підготовляє селянина, як до розуміння потреби реорганізації свого господарства, так і піднесення його техніки. Ця праця є найголовнішою ізза цього, що Україна має дуже плодівиту землю, однак врожай пересічно о 2 і пів разів менший від врожаю у західних державах. Агротехнічна робота учить обробляти землю, як поуживати господарських машин, їх справлювати і т. п.

На 1. X. 1926 року було на Рад. Україні усіх кооперативних товариств 14.722, в році 1925 було їх 12.273, як бачимо число кооператив збільшилось о 20 прц. Загальна кількість членів була в році 1925 1,313.953, а в році це число побільшилось о 20 прц.

Час відновити передплату. Прохаємо всіх наших передплатників вирівнувати передплату за третій квартал 1927 р. Передплату в сумі 3.50 зол. пересилати чеками, які долучуємо до цього числа.

на 1,586.162 членів. Із загальної кількості кооперативів припадало на спеціальні кооп. товариства 5.766, сільсько-господарські 4.544 та на кредитові 4.412. Спеціальні кооперативні товариства були ось такі:

	на 1. X. 1926	на 1. X. 1925
годівельно-молочарських	553	248
садівничо-городничих	191	81
пчолярських	181	97
бурякових	462	135
хмелевих	1	не було
лісових	4	не було
машиново-тракторних	3.038	843
еміграційних	254	не було
електричних	7	не було

Загальний оборот усіх кооперативних товариств виказував 369 мільонів карбованців, супроти 182 мільонів в році 1925. До цього обороту не вчислений оборот буяково Союзу, який виказував 49 мільонів карбованців.

Займаючий є соціальний склад членів кооператив (в тисячах), а саме:

незаможних	702 (53.4%)
середняків	531 (40.4%)
богатих	39 (3.0%)
нехліборобів	42 (3.2%)

На Рад. Україні маємо п'ять центральних Кооперативних Союзів: 1. Уділове кооп. товариство „Добробут“, як Центральний Союз годівельно-молочарських кооператив. 2. Союз садівничо-городничих тов. „Плодоспілка“. 3. Всеукраїнський Союз буякових Т-в „Буякспілка“. 4. Центральний наслідний Союз „Семеноводство“, та 5. „Кооптах“, Союз Т-в хову дробу та збуту яєць.

Найкращими формами розвою сучасного сільського господарства на Рад. Україні являються колективи та кооперативи. До нині однак колективи не об'єднують ще маси селянства, наразі кадром колективів є немаєне селянство (бідняки). Навпаки кооперативи об'єднують усі верстви українського села.

Кооперативне буяківництво є новою кооперативною формою, яка повстала наслідком величезних соціальних перемін по революції. Українська рад. влада намагалася не лише зорганізувати селян-плянаторів, якіб засіяли цукровими буяками площу землі, потрібну для забезпечення промислу цукроварничого, але також приглядалася цьому, який хосен приносить культура цукрових буяків бідняцьким та середницьким верствам українського селянства. Культура цукрових буяків є одною із найінтензивніших на Україні.

Кооперативна акція могутніє та з кожним роком об'єднує чимраз більше плянаторів. В минулім році втягнуено було до кооперативної роботи 650 тисяч господарств, себто 1/5 усіх господарств цих районів України, де управляють цукрові буяки. В році 1925 засіяно було цукровими буяками 402 тисяч десятин, в минулім році біля 520 тисяч (перед світовою війною 524 тисячі десятин).

Основою праці, грошевим джерелом кооперативної організації є проценти Цукротресту. В минулім році Цукротрест відпустив 6 прц. своїх доходів, які розділено було на рівні на працю організації та на переведення агрікультурної праці. Усе зусилля кооператив є спрямоване не гасло:

„Збільшити врожай цукрових буяків при незмінній засівній площі“. Сільський Господар взяв на себе зобов'язання ведення кооперативної буякової праці на Україні. Він установляє межі кооперативної організації, із якою цукровари можуть вести цукроварничу роботу. Буякові кооперативи дають від себе уповноваження Сільському Господареві, на основі допоручень, своїх членів-плянаторів, для провадження їх іменем об'єднань, продажі та ведення цукроварничої кампанії на Україні. На цю роботу дістають буякові кооперативи 6 прц. загальної вартості (грошевої) цукрових буяків.

Район діяльності буякового товариства визначено в промірі 5 км. о 200 до 400 десятинах засіяних цукровими буяками. Буяковий Союз об'єднує біля 30 буякових товариств а має мати найменше 10 тисяч, найбільше 20 тисяч десятин землі в окрузі своєї діяльності. Завданням Буякспілки є: переведення землеустрою, кредитування плянаторів, організація громадської обробітки, тракторової обробітки безінвентарних господарств, допомога засобами виробництва. Дальше Союз систематично доставляє плянаторам суперфосфат та засоби боротьби зі шкідниками. Улаштує при буякових товариствах, агропунктах і в районах цукроварів машинові пункти сільсько-господарського реманенту. Буякспілка веде пропаганду удосконалених способів обробітки цукрових буяків, підвищення загального рівня сільсько-господарського знання через організацію курсів, постачання літератури і приладів с.-г. до агрокабінетів, дослідження економіки району селянського буяківництва, прискорення землеустрою і т. п.

Світова війна, бльокада України та довготривалі домашні бої сильно зuboжили Україну, яка однак без чужої помічі скоро обновлює своє сільське господарство та поширює плянтації цукрових буяків. Крім цього зачали співпрацювати з Фітопатологічними Станціями та подавати їм справи до осамостійнення України і її незалежності від світового торгу, та до розвою внутрішнього торгу. Нам треба лише побажати дальших успіхів у економічній політиці наших закордонних братів та витривання на вибраній дорозі.

Баричко Василь (Прага).

Вісти з „Сільського Господаря“.

Турка.

Загальні Збори Філії „Сільського Господаря“ в Турці над Стриєм відбулися дня 30 червня 1927 в присутності 46 делегатів дооколичних сіл і місцевих рільників та інтелігенції. Зборам провадив Голова Філії Д-р Мирон Конрад. Як відпоручник Краєвого Т-ва госп. Сільський Господар у Львові брав участь в Зборах віцепрезидент інж. Юліан Павликовський.

Після звідомлення з діяльності Філії предложеного уступаючим Виділом, який в останньому часі розвинув жваву діяльність в напрямі кооперативізації повіту, уділено йому абсолюторію. —

Після реферату інж. Юліяна Павликовського „про господарське положення Турчанщини і про засади організованої оборони селянства у своїй хліборобській організації „Сільським Господарі“ і в кооперативах“ розвинулася жива дискусія.

Учитель Панас з Тарнави вижної підкреслив, що Бойківщина економічно винищена вигибає фізично. Слід працювати Філії над її господарським відродженням. Успішна праця вимагає діяльних кружків „Сільського Господаря“ у кожному селі.

О. Вільшанській з Жукотина вказав на потребу сільсько-господарських інструкторів і опіки Філії над бойківським селом при доразових акціях допомоги.

О. декан Тимчук з Беньови говорив про організацію полонинської господарки на двірських полонинах, завзивав селян до творення місцевих селянських комітетів, які би усуваючи посередників з першої руки на взір бенівських селян арендували полонини.

Богато бесідників подавало практичні поради піднесення видатности бойківського господарства.

Делегати кооператив подавали свої спостереження про організацію кооператив, вдаряючи проти незгідної з ідеєю кооперації практики деяких сіл, що засновану кооперативу „пускають в аренду“, або оминаючи „Народну Торговлю“, яка є гуртівнею кооператив Турчанщини і через свого люстратора-організатора подає помічну руку у наладнанню праці кооператив, йдуть купувати у приватних купців.

Йосафат Цюпа з Лімної обговорив справу комасації в Лімні прохаючи „Сільський Господар“ о інтервенцію в О. З. У. у Львові. (Інтервеніював дня 3. VII. 1927 інж. Юліян Павликовський, проводючи депутацію селян Лімної до О. З. У.).

Після того Загальні Збори одноголосно ухвалили:

1. Філія „С. Г.“ в Турці переведе масове членство в „С. Г.“, засновуючи одночасно кружки „С. Г.“ в кожній громаді.

2. Філія „С. Г.“ переведе організацію повітового Комітету Організації Кооператив на зразках Р. С. У. К.

3. Філія „С. Г.“ приєднає в РСУК. і Народній Торговлі постійного організатора кооператив для Турки на кошт сих інституцій.

4. Філія „С. Г.“ по зреалізованню точки 2 і 3 подбає, щоби для Турчанщини переведено курс підготовки діловодчиків сільських кооператив.

Головою філії „С. Г.“ в Турці вибрано Д-ра Мирона Конрада, місцевого адвоката. До Виділу увійшли о. Іван Федевич, уч. Панас з Тарнави вижної, Гриць Макаришин і Михайло Сопків — господарі, Михайло Береза нач. „Народної Торговлі“ і інж. Теофіль Горлицький. Заступниками Виділових вибрано: госп. Степана Павлюка сина Титона з Хашова, госп. Пилипа Ковальчака з Ясінки і о. дек. Тимчука з Беньови. До Ревізійної Комісії увійшли: Дмитро Крутий з Дидьови, Гаврило Гладун з Волосянки і Олександр Утриско люстратор Виділу повітового в Турці.

При кождім новім ділі має чоловік подумати над цим, який буде вислід для других.

Нещастя є страшне, але страшніше є його не поборювати.

О поміч для пошкодованих градом.

Градіві бурі нанесли рільництву Східної Галичини міліонові шкоди.

В справі доразової допомоги для пошкодованих градом інтервеніювало Краєве Т-во госп. „Сільський Господар“ у Львові через свого відпоручника інж. Юліяна Павликовського у воевідських урядах.

Досі вишлатило на річ пошкодованих станиць славівське воевідство квоту 100.000 зол., асигнуючи через староства кредит для поодиноких рільників. Кредитову допомогу в переважачій частині одержали пошкодовані коломийського повіту. Розміри шкід на території Станиславівського воевідства вимагали дальшої доразової допомоги у мінімальній висоті 350.000 зол. однак досі його ще не одержало.

Львівське воевідство асигнувало досі тільки 89.000 зол. для пошкодованих. Шкоди які повстали від дня 2-го липня с. р. і які обняли теж й тернопільське воевідство досі урядово ще не усталені. Львівське воевідство не надіється нових асигнат на доразову заpomогy. Всеж таки з резерв з засівової акції може воно для дуже пошкодованих повітів уділити ще незначних допомог до 5.000 зол. на повіт.

З огляду на те звизаємо Філії „Сільського Господаря“, працюючі на терені львівського воевідства, в окрузі яких є градіві шкоди, щоби негайно через свої староства зажадали доразової допомоги з воевідства, предкладаючи йому список пошкодованих градом, і виказ висоти шкід (кількість моргів засівів, після роду ростин і степені знищення). Викази шкід належить зладити для кожної громади окремо.

Більша акція допомоги має бути розведена у серпні в цілі забезпечення озимих засівів. Першенство до допомоги будуть мати господарі, які в році 1927 потерпіли від живлових нещасть.

Звизаємо тому вже тепер наші Філії і Кружки, а просимо Повітові Союзи Кооператив, які ще досі не надіслали виказу шкід, або на території яких повстали нові шкоди, щоби точні викази шкід надіслали до Краєвого Т-ва Госп. „Сільський Господар“ у Львові (вул. Зіморовича ч. 20) найдальше до дня 15. серпня с. р.

На їх основі „Сільський Господар“ розведе акцію допомоги у чинників влади.

Господарський поради́к.

Організація господарства.

Питання 107. Як зарядити господарство 8 моргів, в добрім положенню, зі землею, що надається під управу всіх рослин?

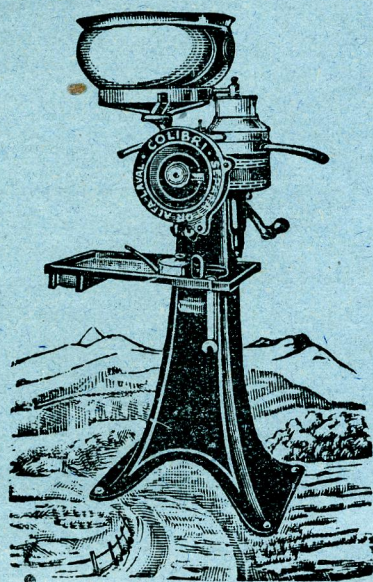
І А. з К.

Відповідь: Для вироблення подрібного пляну 8-ми моргів господарства, треба подати розміщення поля, віддалення від обійстя і залізниці, а також яку господарку до тепер велося. Якщо маєте більше грошей на вклади, то найбільше користі принесе управа промислових рослин, як ріпаку, цукрових бураків, а також господарка молочного-дівельна. Управа пашних і окопових рослин, годівля молочних коров і випас свиней.

Відібрання проданої землі.

Питання 108. Продано цього року пів десятини землі. Чи можна вернути гроші і відобрати

ОРИГІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ „ALFA-LAVAL“

**введені по всіх молочарнях, є під кожним
оглядом недостижимі.**

За докладне відтовщення, за тривалість матеріалу, за простоту конструкції одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL“ є в ужиттю. — Продаються на 10 місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письмenna гарантія доброї праці.

Цілковиті урядження молочарень ручних, парових, електромоторових і паротурбінових. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновіші моделі, найнижчі ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціалістів інженірів уділюємо безплатно технічні вказівки щодо урядження молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в 1926 р. одержали ми за кружлівки „ALFA-LAVAL“ і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL“ Сп. з обм. пор.

ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ,
вул. Гварна ч. 9.

Адреса телегр.: ALFA-LAVAL.

Заступництво для українських кооператив має **КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ „МАСЛОСОЮЗ“**, Львів, вулиця Костюшка ч. 1а, та всі його відділи в краю.

землю назад? Земля не завірена в нотаря, лише в сільського солтиса? З. К. з Рах. (Волинь).

Відповідь: Продана земля могла перейти на власність по підписанню контракту в нотаря і передачі землі в користування. Якщо Ви контракту купна і продажі не підписували і землі не передали в посідання, то можете жадати звороту. Якщо землю вже перебрав другий в посідання, то не маєте права жадати звороту.

Нищення дикого хмелю.

Питання 109. Я засадив невелику плянтацію хмелю. В сусідстві цієї плянтації у віддалі 10 метрів росте дикий хмель. Чи треба його винищити, чи хай росте? З. К. Рах. (Волинь).

Відповідь: Ростучий дико хмель треба винищити, бо його пилом запилюється культурний хмель, наслідком чого виходить він гіршої якості. За такий хмель платять навіть менше грошей.

Переорання конюшини.

Питання 110. Минулого року викосив перший покіс конюшини на сіно, другий на насіння. В переоранім конюшиниську посіяв овес. Цього року в цім вівсі виросла конюшина, що сама засіялася. Чи можна її оставити на сіно? З. К. з Рах. (Волинь).

Відповідь: Конюшина належить до рослин, що ростуть лише один рік, а дальше сильно ріднуть. Причиною є завелика кількість квасів в землі, що винищують конюшину. Якщо самозасіяна конюшина є густа, то можете її оставити, і якщо буде гарна то скосити на сіно, або переорати на зелений погній. Лишати її на зиму є ризико, але якщо земля в добрій управі і богата на поживу, то можете оставити ще на зиму.

зико, але якщо земля в добрій управі і богата на поживу, то можете оставити ще на зиму.

Конюшина на насіння.

Питання 111. Чи ліпше оставити на насіння перший покіс конюшини, чи другий? З. К. з Рах. (Волинь).

Відповідь: В декотрих роках і перший покіс конюшини дасть досить багато гарного насіння. Однак його звичайно менше, а конюшина з такого насіння переминюється скоро на конюшину однолітну. Правильно повинно збиратися насіння з другої конюшини, бо тоді літає дуже багато комах і мотилів, що запилюють цвіт конюшини. З тої причини з другого покосу насіння все багато більше.

Місце на пасіку.

Питання 112. Чи можна край плянтації хмелю розводити пасіку? З. К. з Рах. (Волинь).

Відповідь: Пасіку можете закладати в кождім місці, де ростини, з яких бжолі збирають мід, віддалені не більше 3-ох кілометрів. Плянтація хмелю не може мати на пасіку ніякого впливу і навпаки.

Нищення хрину.

Питання 113. На полі (продовження яринного города) закорінився хрін і росте у збіжжу та окопових, які затінює. Як його винищити? Х. з Т.

Відповідь: Хрін належить до рослин, що розмножуються з насіння і коріння. Якщо хочете його винищити, то треба знищити корінь. Мілке підкопування причинається до ще більшого розкорчовання. Тому хрін треба в часі цвіту глибше підкопати, а на цім місці управляти рослини, що

кілька разів в рік коситься, або окопові. По підкопанню і дальшій стинанню корінь втратить силу і перестане рости. По зоранню поля треба вибирати все коріння, бо з нього розмножується хрін на дальше.

Нищення пестраків.

Питання 114. Ялівка дістала на карку, боках і ногах грубі прищі. Вони є тверді, не болючі, не гнояться, але і не уступають. Люде називають їх „пестраки“. Перев'язують їх кінським волосінням, однак це не помагає. Як їх вигубити? Х. з Т.

Відповідь: Найпевнішим ліком на вигублювання пестраків є вирізування і випалювання, що може зробити лише ветер. лікар. Деколи помагає мішанина: 5 гр. саліцилевого квасу, 10 гр. молочного квасу, 5 гр. колььодію і 2 гр. йоду. Цєю мішаниною натирається кожного дня. Помагає теж як прикладка вербовий попіл зароблений водою.

На пашу бруква чи бурак?

Питання 115. Між нашими людьми поширене переконання, що від пашної брукви корови тратять молоко. Чи це правда? А на нашій землі бруква ліпше родить як бурак. Які поживні частини має бруква в порівнянні до пашного бурака? Чит. „Просв.“ в Слоб.

Відповідь: Від кожної нової паші корови тратять молоко, якщо вона відразу заведена. Тому при зміні паші повинно поступати обережно. Не можна відразу місто бураків давати брукви, бо тоді корови тратять молоко, але помалу до бураків поступово додавати брукви, аж вкінці бураки цілком заступяться бруквою. Бруква є поживніша від бураків, бо має більше білковинної поживи. Є невигідна тим, що має багато води і не можна її довго переховувати через зиму. Для коров є ліпшою пашею від бураків.

Неурожайність яблінки.

Питання 115. Маю в городі посаджені три яблінки у відступі 3 метрів. Дві крайні родять, а середня нічого. Має вже 4 літ а пеня грубий на 8 цалів. Хочу її пересадити. Подайте раду, чи можна і як це зробити? М. Б. з М.

Відповідь: Причиною, що яблінка не родить, буде за мало справлена земля і велика тінь. Пересадити її можете шойно в осени, до викопаної на довше наперед ями. При викопуванні треба зважати, щоби не пошкодити тонких корінців. Грубе коріння можете попритинати, але не можна яблінки засаджувати глибоко. Землю можете перемішати з компостом, або добре перегнилим гноєм.

Купно ґрунту.

Питання 116. В нас продають з другого села землю і то зараз при моїм полі. За морг жадають 120 ам. дол. Мені поля конче треба і я його не можу купити, бо не маю грошей, а купують другі. Чи можна зятягнути позичку і де на закупно землі? М. Б. з М.

Відповідь: Позичку на закупно ґрунту можете дістати в Державнім Рільничім Банку на протяг 10—30 літ. О позичку можете старатися лише самі. В тій цілі треба внести просьбу на відповіднім аркуші, де треба подати точну адресу, час сплати, а також точний опис і вартість свого господарства.

Лічнічі рослини.

Питання 17. Хочу зайнятися збиранням лічних рослин, але не знаю як вони виглядають і як та коли їх збирати. Пришліть мені книжку з малюнками і ціни на всі лічнічі рослини. М. Б. з М.

Відповідь: Книжки о лічних рослинах з малюнками польської ні української нема. Є лише українська книжка Панича, яка коштує 2½ зол., однак нема в ній малюнків. Цін подати не можемо, бо не є сталі, але все міняються.

Господарка з обірником.

Питання 118. Як обходитися зі стаєнним гноєм, де і як його складати, щоби мати з нього належну користь?

Відповідь: Про стаєнний гній писано в ч. 4 на стор. 45 з р. 1927 р. До цього питання ще вернемо і обговоримо його обширніше.

Нищення шурів.

Питання 119. Прохаю подати практичний спосіб нищення шурів, бо всякі заходи, уживані до тепер, остали без успіху. Я. Л. з М.

Відповідь: Попробуйте ще раду на вигнання шурів, що є подана в „Сільськ. Господарі“ в ч. 4. на стор. 51 з р. 1927. Добра є теж паста „Зелю“, яку продає „Спілка Українських Агрономів“, Львів, Зіморевича 20.

ВСЯЧИНА.

Полекші при продажі соли для худоби.

На жадання рільників видало Мін. скарбу розпорядження на підставі якого всі Бюра Продажі Соли мають продавати сіль для худоби тим торговельним підприємствам, що мають дозвіл на продажу соли. Сіль маєтись вислати зараз по одержанню замовлення і готівки або навіть на кредит, якщо дане підприємство користує з кредиту. Для набування соли для худоби нема ніяких обмежень, ані не треба окремого дозволу.

Щоби не було ніяких надужит муситься лише повідомлювати належні контрольні влади, що сіль одержало підприємство чи організація.

Торговля яйцями.

В місяці квітні вивіз яєць за границю був найбільший, бо зі самої Східної Галичини вивезено яєць приблизно 500 вагонів. Пересічно за скриню яєць плачено 19—20 доларів на польській границі. Коли лише до кожного вагона увійшло 70 скринь, то це робить разом 35.000 скринь по 20 ам. дол. = 700.000 ам. дол. Це є гроші за яйця з одного місяця. А який зиск на цих яйцях і в чий кишені він опинився?

Сіно добре для худоби, але не для людей.

Напевно не буде ніхто думати, що чоловік їв сіно. Але як воно звичайно буває, хто змучений, в полі кладеться відпочати на копицю сіна. І так німецькі часописи подають, що там найдено в полі на сіні мертвого чоловіка. Лікарі ствердили смерть через удушення газами свіжого сіна. Хай це буде пересторогою для деяких охочих до снання на сіні в полі чи в stodolі.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на
адресу: „Сільський Господар“, Львів,
вул. Зіморовича ч. 20.

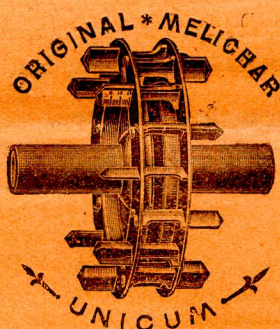
ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50%
корона

LWÓW Czarneckiego 24.

Бібліотека Наук.Т-ва
ім. Шевченка

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рільничих машин
Фр. Меліхар - Умрат і Спілка,
БРАНДИС н/л.

Філія ЛВІВ, вул. Городецька ч. 61.

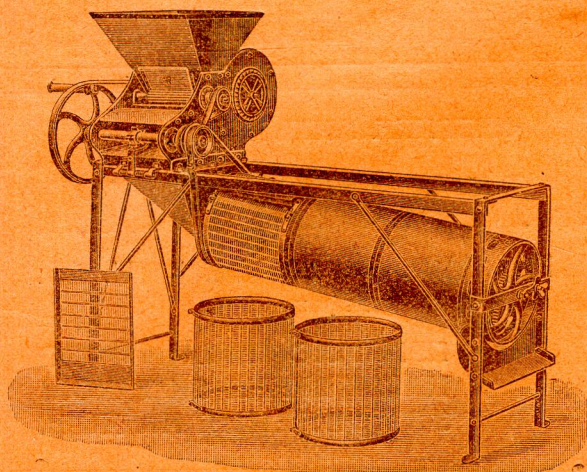
Найбільші в Європі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент „UNICUM“. — Сівалки комбіновані, патент „IMPERATOR“. — Сівалки до штучних навозів. — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сівалки рядові трибові, патент „PATRIA“. — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент „PATRIA-MIGNON“.

Копачки до картофелі, патент „MELICCHAR-HAJEK“. — Жниварки патент „GRATIA“. Косярки патент GLORIA.

КРІМ ЦЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелеві, планети ручні і кінні. Австрійські трієри марки „PHÖNIX“, чеські січкальні системи Bentall'a, бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока „LIBELLA“ і т. п.

ДАХІВКА! Палена, легка і непромакальна, **гусаки, цегла**

продає найдешевше

Фабрика дахівок і цегли в Ходорові.

БЮРО ПРОДАЖІ також у фірми

Мастальський і Кодратовський

ЛЬВІВ, ВУЛ. ТРЕТЬОГО МАЯ Ч. 2/ІІ. Ч. тел. 2-67.

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

МАЄ НА СКЛАДІ І ВИСИЛАЄ ЗА ПОПЕРЕДНІМ
ОДЕРЖАННЯМ НАЛЕЖИТОСТІ ОТСІ СВОЇ ГОС-
ПОДАРСЬКІ ВИДАННЯ:

Григорій Герман:	Годівля гусей, качок, пантарок, павів, фазанів і лебедів.	3-—
„	Годівля курей	3-—
о. Й. Раковський:	Годівля рогатої худоби Ч. II.	3-—
М. Творидао:	Годівля безрог	3-—
Ол. Мельник:	Як годувати худобу дешево а добре	2-—
В. Кучера:	Управа садовини	2:25
„	Виріб вин овочевих	2-—
Г. Цееб:	Управа пашних ростин	2:25
Д-р Г. Величко:	Управа пашних бураків	0:60
	Сумішка конюшин з травами	0:60
Інж. Евген Нагірний:	Взірцеві стайні і гноївні	2-—
Інж. Ол. Лушинський:	Відбудова знищених сіл ч. II. (Проекти селянських хат і селянських будинків)	5-—
„	Відбудова знищених сіл ч. III. (Проекти приходств і читал.)	5-—
Ю. Павликовський:	Під прапором самопомочи	1:50
	Не ридайте, а добувайте	0:20
В. Король-Старий:	Як вибирати коня	0:50
К. Михайлюк:	Плекання телят	0:50
В. Білинський:	Ветеринарна гігієна і поучення для оглядачів худоби	2-—

ПЕРЕПЛЕТНЯ

ПАВЛА БАБЯКА

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. БЛЯХАРСЬКА Ч. 12

приймає всякі церковні роботи, як: Євангелія, Служебники, старі книги, наклади, брошуровання, канцелярйні книги, які входять в круг переплетничої штуки і т. п., по найприступніших цінах.

Роботи виконує солідно й скоро.

Перша Красна Фабрика музичних інструментів

Франца Невчина Львів, Городецька 2.б. Телефон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під гарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

ФАБРИКА ПИЛЬНИКІВ:

Н. MACZYŃSKI

ЛЬВІВ, ВУЛ. ВОЛИНСЬКА Ч. 25.

Число телефону 20-18.

ПРИЙМАЄ ПИЛЬНИКИ ДО
НАСІКУВАННЯ ЯК ТАКОЖ
ЗАМОВЛЕННЯ НА НОВІ.

Купуйте, читайте і поширюйте
ГОСПОДАРСЬКІ КНИЖКИ І ЧАСОПИС

„СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДА-Я“!

Хто приєднає передплатників
які вплатилиби згори перед-
плати на часопис за цілий рік,
одержить одну господарську
книжку, яку собі вибере! ==

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

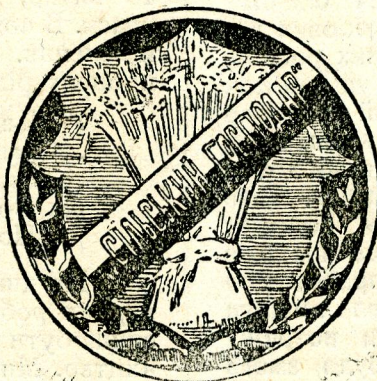
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дорожче.

Який початок — такий кінець.

Вироблення пляну господарки.

Поширене в нас переконання, що господарити, це ніяка штука і що кождий, хто має землю, пару коней, кілька коров, господарські машини і здорові руки, може цілком добре господарити. Яке в того знання, що веде господарку, на це ніхто не зважає, бо до господарки науки не треба. Це, що син навчився в батька цілком вистарчає, бо земля зрушена плугом, погноєна і засіяна. мусить дати збір. Таке переконання на жаль поширене між загалом нашого селянства, а лише місцями подибується проблески охоти набутти це господарське знання, щоби господарити по новому і засвоювати собі всі найновіші здобутки господарського поступу.

Як мститися на господарях брак господарської освіти, не треба обширніше розписуватися, бо на це є докази кожного року. Низькі збори з поля всіх господарських рослин, малі прибутки зі всієї худоби і різні непередвиджені втрати, це овочі нашого давнього способу господарки. Розуміється, що ведення господарки після найновіших вимог, вимагає крім знання теж покладних грошей. О цю запору — брак потрібної готівки, розбивалися вже не раз спроби не одного. Але і з тим, що сьогодні наші господарі мають під руками, можна повести господарку краще, але після певного пляну. Кождий громадський уряд, школа, чи навіть найменше підприємство виробляє плян праці на біжучий рік — укладає бюджет (рахунок приходу і розходу). Господареві треба теж виробити собі плян ведення господарства, щоби не станути в половині року перед питанням, яке не годен розв'язати. Розділення землі під управу поодиноких культурних рослин, з огляду на положення поля, віддалення від обійстя і залізниці або міста, поплатности управи, кількості потрібного капіталу до управи і переведення збору, час збору і потрібна кількість робочих рук, а також примінення господарки до кількості всіх родів звірят, це ті питання, які треба докладно в'яснити, щоби виробити плян господарки на біжучий рік. Не можна

також забувати, що ціни на поодинокі господарські продукти укладаються на ринках кожного року різно і це треба також мати, чи не найбільше на увазі при вироблюванні пляну.

Зі збором кождої рослини увільняється поле під дальшу управу. Що має слідувати на тій самій площі, рішає плодозмін, або якщо мається відповідну кількість всего, щоби належно справити поле, можна плодозміну не додержуватися. Треба однак кождій рослині дати землю добре вироблену, богату на поживу, вогкість і винищену від бур'янів. Головно під пшеницю треба підібрати як найліпше поле і в разі потреби пригноїти штучними гноями. Хто має можливість браки землі під управу пшениці доповнити штучними гноями, може побільшити управну площу пшениці на некористь жита, з тим однак, що пшениця в даній околиці в нормальнім році дає великі збори і платиться краще від жита. Загальна площа озимини, жита, пшениці, озимого ячменю і ріпаку, повинна все бути так підібрана, щоби вистало потрібної соломи для худоби, та щоби зі жнивими не було труднощів. Кількість штук худоби, що муситься стало тримати, повинна мати солому до нових жнив. Худобу понад звичайний стан прикупується або випродується відповідно до запасів паші. Тому площу під управу озимини, треба з огляду на потрібну кількість соломи для худоби визначити так, щоби соломи ніколи не бракло. Також зі жнивими є часами більше клопотів, а то головне тоді, коли жнива припадають в один час, а не можна дістати женьців. Тому площа під всю озимину повинна бути так розложена, щоби жнива випали не в один час, але різно.

Крім озимини треба ще відразу подумати за ярі рослини. Головно управі окопових, промислових і пашних рослин треба присвятити як найбільше уваги. Загальна управна площа цих трох груп рослин вказує на напрям ведення господарки. При управі більшої кількості окопових рослин, повинен бути досить чисельний стан потягової, випасової і молочної худоби. Головно господарства, що управляють багатом цукрових буряків, повинні мати більше покладних грошей на вклади до обробки і зборів, а також відстави до залізниці

Тому, що окопові рослини взагалі вимагають глибокої орки, добре вигноєної землі стаєнним та штучними гноями, не можна заводити відразу управи окопових рослин в більших розмірах, але поступово. Першим услів'ям вдагної управи є відповідна глибока, урожайна земля, а також готовість господаря в кождім часі перевести всі потрібні праці. За велика площа окопових рослин може заподіяти навіть більші втрати, бо нераз через утруднений збір або доставу до залізниць тратять деякі господарства доволі багато. Тому для приділення площі під окопові рослини треба доброї розваги. І нераз краще виречися більших прибутків, зменшити управну площу окопових рослин, а побільшити площу ярих і пашних рослин.

Скоро весна, це пригідна пора до управи всіх рослин. І головню тоді повинен кождий господар старатися засівати збіжжа, а головню яру пшеницю і ячмінь, під які повинен вибрати поле дуже добре вичищене від бур'янів і багате на поживу. Таке поле повинен підібрати вже під осінь. Головно поле по окопових рослинах є найбільше підхоже під ярі збіжжа. І не повиннося тому управляти по окопових озимого жита або пшениці, але лишити до весни, щоби з весною доповнити потрібну площу збіжжами, якщо в осени не було змоги засіяти належної кількості озимини. Під другі рослини, що управляються в меншій кількості, як горох, біб, лен, коноплі, мак, капуста і другі, треба підібрати поле вже під осінь, та старатися його виробити і так приготувати, щоби скоро з весною можна було приступити до управи згаданих рослин. Щойно з весною думати над цим, де вибрати поле і як його справляти є вже пізно, і тоді звичайно робиться якнебудь, чого в господарці ніколи не повинно бути.

Найбільше уваги і доподрібна належалоб виробити плян управи пашних мішанок і окопових рослин. Кількість управи цих рослин нормується звичайно кількістю всіх родів худоби. Не лише з огляду на пашу, що її треба управляти, але також з огляду на обробітку окопових рослин в часі росту і скормлення їх в господарці, якщо на них ціни не надто добрі, треба площу окопових рослин побільшити, або зменшити. Тут треба взяти ще під увагу, чи вистане гною для вигноєння землі і часу до її приготування. Не менше важним є також збір, що завдає звичайно в слотливу осінню пору багато праці, до якої не все можна підняти робітників. З цих причин повинен кождий господар з початком року продумати все за і проти, щоби відповівши на всі питання, вже наперед розділити поле під управу поодиноких рослин, та подбати, щоби земля була добре вироблена, вигноєна, щоби мати запоруку певного врожаю.

Більшість доходів наших господарств, це доходи з худоби. Худоба добре живлена і доглядана приносить великі прибутки. Тому не можна держати за багато худоби, бо часами не стає паші, худоба марніє, не дає приходів а навіть тратить на вартости. Вся паша повинна бути докладно підчислена, щоби вистала на цілий рік для всеї худоби. Свині повинні мати потрібну кількість окопових рослин і омасти, дійні корови багато сіна і конюшини. Не можна забувати і за коней, бо якщо коні зле перезимують задля браку паші, то на весну будуть вони дальше кінями, але роботи не будуть робити. Господар — числить. І числить так, щоби йому всего вистарчило на цілий рік, а якщо чогось не стає, то мусить або прикупити, або випродати часть худоби, щоби захоронити гроші і забезпечити себе перед можливими втратами. Хто укладає плян праці і бу-

джет, той не має в році більших клопотів і його господарка крім лихого року, представляється досить добре.

Інж. Б. Волинець.

Користи

ведення рахунків в господарстві.

Як вглянути в послідну статистику з 1921 р. то видно, що наш край є типовим рільничим краєм. В польській державі живе з рільництва 65·6% населення. На українських землях під Польщею процент рільничого населення ще більший;

У Львівським	воевідстві	70·9%
„ Станиславівським	„	77·1%
„ Тернопільським	„	81·3%
На Волині		81·0%
„ Полісся		82·0%

Не дивниця, отже, що очі всіх наших культурних робітників, цілої нашої суспільности повинні бути звернені в першу чергу на наше рільництво. Ми повинні доложити всіх зусиль, щоби наше сільське господарство піднести до як найбільшого розвитку, піднести його економічно і культурно, бо від добробуту села, від його матеріального і культурного стану, залежить судьба нашої суспільности, всього українського народу в межах польської держави.

Хочу звернути увагу наших господарів на одну справу, що відноситься до організації господарства, яка в нас досі зовсім занедбана, а саме на ведення сільсько-господарських рахунків. Частю можна чути, що господарство нашого селянина є так просте, що і без рахунків можна мати перегляд про зміни, що зайшли в господарстві протягом року. З другої сторони кождий переконаний, що навіть в найменшій торговельній, чи яким небудь іншим підприємстві без докладних записок не можна обійтися. А прецінь сільське господарство є дуже складним підприємством. В великій мірі воно залежне від зовнішніх впливів природи, котрі чоловік до певної міри лише може опанувати. Вимагає отже від господаря знання, інтелігенції, сталої обсервації. Господар в нинішніх часах мусить запізнатися з природними умовами зросту рослин і звірят та їх розвитку, з їх фізіологічними потребами, мусить присвоїти собі знання про фізикальні і хемічні власности землі, атмосферичні відносини, мусить запізнатися з новою управою ріллі. Також мусить визнаватися добре на торговлі, якщо не хоче віддати себе в руки визиску, але хоче йти вперед і мати якнайбільше користи зі свого господарства.

Найздібнійший господар не може мати точного перегляду про стан свого господарства, не зможе ніколи досягнути як найбільшої поплатности без ведення рахунків, бо не має певної підстави, на котрій міг би оперти свої калькуляції та надати напрям. Бо звісно, що не найліпше господарить той, що збирає з морга найбільше збіжжа або других плодів, дістає найбільше молока від одної корови, чи викормить як найбільшої ваги веприка, але той, що продукує найтанше. Нераз один метр. сотн. збіжжа, літра молока, кг. мяса або другі можуть потягати за собою такий наклад капіталу і праці, що ставлять в сумнів поплатність цілого господарства. Границі,

до котрих дозволений наклад на виріб, може означити тільки рахівництво.

Які користи принесе господарські ведення рахунків?

Перш за все господар буде мати докладний перегляд над приходами і розходами. Спнсуючи і оцінюючи інвентуру, буде знати її вартість. Зі замкненням рахунків, буде знати рентовність свого господарства і опроцентовання вложеного в него капіталу. Записуючи всі вклади капіталу і праці буде знати кошти виробу 1 метр. сотн. збіжжа, 1 літри молока, 1 кг' мяса і т. д. Через порівняння своїх видатків з риночною ціною дійде до цього, котра галузь в його господарстві приносить зиск, а до котрої він мусить докладати. Роблячи зіставлення з року на рік буде бачити недомагання, які є в його господарстві і певно буде старатися непотрібне усунути.

В дальшій мірі ведення рахунків впливало би виховуючо на селянський загаль. Кінцевий рахунок заставить неодного думати, інтересуватися ринком збуту, читати господарську і другу літературу. Зрослоби рівночасно зацікавлення дослідною акцією в польовій і годівельній господарстві. Одним словом рахівництво стало би основою і товчком до поступу та піднесення сіль.-госп. культури.

Висліди з рахівництва відповідно опрацьовані значно улекшили би працю агрономів, що з великим трудом працюють над піднесенням сіль.-госп. культури. Вони знали би дійсний стан, в яким зараз знаходяться наші господарства і на основі того уложили би плян праці на будуче, щоби розвиток нашого селянського господарства спрямувати на властиву дорогу. Знаючи потреби селянського господарства, не одному злу можна би зарадити, чи вибороти деякі права для селянського загалу. Не малу прислугу зробило би ведення рахунків і для науки — сіль.-госп. економіки. Зискалось в цей спосіб неоцінений матеріал для наукових дослідів про стан нашого сіль.-господарства.

Можна напевно припускати, що вже в короткі часі, з поширенням рахунків в наших селян, зовсім змінилася би організація господарств. Як взяти під увагу річні грошеві приходи селянських господарств (Львівське воєвідство), що виносять за :

Рослинну продук.	Звіринну продук.	Особ. приходи
27.0%	55.9%	17.1%

То добачується, що наші селянські господарства треба переорганізовувати в напрямі годівельним. Як видно з поданих цифр, звіринна продукція, навіть при таких занедбанні живого інвентаря дає 55.9% всіх господарських приходів. На тих 55.9% приходів зі звіринної продукції складаються: Приходи з худоби 20.8% всіх грошевих приходів в господарстві, зі свиней 18.1%, з дробу 9.1%, з овець 0.5%, з коней 7.4%.

Це ще однак не дає нам образу poplatности плекання поодиноких родів звірят. На це треба би ще мати кошти виналожені на годівлю кожного роду з окрема. Але взявши під увагу це, що збіжжа, стручкові і окопові, що займають 89.7% орної ріллі, становлять 20.7% приходу, можна догадуватися, що в малім господарстві треба в першій мірі звернути увагу на годівельну господарку.

Навіть така Сокальщина, що продукує найбільше збіжжа з повітів Галичини, дає тільки 31.6% грошевих приходів зі збіжжа і окопових, а 59.5% зі звіринної продукції.

Здається також, що з впровадженням рахунковости, наші господарства позбулибися величезного тягару, який сильно обтяжує білянс селянського господарства, а це тої страшної маси коней, які ані в 50% не заплатять працю коштів їх прокормлення. На 100 гект. рілнничої площі припадає на всі селянські господарства 27.4 коней і 3.9 лоша. В самих найменших господарствах

від 0 — 2 гект. є 26.9 коней і 1.9 лоша

„ 2 — 5 „ „ 35.6 „ „ 3.3 „

підчас коли на 100 гект. поміщицької землі в тім самім воєвідстві (Львів), по спису 1921 р. було 5.8% штук коней.

Якщо заведення рахунків вспіло би увільнити господарства лише від цього кінського тягару, то зробилоби дуже багато так для поодиноких господарів, як і для цілого селянського загалу. Нехай отже кождий господар, що хоче повести своє господарство як слід і мати з него як найбільше приходів — чистого зиску, возьметься до ведення записок, а час, який він витратить на це не піде на марно, але принесе йому і користь і вдовolenня. Поки появиться в українській мові підручник з візрцями і поясненнями про спосіб ведення сіль.-госп. рахівництва, нехай кождий старається вести по своему розумінню, записки обороту грошевого, обороту натураліями, записки про працю, про зужиття в кухні і т.д., а це вже принесе йому чимало користи.

Інж. О. О х р и м.

Значіння вапна для рослин і землі.

Розпущена земля в квасах виказує, що в ній є вапно. Крім других складників знаходиться в землі вапно і має воно досить велике значіння для землі і рослин. Хоча його в землі на погляд не видно, всетаки воно є і причиняється до зміцнення землі і кращого росту рослин. Рослинам служить воно за поживу як фосфор, азот, потас та другі. Без нього і земля не має добрих прикмет і рослини всі не дають належних зборів. Тому на вапно треба звернути бачну увагу і придавати його до землі так, як придається фосфору, потасу або других складників.

Всі землі мають вапно, однак не в однаковій кількості. Легкі землі мають його найменше а тяжкі найбільше. Знаємо, що вапно розпускається легко у воді і тому зі землі багато його виполокує вода і забирають тер рослини. В легких пропускних землях піскових є його все дуже мало, а навіть майже цілком нема. В тяжших його троха більше, але також за мало. Брак вапна погіршує якість землі і зменшує збори, бо служить рослинам за поживу, якої їм недостає. Ще рослини, що вапна багато не потребують, ростуть розмірно добре, але конюшина, гречка, всі стручкові і окопові рослини потребують вапна дуже багато і там, де його нема, не хочуть рости. Збіжжа на загаль вапна не потребують багато, але де його нема, там часто вилягають, бо слабе стебло. Ще жито може без нього обійтися, але другі збіжжа потребують його значно більше. Окопові і стручкові рослини без вапна є все малі, помало ростуть, підлягають скоро ріжним недугам і шкідникам. Найкращим доказом на це, може бути обильніший на дощі рік, коли сильно поширена головня, іржа, гнильба бараболі, а також всі рослини пошкоджені більше ріжними шкідниками, мушками і т. д. Це обяви браку вапна в землі. Рослини

є слабі задля браку поживи — вапна, хорують і легко підлягають всім недугам і шкідникам.

Але вапно потрібне в землі не лише як пожива для рослин, але воно значно зліпшує фізичальні прикмети землі. Легкі піскові землі є звичайно досить припустними і сухими. Вапно ділає в дей спосіб, що поодинокі найменші частини землі впливають в дрібні зернятка, через що земля так скоро не пропускає води, не тратить поживи і стає більше одноцілою. Вапно само поглотує багато води, притягає воду зі споду і земля легка — піскова так скоро не висихає.

Значно більший вплив має вапно на землях тяжших. Тяжкі землі є й з правила ціпкі і вогкі. В таких землях є мало воздуха, коли їх довше не орати порастають мохом, тратять воздух, витворюються в них під поверхнею багато заліза шкідливого для рослин і ріжних квасів. Чим в тяжкій землі менше вапна, там вони менше урожайні, забагнюються, а по дощі зашкаралуплюються, нагло висихають в часі посухи і тріскають. Те саме діється і з тяжшими чорноземами, де вапно не рідко теж бракує. Вони заростають сосонкою, шавієм, бабкою і другими квасними бурянами.

Придаток вапна до тяжких земель має величезне значіння і добре оплачується. Тяжка земля стає пухкою і засібніша на воздух. Де є воздух, там вже не порастає мох, земля не заквашується. Вапно усуває шкідливе ділання заліза, винишує теж всі шкідливі кваси в землі, робить землю пухкою, так що вона більше не зливається і не засихає. Шкарупи на вапнованій землі навіть по більших дощах не видко. Тяжкі землі пропускають під впливом вапна скоріше воду, стають теплішими. Крім такого доброго ділання, вапно головню на чорноземах влегчує розклад порохнячки, через що рослини дістають більше азоту і других поживних складників, так що при вапнуванні є менші видатки на штучні гної а більші збори. Якщо возьмемо під увагу ці всі добрі прекмети вапна і його ділання на якість землі і ріст рослин, то мусимо рішитися на пригноювання землі вапном, тимбільше, що багато його виполокує вода і забирають рослини. Хоча в цій землі булиб найбільші поклади вапна, то через тисячлітню господарку вони вичерпалися і пора подумати над цим, щоби забране вапно вернути землі назад.

До гноєння землі можна уживати вапняного порошу, або вапна паленого в кусниках. Вапняний порошок є доволі дешевий, має його кожда вапнярка великі кількості і радо продає. Вапно в кусниках є значно дороше і треба його щойно гасити на порошок. Це зробити можна цілком легко на полі або на обійстю. При закупні вапняного порошу треба зважати, щоби був сухий і свіжий, бо тоді має він більше поживи і більше вартісний.

Гноїти землю найкраще по зборі збіжжа. На стерню можна розкинути на морг навіть 5 метр. сотн. вапняного порошу, а потім мілко приорати. Можна також розсівати по виораній землі, однак це муситься зробити принайменше на 3 тижні перед засівом і добре перемішати розкинене вапно зі землею, тяжкими боронами або культиватором.

Землі, що мають в собі вапно, а є це звичайно лекші біляві глинки, на придання вапна не реагують. Щоби не видавати даром грошей за вапно, добре є переконатися, чи в землі є вапно. Це можна зробити, поливаючи землю сильним оцтом, або 10 прц. квасом сільним. Якщо в землі є вапно, то на грудці землі витворюються бублики — земля шипить. Якщо не видко бубликів ні не чути шипіння, то в землі вапна нема. Теж

на землі без вапна росте сосонка, шавій, бабка, мушлійка і другі квасні буряни.

На землях, що мають малі кількості вапна, вистане уживати штучних гноїв, що мають в собі вапно, як томасина і азотняк, а ті малі кількості вапна вистарчать під збіжжа. Під другі рослини вже вапна треба придавати, бо його в землі за мало. Головню на сіножатах і пасовисках вапно є конче потрібне, бо таких земель ніхто не оре, в них є мало воздуха, багато шкідливого заліза і квасів, а це вже при переоранню і пригноєнню вапном, вапно знищить і поліпшить стан землі.

З огляду на ці всі добрі прикмети вапна і його ділання не можна забувати на так важний складник поживний і з ліпшуючий землю. Не все можна бачити додатного впливу вапна на рослини, але збір напевно є більший, а це викаже нам вага. В кождім випадку видані гроші за вапно і працю напевно вернуться збільшеними зборами зерна, чи соломи.

Б. В.

З господарської прогульки до Переворська.

Прогулька відбулася дня 24. червня 1927 р. В дійсности влаштували її „Кулка Рольніче“, а при тій спосібности запросив нас п. інж. Дідич. Мимо горячої пори сінокосів, явилось понад 60 учасників з Кулек Рольнічів з 4 повітів і аж 4 Українців з Перемищини. Так мала кількість була доказом як байдужими є наші селяне на господарський поступ, як мало інтересуються господаркою, бо де краще можна навчитися, як не в звиджуванню вірцевих господарств. Але й так добре, що було хоч 4 учасників з Перемищини.

Головною цілею прогульки були покази управи рілі системою Бурмистра. Докладно переглянено глибоко орку модерним плугом, волочення волокою, сіяння в паси новою сівалкою і управу землі поглублячем під окопові рослини. Плуг є двоскиповий: один, плуг є без полиці і має тільки леміш, який оре борозду на 10 см. і землю відкидає тільки частинно на бік, а не виносить на верх. За ним оре скибу верхню властивий плуг, який бере скибу на 20 см. і перевергає скибу на зрушену а в части перевернену спідну скибу попереднім лемішем. Цінний цей господарський знаряд сповняє своє завдання тоді, як ріля в добрій культурі а до запрягу є 3 парі коней. В селянських господарствах появиться хиба тоді, коли селяне об'єднуються в машинів кооперативи, які будуть мати легкі трактори. Плуг систему Бурмистра має розв'язати важку задачу в управі рілі, щоби орати глибоко а не викидати рівночасно мертвої спідної землі на верх, що так важне є при управі головню окопових рослин.

Бурмистер майже викинув борону а впровадив волоку. Цей знаряд відомий читачам „Сільського Господара“. На добрій рілі волока сповнить як слід своє завдання: вирівняє поле готове під засів, а рівночасно не втискає рілі так, як борони. Волока йде в 3 рази ширше як борони за одною парою коней і вистарчить тільки раз піти по зораній рілі. Волока не висушує рілі, не витягає насіння хвастів з глибини рілі а тим самим не заквашується поле. Але не все заступить волока борону чи культиватор. У вмілости господаря лежить, коли належить конечно вжити культиватора або борони.

Найкраще подобалося учасникам сіяння сівалкою новою метою Бурмистра. Головним

завданням сівалки є сіяти рівномірно, мілко і рідко. Ця сівалка сіє пасами, насіння висипається ральцями широко до 2 цм., а за ральцями йдуть два тарільчики, приправлені до ралець і засипають легко насіння. Ральця не мають тут жадних тягарців, йдуть верхом, не мають зуба а є тупі, сунуться тільки по ріли і сиплять насіння пасами.

Учасники прогульки бачили роботу поглибляча при справляванні цукрових бураків. Були поглиблячі фабричні і власної роботи. Поглибляч їде межи рядками, поре землю на яких 30 цм. а верхом їде ральце в формі гусячої лапки, яка розбиває грудки добути поглиблячем. Поглибляч виконує отже подвійну роботу: поре глибоко землю, допускає туди воздух а рівночасно зрушує верхом землю, отже заступає в части роботу планета. Такий поглибляч заступає роботу планета при управі всіх сільсько-господарських рослин, не поминаючи збіжжа, сіяного рядками, а навіть служить як спосіб проти вилягання збіжжа, густо засіяного. Доказом цього був овес. Овес засіяний як звичайно, показував, що виляже. Тоді проріджено його що 30 цм. поглиблячем, через то одержав більше світла та воздуха, скріпив а не виляг.

Поминаю досвідні поля відмін всіх сільсько-господарських рослин, а згадаю ще за сіяння збіжжа в рядки. Рядки є віддалені від себе на 25—30 цм., але по верху збіжжа на лані не пізнати рядків а противно оказується, що ще за густо сіяно, бо місцями повилягало. Ще одно завважу. Мимо того, що сіяно в рядки, не видно ні стебелини хвасту, бо через сіяння в рядки була можливість висипати і очистити рілю від бурянів.

Бачили теж порівнююче поле у селянина: сіяння вівса рядками і звичайно. Овес сіяний широко рядками і підселений салітрою (куплено за невисіане насіння) є дуже буйний, темнозелений, широкий лист і висший о яких 30 цм. від вівса висіяного звичайно розуміється машиною, бо мазури не сіють вже руками.

В Перемищині попри інші дослідні поля заложено також порівнюючі поля сіяння пшениці в рядки і паси т. зн. висів 35 і 45 кг. на морг. Ріжниця в порівнанні до звичайного висіву велика, а сусіди всі рішаються сіяти вже в осени всьо збіжжа тільки в рядки згледно паси.

Жадні виклади, пора и, курси навіть школи не дадуть того, що дають господарські прогульки на взірцеві господарства. На жаль у нас, українських селян велика ще заскорозлість і повне недовіря до господарських наук. От в зимі, як не має де піти, то ще піде на виклад, але поїхати де, щоби побачити, як повиннося господарити, щоби мати як найбільший дохід, коли не можна набути землі, того в нас нема. Не хвалю польських селян, але мушу сказати, що вони красші господарі, хоч також не посідають землі багато а заключаю це хочби з того, що на прогульку прибули вже другий раз того року, щоби наочно переконатися о вислідах праці весняних робіт, які з весною вже раз бачили. Наші селяне інтересуються поступом господарським мало. Від половини травня відбуваються що неділі і свята прогульки на нашні дослідні поля, але учасників з того самого села звичайно мало. Щоби хтось прийшов з другого села, про це не можна навіть думати.

Дотеперішня праця над піднесенням сільсько-господарської культури дала вже деякі висліди, що треба завдячувати теж п. інж. Осипови Дідичеві, який вже чимало посвятив часу і труду

в несенню господарської освіти на перемиській землі, приїжджаючи на кожду господарську нараду до Перемишля з викладом та служив нераз порадою при доборі насіння і радіє, коли хтось зі земляків селян завитає до нього оглянути висліди його праці на полі сільсько-господарського поступу.

Ми, повітові агрономи, не зражуємося тим, що селяне з недовірррррр ставляться до господарського поступу, але радіємо дуже, що знайдемо хоч 1—2 селян в селі і то не в кожному, що йдуть за нашою порадою і помагають нам в нашій важкій невдячній праці. Ми віримо, що невірнучі в господарський поступ з часом повірять. Ми знаємо, що наша праця важка, як кожда суспільна праця, але плідна і слідна. Не зражуймося а йдім все вперед і несімо господарський поступ та куймо долю найменшому братови.

Інж. Іван Лапчук.

Штучні гної під озимину.

Полева господарка без стаєнного гною є неможлива. Де є достаточна кількість стаєнного гною, там можна добре гноїти землю, через що вона стає урожайнішою і дає великі збори. Однак і ці збори меншають з кожним роком і не можуть заспокоїти домагань господаря до господарки. Тому, що не кождий має тільки стаєнного гною, кільки потребує до вигноєння землі, господарі змушені були заступити стаєнний гній іншим гноем, тим більше, що ужиття самого стаєнного гною не дає високих зборів. Впрочім і теперішні господарські відносини є для господарів доволі тяжкі, так, що є змушені добувати зі землі значно більше, чим давніше. Дійшли до цього тоді, коли зачали уживати штучних гноїв.

Вже в попередних числах нашого часопису сказано, що кожда рослина лише тоді добре виросте і дасть великий збір, коли буде мати всі поживні складники. Всі поживні складники має в собі стаєнний гній, але не має він такої кількості, що потребує рослина. Штучні гної ріжняться від стаєнного гною тим, що не мають в собі всіх поживних складників, потрібних до розвою рослини, але лише один або два. Не роблять вони землі такою живучою і пухкою, як стаєнний гній. Однак значіння їх в полевій господарці є крім цього дуже велике і на них не повинен забути жаден господар при осінних замовленнях.

Відомо, що не всі загони того самого поля є однаково урожайні. Одні дають менші а другі більші збори, мимо того, що все поле однаково справлене і гноєне. Причин цього є дуже багато, і господар повинен старатися їх винайти і усунути. Не лише брак котрогось поживного складника, але також за мокра або за суха земля, дає малі збори, бо рослина не має тепла або вогкості. Відповідно до якості землі і пізнання її прикмет, може господар так приготувати землю під рослини, що дадуть вони доволі гарний збір.

Дуже важною для розвою рослини є кількість поживи в землі. Стаєнного гною нема настільки, щоби можна було гноїти під збіжжа. Також від стаєнного гною земля заростає бурянами, що шкодить збіжжам. Проте треба під озимину пригноювати штучними гноями, бо ними додається поживу до землі, рослини добре розвинууться. наберуть сили і гарно перезимують.

Озими́на, як і другі рослини потребує чотирох складників поживних, а це: азоту, фосфору, потасу і вапна. Кожний з них має своє значіння, а тому, що головню азоту і фосфору забирають рослини доволі багато, цих двох складників в землі все є мало і їх треба придати. Головно землі менше урожайні, піскові і глиняваті, потребують цих двох складників найбільше. А де їх нема, там і рослини зле ростуть і зерно виходить дрібне, легке і поморшене.

Під озимину по коншині на сіно, мішанці, або всіх стручкових рослинах азотних гноїв не треба, бо ці рослини залишають в землі доволі багато азоту. Однак на поле пісне, не зашкодить придати гноївки або гноїв азотових, як: салітра, сірчан амонієвий, азотняк. Гноївку найліпше вивозити на зоране поле і зараз добре заволочити тяжкими боронами або перемішати зі землею культиватором. Салітру або сірчан амонієвий вистарчить дати безпосередньо перед засівом на морґ по 50 кг, щоби скріпити землю азотом, який спонукає рослини до скорішого росту. Азотняку можна дати по 50 до 75 кг на морґ, принайменше на два тижні перед засівом і треба його добре перемішати зі землею. Має він в собі половину вапна, яке побіч азоту ділає дуже додатно на землю і розвій рослини. Всі азотні гної є дуже важні і найменший брак азоту в землі відбивається дуже шкідливо на цілій рослині, бо вона помалу росте, скоро підлягає ріжним хоробам і шкідникам, через що теж дає значно менші збори. Тому хай ніхто не забуває слабшу землю підкріпити азотом, хоча би навіть гноївкою, що її по господарствах так марнується.

Погної фосфорні додають рослині поживу фосфор. Де його бракує, там є дуже лихі збори, так що до кількості, як також якості зерна. Запобігти цьому можна лише пригноєнням землі гноями фосфорними, як: томасина, суперфосфат мінеральний, суперфосфат кістяний, кістяна мука парена, препаратів, виклиєна і т. д. З фосфорних гноїв уживається в нас найбільше томасина, суперфосфату мінерального і кістяного. Між суперфосфатом а томасиною є велика різниця. Між суперфосфатом мінеральним і кістяним хіба та, що кістяний має маленьку кількість азоту, через що дороше платиться.

Суперфосфат мінеральний має квас фосфорний легко розпускаємий у воді і тому ділає зараз. Надається найліпше на тяжші землі, які його втягають в себе і не дають виполокати воді до споду. На легкі піскові землі менше надається, бо коли брак вогкості, то цілком не ділає, а якщо за багато дощів, то марно пропадає, бо вода виполокує його зі землі. На квасні землі і торфовиска не надається, бо сам є квасний і землю ще більше заквашує. Надається найліпше під рослини, що потребують в перших початках розвою багато фосфору, а такою є пшениця. Сімої звичайно на землях тяжших, тож і гноєння суперфосфатом є добре. На морґ дається 100 до 150 кг, що треба розкинути з піском і добре заволочити, щоби перемішати його зі землею. На землях лекших можна розділити його на дві часті і одну половину дати в осени, а другу на весну.

На лекші і середно тяжкі квасні землі (чорноземи і торфові) надається більше томасина. Квас фосфорний томасина ді-

лає навіть в посушливу пору і тому надається добре на легкі, сухі землі і чорноземи бідні на вапно. Крім цього вода фосфору не легко виполокує зі землі, так що ужиття томасини є безпечніше. Томасина має також до 50 проц. вапна, що відквашує землю і надає їй добрих фізичних прикмет. Томасина надається головню під рослини, що ростуть довший час, потребують крім фосфору ще багато вапна, і можуть собі поживу самі добувати зі землі. Тому томасина є добра під жито, до якого всівається конюшину, а також під всі стручкові рослини, гречку, бараболі і другі. На морґ треба розкинути принайменше на два тижні перед засівом 150 до 200 кг томасини і добре вимішати з землею. Розсіяти її найліпше в спокійний день перемішану зі землею.

Суперфосфат кістяний є добрий на всі рослини на середно тяжкі землі, добре вигноєні стаєнним гноєм. Дається його на морґ 100 до 150 кг, на кілька день перед засівом, щоби в землі розпустився. Розсіяний треба добре заволочити.

До збільшення збору причиняються теж багато потасові гної. Як попередні ділали на розвій рослини, та якість і кількість збору, так потасові гної причиняються до скорішого кільчення і росту рослин, а також до насаджування більшої кількості квіту. На землях богатих потасом всі рослини теж скоріше зріють. З огляду на таке добре ділання, повиннося пригноювати під озимину гноями потасовими і то головню на піскових землях і чорноземах, які мають все мало потасу. Тяжкі землі глинясті та іловаті пригноювання потасом не потребують так дуже, хоча і гноєння їх потасом дає доволі гарні висліди.

З потасових гноїв є каїніт і потасова сіль. Різняються між собою лише тим, що каїніт має менше потасу а більше шкідливих для землі і рослин примішок. Земля по гноєнню каїнітом спливаєється — зашкарадується. Однак багато кухонної соли в каїніті ділає добре на всі збіжжа. Потасова сіль має багато більше потасу а значно менше шкідливих примішок.

Каїніт краще уживати на землях лекших, бо там скоріше виполокує вода шкідливі примішки — хльор. Потасову сіль давати можна і на лекші і тяжші землі. Каїніт треба розсіяти на довший час перед засівом, щоби позбувся шкідливого хльору. На морґ 200 до 300 кг, залежно від рослини і землі. Потасову сіль можна давати на кілька день перед засівом на морґ 200—150 кг. Гноєння потасовими гноями є конче потрібне на землях лекших і чорноземах, а в порівнанні до низької ціни з другими гноями приносять доволі великі користи. Хто не мавби грошей навіть на закупно дешевого каїніту, може заступити його деревним попелом, що має в собі доволі багато потасу.

Крім згаданих гноїв, є ще багато більше других, які однак в нас не найшли до тепер примінєння. Є вони вже мішані, однак ціна на них значно вища, через що вони також менше поплатні: Вища ціна у них лише за мішання, що може собі кожний зробити сам, лише мусить тямити, що не можна мішати суперфосфату з вапном, та сірчану амонію з томасиною і вапном. Прочі гної можна мішати перед засівом.

Вміле і в пору уживане скріплення землі штучними гноями підносило значно збори всіх управних рослин. Зближається осінь — час засівів, приготовань до вироблення нових запасів хліба в слідуючій році. Кому бракло хліба на передівку, не через брак землі, але через низькі збори, хай уживає штучних гноїв після поданих вказівок, а певно і збори в нього піднесуться та вернуть видані гроші з відсотками.

Инж. Б. Волинець.

Гарний примір.

Кооперація стремить не лише до обеднання самих консументів чи продуцентів, до піднесення їх добробуту, вона стремить також і до піднесення їх культурного рівня. Там де повстала кооперативна спілка і при ширім заінтересованню своїх членів успішно розвивається — має певний дохід — то частина цього доходу повертається на засновання бібліотеки, з якої можуть користати всі члени й прихильники кооперативного руху.

Головно по селах це завдання взяла на себе та гідно виконує наша сільська кооперація. Вистане взяти до рук річні звідомлення наших кооператив, щоби наглядно переконатися, кільки саме дають наші кооперативи на будову народних домів, на уладження читалень, бібліотек і т. п., — на організацію культурно-освітніх, молочарських, кооперативних та господарсько-ветеринарних курсів. Взагалі в напрямі піднесення агрікультури наша сільська кооперативна робила поважний крок вперед. Крім організації курсів та популярно-наукових відчитів на господарські теми, наша сільська кооперація започаткувала та успішно переводить організацію обезпечення худоби. Останніми часами деякі наші сільські кооперативи взяли за переведення акції досвідних піль з штучними гноями, а кооператива „Народний Дім“ в Перекосах, калушського повіту, навіть закупила морг поля для експериментів з штучними гноями під різні культури рослин. Для улаштування цих досвідних піль кооперативи спроводила агронома, котрий допильнував справи з заложенням досвідних піль під такі роди рослин: овес, ячмінь, бараболі та бураки — на гноях: соли потасовий, суперфосфаті, азотняку та стаєнному обірнику. Справу з досвідними полями переводив делегат Краєвого Товариства Господарського „Сільський Господар“ у Львові інж. М. Курах, котрий дав селянам також кільки відчитів про штучні гної та їх значіння в розвитку господарства. Такі відчити були виголошені в Перекосах і Довгій войнилівській.

Знову в Довгій войнилівській місцевій парох о. Павлусевич відпустив на досвіди з штучними гноями 1 гектар поля, де делегат „Сільського Господаря“ заложив досвідні поля з азотняком, солею потасовою та суперфосфатом під такі роди рослин: овес, ячмінь, гречку, вику, лен і просо. На тих самих гноях переведено досвіди під овес, бараболу і капусту, бураки і лен на парохіяльному ґрунті в Негівцях калушського повіту.

Як бачимо, калушина, спеціально войнилівський район, занялись акцією досвідних піль, щоби місцевих селян наглядним приміром переконати про значіння та способи вживання штучних гноїв. Почин до цього гарного приміру дала кооператива „Народний Дім“ в Перекосах. Думаємо,

що вслід за нею підуть інші кооперативи, бо в цей спосіб вони можуть дуже багато причинитися до піднесення культури й добробуту по наших селах, в наших сільських господарствах. Наш господар з власної ініціативи не дуже радо береться до таких досвідів з штучними гноями, бо не доцінює їх вартости та значіння в напрямі піднесення сільського господарства. Треба, щоби за такі досвіди брались наші Сільські організації, в першу чергу кружки „Сільського Господаря“ та кооперативи. Їм навіть краще та наручніше братися за це, бо вони зі своїх доходів можуть покрити всі видатки та допильнувати цілої акції зі закладанням досвідних піль — що для окремого господаря значно трудніше. Отже дуже бажаним булоб, щоби цією справою ближче занялися наші сіль.-госп. організації та надали цій роботі певний напрям. Опублікування кінцевих вислідів акції з досвідними полями дадуть нам цікавий матеріал, яких гноїв, в якій околиці найкраще уживати, де вони найбільше корисні та можливі до поширення.

Картопляна кооперація.

Американець або канадієць не буде тратити дорогого часу або своєї праці на якусь непродуктивну ціль. Він не буде бавитися такою господаркою, як це в нас звичай є. Він не буде змушувати землю родити пшеницю, як земля добра на ярину. Він не буде сіяти жита, коли клімат і земля пригожі найкраще на картоплю. Врешті він наперед перестудіює можливість збуту продукту, нім змється до продукування.

Кілька літ тому, переконалися фармери в канадійській провінції Остров Принца Едварда, що клімат і земля дуже добре надаються на продукцію картоплі. Зі статистики було видно, що найкращу картоплю на насіння спроваджує Канада зі Стейтів. Значиться ринок канадійський може прийняти всяку скількість картоплі, а коли вона дорівнає чужій, то може заняти і її місце.

В 1918 р. двох передових фермерів, Mr. Aitken та Mr. Mc Donald вислали кільки вагонів картопель на насіння в другі, східні провінції. Картоплі показалися дуже добрими і вже в 1920 році долучилося до тих двох фермерів ще кільки інших, які постановили зайнятися садженням картоплі. Повстала організація, яка стала продукувати якнайкращі картоплі на експорт. Головним осідком тої організації стало місто Charlottetown. Організація перемінилася в більшу кооперативу фермерів. До задач кооперації належало постачання своїм членам всіх знарядів, навозів, по найнищій ціні, та вишукування ринку збуту, і сам збут доставлених картопель. В р. 1922 вже були випробувані спеціальні сорти картопель і управа удосконалені. В слідуючому році експорт картопель вже був наладнаний. В 1926 р. було 35.000 акрів землі під картоплею! Організація стала найбільшою картопляною кооперативою на світі, з міліонами доларів обороту а продукти з Острова Принца Едварда — найкращі. Один акер землі дає там межі 300 до 500 бушлів знаменитих картопель.

В минулому, 1926 р. став порт Charlottetown головним місцем експорту картопель. Протягом п'ятих тижнів було вивезено кораблями 265.000 мішків картопель; крім того вивезено ще з других місць рівночасно 30.000 мішків. Корабель „Sabotowan“, наладований 80.000 мішками здобув сві-

товий рекорд. Ще ніколи не плило морем на одному кораблі і з одного місця стільки картопель.

Тепер картоплі з острова Принца Едварда, йдуть в Стейти. Держава Нью-Йорк, Вірджинія, Джорджія, Нью-Джерсі вже наперед поробили контракти з кооперативом в Charlottetown.

Фармари на острові Принца Едварда зачисляються до багатших, а доповідали до того через знамениту організацію та модерне ведення господарки.

Державний контролор годівлі картопель об'їздить найменше два рази в рік весь простір, засаджений картоплею, та стежить за тим, чи не кидається деяка хвороба, або хрущі, на картоплю. Інспектор стежить теж, щоби висилана картопля була найкращої якості, чиста. І тільки та картопля, що перейшла успішно контролю, має право називатися „на насіння“. В кого був невдалий збір, інспектор старається розізнати причину, щоби на слідуючий рік запобігти цьому.

Чи в Старому Краю робив хто такі спроби, щоб зорганізувати хоч подібну кооперативу? Чи наші агрономічні інституції старалися витворити найкращий рід картоплі, що моглаби сміло завоювати ринок? Це невикористані мільйони, які ждуть руки, якаб їх підняла.

Д-р В. Ю. Кисілевський.
(З часопису „Жіноча Доля“).

Як виплекати добрий рід бараболі?

Багато господарів вже переконалося, що добре насіння має великий вплив на кількість зборів. Виміняне або закуплене зерно в іншій околиці, засіяне на кращій землі і околиці з лагідним підсонням, дає більший колос, більше і крашого зерна. А хто купив або виміняв насіння добірне, окремо до сіяння плекане, переконався, що навіть оплачується платити за таке насіння значно вищі ціни. Щоби заощадити гроша, можуть господарі виплекувати насіння всіх господарських рослин у своїх господарствах.

Способів плекання насіння є кілька, але найбільше догідний для кожного є вибір — селекція. Із цих рослин, що виростуть на полі, вибирається лише такі, що відзначаються особливими прикметами. У збіж легко переводити вибір, бо овоч-колос знаходиться над землею, і після нього можемо оцінити вартість рослини а разом і потомства. У рослин окопових вибір дещо тящий, але можемо його також вести і скоро доплекати до добрих бараболі.

Родів бараболі є сьогодні дуже багато і виплекані вони до окремих ґрунтів і підсоння. Всі разом належать до трьох головних груп а це, бараболя пашна, промислова і столова. Кождий рід має свої питомі прикмети і вимоги на землю і управу. Тому не кождий рід бараболі кожного року зародить. Є роки, що деяка бараболя заведе. От зародить синя або червона а не зародить жовта або біла. Проти таких непередвиджених неврожів бороняться господарі в цей спосіб, що ніколи не садять одного рода бараболі окремо, але кілька родів разом помішаних. Є це добрий спосіб, але бараболя не дає великих зборів. Причиною цього є те, що насіння не має доброї сили і не дає потомства сильного і здорового, але підлягає легко ріжним недугам або впливам погоди і тому бараболя не цілком добре родить. Проте господарі повинні виплекувати самі бараболю на

насіння і управляти кождий рід бараболі окремо, а тоді будуть мати більші доходи, бо і при продажі за однорідну бараболю дістануть більшу ціну, як за мішану.

Виплекати бараболю можна на підставі вибору. Але не вибору бараболі найбільшої і нешкоджені з кіпця, бо така бараболя може бути з під куша, що мав лише кілька бараболі. Вибирати треба з під таких кушів, де бараболя велика і багато, а також одного роду. Вибір переводиться в часі, коли бараболя цвितе. Ознакою сильної, здорової і урожайної бараболі є цілий куш. Середно великі куші, що мають багато грубих бил, є тими добрими кушами. Чим таких бил є більше і грубших, тим це певніша ознака доброї бараболі і її плодovitости. Під таким кушем найдеться теж багато великих бараболі. Годиться теж звернути увагу, чи цього куша не напав який шкідник або недуга на листю. Якщо і цього не видно, то такі куші значиться патином, і назначені куші при зборі викопується окремо, щоби зібрану з під них бараболю теж окремо перевозити. Порадно є значити куші лише того самого роду, що можна пізнати по красці і формі цвіту, а також листя. В цей спосіб вибрані куші дадуть ліпше насіння, яке можемо дальше розводити.

По кількох літах такого вибору кушів із тих самих бараболі, дійдемо до власної здорової, сильної і плодovitой бараболі. Помічний є саме той поступенний вибір, що із доброго вибирається все лише ліпше. Так виплекувана бараболя, звикне цілком добре на місцевий ґрунт і підсоння, та буде кожного року давати однакові збори. Праці при тім не багато і вона добре оплачується, бо можемо в цей спосіб виплекати бараболю для себе і на продаж для других, а також одержати більші збори, що позволят на поширення годівельної господарки і побільшення її поплатности.

Ін ж. Б. Волинець.

Викуп тютюневого сирівцю від плянтаторів.

Після розпорядження Міністерства Скарбу з дня 7. марта 1927 р. Дирекції Тютюневого Монополю будуть приймати тютюневий сирівець від плянтаторів по слідуючих цінах і лише тоді, якщо буде відповідати також поставленим вимогам.

Листя тютюну повинно бути докладно посортоване і висушене. Все листя зіпсоване, подерте, незріле або занечищене землею або піском, буде відбиратися за низші ціни від визначених, а також і без винагороди залежно від загального стану листя.

Що до листя другого, яке відросло по знищенню першого листя, то його будуть приймати лише в таких випадках, коли плянтатор дістав окреме позволення на продукцію такого листя. За таке листя будуть платити о одну категорію низше.

За листя перемішане із I., II. і III. категорії, будуть платити як за листя III. категорії. Те саме буде з листям недостаточно висушеним або звогченим.

За доставлений сирівець крім звичайної ціни дістануть плянтатори ще окрему нагороду — премію, при доставі сирівця в кількості до 1000 кг. листя 10% загальної ціни, понад 1000 кг. листя 15% загальної суми, за доставлений сирівець.

Такі нагороди будуть виплачувати лише концесіонованим плянтаторам, що сповнили всі домагання Дирекції Тютюневого Монополю і доставили не менше 100 кг. сирівця і це після таких правил:

а) за сирівець I-ої категорії, якщо за кожний кілограм всего доставленого листя I-ої категорії дістане по 1.75 зол.,

б) за сирівець II-ої категорії, якщо пересічна ціна листя II-ої категорії за один кілограм, винесе 1.40 зол.,

в) за сирівець III-ої категорії, якщо пересічна ціна листя III-ої категорії за один кілограм, винесе найменше 1.25 зол.

На плянтаторів, що не додержали умови і засіяли площу меншу 500 м², буде наложена ще кара у висоті 35% ціни купна, якщо площа менша 250 м², 25% якщо площа має 250 до 400 м² і 15%, якщо площа обіймає лише 400 до неповних 500 м².

Задержуючи ці всі постанови будуть платити після тарифи Мін. Скарбу з дня 7. марта 1927 р. такі ціни:

I-ша КАТЕГОРІЯ.

Тютюн з цвітом червоним і рожевим.

Добірне листя зі середини рослини, здорове, визріле, однакової краски, неушкоджене, вигладжене і звязане у вязанки по 2.30 зол. за 1 кг.

Листя таке саме лише ріжно забарвлене по 2 зол. за 1 кг.

Листя із вершка, середини і долини рослини здорове і неушкоджене по 1.75 зол. за 1 кг.

Листя середнє і верхнє слабо ушкоджене, не-вигладжене по 1.40 зол. за 1 кг.

Листя середнє більше ушкоджене, не-вигладжене по 1.00 зол. за 1 кг.

Листя невязане і части листя по 40 і 20 гр. за 1 кг.

II-га КАТЕГОРІЯ.

Тютюн поморський і бакун крем'янецький.

Листя здорове, визріле, вигладжене і звязане по 1.45 зол. за 1 кг.

Листя здорове, визріле, не-вигладжене а вя-зане лише на шнурах по 1.35 зол. за 1 кг.

Листя не цілком визріле, невязане і части здорового листя по 35 і 15 гр. за 1 кг.

III-тя КАТЕГОРІЯ.

Махорка.

Листя здорове, визріле, доброї якості і вя-зане по 1.35 зол. за 1 кг.

Листя дещо гіршої якості вязане по 1.15 зол. за 1 кг.

Листя не цілком визріле, невязане а також части листя по 35 гр. за 1 кг.

Листя занечишене, сильно подерте і сушені вязані біла по 15 гр. за 1 кг.

Всі подані ціни розуміється на місці доставки. За доставку сирівця до збірного складу дістає плянтатор по 10 гр. за кожних 100 кг від кілометра.

Викуп тютюну ведуть поодинокі збірні склади, до яких плянтатори є приналежні після округів і тамтуди мають доставляти весь сирівець в означенім речинці.

Градобиття.

В справі допомоги для господарів пошкод-ованих живловими нещастями в році 1927.

Покликуючись на наш комунікат в числі 14. „Сільського Господаря“ з дня 15. липня 1927 взи-ваємо всі наші Філії і Кружки, а просимо всі по-вітові економічні установи, в першу чергу Пові-тові Союзи Кооператив та Повітові Кредитові Кооперативи, щоби в реченні проголошенім нами, то є до 15 серпня 1927 найдалше пред-ложили нам на адресу Львів, вул. Зіморовича 20 докладні викази шкід в засівах, спричинених жив-ловими нещастями на протязі весни і літа ц. р.

Виказ має обнимати:

- 1) Назву громади і політичного повіту.
- 2) Час повстання шкоди.
- 3) Рід живлового нещастя (дощі, виливи, град і т. п.)
- 4) Список пошкоджених господарств з по-данням кілько моргів засівів мало го-сподарство і кілько моргів є знище-них, з зазначенням поодиноких родів культури та степення їх знищення.
- 5) Кілько господарств не має чим засіяти піль з осінню (подати кількість потрібного насін-ня в метричних сотнарах, для поодиноких родів озимих збіж (для акції тепер) і ярих збіж (для акції з весною).
- 6) Кілько родин з причин живлового неща-стя немає збіжжа на виміл і прожиття (подати кількість душ) та паші на кормлення худоби (по-дати кількість штук коней, рогатої худоби, овець і т. п.)

Викази шкід опрацьовані Краєвим Товари-ством Господарським „Сільський Господар“ у Льво-ві дадуть йому змогу належито заступитися при допомогівій і кредитовій акції, яка переведена бу-де через Воєвідські Комітети рільної допомоги на протязі місяця серпня.

Заразом подаємо до відома, в доповненню нашого комунікату з дня 15. липня ц. р., що Во-єводський Комітет рільної допомоги в Тернополі розділив признаних йому з Міністерства Рільни-цтва 250.000 зол. на кредитову поміч для пошкодо-ваних в повітах: Бережани 15.000 зол., Броди 55.000 зол., Зборів 35.000 зол., Золочів 45.000 зол., Перемишляни 15.000 зол., Підгайці 20.000 зол., Тернопіль 35.000 зол. Остала ще резерва 20.000 зол.

З отсеї доразової кредитової допомоги мо-жуть користати селянські господарства нище 15 гектарів площі, які у своїх засівах потерпіли шко-ди найменше у 50 відсотках. Кредит є 15-місячний і буде розпроваджений через Державний Банк Рільний за посередництвом українських і поль-ських кредитових кооператив.

Краєве Товариство Господарське „Сільський Господар“ у Львові.

Конкурс.

Філія „Сільський Господар“ в Самборі розпи-сує конкурс на посаду агр.-інструктора на повіт Самбір. Подання з поданням вимог слати на адресу голови філії о. Ю. Татомира в Луці (Łąka koło Sambora) п. в місци, найдалше до 10. серпня 1927.

Виставки українського домашнього промислу в Рудках.

(3—7. липня 1927.)

Виставку відкрив 3-го липня 1927 р. голова виставового комітету о. С. Кульчицький в присутності поважного здвигу народу з Рудеччини і Комарнянщини. У дружнім гурті з'явилося дооколичне селянство і інтелігенція з своїм провідником о. Степаном Онишкевичем, госп. Миколою Рогуцьким і госп. Гриньом Тершаківцем. У відкритті вистави взяли участь делегат Матірного Т-ва „Просвіта“ (А. Павлик) „Союзу Українок“ (М. Донцова) і Краєвого Т-ва госп. „Сільський Господар“ (Ю. Павликовський.)

Дві салі домівки Повітового Союзу Кооператив заповнилися експонатами в числі около 260. Переважали вишивки і гафти. Серед вишивок стрічалися рідко вишивки питомі Рудеччині. В більшості бачили ми вишивки різних полос нашого краю і Буковини уміло що до техніки і кольориту рукою сільських дівчат відроблені. Стрічалися на жаль і чужі нам узорі знані з альбомів, що їх розповсюджували у нас по селах у домокружній торгівлі Словаки. Артистичний провід, який спочиває в руках місцевих жінок, дає нам однаке запоруку, що невдовзі узорі ці зникнуть з наших сіл. Українські вишивки розсіяні по селянській ноші, рушниках, скатертях і фелонах надають виставці питомий вид. Жінки середнього стану крім вишивок подали на виставку вибагливі гафти „Рішельє“ і „Тепна“, які вимовно говорили про артизм тих, що їх зготовили, але рівночасно й відривались від характеру виставки людського мистецтва. У виставці брало участь „Гуцульське мистецтво“ з Косова.

Кошикарські вироби виставила Комарнянщина. Відтам теж походили діточі забавки. Вибивались кукли у характеристичних строях комарнянських міщан. З Комарна походили теж ткацькі вироби. Відчувалася однаке недостача самодільних полотен. Відпоручник „Сільського Господаря“ звернув увагу на зникаючу постійно управу лєну над горішнім Дністром і обговорив з Філією „Сільського Господаря“ з Комарна на місці способи забезпечення управи і виправи лєну. Чужі полотна під вишивками селянської ноші і фелонів і самітна прядільниця-коловорот на виставці без виставки домашнього полотна спонукали місцевих діячів приступити до віднови організації комарнянських ткачів.

На виставці знайшли теж місце місцеві ремісники шевці і столярі з Комарна і Рудок, хоч вироби їх не можна підсумувати під домашній промисл. Комарнянські шевці зорганізовані були вже в році 1699 в свій цех, про свідчила оригінальна в сріблї рита грамота цеху.

В першій дні виставки оглянуло її по заповненні комітету біля 2000 людей.

Виставкою в Рудках — після місцевої виставки в Воцанцях — переходить організація домашнього як декоративного так й ужиткового промислу Рудеччини, другу пробу своєї видатності і внутрішньої вартості. Проби отсі в добрим засобом досконалення його так під оглядом мистецьким як й господарським, маючи тут на увазі збільшення доходів наших селянських господарств. Ініціатори виставок заслуговують, коли по сьогоднішнім перегляді стану домашнього промислу Рудеччини, постійною опікою над ним, подадуть йому скристалізовані мистецькі форми, як що ходить о декоративний промисл, а розвинути і забезпечать збут як що ходить о ужитковий промисл. Одушевлення ініціаторів виставки збудило в нас тверду віру в дальші їх успіхи.

Ю. Павликовський.

СЕЛЯНСЬКА ХЛІБОРОБСЬКА ВИСТАВА В СТРИЮ.

Стрийська філія краєвого господарського товариства „Сільський Господар“, стрийський „Повітовий Союз Кооператив“ і „Маслосоюз“ в Стрию улаштовують для своєї округи в часі від 25-го вересня до 2-го жовтня цього року

СЕЛЯНСЬКУ ХЛІБОРОБСЬКУ ВИСТАВУ

Вистава має бути оглядом усеї хліборобської продукції особливо в економічній стрийській повіті і має показати нашому селови усе, хочби і з дальшого світу, що треба ввести у нас для поглиблення хліборобської і взагалі селянської культури.

КОМІТЕТ ВИСТАВИ ВПОРЯДКОВУЄ ВІДДІЛИ:

1. Рослинної продукції (колосові збіжа, окіпні, городина, овочі, трави, квіти, висіди навозових і инчих досвідних піль і т. п.)
2. Домашньої худоби, свиней, дробу, кріликів і т. п.
3. Сільсько-господарських машин.
4. Усіх прочих засобів рілничої селянської культури (молочарство, бджільництво, вишивки, килимкарство, деревляний, керамічний і дахівкарський промисл села, потрібні селови ремесла, сільсько-господарські видавництва і т. п.)

Комітет вистави просить всі українські хліборобські організації, взірцеві господарства, фабрики, торгівлі та ремісничі заведення зголошувати свій уділ в виставі! — Для найкращих виставців передбачено почесні і готівкові нагороди! — Тимчасова адреса виставового комітету Повітовий Союз Кооператив Стрий.

Вісти з „Сільського Господаря“.

Філія Сокаль.

В 11-ти селах дав агроном інж. Блашук викладає на теми: зелена паша, плекання телят, про молочність коров, меліорація, гноєння штучними гноями.

В Тартакові відбулася господарська нарада 19. червня, в якій взяло участь 70 господарів з 6-ти сусідніх сіл. По рефератах про організацію та значіння штучних гноїв, відбулася оживлена дискусія. Рішено на найблищій анкеті домогтися урядження зимового господарського курсу для району Тартаків. Крім рефератів на господарські теми підготовляється закладання кружків „Сільського Господаря“.

Філія Стрий.

На протязі місяця травня і червня відбув агроном інж. Мосора поїздки до 23 сіл Стрийського, Дрогобицького, Скільського і Жидачівського округів і виголошував реферати на теми: уживання штучних гноїв, про плекання й годівлю молочних корів, про основи раціональної господарки, про меліорацію та комасацію, управу рілі. Крім цього уряджено кілька прогульок в поле, а також для оглянення пасовиськ і сіножатей.

Кружок в Кульчицях шляхоцьких.

В громаді Кульчиці шляхоцькі відновлено кружок „Сільського Господаря“. Для започатко-

вання праці скликав кружок анкети дня 17. липня 1927. р. в справі використання 500 моргів громадської толоки, яка не приносить громаді користі. „Сільський Господар“, у Львові вислав свого делегата інж. Б. Волинця, який по огляненню толоки, виголосив реферат „про значіння пасовиськ та їх управу“ і подав вказівки як можна місцеву толоку справити і перемінити на раціональне пасовисько. В дискусії виявилось, що цією справою займається місцевий уряд громадський і що кружок в цей спосіб розпічне свою діяльність.

Пригадка.

В „Сільським Господарі“ і других господарських часописах, як рівнож майже у всій політичній пресі було писано про значіння анкети для нашого сіль. господарства, яке видав і розіслав до виповнення „Сільський Господар“. Хочемо мати виповнені анкети зі всіх повітів укр. земель під Польщею, тому звертаємося до всіх охочих громадян, котрим лежить на серці доля українських селян, щоби зголосилися по анкети на свій повіт. село чи господарство до „Сіль. Господаря“ у Львові. Тих знов, що дістали вже анкети, просимо негайно виповнити і вислати на адресу „Сіль. Господаря“, щоби можна приступити до опрацювання. Сподіємося, що наше громадянство свідоме ваги досліду економічних відносин нашого сільського господарства, сповнить як слід свою повинність і тим докине свою цеголку до великої будови економічного життя нашого народу, до якої стремить своєю працею „Сільський Господар“, між ін. і згаданю анкетою.

Добрі ради.

Приправлення тютюнового вивару.

До нищення різних шкідників на овочевих деревах і кущах уживається тютюнового вивару, який можна приправити в дома в цей спосіб. На чверть кг. сухого дешевого тютюну вливається 25 літрів горячої води і лишається через три дні стояти. По трьох днях проціджується вивар і можна його нерозріджений уживати до напругування.

Куплений тютюневий вивар в трафіках є чистий і сильний, а тому треба його розріджувати водою. Щоби скріпити ділання додається до тютюну вивару ще других середників як, сіре мило, ванно, спирт і т. д.

Як робити пробу кільчення?

Кожде насіння повинно мати певну силу кільчення. Найбільшу силу кільчення має насіння свіже, ціле, здорове і зібране в добру пору. Старе насіння має малу силу кільчення, а деколи цілком її затратило. Тому перед засівом повинен кождий насіння випробувати, щоби не кидати його даром в землю і не тратити дорогого часу.

Відчислену кількість зерен садиться у вазонку, де ростуть півти. Якщо зернята здорові, скоро викільчат і дадуть стільки рослин, скільки було зерняток. Чим рослин менше, тим слабша є сила кільчення і такого насіння треба висівати значно більше. Ще скоріше зробиться пробу

кільчення, коли до малої посудини вложимо бібулу, поліємо водою, щоби була вогка і положимо на неї зернята. В теплім місці зерна викільчат. Кількість викільчених зерен дає силу кільчення.

Страта сіна на вазі при укладанню.

Зложене сіно в стирті або в stodолі тратить звичайно на вазі від 10 до 22 проц., залежно від цього, в яким часі сіно збирало. Скошена трава на сіно цілком зріла, тратить на вазі менше, сіно з молоді трави тратить на вазі більше. Пересічно лугове сіно тратить 15 до 22 проц. своєї ваги, а конюшина 10 до 15 проц.

Як розпізнавати якість бараболі?

Є дуже багато родів бараболі і вони різняються між собою не лише величиною і красою, але також кількістю поживи і смаком. Якість бараболі можна пізнати, коли дві половинки розрізаної бараболі отирати о себе. Якщо бараболя добра, то обі половини злипаються і на берегах виступає піна. Якщо половинки не злипаються, а на берегах виступає вода, то така бараболя є водниста і мало поживна. Добра бараболя має мясо білої або слабо жовтої краски. Бараболі з мясом жовтої краски зле варяться, але це лише деякі роди.

Попробуйте рецепту на роблення мила.

2 $\frac{1}{2}$ літрів дошвіки, 31 дкг. соди, 31 дкг. гашеного вапна вариться на слабім вогні через одну годину. По годиннім варенню має все через ніч підстоятися, а по уважнім відцідженню і приданню 37 $\frac{1}{2}$ дкг. товщу, вариться ще 2 год. При кінці варення придається 3 дкг. каляфонії і вариться ще $\frac{1}{2}$ год., а потім можна зливати до форми, щоби все пристигло.

„Солянін“ отруя, що находиться в бараболі.

Здавалосьби, що вся пожива, яку чоловік споживає, є цілком здорова і нешкідлива. Однак так не є. Бараболя, яку вважається за цілком нешкідливу є головно молода і старша викільчена дуже шкідлива для людського здоров'я. Молода і викільчена бараболя має в собі отрую звану „солянін“, що міститься головно в лупині. Тому, не повинно ніколи варити бараболі з лупиною, бо отруя переходить до бараболі і при спожиттю викликає болі голови і жолудкові забурення. Якщо навіть вариться бараболя в зупі, то краще виварити в окремій воді, а воду відолляти. Ця отруя є теж шкідлива і для звірят. Тому, воду із вареної лупини треба відливати, а не примішувати разом.

Господарський поради.

Холера у дробу.

Питання 120. Ще від весни гинуть дуже кури і прочий дріб. Поступаю після ради „холера у птиці“ поміщений в „Сіль. Госп.“, однак напування зеленим каменем і квасом саліцильовим помогло лише на два дні, а відтак птиця гинула даліше. Прошу переслати мені шпричку і сировицю до встрикування, бо до тепер маю дуже великі втрати. Т. К. з Г.

Відповідь. Подані ради можуть лише охоронити птицю здорову від зарази. В кождім разі по-

ступайте дальше після поданих рад. Шпричку можемо Вам вислати, однак сировицю дістанете лише на припоручення ветер. лікаря.

Заложення саду.

Питання 121. Хочу заложити сад на більшій площі і шкільку овочевих дерев. Де можна набути добрих щеп, кілька потрібно на 2 морги саду і де набути насіння на заложення шкільки?

І. А. з К.

Відповідь: При закладанню саду, а головню при спроваджуванню щеп в більшій кількості треба бути досить обережним. Найкраще є розводити сад із шкільки, бо кожне деревце від самого початку звикає на землю і місцеві обставини. Якщо спроваджується щепи із других околиць на чорноземі, то вони приймаються, але пізніше поступенно всихають. На глинястих землях щепи спроваджені ростуть досить гарно. Тому, якщо у Вас чорнозем, то закладайте шкільку, в якій можете сіяти зернятка місцевих овочів. Якщо ні, то подайте якість землі, її положення, заслонення від вітрів і т. д., а ми подамо Вам якість щеп, кількість на морг, та жерело набути.

Плекання шовківниць.

Питання 122. Щоби збільшити доходи з господарства маю намір зайнятися плеканням шовківниць. Де можна набути ячок шовківниць, та розсадників морви?

І. А. з К.

Відповідь: Добре ведене шовківництво приносить чималі доходи і не вимагає багато часу. Тягче його розвести, бо треба виплекати морвові дерева. За всіма інформаціями, ячками шовківниць і розсадниками морвового дерева зверніться на адресу: Jedwabnicza Stacja Doświadczalna, Milanówek pod Warszawą.

Хиби печеного хліба.

Питання 123. Пшеничний разовий хліб спечений з муки, сушеної, непорослої пшениці, псується в цей спосіб, що мякуш є липкий і видає стухло-квасний сухп, та пророслий тоненькими наточками. Що за причина і як поступати з печенням хліба? І. Л. з Т.

Відповідь: Добре випечений хліб, з доброї муки має скірку на цілій поверхні однакової краски і однаково грубу. Скірка споена добре з мякушем. Мякуш сам повинен бути всюди однаково вохкий, не виказувати невимішаної муки і мати багато маленьких очок. Якщо була нездала — зіпсована мука, то в хлібі твориться закалець, мякуш є липкий і дірок не має. Якщо хліб замішений недоброю водою або її ужито за багато, то такий хліб не дасться довго переховувати. Теж якщо печ була за сильно випалена, то скірка зверху відразу спечеться а мякуш в середині має за багато води і підлягає скоро зіпсуттю. Ще як хліб переховується в місці вохким, теплим і де є мало свіжого воздуха, то він стухне, а в середині розмножується плісня в подобі тоненьких ниточок. Такий хліб є нездоровий. Тому до печення хліба треба уживати лише доброї муки, доброї і не за багато води, та хліб добре випікати. До печення пшеничного хліба не можна уживати квасного тіста, але дріжджей. Переховувати його в чистім, воздушнім і сухім місці.

Чому цибуля випускає стрілки?

Питання 124. Цибуля в значній кількості стріляє (пускає насінні стрілки). Що є причиною цього і як цьому запобігти на будуче? І. Л. з Т.

Відповідь: Цибулю розмножується з насіння і так званої димки. Димку треба виплекати цілком малу. Буде вона меншою тоді, коли густіше її посіємо. Зібрану треба добре висушити і переховувати в темнім місці. Коли димка є більша і не добре висушена, то в зимі зачинає рости. Навіть якщо не росте, то пізніше пускає багато стрілок. В нас димку задимлюють в комині. Дим не має тут більшого значіння, ходить лише о тепло, щоби вона висохла. Коли докладно висохне і не буде велика, то буде рости цілком добре і не буде пускати насінних стрілок.

Киснення молока.

Питання 125. Де є молочарня, там віддають часть молока до молочарні, а часть оставляють в дома на квасне. Молоко не добре зсидается і тратить смак. Здається, що це через невідповідну теплоту. Якої теплоти потрібно до зсидання молока? І. Л. з Т.

Відповідь: Молоко кисне самочинно під впливом бактерій молочного квашення, що находяться в воздуху. Вони сквашують молоко. Найвідповідніша теплота для їх розвою є 18 до 25° Ц. і при тій теплоті сквашують молоко доволі скоро, однак не має доброго смаку. При низькій теплоті кисне молоко найдовше, але має також найліпший смак. Треба дбати теж, щоби місце, де кисне молоко, було чисте і мало приступ свіжого воздуха.

Переховування цибулі.

Питання 126. Як найліпше переховувати цибулю і димку через зиму? І. Л. з Т.

Відповідь: Цибуля лише тоді добре переховується і не гние, коли була зібрана цілком зріла. Доказом зрілості є зів'язі пера. Цибулю зібрану і очищену зі землі лишається через кілька днів на воздуху, щоби дійшла. Переховувати цибулю і димку треба в місці сухім, воздушнім, хороненім перед зимном і приморозками. Де є вогкість і тепло, там цибуля скоро псується. Коли за тепло, то цибуля ссихається і тратить на вартості.

Брак полового гону у льоху.

Питання 127. Маю 8-ми місячну льоху з доброго роду, а в неї до тепер ще не проявився половий гін. Чи відоме яке средство на прискішення полового гону? М. Г. з П.

Відповідь: У рас пізних а також у свиней добре годованих проявляється гін доволі пізно. Якщо льоха сильно годована, то через затовщення половий гін у неї цілком припинений. Деколи об'являється він доволі слабо і тому треба звертати на льоху більше уваги. Такій льосі треба давати багато зеленої паші, свіжого воздуха і руху. Половий гін піддержує головню пасовисько. Не можна її кормити пашею ядерною, як осипки, макухи і т. п.), бо від них ще більше запасается. Є також порошок на прискішення полового гону, однак дістанете його лише на припис ветеринарного лікаря.

Нищення мух.

Питання 128. Подайте іншу раду на нищення мух, бо формаліни не хотять їсти. Липкі папері за дорогі. Мухоморів ще нема і не можу їх ужити. М. Г. з П.

Відповідь: Найдешевшим средством є формаліна, якої кілька крапель придається до молока і осолоджується цукром. Добрі є теж мухомори

або спориш, які виварюється в молоці і осолоджується цукром. Леп спробуйте зробити самі після ради в числі 13., на стор. 159. Добрі є ще скляні пляшки з отвором під сподом. На насипаний цукор ставиться пляшку з отвором, виповнену водою. Синя краска вікон і стін відганяє теж мухи.

Роблення непромакальних плахт.

Питання 129. Наша кооператива мусить закупити непромакальну плахту, бо в осені годі довести товар, щоби не замок. Наша кооператива не має грошей на плахту, а я бачив, що в Німеччині деякі господарі роблять непромакальні плахти самі. Подайте спосіб. Кооп. в Тар.

Відповідь: Добру непромакальну плахту може зробити лише фабрика. Але для власного ужитку можна зробити в слідуєчий спосіб: В двох посудинах розпускається однакові кількості алуни і рідке мило (мазь) та закрівається аж закипить. Розчин алуни зливається до розчину мила, перестається варити і добре замішується. Кови вже осілося, треба воду зверха зілляти, прилляти свіжої води і мішати аж закипить. По пів години варення приливається знова зимної води, а коли все осілося, воду зливається знова. До осаду додається льняного олію і підігрівається аж повстане однорідна маса, якою можна натерти грубе полотно. Підчас закрівання треба безперестанно мішати. Натерте полотно не буде пропускати води.

Обслуга мотору.

Питання 130. Маю нафтовий мотор на 8 коней, яким роблю вже від 1916 р. Поліція домагається від мене свідоцтва, що я вмію і маю право обслуговувати мотор. Чи таке свідоцтво потрібне і де його можна дістати? М. З. з Т. (Волинь).

Відповідь: Всі мотори, що не загрожують життю чоловіка, може обслуговувати сам властитель без окремого позволення і свідоцтва. Можуть лише вимагати позволення і свідоцтва до обслуги парових льокомотивів і китлів взагалі. Вам такого позволення ні свідоцтва не треба.

Українська Господарська Академія в Чехословацькій Республіці. ОПОВІЩЕННЯ.

Ректорат Української Господарської Академії в Чехословацькій Республіці (Подєбради) оголошує прийом нових студентів на академічний рік 1927/28, який розпочнеться 1-го жовтня 1927 року.

Українська Господарська Академія в ЧСР. є фахова школа з високошкільною організацією та 4-х літнім курсом навчання і складається з факультетів: 1. економічно-кооперативного (відділи: статистичний, кооперативний та еко-

номічний). 2. агрономічно-лісового (відділи: агрономічний та лісовий). 3. інженерного (відділи: гідротехнічний та хемічно-технологічний).

Особи, що кінчають Академію, одержують відповідний фаховий титул: **інженера агронома, інженера лісника, інженера гідротехніка, інженера технолога, інженера економіста.**

Для прийому встановлено слідуєчі правила:

1. В склад студентів **Української Господарської Академії в ЧСР.** приймаються громадяне українських земель, чоловіки та жінки, з закінченою середньою освітою: гімназія, реальна школа, середня комерційна школа, середня сільсько-господарська і технічна школа, учительський інститут, духовна семінарія й інші школи, курс яких Професорська Рада Академії визнає вистарчаючим для вступу в Академію.

2. Навчання в Академії **безплатне.**

3. Прохання про прийом на ім'я Ректора Академії належить надсилати до канцелярії Академії (**československo, Roděbrady, Ukrajinska Hospodarska Akademie**) найдалі до **15. вересня 1927 р.**

4. В проханні повинно бути зазначено: національність, вік, освіта, перелік документів, що прикладаються, факультет і відділ, на який кандидат хоче вписатися, а також точна адреса кандидата.

5. До прохання прикладаються такі документи: а) власноручний опис життя з обов'язковим зазначенням місця та дати народження, місця постійного перебування кандидата в нормальні часи та національності кандидата, б) свідоцтво про освіту в оригіналі або нотаріально засвідченій копії, в) три фотографічні картки, г) підписка користувача правилами, що встановлені для студентів Академії, г) зобов'язання, що кандидат буде вчитися в Академії на власні кошти і жадних претенсій, чи то на стипендію, чи то на яку небудь допомогу з боку Академії, мати не буде.

ПРИМІТКА: 1. Прохання без документів розглядається не буде. 2. Документи осіб, що не прийняті до Академії, повертаються по вказаній адресі на виразне бажання петента.

6. Особи, що вже подавали в минулому академічному році прохання до Академії і не були прийняті з причини спізнєння, або відсутності ваканцій, повинні, коли бажають кандидувати при новому прийомі, поновити своє прохання з зазначенням своєї адреси і в разі потреби доповнити документами.

7. Початок зимового семестру **1. жовтня 1927 року**, до якого терміну зобов'язані прибути всі особи, що будуть прийняті в студенти Академії.

8. Вільних стипендій при Академії в сучасній мент неама, а тому студенти мусять вчитися лише на свій кошт.

9. При Академії маються студентські кооперативні їдальні і крамниці, в яких студенти можуть діставати здорову і дешеву страву і крам.

РЕКТОР АКАДЕМІЇ

Професор **І. Шовгенів.**

12. травня 1927 р. м. Подєбради.

СУПЕРФОСФАТ

ЦІНИ НА КІСТЯНИЙ І АЗОТНИЙ СУПЕРФОСФАТ
власної продукції ОБНИЖЕНО на 14%.

Ще в місяці липня значний рабат і кредит без дочислення дисконту!

МІНЕРАЛЬНИЙ РЕФОРМФОСФАТ: ціна 1 кг. P_2O_5 : раб. Львів 0.85, раб. станція чесько-польська (гранична) 0.81 зл.

Реформфосфат заступить томасину і є далеко дешевший!!!

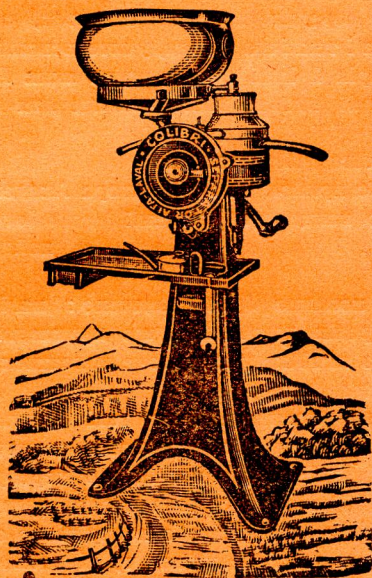
Мінеральні суперфосфати, томасина „Columeta“ бельгійська і „Звізда“, потасові соли і каїніт, азотняк, хілійська салітра, амонієвий сірчан :-

— По найнижших цінах та догідних услівях. —

Всі погної доставляємо вагонами і в малих кількостях.

„ФОСФОР“ Фабрика штучних погноїв,
Бюро центральне: ЛЬВІВ
Ягайлонська 20. Тел. 30-83.

ОРИГІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ „ALFA-LAVAL“

**введені по всіх молочарнях, є під кожним
оглядом недостижимі.**

За докладне відтовщення, за тривалість матеріалу, за простоту конструкції одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL“ є в ужиттю. — Продаються на 10 місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письменна гарантія доброї праці.

Цілковиті урядження молочарень ручних, парових, електромоторових і паротурбінних. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновіші моделі, найнижчі ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціалістів інженірів уділюємо безплатно технічні вказівки щодо урядження молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в 1926 р. одержали ми за кружлівки „ALFA-LAVAL“ і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL“ Сп. з обм. пор.
ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ,
вул. Гварна ч. 9.

Адреса телегр.: ALFA-LAVAL.

Заступництво для українських кооператив має **КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ „МАСЛОСОЮЗ“**, Львів, вулиця Костюшка ч. 1а, та всі його відділи в краю.

У ЖИВАЙТЕ ПОМІЧНИХ НАВОЗІВ!

КАЇНІТ з копалень АКЦІЙНОЇ СПІЛКИ ЕКСПЛЮАТАЦІЇ ПОТАСОВИХ СОЛЕЙ

Є НАЙДЕШЕВШИМ ПОТАСОВИМ НАВОЗОМ.

АЗОТНЯК І АМОНЯКАЛЬНА САЛІТРА

Золотих 1.75 за 1 кильограм азоту.

Зол. 1.— за 1 кильограм товару.

Найліпші і найуспішніші азотові навози виробляє і доставляє **ДЕРЖАВНА ФАБРИКА АЗОТОВИХ СПОЛУК В ХОЖОВІ**. — На кредит за посередництвом Рільничих Організацій або Державного Рільного Банку. — При закупні за готівку уділяється 20-процентового сконта. — Всяких інформацій уділяє Дирекція Фабрики в Хожові.

Під всі озимини конче потрібне гноєння суперфосфатом, тому що без цього навозу не буде високих зборів і дорідного зерна. Скорі замовлення

запевняють доставку товару в пору і по низшій ціні.

При закупах уважати на охоронний знак „SUPER“ на мішку і пльомбі, який дає запоруку добірного товару.

Всіх порад відносно гноєння уділює **безплатно** устно і письменно читачам:
Biuro Porad Rolnych we Lwowie — Kopernika 20.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

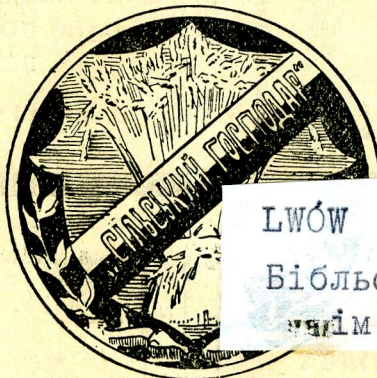
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3:50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на
адресу: „Сільський Господар“, Львів,
вул. Зіморовича ч. 20.

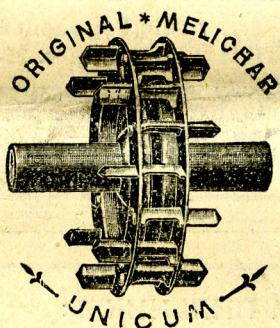

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
„ „ „ „ „ 60 „
„ „ „ „ „ 35 „

LWÓW Czarneskiego 24.

Бібліотека Наук.Т-ва о 50%
Мімі. Шевченка

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рілньничих машин

Фр. Меліхар - Умрат і Спілка,

БРАНДИС н/л.

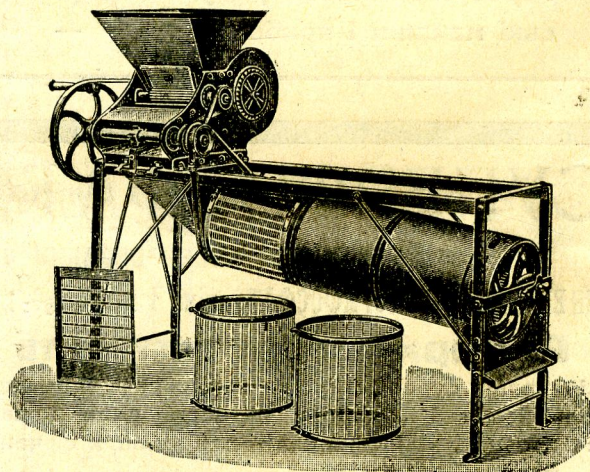
Філія ЛьВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Європі фабрики сівалок.

Свалки рядові, патент „UNICUM“. — Сівалки комбіновані, патент „IMPERATOR“. — Сівалки до штучних навозів. — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. сівалки рядові трибові, патент „PATRIA“. — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент „PATRIA-MIGNON“. Копачки до картофель, патент „MELICHAR-NAJEK“. — Жнивярки патент „GRATIA“. Косярки патент GLORIA.

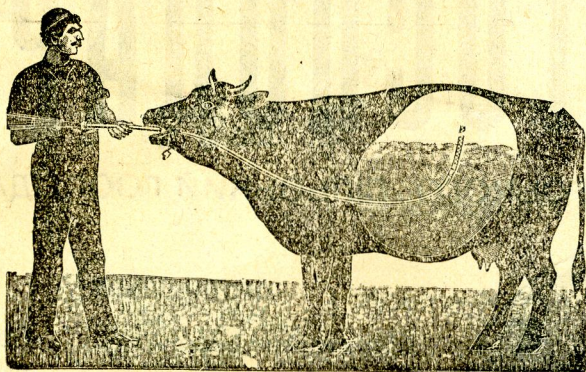
КРІМ ЦЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелеві, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки „PHÖNIX“, чеські січкальні системи Bentall'a, бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до мо-лока „LIBELLA“ і т. п.

СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ АГРОНОМІВ,

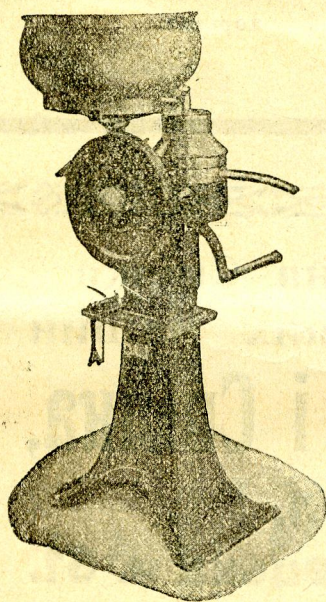
ЛЬВІВ, ВУЛ. ЗІМОРОВИЧА Ч. 20. І. ПОВЕРХ

доставляє на дуже догідних умовах:

ШВАЙЦАРСЬКІ СОНДИ до ратування худоби при здуттю в ціні по 45 зол. ТРОКАРІ по 10 зол., ДОМАШНІ і ВЕТЕРИНАРНІ АПТИЧКИ в ціні по 15—25 зол., ГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ І ЗНАРЯДИ (сівалки, тріери, молотильки, плуги), ПОМІЧНІ ПОГНОЇ, НАСІННЯ ДОРІДНОГО ЗБІЖЖА, БАЙЦИ, ЩЕПИ.

Цінники і проспекти на бажання даром!

ПРЕДСТАВНИЦТВО
КРУЖЛІВОК

З ФАБРИКИ

„АЛЬФА-
ЛЯВАЛЬ“

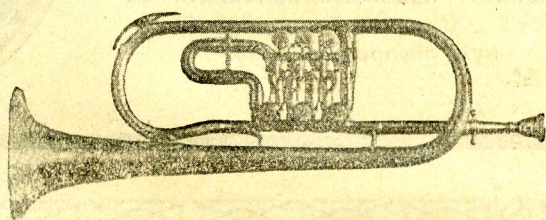
ГЕР. ЛЯНДЕС

ЛЬВІВ, ВУЛ. ГО-
РОДЕЦЬКА Ч. 54.

Ч. телефону 28-05.

ПОРУЧАЄ НА ДОГІДНИХ УСЛІВЯХ:

Кружлівки „Альфа-Ляваль“ найновішого моделю, масниці „Альфа Вікторія“, коновки транспортів на молоко, оригінальні апарати Гербера і всякого роду молочарські машини і прибори. — — —

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчика Львів, Городецька 2.б. Телефон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під гарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

ФАБРИКА ПИЛЬНИКІВ:

Н. MACZYŃSKI

ЛЬВІВ, ВУЛ. ВОЛИНСЬКА Ч. 25.

Число телефону 20-18.

ПРИЙМАЄ ПИЛЬНИКИ ДО
НАСІКУВАННЯ ЯК ТАКОЖ
ЗАМОВЛЕННЯ НА НОВІ.

СУПЕРФОСФАТ

ЦІНИ НА КІСТЯНИЙ І АЗОТНИЙ СУПЕРФОСФАТ
власної продукції ОБНИЖЕНО о 14%.

Ще в місяці липни значний рабат і кредит без дочислення дисконту!

МІНЕРАЛЬНИЙ РЕФОРМФОСФАТ: ціна 1 кг. % P_2O_5 : раг. Львів 0.85, раг. станція чесько-польська (гранична) 0.81 зл.

Реформфосфат заступить томасину і є далеко дешевший!!!

Мінеральні суперфосфати, томасина „Columeta“ бельгійська і „Звізда“, потасові соли і каїніт, азотняк, хілійська салітра, амонієвий сірчан :-:

— По найнижших цінах та догідних услівях. —

Всі погної доставляємо ваїонами і в малих кількостях.

„ФОСФОР“ Фабрика штучних погноїв,
Бюро центральне: ЛЬВІВ
Ягайлонська 20. Тел. 30-83.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

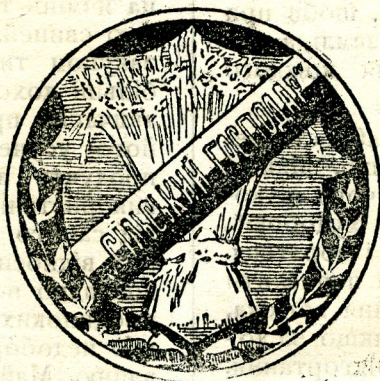
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР”.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморевича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50%, дорожче.

Який початок — такий кінець.

(Від чого залежить поплатність господарки?)

Кожде поодиноке господарство є складовою частию якоїсь цілості як село, край, держава. Якщо господарство є складовою частию цілості, то мусить воно мати на ту цілість відповідний вплив. І цей вплив виявився найкраще в часі світової війни. Наші малі, бідні села до війни ніхто не цінив, бо мовляв, яке значіння може мати мале село? Однак, яке значіння мало наше і другі села, а зглядно селянство на цілість — державу, показала світова війна. І вона виказала, що селянство є головною підставою держави, бо воно поносить найбільше державних тягарів і забезпечує все населення поживою. Тому всі повоєнні держави звернули на село найбільше уваги, стараються село піднести, збільшити його продукцію і поліпшити матеріальний стан селянина-хлібороба, бо чим багатше село, тим багатше все населення і держава.

Нашим українським селянством держава журиться лише тоді, коли має воно платити податки. Щоби поширити господарську освіту, улегшити селянинові вводити до господарки найновіші здобутки техніки і піднести поплатність господарки нашого селянства, це державі навіть не приходить на гадку. Розуміється, що це мусить зробити якнайскоріше наш селянин сам, при допомозі сильної організації, бо інакше не видержить конкуренції других і може легко втратити цей малий варстат праці, який має сьогодні.

До піднесення поплатності господарки може лише довести плянове ведення, що:

1) Використає природні багатства землі — збільшенням зборів всіх родів рослин.

2) Зменшить наклад на вироблення кожного продукту.

3) Змінить якість самого продукту та зорганізує його збут і перерібку.

4) Використає зміну цін на господарські продукти.

Природа обдарила наших господарів найкращою землею для господарки. На підсоння теж не можемо нарікати. А однак збори наших господарів далеко не дорівнюють зборам на заході, де земля багато гірша. Якщо на заході можуть мати збори вдвоє більші, то в нас можна мати збори ще вищі, але треба до них стреміти. Дотеперішню господаркою, якщо її далі вести, зборів не збільшиться, але навпаки вони зменшаться, бо земля не добре справлена, тратить поживу, заростає бур'янами і перестає родити. Щоби отже піднести збори, треба перш усього завести порядну механічну обрібку землі, обильне гноєння землі добре перехованим стаєнним гноєм, зеленими і штучними гноями, додержувати правильного плодозміну, та сіяти насіння добірне, забезпечене перед ріжними хоробами, а саме сіяння переводити в час і докладно. Кождий господар переконався, що як землю добре справити і дати цего, чого вона потребує, то земля зародить і верне видатки з добрими відсотками. А що збори на нашій землі можуть бути значно більші ніж є звичайно, о цім переконався вже не один, збираючи з морга 20 і більше кірців збіжжа, або 150 кірців бараболь. А якщо зародить одного року, значиться, може родити кожного! Треба лише зробити це, що до господаря належить і дати землі цего все, чого потребує рослина до росту і витворення плоду.

Щоби землю добре виробити, вигноїти, та засіяти добірним зерном, на це треба грошей. А кождий господар повинен старатися виробити продукт як найдешевше. Чи можна вкладати гроші на закупно штучних гноїв, насіння і т. д.? Це питання зістало вже давно вирішене і не треба над ним цілком застановлятися. Не можна. Але муситься! Задачею господаря є використати родючість землі — цю фабрику рослин, як найбільше лише можна. Тому повинен при управі землі видати на все, що лише потрібне, щоби по році зібрати заплату збільшеним збором. Пересічний збір з морга на нашій землі є 6 метр. сотн. збіжжа. Звишка лише на 8 метр. сотн. заплатить за видані гної, добірне насіння та другі видатки

і працю. Якщо почислити відсотки від ціни землі, працю при обрібці, засіві, зборі, молоченню і вивозі до міста на продаж, то побачиться, що збір 6 метр. сотн. зерна з морґа є абсолютно за малий, бо він не оплачується. А видалося мало, бо грошей майже нічого. Чи не краще булоб доложити до морґа ще дещо гроша на штучні гної і добірне зерно, щоби піднести збір о кілька кірців, та оплатити собі в цей спосіб відсотки від капіталу? Бо поле—це капітал—гроші, які можна віддати на процент. А що землі всі продати не можуть, тож треба господарити так, щоби при допоміж вклавів збільшати урожайність землі, а тим самим зменшити наклад на вироблення кожного продукту.

Рівночасно зі збільшенням урожайності землі, треба зменшувати видатки на працю. Майже кождий господар каже: „мене праця нічого не коштує, бо роблю сам з дітьми і своєю худобою“. Відомо, що хто працює, цей хоче їсти і вбратися. І тому кожду найменшу працю треба почислити і зачислити її як наклад на вироблення збіжжа, бараболі, молока, чи чого иншого. А якщо за дорого виносить нам ручне сапання, підгортання, добування бараболі, або взагалі інша праця, то треба старатися завести машинову працю і в цей спосіб зменшити наклад. Одна машина заступить кількох робітників, яких не треба оплачувати, або давати їсти, і вже через це зменшиться наклад. А заощаджений видаток на праці, можна ужити як вкладу на гної, зерно і т. д., щоби збільшити збори. Зменшений наклад на працю, а збільшений вклад на збільшення зборів, дає значно більший дохід, хоча видаток є однаковий.

Ціна на господарські продукти залежить не лише від кількості, але також від якості. Розрізняється білу і червону пшеницю, ячмінь броварний, млинарський та пашний, бараболю столову, промислову та пашну, різні роди фасолі, гороху і т. д. Значиться, крім цього, що один продукт має одну і ту саму назву, має різні ціни. Більша ціна за ліпший товар, що до якості, менша за гірший товар. От і якість продукту важить сильно на ціні. Зведене—вироджене насіння кождої рослини не дасть плоду доброї якості. Тому до управи підбирається рослини, за якими ринок попитує і добре платить. Гірший товар не лише менше платиться, але дуже часто не находить покупця. Отже кому залежить на осягненню за свій продукт як найвищої ціни, повинен управляти лише ті найліпші роди рослин, на які є попит і ціна. Управа рослин мішаних жита з пшеницею, ячменю з вівсом, різних родів бараболі, спричинює втрату самому продуцентові. Мало того, що дістає за продукт свій малу ціну, але ще оплачує робітників по складах, що перебирають — сортують і перечислюють його продукт, підчас коли сам господар шукає заробітку. Це є наслідки нездорової господарки, яка наражує наше селянство на мільонові втрати. Ці втрати піднесуться до великанських сум, коли підчислити всі склади, посередників і різних гуртівників, що скуповують продукти нашого села. Не диктує ціни продуцент-селянин, і не дістає такої, яка є дійсно на ринку, але ціну, залежну від настрою або хисту скупщика піддурити нашого селянина. Наслідки? Зріст і розбудова складів на скуп господарських продуктів, визиск, а за тим низькі ціни, величезні втрати та ожебрачення нашого селянства. Організація збуту та перерібки сільсько-господарських продуктів, може бути одним із тих двигунів, що

збільшить поплатність, а вслід за тим і розбагатіння наших господарств.

Ріжниці в цінах на господарські продукти є звичайно доволі великі, але не можна їх уважати сталими. Проте господар повинен мати на стільки зручності і підприємливості, щоби кожду звижку або знижку цін для себе використати. Хвилево низькі ціни на пашу використає господар, щоби худобу краще кормити, або побільшити кількість випасової худоби. Наші господарства вигодовують звичайно багато свиней і тому низькі ціни на ячмінь та бараболю повинні використати годівлею свиней. А тому, що ціни не є сталі, отже закупом тих продуктів можна собі забезпечити більші доходи. А такі ріжниці в цінах заходять звичайно при заводженню цпа на вивіз, або при його усуненню, залежно від кількості даного продукту в границях держави. Розуміється, що використання таких умов, залежить в першій мірі від самого господаря, як він визнається в риночних відносинах. Тому господар повинен бути все докладно поінформований про ріжниці в цінах на поодиноких ринках збуту, світовім зборі, запасі або недоборі даної рослини в світовім запотребованню. Майже жадна держава не є для себе самовистарчальною, але мусить довозити збіжжа, худобу і другі продукти. От Канада є тепер збіжжівим шпихлірем для Європи. Неурожай у Канаді викликає брак збіжжа а тим самим звижку цін, яка може бути сталою, або лише проминаючою. Цього року в Америці і Канаді збір пшениці є менший о 2 мільйони тон, що буде мати безперечно великий вплив на уклад цін на всіх європейських ринках. Скористають з цього різні скупщики, та посередники а втратить селянство. Про збори господарських рослин в різних краях, та їх запотребовання повинен господар все бути поінформований, щоби з купецького становища використати догідну обставину, для продажі свого продукту по якнайбільшій ціні. А такі інформації може дати господареві господарська преса та сильна господарська організація.

Не лише інформації про ціни, але також господарська політика даної держави із накладанням цпа на ввіз або вивіз має великий вплив на уклад цін. Тому селянин-продуцент повинен мати теж вплив на господарську політику держави, бо господарська політика може причинитися до збагачення, але також до цілковитого зруйнування селянства. А сумний досвід наше селянство вже має, солено за таку політику заплатило і ще до сьогодні не може підвестися від заподіяних втрат та тягарів. Тому не господарка на власну руку, але боротьба о піднесення поплатності господарства в спільних рядах господарської організації, це найблище завдання цілого загалу селян-хліборобів.

Інж. В. Волинець,

Від Адміністрації.

Пригадуємо шановним передплатникам, що до числа 15-го були долучені почтові складанки. Прохаємо їх використати та як найскорше прислати передплату за перший квартал або за цілий другий піврік.

Хто не надішле передплати до половини вересня, цему здержиться висилку дальших чисел.

Західно-українські землі як природні полоси культури пшениці.

(Думки про відбудову управи пшениці, її удосконалення і поширення.)

Середущу Європу знаменує головню управа жита і картоплі, коли брати на увагу відсоткове відношення цих культур у загальній засівовій площі. Серед країн середущої Європи західно-українські землі займають до певної міри упривілеєне місце. Якість ґрунту і кліматичні умови великої частини західно-українських земель дають нам змогу управляти в розлогих полосах пшеницю.

Порохняччі глинки белзко-сокальські, тяжкі родючі глини Перемишляниці і Золочівщини, глинки Бережанщини і Жовківщини, суглинки Перемищини, північне і полудневе Поділля, західні і чинні степові землі Покуття, родючі глинки Холмщини і Волині (кремянецька полоса) це якраз типові пшеничні землі нашої батьківщини.

А всеж таки управа пшениці у нас не є проведена досі у розмірах, на які дозволяє нам сама природа.

Постійний, в 1896 році започаткований розріст культури пшениці в Галичині, який в році 1912/13 досягнув вже майже 35% звижку площі, — у порівнанні до 1896 року, — припинила війна. До війни з загалу нашої ріллі під пшеницею стояло майже 14%, отже около $\frac{1}{7}$ засівної площі. Тепер тільки 22 повіти західно-української пшеничної полоси виказує понад 12% засівної площі під пшеницею (рік 1922/23). Управляємо головню овес і жито. Більше як третину засівної площі займають у нас отсі роди збіжжя.

Розлога управа вівса на наших землях — це у малій тільки мірі конечність накинена нам природою ґрунту. Здебільша змагаємо управою вівса ратуватися, занедавши аж до каригідности механічну управу нашої землі і раціональне її угноєння. Невибагливий овес аж надто часто є останною дошкою ратунку у знищенім грабунковою господаркою нашим ріллім варстаті.

Управа жита, півтора рази сильніша від управи пшениці, находиться серед наших умов своє оправдання. Жито є для нас головним хлібовим збіжжям, хоч й відживча вартість житної муки не може рівнатись з відживною вартістю пшениці. Не мале значіння в поширенню управи жита має теж вартість житної соломи як матеріалу на пошиття дахів, на підстилку, перевесла і на січку, хоч й житна січка небогата складниками кормовими.

Управа пшениці на західно-українських землях не двинулася дотепер з післявоєнного упадку. Перед війною управляли ми на нашій батьківщині — за виїмкою Холмщини, про яку годі підібрати беззамітних цифр—599.681 га пшениці, отже кругло 600.000 га (річна пересіч площі з років 1909—1913). В році 1922/23 управляємо пшениці тільки 407.543 га. Площа управи є отже о одну третину менша як до війни.

На землях нинішньої Польщі управа пшениці до війни займала 1.341.118 га. На рік 1922/23 загальна площа управи пшениці в Польщі досягає 1.017.365 га. До досягів передвоєнних недостає майже третина нинішньої площі.

Колиж зважити, що на західно-українських землях убуток пшеничної площі виносить майже 200.000 га, бачимо, що львина частина дефіциту

площі управи пшениці в Польщі падає на наші землі. У відбудові управи пшениці до передвоєнних досягів стоїмо головню ми на заді. На наших землях до війни плекано пшеницю на такій площі, як у всіх прочих землях, що сьогодні зв'язані у польську державу. Сьогодні культура пшениці на західно-українських землях досягає тільки $\frac{4}{5}$ площі культури в Польщі.

Понизше подана таблиця обяснить нам стан управи пшениці на західно-українських землях (без Холмщини) у його стані до війни і на рік 1922/23.

Управа пшениці на західно-українських землях (без Холмщини)

до війни і на рік 1922/23.

ВОЄВІДСТВО	Площа засіва на в гектарах		Зібрано в метр. сотнарах			
			з 1 гектара		разом	
	1909/18	1922/23	1909 1913	1922 1923	1909/13	1922/23
Львівське	179.861	147.229	12.3	10.9	2,220.827	1,606.896
Станіславівське	76.724	53.449	11.3	10.3	868.449	550.342
Тернопільське	193.092	115.300	11.9	12.4	2,302.951	1,452.116
Волинське	121.560	86.304	10.3	11.5	1,259.502	996.025
Поліське	28.444	5.261	8.9	9.2	255.907	48.499
Разом:	599.681	407.543	—	—	6,907.636	4,653.878

Сильний упадок управи пшениці виказує тернопільське воєвідство (недостає майже половина передвоєнної площі!) та волинське і станіславівське воєвідства (недостає майже третина площі!). Менший упадок стрічаємо у львівським воєвідстві (убула $\frac{1}{7}$ площі). Про поліське воєвідство, в яким упадок площі є найсильніший (убуло $\frac{4}{5}$!) не приходить до говорити, так як управа пшениці на Поліссю не відіграє помітнішої ролі.

Упадок управи пшениці у львівським і станіславівським воєвідстві є тим більше діяючий, що одночасно понизився там видаток зерна з гектара о 140 згідно 100 кг!

Загально твердять, що пшениця управляється головню великою власністю. Погляд цей є помилковий. Статистичний дослід з років 1920/21 до 1922/23 усталив, що дрібні господарства до 50 га площі обсівають пшеницею 61.4% загальної площі управи пшениці, а велика власність — 38.6. Колиж мимо цього стрічаємося з твердженнями, що пшениця є фільварочним плодом, то це тому, що й досі тільки фільварки продукують пшеницю у якості відповідаючій вимогам світового збіжжєвого ринку.

Селянська пшениця не дорівнює досі якості двірської пшениці. Селяни у більшості сіють досі зведені, маловидатні, маловартні роди пшениць в додатку у зле вироблену і зле одобрєну землю. Серед таких на загал умов управи пшениці на селянських господарствах видаток у селян з гектара є о одну шесту менший, чим у поміщиків. В пересічі з років 1919/22 видаток є о 17% менший.

Пшениця вивдячиться обильним жнивом, коли сіємо її на почвах богатих у вапно, засібних у порохнячку (гумус), коли дбайливо справляємо ріллю механічною управою і гноєнням, коли забезпечимо відповідною управою достаточну вохкість землі, коли сіємо здорове зерно, видатних

незведених відмін, відпорних на вилягання і рослини зарази та шкідників з царства звіринного.

Культура пшениці є по часті показником рільничого знання, бо знаємо, що навіть серед непригідних природних умов може бути вона з хісном ведена. Знаємо, що Познанщина — поза іновроцлавським повітом — майже не посідає пшеничних земель, а продукція пшениці в Познанщині займає около 64.000 га площі при видатку 18'7 метричного сотнара з гектара! Познанщина в році 1922/23 випродувала на половині площі — у порівнанні з Тернопільським воєвідством — майже тільки пшениці, що воєвідство тернопільське (1,203.000 метр. сотнарів — супроти 1,452.000 метр. сотн.). У вислідах жнива в Познанщині немало ролю відіграли добірні видатні роди сіяної пшениці.

Повний видаток дає тільки пшениця озима. Пшениця яра сипле з гектара около $\frac{1}{8}$ менше чим озима і вимагає при тім великої засібності землі у корм легко доступний. Управа ярої пшениці є оправдана в околицях, в яких клімат або окремі господарські умови несприяють переведенню засівів озимої пшениці у відповідний часі, або в околицях о безсніжних, вітряних зимах, в часі яких загибає осінний посів.

Загалом в Польщі на рік 1922/23 засів ярої пшениці виносив 72.071 гектарів то є 7'1% загальної пшеничної площі. Одначе з отсього простору припадає на три-східно-галицькі воєвідства аж 71'9%! Себто поверх 54.000 га!

Перед західно-українським рільництвом стоїть еще багато праці у приверненню управи пшениці до передвоєнного стану. Труд вкладаний у відбудову управи мусить одночасно йти в напрямі досконалення управи. Досконалення управи вимагає раціонального справлення ріллі і добору відповідного насіння.

З краєвих відмін заслугують на поширення біла микулицька, вусата галицька, подільська банатка, сандомирка, високолитовка. Поширення поодиноких родів вимагає досвідів з управою в поодиноких полосах, бо до сьогодні нема еще вповні беззамітних даних про те, який рід пшениці для поодиноких полос є найпригідніший.

З заграничних відмін найбільш розповсюднені по дворах є „Squarhead'h“, а з ярих відміна „Noe“. „Squarhead'h“ вимагають дуже дбайливого піклування і сприяючої погоди.

Від ряду літ вело Краєве Т-во господарське „Сільський Господар“ акції над поширенням добірних відмін збіжжа — між ними пшениці — в селянських господарствах. В першу чергу розповсюднювано добрі краєві відмини пшениці, о склистім, багатім білковиною зерні, яке дає муку о добрім випіку. Пр. Сандомирка о близько 14% клею (глютену) осягала 2 до 4 корони висшчу ціну ізза попиту за нею у пекарів.

В році 1926 приступило Товариство, з огляду на готовість власників дібр в Янчині, до проб з управою заграничних витривалих і виносливих відмін пшениці. На иньшому місці найдуть Вп. Читачі голоси фахівців про висліди проб у першім році досвіду з пшеницями „Баварка“ і „Булавка“. Тут хотівби я лише зазначити, що обидва отсі роди походять від загартованої баварської краєвої пшениці а еліти їх — годовані у насіннім господарстві Д-ра Акермана в маетку Ірльбах не находять ніяких умов розніжнення.

Маєток Ірльбах положений в Долішній Баварії в повіті Штравбінг над Дунаєм у „Житниці Баварії“.

Почва в Ірльбах се глибокий суглинок долини над Дунаєм. Задля малої кількості вапна почва є мало чинна і має нахил до засклеплювання, до творення земної корки. Підпочва є пропускаема.

Підсоння околиці не є корисне для управи пшениці. Маєток Ірльбах лежить недалеко гірського пояса „Баварський Ліс“ на височині 327 метрів понад верхню Північного Моря. Весна звичайно пізна з острыми і зимними вітрами. Перехід до теплої пори року є звичайно нагальний. Пізна весна уможливує пізний засів ярих збіж і вкорочує час вегетації. Озимини здержує у їх розвою холод провесни і пізні приморозки. По холодній весні нагальне тепло сприяє скорому і буйному зростови рістні але з кінцем червня обильні тучі і вітряниці часто викладають зверті вже лани збіж. Висота опадів в річній пересічі 650 мм, пересічна річна температура 7°C.

Як бачимо природні умови розвою пшениці в околицях годівлі д-ра Г. Акермана не є корисні. Колиж все таки пшениці „Баварка“ і „Булавка“ дають в Долішній Баварії добрі висліди, то можемо надіятись, що у нас вони підуть, бож на загал може їм запевнити кращі умови розвою так почвові як й кліматичні.

За нами рік проби на трех фільварках Перемішлянщини. Рік проби удатної! Власники фільварків проби отсі продовжують надальше, щоби по серії літ дійти до об'єктивно беззамітних висновків.

Проби з „Баваркою“ і „Булавою“ янчинських відсівів повинні поширитися на більше полос пшеничної західно-української землі, по вказівкам, які подає у своїх замітках інж. Осип Дідич. Праця одиниць над двиганням управи пшениці повинна бути розложена на ширші круги наших рільників, а досвіди з управою повинні вскорі освітлити нам всесторонню вартість „Баварки“ і „Булавки“ для поодиноких околиць.

Сподіваний високий видаток пшениць янчинської культури (около 30 метричних сотнарів з гектара) вимагає ще дальшої обсервації. Цеж вислід одного року. Однакож колиби згадані пшениці мали сипати тільки по 20 метр. сотнарів з гектара, то се рівнялося майже здвоєнню пересічного дотеперішого видатку пшениці на західно-українських землях.

Осягнення передвоєнної засівної площі пшениці і піднесення її видатку тільки о один метричний сотнар з гектара збільшилиби доходи з управи пшениці річно близько о три міліони американських доларів, з яких 2 міліони припадоби селянським господарствам. Збільшення доходів не можемо зрікатися! Тож приступаймо до повної відбудови і удосконалення управи пшениці на західно-українських землях. Зискає на тім розвій наших селянських господарств, які хронічно хромають на недостачу капіталу, зискає і народне здоров'я.

Після відбудови управної площі і удосконалення управи пшениці (видатні, склисті, відпорні відмини пшениці, за якими попитує ринок), застановимося над відношенням управи збіж між собою і на випадок корисної кон'юнктури поширимо управу пшениць у нас випробованих.

Львів, 1. серпня 1927 р.

Юліян Павликовський.

Нова українська станиця

розповсюдження добрих сорт пшениці в Янчині.

(З увагами про організацію пасічництва.)

Для управи пшениці заповідаються на світовому ринку, на багато літ, дуже корисні вигляди. Причини таких виглядів є: зростаюче запотребовання білого, пшеничного печива, крім цього приріст людности в краях з малою управною площею збіж, збільшених по війні вимог до життя, як також ліпше відживлювання людей.

Німці вже перед кількома роками використали нагоду і витягнули для себе практичні висновки. Ми, як звичайно спізняємося. Хоч всі кажуть, що наші землі саме найбільше надаються для продукції пшениці, то по мимо цього ми на перекір цілій Європі сіємо багато гречки, жита, або ще гірше, робимо пар. (Волинь, Підляше, Холмщина).

Моя скромна стаття має на меті порушити думку українського хлібороба та закликати його до поширення управи пшениці. Поки що є ще для українського хлібороба вигляди, що може увійти зі своєю пшеницею на світовий ринок і на ньому удержатися. В противному випадку зроблять це за нього інші. Для збільшення управної площі пшениці потребуємо окремої організації продукції пшениць по сортам і організації збуту. Продукція українських пшениць на насіння має також гарні вигляди поки що для заспокоєння внутрішнього українського ринку, а в будучности на вивіз.

Все це є у нас можливе, однак під умовою, що заздалегідь продукція зістане зорганізована яко цілість і що поодинокі продуценти злучаться в одному вивозовому союзі, який з гори обміркує організацію збуту.

При організованню продукції українських пшениць треба мати на увазі одноцільний і очеркнений напрям. Не належить стреміти до множення багатьох сортів пшениць, а противно обмежити їх число на найменшу міру. Дальше треба відрізнати вимоги краєвого ринку, від вимог світового ринку. На заході жадають склистих і півсклистих пшениць і за такі пшениці платять ціну о 10—20% висшу, чим за мучні пшениці, бо мука зі склистих сортів пшениць дає краще печиво.

Широкий практиці хліборобській треба пригадати основи плекання пшениці. При помочи досвідів належить перевірити, чи на легких землях і менше урожайних не можнаб також плекати пшениці коштом жита. — Треба підобрати відповідний сорт. Практичне примінення у нас моглоб знайти також плекання ярої пшениці, там де озима не є певна, тим більше, що годівля цієї пшениці зробила в Європі великі поступи.

Нові методи обрібки землі і плекання рослин пропаговані через д-ра Бурместера мають при управі пшениці спеціально велике примінення. Там, де жовта стебельна муха не нападає пшениці і не робить шкоди, можна сміло висівати сівалкою з ральцями до лентового посіву 20 кг. насіння на морг в рядки 30 см. Колиж пшениця терпить від жовтої стебельної мухи, тоді належить її сіяти густіше. Вистарчить 40 кг. — 60 кг. на морг, в рядки 20—25 см. Пшениця є дуже вдячна за старанну обрібку ріллі взагалі, а за міжрядкову, глибоку обрібку з окрема. Отже нові методи обрібки ріллі дають нам ще один засіб, який можемо в повні використати головню для плекання насінного матеріалу.

На „Міжнародній Пшеничній Конференції“ в Римі ц. р. проф. Юліан Стокляса з Праги звертав увагу на важність виділювання двоокису вугля (CO_2) з землі через віддихання бактерій і на значіння цих животин не тільки для асиміляції зглядно нітріфікації азотових сполук, але і для перебудови сполук фосфорових і потасових в доступний ростинам корм. — Щоби ці дві цілі досягнути, треба дбати о достаточну кількість порохнячки в землі і заціплювати землю культурами відповідних бактерій. В практиці робиться це в той спосіб, що до компосту додається кінських відходів і пшеничної землі. Такий компост треба добре переробити і розсіяти на 1 гектар 30 метр. сотнарів. — Після слів проф. Стокляси має він значно збільшувати плоди пшениці.

При цій нагоді мило мені поділитися вісткою з читачами про оснування української насінної фірми під назвою „Мирон Луцький і Спілка“ в Янчині, повіт Перемишляни. Праця Спілки лишається під покровом Краєвого Товариства „Сільський Господар“ у Львові. Перепродажею насінного матеріалу займатиметься в краю „Центросоюз“ у Львові. Спілка має вже цього року на осінній сезон до збуття около 10 вагонів насіння пшениці під назвою „Баварка“ і около 6 вагонів під назвою „Булавка“. Матеріал вихідний цебто еліти згаданих пшениць походять від знаного німецького годівельника рослини д-ра Акермана в Баварії.

Краєве Товариство господарське „Сільський Господар“ вислало мене як делегата дня 17. липня ц. р. до місця осідку Спілки в цілі переведення кваліфікації всіх плянтацій пшениці „Баварка“ і „Булавка“. — На плянтаціях в Янчині, Янчин-Яблонів і Білка закваліфіковано 77 моргів „Баварки“ і 53 морги „Булавки“.

При кваліфікації замічено, що оба сорти пшениці на всіх плянтаціях, крім одного маленького кусника, куда в часі бурі переплила вода, не вилягли. На всіх ланах пшениця стояла і творила густий і гарний лан, який у Галичині перед жнивими можна рідко коли побачити.

Додаю, що пшениці краєві як Високолитовка і Остка Мікулицька в цілій околиці Янчина тоді були добре нахилені, або лежали.

Оба сорти пшениці є середньо-ранні. Підчеркнено досить велику відпорність пшениць проти ушкодженя жовтої стебельної мухи. Нетипових колосів і домішок інших сортів на ланах пшениць понад 2 проц. не замічено. Лани пшениць були посіяні сівалкою в рядки 10 см. і 20 см. пасово, або тільки 10 см. На морг сіяно около 60—70 кг. Перед плодом була конюшина і бараболя. Гноєно головню 17 прц. суперфосфатом (1 метр. сотн. на морг). Лани були чисті і незахопчені. Хворіб не зауважено. Подаю опис рослин:

„Баварка“ має солому середньодовгу, сильну, колос довгий, не дуже збитий, червоний, безостий, зерно червоне, коротке, грубе, склисте.

„Булавка“ має солому сильну, коротку, колос короткий, збитий, червоний, безостий, зерно червоне, коротке, не дуже велике.

Сподівані пересічні збори пшениці з гектара: 30 сотнарів.

Радо витаємо першу українську насінну фірму, яка взяла собі за задачу поширення управи пшениці на західно-українських землях і вивозу її під своєю маркою за границю.

Дольне, 27. VII. 1927 р.

Инж. Осип Дідич.

Про пшениці „Баварку“ і „Булавку“,

плекані в Галичині.

(Голос господаря.)

Тому, що в останніх літах поробили наші хазяйства дуже злі досвіди з заграничними насіннями, купованими звичайно без вибору, переводяться на різних місцях в Галичині проби з кращими відмінами насіння німецьких годівельників, щоби переконатися, котрі з них особливо надаються на нашу землю і гідні заступити уживані у нас краєві роди.

Такі досвіди пороблені в Янчині (повіт Перемишляни) на хазяйстві М. і В. Луцьких, виказали наглядно, що вже в осені 1927 р. можна буде поручити до розпродажі два роди пшениці, за які назване хазяйство готове перебрати повну поруку.

При досліді кількох родів пшениць звернено головну увагу на те, щоби усталити відміни, які надавалися найбільше до управи на нашій землі і в наших обставинах. Ходить тут головню о пшеницю, що має якнайменші вимоги і вдовольняється звичайною управою. Ціллю досвідів були не менше такі ціхи, як: якість зерна, відпирність на вилягання (штивність соломи) а головню скорє дозрівання, щоби через це оминуті навіть в несприятливім році знаної небезпеки стебельної мухи.

На підставі цих дослідів обняло назване хазяйство для управи два випробувані сорти пшениці знаного німецького годівельника д-ра Акермана (Ірльбах в Баварії), заступленого на Польщу через насінне хазяйство Орнотовичі на Гор. Шлеську, а саме:

1) червону, безосту ушляхотнену краєву баварську відміну „Bayernkönig“, названу за дозволом годівельника „Баваркою“.

Відміна сяє дуже мало вимагаюча, зносить навіть дуже пізну сійбу, витривала на морози, дає зерно велике, повне, червоне, незрівняної вартости. Збори сеї відміни перевищують значно всі знані тут роди краєві. Невибагливість її стверджено дуже основно і можна сміло сказати, що в противенстві до численних спрваджуванних відмін, не вимагає ніяких змін в способі управи і плеканні, від старих краєвих пшениць і тому не „зводиться“. З огляду на доволі велику корчовитість пшениці, вказаним буде для осягнення найвисших зборів сіяти її дещо рідше, а саме до 70 кг. на 1 морг. „Баварка“ дає дуже сильну солому, через що не вилягає, червоний колос і такеж зерно, та чисту, без остяків полуу.

2) Другою відміною є Акермана червона „Dickkopf“ названа „Булавою“. Після вказівок годівельника має ця відміна дещо більші вимоги, однак досвіди в Янчині стверджують у неї таку саму невибагливість, як у „Баварки“.

„Булавка“ безоста, має червоний грубий дуже щільно обсаджений густий колос, сильну, середню довгу солому і зерно склисте, червоне.

Видаток тих двох відмін стоїть в наших відносінах майже на рівні так, як їх головні ціхи.

„Булавка“ зносить пізній висів, на 1 морг треба сіяти около 80 кг., зжинати не треба тих відмін хочби були дуже буйні, бо не вилягають. Байцувати треба пшениці як звичайні наші роди.

Поля обсіяні названими відмінами в Янчині оглянула і закваліфікувала (17. VII. ц. р.) комісія

з рамени Краєвого Товариства „Сільський Господар“ і по докладній оцінці поручає поширення їх на наші хазяйства.

Ціна насіння цих пшениць буде усталена в порозумінні з „Сільським Господарем“ і оголошена.

Замовляти насіння треба через Повітові Союзи Кооператив, які одержать пробки і описи, або від продуцентів на адресу: Мірон Луцький, Янчин, почта в місци.

Мірон Луцький.

Пересівна пшениця.

Наші господарі сіють звичайно пшеницю під зиму, а денеде сіють пшеницю яру. Хочу познакомити наших селян ще з одним родом пшениці, яку можна сіяти і в осені і в зимі і в весну. Пшениця ця називається „пересівна“, тому що одного року її треба сіяти під зиму а на другий рік на весну. Думаю, що мало хто з наших господарів таку пшеницю сіє, або може за неї й не чув. Я будучи повітовим агрономом в повіті Бібрка—Ходорів в 1926 р. закликав наших селян до сійби пересівної пшениці і на моє велике здивовання, мало хто, звичайно 2—3 господарів чули про таку пшеницю, або бачили її у фільварку, але сіяти ніхто не пробував. В однім тільки селі а це в Грусятічах ходорівського повіту про неї всі знали, бо сіють на фільварку.

Які користи й вигоди з сійби пересівної пшениці спитає дехто?

Перше всего, відома річ, що „як не вродить озима пшениця, то з ярої пасок їсти не будеш“ так каже чеська пословиця. Яра пшениця мало коли видасть добрий збір а соломи дуже мало. Тому кождий господар старається посіяти озиму пшеницю. Буває однак таке, що або збір барабиль або цукрових бураків наслідком мокрого року припізниться, впаде скоро сніг, замерзне і аминь з сійбою. Треба сіяти хіба яру пшеницю, якщо хоч їсти паску та пироги. Сіяти яру пшеницю — правдиву яру — це ризиковна річ, мало коли дасть вона добрий збір. Тому наші селяни повинні подбати про насіння „пересівної пшениці“. Якщо погода не дозволила посіяти пшениці під зиму, то тоді можна її посіяти в грудні або в січні, лютім, марті ну й на весну. Я сам сіяв 1923 р. пшеницю пересівну на 3^ї королів, це латинські свята (Йордан) цебто вже по новім Році т. зв. Трикоролєву яру пшеницю. Та дала 33 метр. сотн. зерна з одного гектара й масу соломи. Таку саму пшеницю сіяв я на весну цього року зі збором 23 метр. сотн. з одного гектара, та яру пшеницю (не пересівну) зі збором 16 метр. сотн. з одного гектара. Виходить отже, що чим скорше посіяти пшеницю, тим краще. Дальше пересівна пшениця посіяна на весні дала 23 метр. сотн. збору з 1 гектара, а яра пшениця посіяна яких 2 дні пізнійше дала лише 16 метр. сотн. зерна з 1 гект. і дуже мало соломи. Земля у обох та сама, гноєння таке саме — обі були засіяні по цукрових бураках. Тому сійте пшеницю „пересівну“ та розповсюднюйте її управу. Це пшениця краски червоної, витривала на іржу та інші шкідники.

Інж. Куропась Степан.

Збільшуймо збори озимини.

Коли приглянемося посівній площі одної громади, побачимо, що найбільше землі є під озиминою. Жито і пшениця, — це дві управні рослини наших піль. І як чужинець переїздить через нашу країну, то переконаний, що наше село продукує найбільше хліба і що його вивозить у великих кількостях. Гарно озимина виглядає всюди і можна робити заключення, що наші господарі вивозять збіжжа цілими вагонами. Однак та озимина виглядає гарно лише здалека і так само здалека здається кожному необзнакомленому з нашими відносинами, що вивозиться багато збіжжа. Зблизька і озимина не така гарна і вивіз не то що невеликий, але майже цілком його нема. Пригляньмося отже зблизька.

Все близька докладніше бачиться. Зблизька докладно бачиться, що озимина на селянських загонах і двірських ланах є рідка, з малим колоссям і заросла бурянами. Це, що здалека—з поїзду видавалося одним величезним ланом розколиканих збіж, зблизька—є це дрібненькі загоники дрантивої озимини. Ще хто придивиться в село і побачить кілька тим живе людей, то цілком стратить охоту не то вивозити зерно, але схоче його ще прикупити—довезти. І дійсно наші села на загал збіжжа цілком не вивозять.

Дивно! В порівнанні до других рослин озимини управляється найбільше, а не стає їй на прокормлення місцевого населення. Причина? Велика площа — малі збори — малий видаток зерна з одного морга землі. А на цей малий видаток зерна складається багато причин. З головніших причин можна вичислити: невідповідна земля під жито або пшеницю, невідповідне місце в плодозміні, за мало справлена і слаба земля, вироджене зерно і незабезпечене перед ріжними хворобами і шкідниками, а також нездалий засів. Це є ті головні причини і нашою задачею є їх усунути, щоби видатність нашої землі піднеслася.

З озимини управляється головню жито і пшеницю. Жито є рослиною легких земель і тому не можна його ніколи управляти на тяжких і мокрих глинястих землях, бо там воно не зародить. Легкі пісковаті і глиняваті землі, а також цілком легкі чорноземи видають жита досить гарні. Земля повинна бути добре вироблена, вичищена від бурянів і не за суха. Ці прикмети мусимо старатися надати землі управою, або використати добре ділання попередних рослин. Жито найкраще удається по всіх стручкових рослинах, скоро переораній конюшині і в толоці. Можна його сіяти по пшениці, ячмені і по собі, однак треба землю пригноювати штучними гноями. Найгірше сіяти жито по окопових рослинах, як: бараболя, бураки і другі. Вони звичайно пізно збираються, земля є занадто пухка і тому жито за слабо розвинеться до зими, а на пухкій землі обривається коріння, коли земля влігається і жито вигибає. Тому під жито треба землю виорати на довше перед засівом, щоби земля влягалася. По окіпних рослинах цього робити не можна. Якщо сіється жито по збіжжах, то треба наперед підкинути землю, щоби зійшли буряни, які можна передпосівним оранням знищити. І навіть по таких рослинах, що не дозволили виростати бурянам, треба зараз по зборі землю підкинути, але не орати на разівку. Якщо земля буде за пухка, то цю хибу можна направити валованням тяжшим валом.

Жито не є дуже вибагливе, однак потребує теж не надто пісної землі. Стаєнним гноем не добре гноїти, бо пізніше більше бурянів чим жита. Однак дуже добре ділають штучні гної, а це головню томасина — гній фосфорний, і азотяк — гній азотний. 150—200 кг томасини на морг і 75 кг азотняку посіяних на довше перед засівом і добре вимішані зі землею, скріпляють значно молоде жито, так що воно видусить буряни, добре перезимує і дасть гарні збори в зерні і соломі, а також добре виросте по нім конюшина.

Хто мусить вже сіяти жито по окіпних рослинах, то повинен їх старатися скоро зібрати, землю добре зорати, підкріпити штучними гноями, а перед засівом і по засіві ужити ще тяжкого вала. Однак все треба тямити, що по окіпних рослинах найкраще управляти ячмін.

Пшениця є вже рослиною тяжкої і вогкої землі. Всі тяжчі глинки і чорноземи в околицях, де частіше перепадають дощі, це землі пшеничні. І їх треба теж добре виробити, ще краже ніж під жито. Щоби мати запевнений врожай, треба сіяти пшеницю по конюшині, стручкових рослинах, а тому, що сіється пізніше від жита то навіть по раних окіпних. Однак не можна забувати, що пшениця потребує сильної землі. А що стаєнним гноем теж не дуже добре гноїти, то треба пригноїти на морг 150 до 200 кг суперфосфату і 50 кг салітри. Це два поживні складники, яких пшениця в перших початках росту потребує дуже багато. А якщо їх нема в землі, то і пшениця не вийде кращою. Цими двома погноями треба землю конче підкріпити. Якщо земля сильніша, то їх треба дати теж, однак в меншій кількості.

Крім цього всего не можна забувати на якість зерна. Зерно вироджене не дасть доброго і великого врожаю навіть на найкращій землі. Кол з все буде малий—короткий, а зерно дрібне, поморщене і легке. Закупно добірного — виплеканого зерна на засів, дасть очікувані великі збори. А видаток в кождім разі буде великий і вернеться зі збором подвійно.

Доповненням і завершенням всіх приготувань є звичайно сам посів. Де загусто посіяно — там рослини не ростуть, є жовті, бліді і скоро вяляють. Де за рідко — там місто збіжжа ростуть буряни, що поширюються і занечишують сусідні поля. Ці недомагання усуне лише засів сівалкою. Сівалкою засіється ціле поле однаково, рівномірно розділиться зерно і заощадиться його ще на покриття нових видатків, як штучні гної чи добірне насіння.

А щоби всего не робити даром, але мати певність, що вложені гроші, насіння і праця вернуться при зборах, треба ще забезпечитися перед головню, іржою і другими шкідниками. Обовязково кожде зерно перед посівом мочити в ріжних розчинах, щоби убити заразки недуг і недопустити до їх поширення.

Це все конечно заховати і виконати при управі озимини. А якщо це зробиться, то між загонами не буде видно зарослих бурянами меж, поля будуть дійсно виглядати як один лан озимини і будуть давати кращі збори, а ми будемо могли відважно сказати кождому проїзжому: Так! Ми управляємо багато озимих збіж і вистає їх для нас і на вивіз для других.

Інж. Б. Волинець.

Приготування компосту.

„Не скупість а ощадність робить господаря багатим“, так кажуть люди. Заощадження в господарці найменшої річі і використання її приносить великі користи. Головно в господарстві багато марнується, через неухагу господаря. Багато грошей видає такий господар безпотрібно, хоча міг їх заощадити. А щадити можна всюди, коли використовується гній, гноївку і всі майже безвартісні відпадки. Не треба буде видавати великих грошей на дорогі штучні гної, бо господареві вистарчить це, що він має.

Мало господарів уживає компосту. А компост це найкращий гній. Вже тим самим, що повстає через перегниття всіх можливих відпадків, має в собі багато різних складників. Стаєний гній перегниває лише кілька місяців, а компост деколи навіть 3 роки. Добрий компост, це однородна чорна маса-земля-порохнячка. Це є зібрана вся пожива для рослин. Нема там шкідливих складників, бо все перемінилося на такі форми, що приносять рослинам багато поживи. Задля своїх добрих прикмет, компост ділає дуже добре передусім під пшеницю, цукрові буряки, городину і другі рослини, бо має поживу вже цілком приготувану. Розуміється, що добре ділає лише добрий і добре уложений компост.

Дуже часто стрічається зле уложені компостові купи. Компост виходить незрілий і не ділає добре, так що користь є багато менша, чим повинна бути. При закладанні компостової купи треба мати на увазі, що чим старанніше і правильніше купа зложена, тим компост скоріше зріє і приносить більше користи. На компостову купу можна давати всі відпадки з господарства, болото з дороги, виполену хопту з поля, відпадки зі звирят, а також з хати. В сусідстві більших міст купують господарі міське сміття і складають на компостову купу. Всі відпадки перекладають стаєним гноєм, землею і поливають гноївкою. Компостову купу повинно закладати на соняшнім місці, близько обістя або поля, яке має бути гноєне. Ціла купа не сміє бути висша 1½ метра а ширша 2 метрів, щоби гниття скоро переходило. Компостова купа загрівається, всі часті гниють і лучаться зі землею так, що рослина бере з них поживу без більших труднощів. Щоби компост загато не нагрівся і не згорів, треба його поливати гноївкою, при чім можна по купі їздити возом. Щоби компост міг дихати, треба до нього допускати воздух. Це можна робити через зрушування цілої купи довгими вузькими заступами, або перекопанням купи з одного місця на друге. Тоді до компосту дійде багато воздуха, перегнили часті задержать азот з воздуха і компост буде дальше гнити. Перекопувати треба раз а навіть два рази в рік. Тоді ціла купа скоріше визріє, переміниться на порошокнячку і тоді можна буде її з успіхом ужити до гноєння. Підчас визрівання не можна придавати до купи нових відпадків, хиба в другім році, коли перекопується купа, можна додати на 5 метрів довжини, 10 метр. сотн. вапна, яке треба добре перемішати з компостом. Гниття буде тоді переходити скоріше і компост краще визріє, що пізнати по одній чорній масі, без ніяких примішок. Добре визрілий компост, це однородна чорна маса землі-порохнячки.

Приготуванням компосту виужитесь всі майже безвартісні відпадки і заощадиться багато видатків на штучні гної. Компост, це найкращий спосіб на збогачування себе самого і землі поживни-

ми складниками для рослин. Тому всі городники приготувають компост і мають з нього дуже великі прибутки. Пора і нашим господарям в сусідстві міст виуживати всіх міських відпадків з різень та сміття з вулиць, бо це жерело багатства, яке марно пропадає. Господарі на заході платять за це гроші і їм оплачується. Хай наші господарі спробують теж, а напевно піднесуться збори і доходи з господарства.

Б. В.

На що уважати при переводженню проб?

Поступовий господар не погордить доброю радою господарської газети або господарського викладу. Він постарается це випробувати у своїм господарстві, щоби з цього, що добре, вибрати для себе найліпше та завести на стало. А випробує рід збіжжа, який хоче завести, бараболю або інші рослини. Пробою переконається чи ліпше садити йому бараболі, чи пашні або цукрові буряки. Висліди із робленої проби дозволяють оцінити ділання і поплатність штучних гноїв. Також час і густоту посіву зерна і гноїв можна при помочі проби вибрати лише ті найдодішні для найбільшого збору.

Господар, що робить пробу мусить тямити, що з одної проби не може довідатися всего нараз прим.: який найліпший овес та штучний гній та як за густо треба його сіяти, але мусить на кожде питання зробити окрему пробу. Одну, щоби випробувати рід вівса, другу штучні гної а третю, щоби спробувати густоту сіяння. Дальше повинен памятати і на те, що коли пробується кілька родів вівса або іншого збіжжа, то муситься всі роди посіяти в однаковій землі, однаково управленій і зогноєній а також в один час сіяти і збирати. Коли пробується штучні гної, треба брати однакову землю, однаково рослину, в один час сіяти і збирати. Одним словом всі умови при досвіді мусять бути ті самі, крім тої, яку хочемо випробувати.

Важним при кожній пробі є це, що нічого не можна брати на око, але все муситься знати докладно. Землю треба зміряти, зерно чи штучний гній зважити. Те саме мусить бути і по зборі. Про все те треба собі докладно записати, як рівнож, коли сіяно чи саджено, на чім, як росло і т. д., бо ніяка людська память не є така точна, як папір. Нераз здається чоловікови, що він того або сего не потребує записувати, бо не забуде, а не мине і кілька тижнів, а він вже має голову заповнену чим іншим а про тамті подробиці забув. Тоді така проба неточна і недокладна і не лише, що не принесе користи, але й ще збаламутиє його і других.

Крім сего муситься памятати, що чим більше поле возьметься на пробу, тим докладніші достанеться висліди а також що проби не вистарчить переводити лише один рік, але принайменше через три роки. Може трапитися приміром такий рік, що через велику слоту або посуху ліпше удався той рід збіжжа чи бараболі, який ліпше любить слоту чи посуху. Або кинулись в цім році такі а такі шкідники, які знищили один рід збіжжа, а другий ні. Або знова за довга слота виполокала один рік штучних гноїв зі землі. Проте кожду пробу треба повторити через кілька років, бо чим більше проб, тим більша певність для того, що пробує.

Інж. В. Мосора.

Трієр чи змійка?

Наближається осінь — час засівів і багато кооператив закуповує для користування членів господарські машини. Найбільше зацікавлення є машинами до очистки зерна, а з цих машин закуповують знова найбільше „змійок“. Явище таке є цілком зрозуміле, коли взяти під увагу, що змійка має вироблену марку, що чистить насіння. Своє поширення завдячує вона рівнож низькій ціні. І ця низька ціна є тою лапкою, на яку ловиться багато господарів і кооператив, купують змійку, платять гроші, ставляють її в шопі лише на показ, бо в дійсності насіння на ній майже ніхто не чистить. Гроші видано — а роботи ніякої. Щоби отже не видавати грошей даром, розгляньмо подрібно працю трієра та змійки.

Всі машини, що чистять насіння називаються загально сортивницями. Сортовання — розділ зерна залежить від самого насіння, іменно, від його тягару, а також розмірів як грубість, довжина та ширина. Відповідно до цих прикмет насіння, діляться сортивниці на два роди, а це: Сортивниці побудовані так, щоби розділяли зерно; а) о ріжній вазі та б) о різних розмірах.

Найбільш поширеною машиною до чищення зерна це млинок. Все зерно перелітає через струю воздуха і залежно від його тягару, відганяє його воздух ближче або далше, так, що дістається кілька родів зерна. Щоби чищення було докладніше, кожний млинок має ще сита, на яких відділюються також більші примішки, або зерна великі, чужі. Постепенним уліпшенням всіх збіжжів млинків, виробляють фабрики такі млинки, що чистять зерно дуже добре, однак лише, що до тягару. А що зерно має більше прикмет, не можна його як слід вичистити і тому введено трієри.

Задачею трієра є розділити зерно, що до вимірів довжини і ширини. Щоби розділювати зерно, має трієр валець з ріжними ямками. Залежно від форми ямок та нахилу їх стін в різних напрямках, можуть трієри чистити зерно ріжно. Також відповідно до цього, чи на вальці є кілька родів ямок, розрізняється трієри: а) Прості, що мають один циліндер з ямками однакових розмірів. Зовуть їх теж кукільницями і вони найдешевші. б) Складані трієри з ямками кількох розмірів в одному циліндрі, це трієри універсальні. в) Комбіновані, з двома циліндрами, з ямками о кількох розмірах, що чистять і сортують зерно.

Трієри мають ще вітрак, що видуває полови, глухе зерно та другі легкі примішки, а також рафу для відділення грудок землі, камінчиків і т. п.

Властивим апаратом, що чистить і сортує зерно є валець (циліндер). Має він в середині ще жолобець з безконечною шрубою, яка віддаляє все, що циліндер відділив від доброго зерна. Сам валець отже робить всю роботу і відповідно до свого виконання може дати зерно цілком пригоже до засіву. Праця добре удержуваного і наставленого трієра є все вдовольняюча і тому трієри попри млинок знаходять найбільше поширення.

Крім сортивниць, що до ваги і розміру, є ще сортивниці, що сортують зерно, що до ріжноти форм та прикмет поверхні зерна. До цих сортивниць належить змійка, та сортивниця з натягненим похилим полотном до чищення насіння буряків, вики з ячменем, та в загальні круглого зерна від іншого.

На змійці зерно котиться з гори в долину по трьох або шести скручених бляшаних рівчачковатих поверхнях. На підставі відосередної сили та гладкості поверхні зерна, (тертя) зерно розділюється в поодинокі рівчачки, та о однаковій формі паде одним рівчачком. Зерно кругле — гладке відкочується найдалше від осередка, а зерно не кругле, з шорсткою поверхнею, остає ближше або далше середини і випадає окремо. В долішніх рівчачках зерно цілковито розділюється, так, що змійка може дати три сорти зерна, а це: цілком кругле, пів кругле і о різних формах. На тій підставі можна на змійці найкраще чистити зерно кругле менше і більше, як горох, вику, ріпак, гірчицю а також відділювати зерно кругле від подовгастого. Насіння бурянів від насіння культурних рослин, змійка навіть по кількарязовім перепущенню не відбере.

Купують змійки на це, щоби відділити від доброго зерна менше і більше насіння різних бурянів. Цего змійка не зробить і тому закуплена стоїть даром. Також сама праця на змійці переходить доволі пияво, що знеохоче одного до чищення. Насіння бурянів відбере найкраще трієр. І це зробить трієр не малий простий, але трієр великий комбінований. По наших кооперативах працює вже багато трієрів. Вдоволені з них всі члени, бо трієри виконують таку працю, якої вимагається. Треба заплатити за него більші гроші, однак це не повинно нікого відстрашувати, бо засадою доброго господаря повинно бути, купувати лише добру машину і нею працювати, а не датися заманити низькою ціною, щоби видати гроші, а не мати з машини користі.

Інж. Б. Волинець.

Мала й середня амер. фарма.

В Америці нема сіл в нашій розумінню. Господарі-фармери живуть тут одинцем, на взір українських хуторів. Подекуди живе й більше фармерів в одній місцевості а однак нігде тут не можна бачити разом 20 фарм. Розуміється є й тут виїмки в чисто рільничих стейтах американських. Фарма це окремий для себе світ. Звичайно довкола обведена дотом, гарні будинки, звичайно деревляні. Серед обійстя біля стодоли видно всюди стіжок солом, біля якого блукає худоба в гарні зимові й весняні дні, та з нудьги поводи стіжок зїдає. Стайні фармерські звичайно з деревляними жолобами і деревляним урядженням, однак всюди незвичайно чисто. До стайні ведуть водопроводи, які достарчують худобі воду. Фармери до помповання води уживають сили вітру і кожда фарма має свій стовп з вітровим колесом, яке є навіть при маленьких вітрі здібне засобити фарму водою. Господар-фармер це рівночасно механік, коваль, будівничий, шофер то що. Він мусить знати кожну працю машинову чи іншу, та має відповідний варстат репараційний. Він сам все вміє, бо мусить зробити, ніхто біля нього не живе й не може йому помочі. Коний уживає він звичайно лише до менших праць засівних і до звозження збіжжя. Всі прочі праці виконує у него мотор або трактор. Свої продукти возить на місце збуту тягаровим автотом. Фармер передплачує господарські і інші часописи, однак політикою не займається, а більше дбає про справи господарсько-торговельні. Тому, що в Сполучених Державах Американських є ріжнородні підсоня й почви, дістає фармер господар-

ські ради від досвідної стації, того стейту, в якому живе. Крім господарки збіжжів займається фармер годівлею скоту, безрог а також у великій мірі дробу.

Подані інформації відносяться до фарм в стейтах екстензивної господарки рілляної. В стейтах інтензивної господарки є фарми тютюневі, бавовняні, а в т. зв. цукровій долині в південній частині Міссісіпі цукрові. В стейтах з тропічним підсонням переважають знові фарми овочеві різних відмін.

Інж. Куропась Степан.

До Вп. Пасічників.

Наші часописи подали відрядну вістку про Сільсько-хліборобську виставу в Стрий. Хто цікавиться хліборобством, — матиме можливість в часі від 25. IX.—2. X. с. р. оцінити, скільки праці вложили „Повітовий Союз Кооператив“, „Сільський Господар“ і „Масло-сою“ в Стрий, над піддвиженням добробуту по наших підгірських селах.

Сільсько-хліборобська вистава обнімає особну пасічницьку секцію. Від цієї секції шлемо прохання до наших Вп. Пасічників взяти участь в виставці і до кінця місяця серпня зголошуватися з цікавішими експонатами, та пасічничим приладдям. Конечно треба запродукувати на виставі різні роди природного меду (гірський-подільський-підгірський) в ясных скляних слоях; гарно очищений віск в кружках, штучна вошина, рівнож пожадані. Особне місце буде призначене на перерібі з меду (сичений мід і різні роди овочевих вин та лікери).

Просимо Вп. Пасічників подавати зголошення своїх експонатів до Повітового Союзу Кооператив в Стрий найдалше до кінця серпня — а то по тій причині, аби був ще час зробити вибір з помежи зголошених і скалятьовувати приняті на виставу експонати.

Стрий, дня 4. серпня 1927 р.

За пасічничу секцію:
О. Гошовський.

За Комітет Сільсько-хліборобської вистави:
О. Луцький. М. Павлюк.

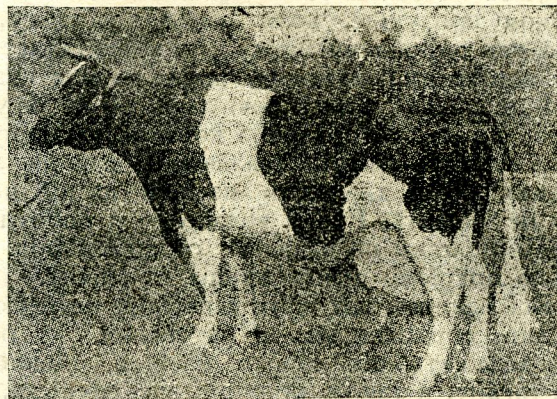
Американський скот.

Попередно згадав я про американський безрогий скот, а це про дві породи *Aberdeen* і *Hereford*. Та хоч згадані дві породи досить в Америці поширені і є в часті молочні, то в більшості це випасовий матеріал. Мясом цього скоту заповнюють американські ринки, та пересилають до Європи, як „морожене американське м'ясо“.

Тип молочних коров представляє тут порода Гольштинсько-фризійська (*The Holstein-Friesian*). Порода ця повстала із голяндсько-фризських коров, покритих гольштинськими бугаями. На перший погляд схожа на голяндську породу, з тою лише різницею, що порода ця в своїй великій скількості безрога. Порода ця одідичила по фризських коровах високу дійність а по гольштинських бугаях велику кількість товщі в молоці, яка, як відомо, у голяндських коров мало коли перевищує 3 прц. Порода ця є черно-біла, в більшості безрога, зі сильно розвиненою задною частию тіла, а пересічна дійність коров цієї породи ні-

коли не падає під 25 літр. Заповнює вона стайні всіх фарм від найменшої до найбільшої, та є знаною у всіх стейтах Сполучених Держав.

Другим молочним типом є корова породи (*Jersey*) Єрсейської. Це невелика корова, по найбільше сірої краски, яка вповні дорівнює кількістю

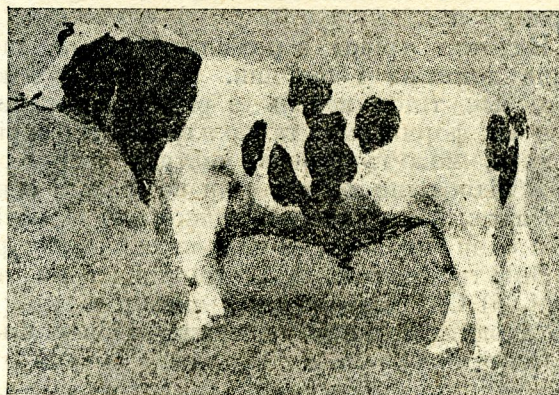
Американська корова гольшт.-фриз. раси.

молока корові гольштинсько-фризській, ба що більше, є скромніша від неї, та не тратить своєї дійности і в зимі при сухій паші.

Стричною сестрою Єрсейської корови є корова породи Гуерсей (*Guernsey*), яка представляє в Америці дійну корову з дуже товстим молоком, бо молоко цих коров досягає аж 6 прц. товщу. Корова ця є барви червоно-білої — подекуди жовто-аж сіро-білої.

Межи розповсюдженою породою є порода Айширська (*Ayrshire*).

Є це порода краски червоно-білої, майже білої з досить великими рогами, досить молочна

Бугай гольшт.-фриз. раси.

з менше товстим молоком. Є неспокоїної вдачі, через це менше улюблена серед американських фармерів.

Крім згаданих пород є в Америці заступлені значно породи Шортгорн (*Shorthorn*) та Монтафон. В Європі є ці породи представниками випасової худоби — менше молочної. В Америці обі ці породи належать до пород молочних і на виставах скоту дістають премії дійности. Одна така корова монтафон дала річно 24.571 фунтів молока а інша порода шортгорн 21.641 фунтів.

До менше молочної породи належить в Америці „Червоний скот“ (*Red Polled*). Це скот безрогий, досить молочний, пересічно денно дає 10 літрів молока, невибагливий, однак дуже тяжко його доїти, бо не хоче припустити молока. Через се дуже мало розповсюднений і нелюблений.

Інж. С. т. Куропась.

Потягова сила коня.

Перше місце між потяговими звірятами сьогоднішніх часів, займає кінь. Його уживають на цілій земській кулі до тягання і ношення тягарів. Найбільше поширення знайшов кінь в господарстві, бо тут його кожний потребує. І в полі до тягнення плуга і на обійстю до порушування машин, уживається коня. Кінь головню в нас завоював менших і більших господарів, так що в нас других звірят потягових майже не подибується. Хоча кінь нищить нашого господаря і зїдає цілий його дорібок, то всетаки поширюється чим раз більше і доходить до того, що господар не має землі, а коня або й два тримає в стайні. Можна це пояснити замилюванням наших господарів до кінського роду. Однак на цім лише кінчається. Замилювання це на жаль поза набуття і удержання дальше не сягає. Не бачиться, щоби наш господар старався цього коня зліпшити, виплекати кращу расу, чи навіть побільшити це, що в нього найбільше доцїнюється, а це силу до тягнення, витривалість і скорість в бігу.

Навпаки, на заході бачиться противне явище. Там коней далеко менше, але за це виглядають вони куди краще наших, сильніші, краще збудовані і більше платяться. Господар на заході має з коня користь. Зїдає він теж доволі багато, але і багато працює. Праці коня на заході не дорівняє праця наших двох коней, а тамошні господарі нарікають і кривдують собі, що кінь ще слабкий — за мало тягне. Щоби збільшити його силу, уряджують порівнюючі тягнення різних коней і до розплоду уживають лише таких коней, що визначаються найбільшою силою. Кожде Товариство працює лише над цим, щоби зліпшити якість коня під кожним оглядом і така праця дала вже досить гарні висліди. Не віриться там на похвальні слова поодиноких властителів коней, що мовляв мій кінь втягне стільки а стільки, бо це звичайно порожні слова, але провірюють потягову силу поодиноких коней, досліджують від чого вона залежить і стараються її побільшити.

Погляди на це, від чого залежить потягова сила коня є розбіжні, але на загал переважає погляд, що потягова сила коня залежить від його тягару. Чим кінь тяжший, тим більше втягне і навпаки. Тим можна пояснити собі це, що військові коні мають тяжкі хомути і носять на собі ще їздців. Цим збільшається їхній тягар — вони можуть більше втягнути. Теж досвідні фірмани, щоби збільшити потягову силу коня, коли він забирає з місця, вшаються коневі на хомут. Без цього він наложеного тягару не витягнувби. Розуміється, що треба брати під увагу теж місце, по яким посувається тягар. Тому потягову силу коня міряється силою, що повстає на зачїпній точці до тягару. І так кінь о тїй самій вазі потягне в п'ятеро більший тягар по залізничних шинах, чим по брукованій дорозі, хоча потягова сила цього коня була в обох випадках однакова. На загал провірено, що кінь може створити лише певну кількість сили відповідно до своєї ваги і що понад цю границю потягова сила коня ніколи не збільшається. Деколи трапляється, що легший кінь втягне більше, прим. той самий тягар, якого не міг витягнути тяжчий кінь, але це є дуже рідкі випадки а доходить до цього вправою в тягненні тягарів.

Виходить, що не кілька коней повинно бути в господарстві, але один кінь. Кілька коней легких вимагає багато паші і догляду, а мало ро-

блять роботи. Один сильний кінь — заступить цілком добре двоє слабих, менше зїсть, менше буде коштувати а більше зробить. Доказання потягової спроможности коня заставило багатого господаря на заході позбуватися легких коней, а тримати одного коня тяжшого. Бачимо це навіть у Мазурів. Одним конем скорше їде і більше тягне, ніж наш господар парою. Відомо, що два писки зїсть більше ніж один, але не все більше зробить ніж один. Виходилоби, що пару дрантих коників, краще заступити одним тящим конем, або ще тящим волон. Застановіться! Знайдіть відповідь! Зробіть!

Інж. Б. Волинець.

Вісти з „Сільського Господаря“.

Філія в Коломиї.

Річні Загальні Збори Філії відбулися дня 19. червня с. р. при участі 55-ти членів і гостей, интересуючихся справами „Сільського Господаря“. З рамени Головної Ради Т-ва взяв участь в Зборах інж. Микола Творидло. Обширне звідомлення із многосторонньої діяльности уступаючої Філіяльної Ради зложили пп. Володимир Кобринський, Михайло Берлад і Ільницький. Діяльність Філії в минулім діловім році обнімала отсі важніші ділянки: 1) загосподарення Коршівського двора, відданого в заряд Філії, відбудова части мешкального будинку на потреби підготовки господарської школи, яка має бути заложена в сій маєтности, і уладження першого пробного господарського жіночого курсу, 2) Уладження по селах господарських відчитів, нарад і гутірок на найріжнородніші господарські теми, 3) оживлювання і закладання по громадах Господарських Кружків „С. Г.“, 4) співпраця коло розбудови кооперації в повіті і 5) загально культурно-освітна праця, яку провадила Філіяльна Рада будьто безпосередню сама, будьто при співучасті других тамошніх культурно-освітних українських організацій. Стан каси Філії в минулім діловім році виносив: приходів 5.224'34 зол. а розходів 5.200'03 зол.

По оживленій дискусії над предложеними звідомленнями і загально-господарським рефераті делегата Централі „С. Г.“, інж. Творидла, вибрано нову Філіяльну Раду, в склад якої увійшли: рад. Володимир Кобринський як голова і пп. Володимир Левицький, Михайло Берлад, Лесь Денисюк і Мельникова Марія з Коломиї та Ілько Кунічак і Дмитро Горбачевський з Коршева як члени Філіяльної Ради. Як заступники членів Філіяльної Ради зістали вибрані: пп. Іван Дорундяк з Кіданча, Захарчук Василь і Дорковський Володимир з Коломиї. До Контрольної Комісії вибрані: пп. Олена Кисілевська, Василь Витвицький і Іван Пашкевич.

„Філія“ Судова Вишня.

Дня 24. липня 1927 р. скликала філія до Народнього Дому господарську нараду з цілої околиці. На нараді явилося 80 місцевих і поза місцевих господарів. Наряду відкрив місцевий адвокат д-р Гайдучок, по чім уділив голосу відпоручникові „Сільського Господаря“ інж. Б. Во-

линцеві, який виголосив реферат на тему: „Задачі філії „Сільського Господаря“ як господарської організації“. Другий реферат на тему: „Значіння філії „Сільського Господаря“ виголосив д-р А. Малецький зі Львова, подаючи резолюцію про віднову і урухомлення кружків по селах і заангажування агронома, яку присутні прийняли. По досить оживленій дискусії на господарські теми, нарада закінчилася о 7 год., домаганням присутніх за скликанням економічно-господарського віча.

Добрі ради.

Свіжий овес шкодить коням.

Многим господарям відомо, що свіжий овес сильно шкодить коням. Навіть від малих кількостей дістають коні внутрішні заворушення та сильні кольки. Розуміється, що такий овес не додає коням сили, але навпаки їх обезсилює. Свіжий овес можна скормлювати без ніякої шкоди, коли його добре висушити. Найліпше це зробити в печі по печенню хліба.

Спориш — матки, шкодить людям і худобі.

Майже кожного року появляється в житі більша кількість споришу. На колоску, де знаходиться навіть одна паличка споришу, там зерно значно менше і воно лекше. Спориш не лише зменшує кількість зерна, але розмелений зі житом на муку сильно підриває здоров'я, а спожитий з хлібом в більшій кількості викликає затроєння і смерть. Також скормлюваний з посілом худобою, затроєє цілий організм і деколи худоба гине. Тому жито зі споришем треба докладно очистити, а зібраний окремо спориш продавати. За один кілограм платять 4—5 зол.

Сушіть городину на продаж і для власного вжитку.

Городина є дуже здоровою поживою як для старших так і для молодших. Однак є її найбільше лише в літніх місяцях. Щоби вистало і на зиму, повинні господині такі роди городини, що їх не можна довго переховувати — засушувати. Можна це зробити без більшого видатку в печі або навіть на сонці. З одного кілограма свіжої городини дістається 15 до 70 дкг. сушеної. Так зелений горошок дає приблизно 15% а цибуля 70% своєї ваги. Сушена городина є добра головню в зимі і тоді платять за неї досить високі ціни.

Догляд за ратицями у худоби.

В літніх місяцях, коли худоба ходить на пасовисько, треба доглядати за її ратицями, які виростають і перешкаджають худобі в ході. Деколи має воно навіть доволі сумні наслідки, бо може наступити зломання або викручення ноги, через зле ступання. Тому ратиці треба притинати ножицями, щоби худобі було вигідніше годити і щоби оминати непередвидженої втрати.

Роблення кіту.

Пригоршу свіжопаленого вапна заробляється 120 грамами льняного олію на тісто. Розвалко-

ваний на тонко, кладеться на сухе і тепле місце, щоби висох. Кіт стає дуже твердий, однак загрітий скоро м'якне і можна ним кітувати вікна, шпари або склеювати зломані частини.

Укріплення заліза в камені.

В розтоплену смолу насипається стільки тертої цегли, щоби мішанина поки ще горяча, була текучою. Цєю мішаниною заливається діри в камені і туди зараз заправляється залізо. По вистигненню є залізо так сильно утрівалене в камені, що тяжко його виймати і не так скоро звільняється.

Переховування бараболі.

Хто ще має бараболі, що починає псуватися, повинен насипати між бараболі дрібного негашеного вапна. Вапно витягає вогкість і винищує всі галапаси і грибки. В цей спосіб можна зберегти бараболі перед знищенням.

Господарський порадики.

Заложення хмільнику.

Питання 131. Як закласти хмільник, скільки треба стовпів та дроту на 1. гектар і де можна купити добрий, позній порадики по хмільководству та експлуатації кошелькової лози? О. К. з К. (Волинь).

Відповідь: Хміль можна управляти лише на землях середно тяжких, неплідних, богатих на вапно і фосфор. Положення повинно бути засло-нене. Землю треба під осінь перекопати до глибини одного метра, вигноїти добре стаєнним гноєм, а з весною можна приступити до садження хмелю. Садиться саджанки у віддалі 1.60—2.10 в квадрат залежно від роду хмелю, до ямок на 30 см. глибоких, вистелених компостом. На один гектар треба приблизно 5500 до 6000 саджанок. Стовпів на гектар потрібно при поданні віддаленню 2976 штук. Кількості дроту означити не можна, бо залежить це від його грубості і тягару.

Підручника українського про управу хмелю пока ще нема, але друкується. Є польський, та коштує 780 зол. Підручника про управу кошелькової лози нема.

Брак охоти до їжі у безроги.

Питання 132. Маю одну безрогу, що крім доброго годівання і догляду не хоче їсти і квичить без перестанку. Що за причина може бути і що робити? Ш. Л. з П.

Відповідь: Причин того, що безрога не хоче їсти може бути доволі багато. Найчастіше викликають це болі жовудка і брак стравності. В таких випадках дається на прочищення глянберської соли і здержується їжу принайменше на два дні. Годувати треба частіше і меншими кількостями. Якщо безрога не була до тепер сама, але взята з більшого стада, то брак других безрог (туга) може бути також причиною неохоти до їжі. Добре було б теж розслідити, чи не є це початки червінки, при якій безрога запорнується в селому, квичить, не хоче їсти, а на карку дістає фіолетно-червоної плями. В таких разі треба покликати ветер. лікаря, а другі безроги дати їпити.

Нищення мух.

Питання 133. Найбільше прикрими в уаті є мухи, що не дадуть відпочати спокійно. Винищити їх не можна, а купувати леп виносить за дорого. Подайте раду. Ш. Л. з П.

Відповідь: Про нищення мух було подано вже в попередніх числах, тому їх перегляньте. Найліпшою радою не лишати стояти отвором в кон і дверей, але засланяти веретами.

Купно формаліни.

Питання 134. Де можна купити формаліни до байцювання насіння і по якій ціні? М. Б. з З.

Відповідь: Формаліну у фляшках по 1 кг. за 11:50 зол. продає Спілка укр. Агромаїв, Львів, Зіморівича 20.

Штучні гної під пшеницю.

Питання 135. Під біб заорано гній в осени, а під бараболі на весні. Хочу на тім полі засіяти озиму пшеницю, а до неї всівати конюшину. Чи треба і якими штучними гноями пригноювати під пшеницю? М. Б. з З.

Відповідь: Біб забрав зі землі багато поживи, а нагромадив лише азоту. Бараболя випіснила землю добре. Тому на бобовисько треба дати гноїв фосфорних і потасових, а також вапняних, а на бараболянисько ще й азотних. Якщо це земля лекша, то з огляду на конюшину, булоб добре дати на морг 150—200 кг. томасини і 100 кг. потасової соли. На бараболянисько ще 75 кг. азотняку. Все треба розкинути принайменше на два тижні перед засівом. Якщо земля тяжка глиняста, то місто томасини можете дати 150 кг. суше, фосфату на морг.

Штучні гної під жито.

Питання 136. На однім кусникові по гноєних бараболях посіяв озиме жито, а на другім 2 роки тому назад гноєнім були бараболі, яре жито, знова бараболі. Хочу управляти озиме жито, та всівати до нього конюшину. Яких штучних гноїв дати і де їх можна дістати в роздріб та на 2 місячний кредит? М. Б. з З.

Відповідь: Управа жита по бараболі є досить ризиковна, бо за пухка земля і за пізній засів, так що жито перезимовує не найкраще. Однак, якщо не маєте іншого поля, то бараболю треба скоро зібрати, землю виорати, пригноїти томасиною 150 кг. на морг і азотняком 75 кг. на морг, та по двох тижнях сіяти жито.

Головня на збіжжю.

Питання 137. В нашій околиці кожного року пшеницю сильно нападає головня. Вся пшениця знищена на половину, так що перестали її управляти. Те саме з вівсом. Що робити, щоби на будуче не було головні? М. Б. з З.

Відповідь: Головня це грибок, що знаходиться на зерні, яке висивається. Щоби не було головні треба зерно мочити байцювати, в синім каміні, формаліні, уступлюні і т. д. На 100 літрів води береться 2 кг. синього каміня, або пів літри формаліни, або 250 кг. уступлюну.

Переведення комасації.

Питання 138. Дуже розкинені поля утруднюють господарку і в селах де є багато малоземельних є средством до використовування для других заможніших. З огляду на це, в нашій селі конче

комасація потрібна і багато її домагається. Як можна перевести комасацію і як зорганізувати до неї господарів. М. Б. з З.

Вдповідь: Комасацію переводить Земельний Уряд у Львові, якщо комасації зажадає $\frac{1}{3}$ частина господарів громади. Тоді комасують лише землю, що належить до зголошених господарів. Якщо до комасації потрібно докупити ще землі з двора, то тоді треба половини господарів даної громади, які мусять зложити кавцію. В справі комасації подання вносити до Уряду Земельного у Львові, вул. Кармелітська 4.

Вписи до господарської школи в Милованню.

З днем 1. жовтня 1927. р. розпочинається 7-місячний господарсько-садівничий курс в господарсько-садівничій школі Товариства „Просвіта“ в Милованню.

Головний Виділ проголошує вписи на прийняття до школи з приміщенням і удержанням під отсими умовами:

1) Зголошуватися можуть мушини в віці від 16—26 літ, що скінчили найменше народну школу.

2) Кождий ученик має мати свою одіж (в тім одіж до практичних занять), 4 пари білля, 2 ручки, 2 простирала, подушку і покривець.

3) Учасник платить за удержання, опад, світло і науку по 5 долярів місячно з гори.

Програма курсу на основі програми затв. Міністерством рільництва (з 20. X. 1923 ч. 419):

1) Предмети загальної освіти.

2) Основні відомости з науки природи.

2) Фахові предмети: рільництво, годівля, молочарство, городництво, садівництво, організація господарства, адміністрація і господарське книговодство, ветеринарія і пасічництво.

4) Питання з господарського законодавства, народного господарства та кооперація.

Зголошення на курс належить вносити на йдальше до 10. вересня поручено на адресу: Господ.-сад. школи в Милованню п. Стриганці.

До зголошення належить долучити значки поштові на 50 сот. на відповідь, посвідку родичів зглядно тої установи, яка на курс висилає потверджену урядом громадським, що зобов'язується платити правильно місячну оплату.

Про прийняття і день приїзду повідомить управа школи по 15. вересня.

За Головний Виділ Товариства „Просвіта“ у Львові:

М. Галушинський
голова.

В. Мудрий
секретар.

Стан меліорації в Польщі.

В Польщі є змеліорованих 738.698 гектарів землі. Має бути ще змеліорованих 200.000 гектарів, однак про це нема певних відомостей. До меліорації остає ще 10,560.000 гектарів землі, спосібної до орання, 5,092.000 гект. сіножатей і пасовиськ, 906.000 гект. лісів, 150.000 гект. городів і 1,290.000 гект. цілковитих неужитків. Коли взьмемо разом, то в Польщі є 17,998.000 гектарів землі, що тепер лежить невикористана і нікому не приносить найменшої користи, але навпаки шкоду. Таке велике число є zarazом доказом, як держава дбає про рільництво, його розбудову та добробут рільників. А податки кажуть платити.

„ЦЕНТРОСОЮЗ“

СОЮЗ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ

кооператива з відповідальністю уділами

У ЛЬВОВІ, вул. ЗІМОРОВИЧА ч. 20.

АДРЕСА ДЛЯ ТЕЛЕГРАМ: „ЦЕНТРОСОЮЗ“, ЛЬВІВ.

ТЕЛЕФОН Ч. 94, 2116. ДОСТАВЛЯЄ ЧЕРЕЗ КООПЕРАТИВИ,

АБО ДЕ ТАКИХ НЕМА, БЕЗПОСЕРЕДНО РІЛЬНИКАМ:

штучні навози, рільничі машини і знаряддя, насіння до-
рідних збіж, товари споживчі і гальктерійні.
Кулує і посередничить у продажі рільничих
продуктів, як збіжжа, фасоль, яйця і клоче.

„ВАСОН“

Товариство для перерібки м'ясних перетворів

ЗИМУНТА РУКЕРА і Спілки
У ЛЬВОВІ, вулиця ЖОВКІВСЬКА ЧИСЛО 173.

купує стало впрост від годівельників за посередництвом рільничих кооператив

молоді і м'ясні безроги о живій вазі 70—100 кг.

за готівку, платну при відборі, по цінах взаїмно попередно усталених.

Фірма обчисляє лише ладунки ціловаґонові.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

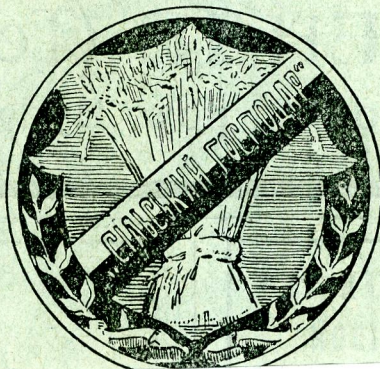
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на
адресу: „Сільський Господар“, Львів,
вул. Зіморовича ч. 20.

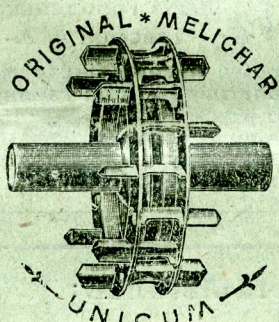
ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50%,
дороше.

LWÓW Czarnecko 24.

Бібліотека Наук.Т-ва
ім. Шевченка

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рільничих машин
Фр. Меліхар-Умрат і Спілка,
БРАНДИС н/л.

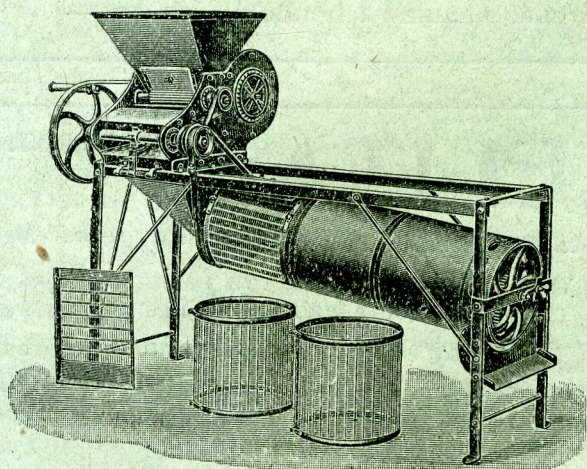
Філія ЛВВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Європі фабрики сівалок.

Свалки рядові, патент „UNICUM“. — Сівалки комбіновані, патент „IMPERATOR“. — Сівалки до штучних навозів. — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. сівалки рядові трибові, патент „PATRIA“. — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент „PATRIA-MIGNON“. Копачки до картофель, патент „MELICHAIR-НАЈЕК“. — Жнивярки патент „GRATIA“. Косярки патент GLORIA.

КРІМ ЦЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелеві, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки „RHÖNIX“, чеські січкальні системи Bentall'a, бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молака „LIBELLA“ і т. п.

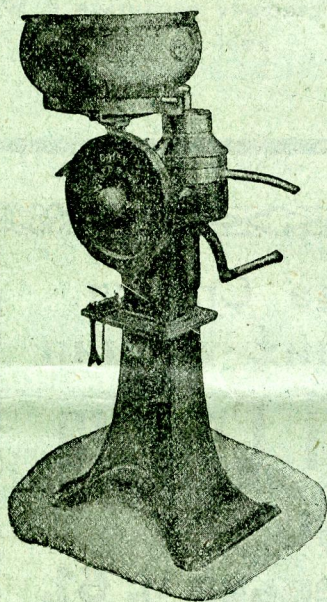
Гурти до елеваторів. — Потягові паси до рілних машин. — Паси без кінця до льокомобіль. — По-
жарничі вужі до сикавок.

Старанно виконані! Тривалі! Дешеві!

Можна дістати у всякій кількості в Фабриці Технічних Тканин

ТЕОДОР ВЕНДЕ (Teodor Wende)

Koronowo, pow. Bydgoszcz.

**ПРЕДСТАВНИЦТВО
КРУЖЛІВОК**

З ФАБРИКИ

**„АЛЬФА-
ЛЯВАЛЬ“**

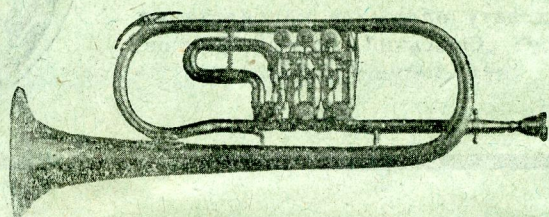
ГЕР ЛЯНДЕС

**ЛЬВІВ, ВУЛ. ГО-
РОДЕЦЬКА Ч. 54.**

Ч. телефону 28-05.

ПОРУЧАЄ НА ДОГІДНИХ УСЛІВЯХ:

Кружлівки „Альфа-Ляваль“ найно-
вішого моделю, масниці „Альфа
Вікторія“, коновки транспортові
на молоко, оригінальні апарати
Гербера і всякого роду молочар-
ські машини і прибори. — — —

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчина Львів, Городецька 2.б.
Телефон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти
смичкові, духові і мандолінові під гарантією.
Приймає інструменти до направи. — Заводові
музики одержують опуст.

ФАБРИКА ПИЛЬНИКІВ:

Н. МАЧУНСЬКИЙ

ЛЬВІВ, ВУЛ. ВОЛИНСЬКА Ч. 25.

Число телефону 20-18.

**ПРИЙМАЄ ПИЛЬНИКИ ДО
НАСІКУВАННЯ ЯК ТАКОЖ
ЗАМОВЛЕННЯ НА НОВІ.**

„ELITA“

КООПЕРАТИВНИЙ СОЮЗ КРАЄВИХ ГОДІВЕЛЬНИКІВ НАСІНЬ

ЛЬВІВ, Лелевеля 5А. — Тел. 361.

Репрезентація усіх найвизначніших годівель насіння в краю
поручає першорядної якості насіння озимих збіж, кваліфікованих через одну з насінних секцій.
Доставляє також насіння на векселий кредит, відповідно забезпечений.

„ELITA“ є (сезумовно) найдешевшим і безконкурентним жерелом набуття насіння,
котрі продає по оригінальних цінах продуцентів.

Для 16. серпня ц. р. створено свій IV. Сезонний Насінний Ярмарок у власнім льокалі
при вул. Лелевеля 5А.

Подрібні проспекти висилаємо на жадання безплатно.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

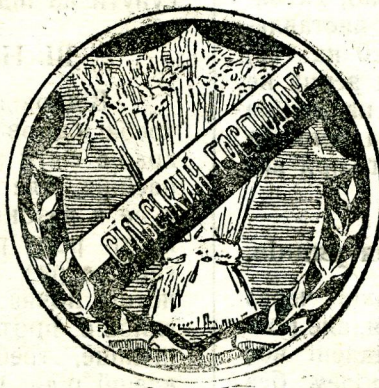
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дорожче.

Як наставити сівник?

Всі поступові господарі знають, як кінцевим і як корисним являється сівник в сільському господарстві. Згадаю тільки, що сівником менше висівається насіння, рослини рівномірно сходять, не вилягають, більше відпорні на рослинні хвороби і т. п. Але не все воно так ідеально складається. Є недомагання сівника. Однак причини недомагань сівника лежать по більшій частині не в сівникові, а у невмілості господаря обслужити сівник, пристосувати його до даної потреби. По більшій частині сівником так, як наставить його фабрика. Не перечу, що є сівники примінені спеціально до певного напрямку господарства, наприклад до сівання конюшини чи бураків, але переважно буде фабрика сівники так, щоби ними можна було по можності сіяти всі роди збіжжя та насіння дрібне і грубе інших рослин. Звичайно додає фабрика відповідні прилади, наприклад до сівання конюшини. Найважливіше є для рільника вміти наставити сівник. Кожний сівник дається наставити в трьох головних напрямках: щодо величини насіння, щодо густоти і глибини висіву.

I. Наставлення сівника щодо величини насіння.

Знаємо, що зерно вівса є більше від зерна жита чи пшениці. Навіть жито є грубе (петкус) і дрібне (микулицьке). Коли сівником наставленим на грубе насіння (овес, грубе жито) будемо сіяти дрібне насіння (микулицьке жито), то очевидно засіємо загусто і будемо мати шкідливі наслідки густого засіву. (Подібно мається річ при вимірі насіння на вагу відповідно до кусника поля. Дрібнішого насіння виходить менше а грубого більше на той самий кусник поля). Звичайно фабрика подає інструкцію, як наставити сівник на кожний рід збіжжя, але часто рільник не розуміє інструкції, або взагалі не звертає на неї уваги. Пересічний господар вдоволяється тим, як має на скрині сівника вказівник, що подає кількість висіву на морг, або другий вказівник на роди збіжжя.

Добрий господар не повинен вдоволитися інструкцією фабрики а перше всього мусить переконатися, чи ті вказівники правдиві. Мусить зробити пробу в цей спосіб: Підноситься той бік сівника, на якому є переносні триби (лівий) і підставляється якийсь кусок дерева, щоби можна колесом крутити. Під сівник підстелюється плахту або мішки, насипається насіння до скрині, наставляється відповідні вказівники і підноситься підйому висіву. Тоді обертається колесо 20 разів. Насіння висипається на плахту наче при сіванні. То насіння відважити. Воно важить на приклад 0.82 кг. і ним засіяно ось таку площу: коли обвід кола сівника має 25 м., то сівник зробить дорогу при 20 кратнім обороті 50 м. Ширина висіву (Ш) при 11 рядках з віддаленням рядків 12.5 см., є: $12.5 \cdot 11 = 1.38$ м. Отже засіяна площа є $1.38 \cdot 50 = 69$ м. квадр. і на ній висіяно 0.82 кг., то на 1 га висіяно тільки разів більше, кілько разів 69 міститься в 1 га = 10.000 м. квадратних, то є 145, отже $145 \cdot 0.82 = 118,90$ кг., кругло 119 кг. на 1 га. Значить, коли вказівник на сівнику вказує 120, т. зн. висіває тоді 119 кг. на 1 га. В той самий спосіб належить перевірити сівник при наставленні вказівника на 140, 150 і т. д. Як що годиться, то зн. вказівник є правильний на даний рід насіння, коли не годиться, тоді належить замітити різницю докладно раз на все. Так належить зробити пробу з кожним родом насіння, а тоді будемо знати, кілько висіває сівник при данім наставленні. Але на тім не кінець а щойно початок. Дальше належить наставити сівник щодо величини зерна, щоби правильно засіяти, не загусто і не зарідко. Коли попереднє випробовання (сконтрольовання) робиться раз на все, то нище наведену пробу належить зробити з кожодочасним насінням. Є насіння грубіші і дрібніші, іншими словами, вага 1000 зерен здорового насіння є більша від ваги дрібнішого або менше здорового.

Чим більша вага 1000 зерен, тим більше треба висіяти і навідворот. Не вистарчить вдоволитися на кількість висіву, як подає фабрика на вказівнику, котрий ми перевірили. Треба перевірити, в яким віддаленні одно зерно від другого висіває.

емо на полі. Коли сила кільчення виносить що найменше 97 проц., т. зн. коли кожне зерно кільчить, (перепроводити пробу кільчення в вазонку), а до того дане насіння пускає великі корчі, то вистарчить, щоби в рядку лежало зерно від зерна на 5 см. а рядок від рядка на 20 см., або щоби кожне зерно насіння мало місця $5 \cdot 20 = 100$ см. квадр. Щоби ще не видавалося за рідко, то сіємо так, щоби зерно від зерна лежало найменше на 3 см. В тій цілі насипається в сівник насіння, підноситься висівну підойму і тягнеться сівник найкрасче по тоці в стодолі. Тоді бачимо, як висівається зерно від зерна: як загусто, то наставляємо вказівник на менший висів (з 120 на 110) і знова пробується, аж доки зерно від зерна не буде падати одно від другого в рядку найменше на 3 см. Коли тепер вказівник вказує на приклад 105, т. зн. висів на 1 га виносить 105 кг. при висіві всіма лійками.

II. Наставлення сівника на віддалення рядків.

Найлекше змінити віддалення рядків через засунення що другого або що два рядки, але розходиться, щоби рядки були рівно віддалені всі, коли сіється сівником туди і назад полем без перестанку. В тій цілі служить перед сівника з пересувною осею. Щоби задержати рівне віддалення рядків, належить правильно наставити ширину перед сівника. До того треба знати ширину сіяння даного сівника і віддалення задних коліс на обводі при землі. Маючи все це дане, можна наставити різне віддалення рядків і відповідно до того число рядків після взірця

$$\frac{Пс}{2} = Ш - \frac{зс}{2}$$

причім Ш є ширина висіву, зс є віддалення задних а Пс віддалення передних слідів коліс. Ш = число лійок рази їх віддалення від себе. На приклад при сівнику 1'5 м. широкім 13 рядковим з віддаленням рядків (лійок) 10 см. Ш рівнається $13 \cdot 10$ то є 130 см. а зс є 150 см. Щоби мати рівне віддалення рядків при сіянні там і назад, належить наставити передні колеса у віддаленні їх від середини осі ($\frac{Пс}{2}$)

$$\frac{Пс}{2} = Ш - \frac{зс}{2} \text{ то є } 130 - \frac{150}{2} = 56 \text{ см.}$$

т. зн. передне колесо одно і друге мусить бути наставлене на 56 см. від середини. При поворотнім сіянні має йти передне колесо слідом задного колеса зробленим при попереднім сіянні. Тоді ніхто не пізнає, куди йшов сівник.

Б) Тим самим сівником хочемо сіяти рядками на 20 см. один від другого. Отже опускаємо що другу лійку. Тоді сіємо передними або задними лійками. Коли сіємо передними, то буде 7 рядків, отже Ш є $7 \cdot 20 = 140$ см., то після взірця

$$\frac{Пс}{2} = 140 - \frac{150}{2} = 65 \text{ см.}$$

Коли сіємо задними лійками, то є в 6 рядків, то

$$\frac{Пс}{2} = Ш - \frac{зс}{2} = \frac{Пс}{2} = 120 - \frac{150}{2} = 45 \text{ см.}$$

Тоді передне колесо буде віддалене від середини осі при 7 рядках на 65 см. а при 6 рядках на 45 см. Передне колесо належить провадити слідом попереднього задного колеса.

В) Тим самим сівником сіємо бураки (мак, ріпак) на 50 см. т. зн. 3 лійками, отже дво-

ма лійками від коліс і середною лійкою. Ш = $3 \cdot 50 = 150$,

$$\frac{Пс}{2} = 150 - 75 = 75 \text{ см. } \frac{Пс}{2} = 75 \text{ см.}$$

Передні колеса наставляється на 75 см. від середини осі, отже йдуть слідом задних коліс.

В той спосіб дається кожний сівник наставити на різне віддалення рядків і наставити передні колеса після тогож взірця.

Колиб лійки не годилися, то можна їх пересунути на підоймі, на якій є прикручені.

III. Наставлення глибини засіву.

Відповідно до величини насіння і роду почви треба відповідно глибоко сіяти. Теоретично найкраще сіяти насіння 2 рази так глибоко, як грубе насіння. Але тут мається до діла зі засівом в полі а не в вазонку. Відповідно до стану почви, вохкості, роду рілі, пори засіву належить сіяти раз глибоше раз плитше. Звичайно коли сухша або лекша почва або сіється ранше, то треба сіяти глибоше, противно, коли почва тяща, або сіється пізніше, треба сіяти плитше*). На добре справлений рілі під кожним зглядом належить сіяти збіжжа на 1—3 см. глибоко. Хоч говориться, що сівником сіється рівно глибоко, то все таки воно так не є, бо звичайні сівники на мілкій — легкій рілі сіють за глибоко, а на тяжкій сухій за плитко. Тому найновіші системи сівників сіють взагалі верхом, а мають за собою прилад, який прикриває насіння. Цей прилад дається наставити відповідно до рілі, щоби все відповідно до потреби прикривав насіння. Сіяння сівником можливе тільки на добре справлений мілкій почві. Тож мусимо все так підготувати рілю під засів, щоби ріля була в найкрасшому стані до засіву, бо першим услів'ям найбільших зборів з поля є правильне справлення рілі, т. зн. щоби ріля в полі була як в городі.

Інж. Іван Лапчук.

Пліснь бараболяна.

(Phytophthora infestans).

Пліснь бараболяна належить до хвороби, яка найчастіше шкодить нашим бараболям. В Європі появилася перший раз в 1830 р.—була перевезена з Америки зі штучними гноями тзв. „гуано“. — В 1845 р. принесла великі шкоди у Франції, Англії, Німеччині і Росії. Від того часу появляється у всіх культурних краях, де займаються культурою бараболі. Ця хвороба є особливо за вохкого літа дуже небезпечна, може знищити аж 80 проц. врожаю. У нас також вона приносить великі шкоди нашим сільським господарям.

Пліснь бараболяна нападає листя, стебло і бульбу. Уже в половині червня можна побачити на листях темно-жовті аж чорні плями. За вохкої погоди можна побачити на спідній частині листя місця покриті білявим волокном. Білява матерія пізніше жовтіє, аж чорніє.

Плями поширюються і на стебло, так що покривають цілу надземну частину рослини. В серпні місяці таке бараболяне поле має вигляд подібний до поля повитого морозом: воно покрите почорнілими стеблами бараболі, а листя уже до того часу майже цілком зогнило. Розмножується ця

*) Чому так, можу на жадання пізніше показати.

хороба маленькими, кругленькими тільцями, які можна побачити тільки під збільшеним шклом. З листя ті маленькі тільця заносяться дощем до ріллі, а відти хороба переноситься і на бульбу. На пошкоджених бульбах появляються жовті плями (на шкірці), а пізніше переходить хороба і на саму бульбу. Коли ми таку бульбу розріжемо, то побачимо темно-жовті плями в середині самої бульби. Оскільки бульба є глибше як 10 см. під поверхнею ріллі, є від плісні бараболевої цілком безпечна. Бульба пошкоджена плісню бараболевою починає гнити — особливо за вога і може знищити також в ямах чи пивницях майже цілий урожай бараболі.

Пліснь бараболея найбільше появляється літом, особливо коли дожджева негода чергується з гарними, соняшними, теплими днями. Закажене бараболеяне поле має специфічний гниловий запах. Найліпша температура для розвою плісні бараболевої є 20—22° С. Також залежить поширення хвороби бараболі від якості ґрунту. На легких ґрунтах хороба розвивається слабше, як на ґрунтах тяжких. Але головну роль грає гноіння, головню азотисті гної найбільше сприяють розвою хвороби. Залежить також і від сорту бараболі. Не всі сорти однаково нахильні до хвороби. Столові (для їжі) бараболі є більш нахильні, як сорти промислові.

Щоби забезпечити врожай від плісні бараболевої підчас зими, треба збірку врожаю провадити при таких умовинах, щоби хороба не напала бульбу. Для цього треба викопувати бараболі по можливості в суху погоду, а також ліпше перед тим скосити надземну частину рослини і спалити. Зараз після того, як викопується бараболея, необхідно її просушити (на сонці), відібрати хорі, а також підозрілі на хворобу бульби і зараз ужити їх.

Схоронювати бульбу треба в сухому, добре провітреному місці — при температурі від 2—4° С. Скрині, полиці, столи і взагалі всі дерев'яні частини в пивниці перед тим треба вимити 0.5—1 проц. розчином формаліну, або вибілити вапняним молоком. Перед садьбою необхідно щераз відібрати хору бульбу, але з огляду на те, що господар і при тому випадкові не буде певний, що бульба не має у себе зародків хвороби — треба ще вбити хворобу відкаженням бульби призначеної для садьби. Є декілька методів відкажування бульби проти плісні бараболевої. Згадаємо тут дві найголовніші.

1) Бульбу перед садьбою вимочити в 2 проц. бордовській мішанині (тою, якої найчастіше вживається для кроплення овочевих дерев) через 24 год. Після того сполокати водою і висушити.

2) Сухі бульби дати на 4 год. до води 43° С. горячої. Насипати бульбу до бляшаного начиння і поставити її на 4 год. до води 44° С. теплої. Садити треба по можливості бульбу цілу і при садьбі половинок треба їх висушити на сонці протягом 2—4 днів, на поверхні тоді робиться шкірка, яка хоронить бульбу як від плісні бараболевої, так і від других хвороб. Ґрунти під бараболі найліпші є легкі, піскові, але не глинисті, чи тяжкі. Садити треба в полосах вищих, відкритих, де ґрунт може добре провітрюватися — тоді хороба розвивається значно слабше. Гноїти треба кайнітом і фосфором. Азотні гної, а також стаєнний гній треба давати рідко і то на ґрунтах дуже мізерних. Коли на полі зачне хороба появлятися на листях, треба зараз кропити бордовою мішаниною, бо коли прогаяти час — то вже не допоможе. За 3—4 тижні кроплення знову повторити.

Нарешті треба пам'ятати на те, що без доброго плодозміну, себто чергування ростин, не може бути мови про боротьбу з плісню бараболевою. Треба старатися не садити бараболі рік в рік на одному місці, а чергувати її з другими ростинами. Що найбільше можна садити бараболі на одному і тому самому місці 2 роки підряд.

Інж. Кульчицький Вяч.

Способи поправи громадських доріг по наших селах.

Хто з нас не хотівби видіти наші села багатими, гарними? Та до цього ще далеко. Маю нагоду перебувати по наших селах в різних порах року і переконуюся щораз більше, що найбільшою перепорою для поступу нашого рільництва є наші дороги. Осінню і весною годі ними перебристи, бо це не дороги, а розтопи. Літом такі вибої на них, що оминай куди хочеш, а як набереш більшу фіру, щось в возі поломиш, перевернеш, знов зимою груда така, що під грудьми коле, як їхати, хиба лиш через кілька місяців, як сніг замерз, можна легко переїхати, без нарікань.

Годі тут говорити кілька страт поносить кожний рільник ізза таких доріг, бо це кожний знає. Питав я, бувало, людей, чому не направляють, та відповідали коротко: „В нас не вибраний, а насаджений вїт, а до нього з добрим словом годі приступити. Робить що хоче, тай дороги пропадають“.

Правда це була. Нині одначе змінилось, усі громади повибирали свої ради, своїх вїтів, які мають дбати за добро громадян, отже і за поправу доріг. А як мають дбати, хочемо дати ось тут пояснення, най на основі цих пояснень пригадують самі громадяне своїм радним та вїтам, що треба робити, тим більше, що громадяне не вибрані до ради мають право скликати віча і на них домогатися від рад громадських, щоби занялися громадськими справами, в тому і дорогами, як уряди чи ради громадські з власної волі занятися не схотять, а навіть мають громадяне право участі на нарадах цих рад, розуміється без права голосу і голосовання. Справи дорогові має громада полагдувати на основі закона ухваленого дня 10. грудня 1920 року а проголошеного у Дневнику законів з 1921 року ч. 6 позиція 32. Закон цей говорить про дороги такі, що їх має будувати і утримувати державна влада, себто про державні дороги, далі про такі, що їх утримують воевідства, ще далі повітові ради, а напослед громад. Ці послідні дороги, то є громадські дороги, мають будувати та утримувати громади з власних фондів, чи зі здобутих від держави субвенцій, або зі застягнених позичок. Ходить о це, відки має громада дістати фонди на громадські дороги.

Доходи на це може громада мати з додатків до ґрунтових податків, далі з громадських дібр, як лісів, пасовищ чи зі споживчих та інших оплат, як надвишку по оплатах громадської адміністрації. Дальшим доходом на громадські дороги повинні бути оплати (дотації) від всіляких приватних підприємств, що знаходяться в цій громаді і послуговуються громадською дорогою. Це підприємства вивозу дерева, млини, копальні, чи якісь фабрики. Уживаючи доріг громадських більше, як другі громадяне, вони мають оплачувати не лиш громадський додаток до державних податків установлений для всіх громадян в певній процентовій висоті, але також мають платити надвишку коштів утри-

мання доріг в такій висоті, в якій уживають доріг більше від других. Найліпша тут добровільна угода громади з підприємством. Колиж годі дійти до згоди, треба щоби вирішило міністерство публичних робіт. Подання треба внести до міністерства через повітову раду. Як повітова рада не хоче піти громаді на руку, треба це зробити без неї.

Як громадська дорога є важна також для повіта, воевідства чи держави щодо комунікації, то громада беручися до її поправки повинна внести подання о державну субвенцію. Як державні органи з якихсь причин цю дорогу попустили (війська в часі вправ, перевозу тягарів тощо), тоді треба безумовно домагатися відшкодування із державних фондів на поправу. В цьому випадку треба предположити оцінку шкід і обрахунок коштів направи дороги. У всіх цих випадках може допомогти повітовий інженір, якого обов'язком йти з порадами як поправити дорогу і дати інші в цих справах пояснення.

Як чужі громадяне уживають громадської дороги, то громада може установити на переїзджуючих рогачкове мито, але лиш за дозволом повітової ради, з тим застереженням, що її ухвалу затвердить міністерство публичних робіт.

В випадках, як кошти на поправу доріг великі, так що звичайні доходи не вистарчають, то рада громадська може також жадати підмоги від повітової ради, воевідства, чи міністерства, може встановлювати шарварки, а навіть спеціальні оплати на матеріял (приміром на мости), але також мусить на ці оплати дозволити повітова рада. Як наложено на когось з громадян ручну чи потягову працю, а він її не виконує, може уряд громадський на його коштів найняти робітника иншого, а стягнути цю винагороду чи просто з нього, чи через повітовий виділ дорогою екзекуції. Як дорога громадська потрібна лиш для якоїсь частини громадян, якогось присілку — скажім — а громада не хоче брати направи на спільний коштів, то заінтересовані можуть зложити спілку і спільним коштом взятися до діла, а громада і повіт мають їм допомогти, чи зменшити їм оплати на спільні дороги в висоті коштів направи цієї дороги.

Дбайлива громадська рада повинна подбати, щоби дороги не світили пустками, але щоби обсадити їх деревами, бо коріння дерев хоронять береги ровів перед обсіпанням, скріпляють самі дороги, а до того ще дають доходи. Тут слід подумати, що передусім овочеві дерева можуть дати поважні доходи і рада громадська повинна якраз за них подбати, обсадити дороги щепами овочевих дерев. Є в нас громади, що з громадських овочевих садів усі майже видатки криють, громадян не обтяжують.

Памятаймо, що нас цінять або не цінять з вигляду наших сіл, наших доріг. Громадська рада повинна вміти робити так, щоби село було украшене, але предметами корисними, такими, що громаді дохід приносять. Хто це вміє, може бути певним, що його будуть другі за взорець собі брати.

Памятайте ще й за це, що громада це для себе маленька держава, це зародок великої держави, обіймаючої увесь народ. Хто дбає за цю маленьку державу, громаду, дбає за велику, за увесь народ.

В громадах західних народів можна видіти часто пам'ятники заслужених для громади людей. Ось в данському селі Керегаві поставили бідні халупники пам'ятник мешканцеві села Ганзенові, також халупникові за те, що заложив там школу

висшого образования для халупників Данії. Знов в одному швейцарському селі видів я прибитий дорозі пам'ятник виставлений селянами для свого родака заслуженого вїта з таким написом: „Ми вдячні Тобі за увільнення нас з болот“. Він доложив старань, щоби відводнити всі мочари, серед яких село лежало, поправити дороги а вдячне село дійшовши з біди до добробуту, не забуло за нього, публичний пам'ятник за це на найвиднішому місці в селі йому поклато, найпокоління наростаючи знають, хто був в їх селі найкращим громадянином.

Ось такі і багато інших прикладів приходять на думку, як порівнювати наші села з чужими. Але в нас вже є нині по селах між селянами гарні люде, які посвячуються для своїх сіл, щоби їх поставити на висоті господарської культури. Села наші підносяться. Може для неодного з них залестить пам'ятник при гарній битій дорозі з написом: В пам'ять заслуженому для нашого села вдячні громадяне.

М. Творидло.

Охорона рослин перед хворобами.

(Байцвання насіння).

Знаємо, що кожда рослина підлягає ріжним хворобам, які її нищать і тим самим обнижують сподіваний збір. Рослина нападена головнею або іржою є деколи знищена навіть на половину, зерно не надається вже на муку, а солома на пашу для худоби. Засніченої пшениці ніхто не хоче купити, а якщо змолоти її для власного вжитку, то страва несмачна і нездорова. Теж солома викликає у худоби ріжні забурення відживних органів. Отже хвороби на рослинах спричинюють не лише менші збори, але також обнижують риночну вартість зібраних плодів і роблять їх непридатними для домашнього вжитку.

З огляду на ріжні хвороби, треба господареві обезпечити рослину, щоби обмежити поширення хоріб, виплекати рослини сильні і здорові, та в цей спосіб забезпечити собі великий збір, як зерна так і соломи. Головно збіжжа терплять від снітію, головні, іржі, та ріжних грибків. Це хвороби, що рікрічно роблять в озимині доволі великі шкоди. Легко вони поширюються, а часто сам господар улегчує несвідомо поширення цих хоріб, висіваючи вже заражене зерно. Щоби шкідливі хвороби на озимині винищити, треба підбирати до управи відпірні роди рослин проти хоріб, винищувати всі бур'яни, добре справляти і вигноювати землю, доглядати рослини підчас росту, а що найголовніше, то зерно перед засівом байцувати.

До байцвання зерна уживається звичайно хемічних середників як: синій камінь, формаліна, сублімат, успулон, гермізан і богато інших. Ці середники розпущені у воді убивають заразки всіх хоріб. Тому, що на зерні знаходиться велика кількість невидних заразків ріжних хоріб, зерно перед засівом треба мочити в однім із згаданих розчинів. Моченням знищиться заразки всіх хоріб і в цей спосіб зменшиться небезпека нападення а збільшиться запорука більшого збору здорового зерна та соломи.

Способів байцвання є кілька. Найбільше уживане є мочення, менше кроплення. Тепер заводять спосіб сухого байцвання.

До байцвання треба кожду байцу приготувати, розрідити, бо вона є за сильна і моглаби пошкодити насіння.

Синій камінь: Не все дає добрі висліди, однак з браку других середників можна його уживати. В 100 літрах води розпускається 2 кг. синього каміня і мочиться зерно через 3 год. Щоби ділання було певніше, можна придати ще 2 кг. вапна і дещо гноївки. Зерно треба час від часу докладно перемішати.

Формаліна: В 100 літрах води розпускається $\frac{1}{4}$ літри 40% формаліни і зерно мочиться через 15—25 минут. Ділання її є дуже певне. При тім є дуже дешева.

Сублімат: Сублімат це дуже сильна отруя і можна його купити лише за дозволом. В деревляній посудині розпускається на 1 літр води одну пастилку сублімату. Зерно мочиться 10 минут. Ділання його дуже певне.

Успулюн: На 100 літрів води дається 250 гр. успулюну і зерно мочиться через годину.

Гермізан: Це карболовий препарат. Розчин приготавлиється в цей спосіб, що на 100 літрів води береться 250 гр. гермізану. Розпустити його треба в теплій воді. Зерно мочиться годину.

До приправлених розчинів вкладається зерно з мішком, кошем або всипається до бочки з розчином і добре вимішується. Все зерно повинно бути в розчині. Все, що спливе на поверхню води, треба зібрати. Якщо зерно висипається до бочки, то в бочці повинен бути отвір зі ситком, щоби випустити теч. Одного розчину можна ужити 3 до 5 разів, залежно від нападення зерна заразками.

Другий спосіб байцовання помагає на тім, що зерно розсипається на рівній підлозі у верстві 10 см. високий і кропиться приправленим розчином. По докладнім перемішанню зерна, щоби кожде зерно було намочене, байцовання є скінчене.

При великій кількості різних спорошкованих середників до байцовання, починають заводити байцовання сухе. Зерно перемішується в бочці з даним середником, щоби порошок осів на кождім зернятку. Таке байцовання не дає всіх добрих вислідів і його уживають рідко.

Найстарший спосіб мочення зерна це мочення в горячій воді. До води теплої на 20° до 30° Ц. всипається насіння і мочиться через 4 години. Опісля мочиться ще через 10 минут у воді 50° Ц. горячій. Найбільше його уживають при моченню ячменю, бо горяча вода найліпше нищить заразки грибка, що сильно винищує ячмінь.

Кожде мочене насіння треба перед засівом висушити, щоби не було мокро. Сушити найліпше на сонці, або розпростерте на тоці в stodolі.

Згаданих середників уживають найчастіше і ділання їх є все добре, бо хоріб на рослинах є значно менше. Розуміється, що байцовання лише тоді дає добрі висліди, коли розчин був добре приладжений і насіння докладно вимочене. При добрім переведенню байцовання, навіть в найбільш сприятливі часи для розвою різних хоріб, рослини будуть обезпечені і розмноження хоріб сильно обмежене.

Коли возьметься під увагу, що саме байцовання не потягає за собою більших видатків і що нема багато заходу, то кождий, хто сіє пшеницю повинен її байцувати. Думка, що не було минулого року — не буде й слідуючого, не дає оправданя і не управнює жадного господаря до засіву зерна небайцованого. А багато господарів не раз, але кілька разів переконалося, що байцовання є добрим средством проти різних хоріб

і що хто сіє байцоване зерно, цей збирає здорове зерно, а хто сіє небайцоване, цей місто зерна збирає головню. Кому отже залежить на зборах, хай навіть одного кільограма насіння не висіває небайцованого.

Молоді звірята потребують вапна і фосфору.

Від величини, грубости і сили костей у звірят залежить їх ужитковість. Чим кости сильніші і грубіші, тим звіря надається більше до потягу, а чим вони менші і слабші, тоді воно добре на випас або має інше призначення. Господар може впливати на ріст костей лише самою пашею і тому годівлі звірят з огляду на форму і силу костей треба присвятити більше уваги.

Приведене на світ звіря має кости тонкі і м'які. Вони вимагають багато поживи на свою будову. Цю поживу, а це головню вапно і фосфор, знаходить звіря в молоці і другій паші. Як довго дістають молоді звірята молоко повне або збиране, так довго мають вони вапна і фосфору вистарчаючу кількість. Молозрво (колястра) і молоко повне або збиране мають цих двох складників досить багато і то в такій формі, що звірята його майже цілком використовують. В других пашах є їх значно менше і не так легкі до прийняття. Більше пригожими булаби вся зелена молода паша, добре сіно, конюшина, люцерна, плоди окопових і стручкових рослин. Однак кількість вапна і фосфору в цих рослинах залежить від якості землі і сили її погноєння. Тому кількість цих двох складників є різна і з одних рослин забирають їх звірята більше, з других менше. Наслідок цього такий, що їм бракує вапна і фосфору. Через це мають м'які кости, які не добре розвиваються і не ростуть, а звіря ціле здержується в рості і дає менші доходи. Головно відбивається брак цих двох поживних складників у молочних коров, молодих і вагітних звірят. В таких випадках пізнати, що звіря відчуває брак вапна і фосфору по лизанню стін, жолубів а навіть одягу присутного в стайні чоловіка.

Хто хоче мати із звірят належні прибутки повинен дбати, щоби звірята діставали поживу різнородну, легкостравну і багату на всі складники. Навіть найліпша і найдорожша паша не зробить свого, якщо не має відповідної кількості вапна і фосфору. Найліпше приправлених страв чоловік без соли їсти не хоче. Так само і звіря. Воно пашу з'їдає, однак цей паші як слід не використовує. Розуміється, що з цього має втрати ніхто інший а таки сам господар. Щоби і звірята були вдоволені і господар мав дохід, треба вапно і фосфор звірятам до паші придавати.

Вапно і фосфор можна придавати звірятам в подвійний спосіб. Або пашами, що мають більші кількості цих складників, (вчислені висше) або таки придаванням до паші пашної крейди або вапна. Оба середники є це білий порошок, що додається для різних звірят в різних кількостях, залежно від віку і призначення в годівлі. Телятам по відлученню дається приблизно 5 грамів денно до паші. Для десяти поросят дається 30 грамів. Молодникови 15 до 20 гр., а коням і другим старшим звірятам 10 гр. денно на штуку. Рішення, що давати, вапно фосфорне чи крейду, залежить від паші, яку подається звірятам. Якщо дістають багато омасти, як макухи або стучкові рослини, то

вистачить придавати самої крейди, бо фосфору мають звірята досить. У других паш менше засібних в квас фосфорний краще давати фосфорне вапно.

Якщо починається до паші придавати одного або другого, то краще кількість збільшувати з кожним днем, щоби звірята поступово звикали. Не можна давати теж за багато, бо може воно мати противне ділання, місто помочи — зашкодити. Розважне і вміле придавання крейди або вапна до паші дає досить гарні висліди і платить совісно за видаток, який є доволі низький, бо як крейда так і вапно є дуже дешеві.

Б. В.

Збір і переховування овочів.

Зрілість пізнається по тім, що овоч враз із спиником легко відпадає від овочевої галузки. Осимі яблука і грушки мусять висіти на дереві так довго, поки цілком не дозріють, бо зірвані ранше, зсихаються і не мають доброго смаку. Ті роди яблук і грушок, котрі стоять до Різдваєних свят, треба зривати з кінцем вересня; ще пізніші роди най висять ще на дереві до першої половини жовтня (Покрови). Кожний овоч, котрий хочемо переховати на зиму, мусить бути зірваний руками. Зірвані овочі треба складати обережно, щоби не обтовкалися, надпсовані і хробачливі треба відкинути. Їх укладаємо в плоскі кошики або в скринки і заносимо до шопи або до сухої пивниці, де отвираємо вікна, щоби на провіві скорше просихали. Потім перебрали їх ще раз, щоби лишилися до переховання самі здорові і чисті. Можна їх добре переховати в цілком сухій пивниці, де нема ані гриба ані води. В такій пивниці робимо з дошок довкола стін полицки, широкі на 60 см., найменше що 20 см. одна над другою. Перед зложенням овочів треба пивницю вичистити і викадити сіркою. На полицках розстелюємо добре висушений мох, може бути й папір, а на нім складаємо грушки в одній верстві, а яблука в двох верствах. Віконця в пивниці мусять бути отворені аж до морозів, щоби вода з овочів могла ще свобідно випаровувати. По перших морозах замкни вікно і пообтикай його. Як мороз попустить, а в пивниці робиться тепліше, треба знов віконце відхилити, бо овочі переходять найлучше в холоді. В часі великих морозів треба понакривати овочі матами, особливо, коли пивниця не є цілком від морозів забезпечена. Овочі на полицках треба оглянути бодай що два тижні і перебрали всі — надпсовані. Твердші роди овочів можна переховати розпростерті в купках на підлозі, на соломі в пивниці, або на стріхах над замешканими кімнатами на поді. Змерзлих овочів не треба приносити до теплої кімнати, бо тоді вони скоро псуються; найлучше буде почекати, аж поки самі не відійдуть.

Ужиток з садовини.

Найбільше овочів споживаємо свіжими. Можна також овочі сушити, смажити на повіла і робити з них здорові та смачні напитки. В нашій краі є дуже мало овочів, але й тих, що маємо, не уміємо добре вихиснувати. В иньших краях мають господарі з овочів великі доходи. Там сушать овочі в великих фабричних сушарнях, вирабляють дуже багато яблочнику, смажать повіла і т. д. Сушені сливки привозять н. пр. до нас з Угорщини і з Америки, повіла з Моравії і Угорщини, хоч радше випадалоби, щоби з нашого рільничого краю ті річі вивожено до них.

а) Сушення овочів. Сушені овочі дадуться переховати в сухім місці через кілька літ. Сушити можна сливки, вишні, яблука і грушки. Найлучше сушаться овочі в сушарнях, бо там робота ця йде скоро і добре.

Де нема доброї сушарні, мусимо сушити для свого ужитку на лісках, в печах. Овочі сушені на бляхах є звичайно припалені і замало сочисті. Яблука або грушки треба перед засушенням розкроїти на чотири часті, вибрати з них осередок, а часом оббирається їх ще з лупини, хоч необирані мають по зваренню приємніший смак.

Сливки і вишні повинні перед засушенням прив'язати на сонці, потім обриваємо їм спиники і укладаємо тонкими верствами на лісках, котрі всуваємо в мірно горячу печ. Овочі не потребують упечися, тільки мають висхнути. Для того найпізніше за годину треба їх виняти з печі і поставити на сонце або на вітер. До печі всуваємо натомість иньшу ліску з овочами. Коли овочі прихолоднуть і присхнуть на сонці, всуваємо їх знов до печі, а роботу цю повтаряємо так довго, поки цілковито не висушаться. Треба уважати, щоби суш не пригорів, бо тогди він стає гіркий. Висушених овочів не зсипаємо зараз до міхів чи пачок, але розкладаймо їх найперше на якимсь прохладним місці.

З усунених до половини сливок або вишень легко випучити кістки; такі сливки і вишні силіємо на патички, посипаємо цукром або кменом і сушимо обережно на лісках; буде то дуже смачний суш, котрий треба переховати в слоїках або пуделках. В Чехах є так великі сади, що є там багато парових сушарень. В Галичині є доси тільки три фабричні сушарні, а то в Бохні, в Іздебнику і в Любичі. Сушать там овочі і яріну.

б) Смаження повил. Повила можна робити зі сливок, яблук, грушок і вишень. Найсмачніші і найбільше покунні повила роблять з угорських сливок. До смаження повил вибираємо цілком зрілі сливки; найперше треба обполокати їх в воді, потім вибрати з них кістки, відтак варити їх в добре побіленім, ще радше в мідянім кітлі на вільнім огні і мішати безнастанно кошисткою, щоби не пригоріли. Часто варимо цілі сливки разом з кістками; тоді треба однак розварені сливки перетерти крізь личані решета і відділити кістки враз з шкірками. Так варені повила є навіть смачніші. Повила треба виварювати так довго, доки вода з них не випарує, то є, поки не зробиться густа і темна маса. Виварені повила складаємо до поливаних начинь або до діжок. Їх треба добре утолочити, щоби не сплісніли або не затухли. Дотре виварені повила можна тримати і кілька літ. Підчас варення повил додають до них гвоздиків і цинамону для лучшого смаку.

в) Виріб яблочника. Яблочник є дуже здоровим і покріпляючим напитком. В літі яблочник є ліпший від вина, горівки і пива, бо вино і горівка роблять чоловіка сонним і отяжєлим, а пиво скоро вітріє. Зрештою все то дороге коштує. Добрий яблочник можна зробити тільки з добрих овочів; найлучше до того придаються осимі яблука винного і терпкого смаку і грушки терпкого смаку. Ліпших родів до виробу яблочника шкода, хоч з осимих родів бувби дуже добрий яблочник, бо за них і без того добре платять. З диких дерев роблений яблочник є сильний і тримається довго; другого року є він навіть ліпший, бо не такий терпкий. Овочі на яблочник мусять бути зрілі. Зимові і тверді ще яблука треба зсипати в купу під шопу, щоби там вистоялися через кілька тижнів. Найлучший яблочник

буває з яблук, з котрих сік витискаємо аж в грудни. Не кождий однак рід яблук може так довго стояти, і часто треба витискати сік вчасніше, бо яблука починають псуватися. Всі надписані яблука треба відкинути.

Для лекшого витиснення соку треба яблука докладно розмякати. До того служать довгі корита, в котрих яблука розтираємо млинським каменем, туди і назад повертаним. Можна також розмякати яблука довбнею в бочках або в ступі. Треба тільки коло тєї роботи ходити дуже чисто і уважати, щоби не було де в начинях заліза або міді, бо від того зопсувся би нам весь яблочний сік. Добре розтерту масу овочів зсипаємо до полотняних мішків, крізь котрі витискаємо сік на прасах. Праси до витискання овочів є цілком подібні до праси на віск або праси до олію, так що навіть і в тих прасах від воску або олію можна добре сік витиснути. Витиснений сік зливаємо до бочок, старанно перед тим випарених киплячою водою. Бочки, в котрих був перед тим оцет, або який инший квас, є до того не придатні. Бочок не треба наповнювати соком цілковито, щоби між воронкою чопа а плинном остало на палець порожнього місця.

Воронку бочки прикриваємо полотняним мішочком, наповненим піском. Щоби з того соку зробився добрий яблочник, мусить він виферментувати і вистоятися. Ферментація соку тягнеться в холодний порі осінній через 20—30 днів. Бочку з соком треба уставити в якімсь незазимнім, але і незатеплім місці на теплоті 10—12 степенів R. По пару днях плин почне в бочці шипіти, ніби буритися, в другім тижні плин шипить найсильніше, а потім поволи устає то бурення. Плин починає поволи вияснюватися, а дріжджі і всі мутні частини опадають на спід бочки. По 3—4 тижнях, від часу, як злилося сік до бочки, затикаємо воронку бочки чопом і заносимо її до холодної пивниці, де вона стоїть ще далші 3—4 тижні. Тепер зливаємо чистий яблочник до иншої, меншої бочки, полишаючи мутні частини на споді першої бочки. Коли додати до соку яблочного цукру або меду, тоді дістанемо яблочник міцний, котрий можна довго переховувати.

На 100 літрів соку треба дати 10—15 кілограмів цукру, або 10—15 літрів меду. Також можна заправити яблочний сік бзовим цвітом, від чого поправиться смак яблочника; додаток невеличкої кількості паленого цукру дасть яблочникові милу краску вина. Вистоялий яблочник стягаємо до фляшок, котрі треба добрими корками міцно позатикати. В надпочатій бочці не може яблочник довго стояти, бо скоро псується і квасніє. До виробу яблочника можна уживати і солов'ячих грушок, але до них треба домішати диких, квасних і терпких яблук. По видушенню соку з овочів остаються плячки мясівки, котрими можна кормити худобу, можна їх ужити також до виробу компостів.

Михайло Бардега
державне наукове заведення в Заліщиках.

Догідна пора закладання саду.

Богато ділянок господарства є в нас ще на добре занедбаних. Згадати вистарчить лише садівництво. Є околиці, де воно сильно поширене, але не бракує й таких, де овочеве дерево на лік не знайдеться. Розуміється, що такі села купують овочі для власної потреби і видають за них великі гроші. А при кожній хаті або в громаді лежить даром не один кусник землі. На заході вже давно не найдете землі, що лежалаби даром, але навіть при гостинцях, дорогах стежках а навіть межах ростуть овочеві дерева. І ця ділянка господарства — садівництво є сильно на заході поширена і є чи не головним джерелом доходів дрібноземельних господарів. Вони дбають не лише за свій сад, але винаймають ще другі, торгують овочами і в цей спосіб заробляють на прожиток. От і садівництво є джерелом багатства цілих округів.

І наші села мають сади. Є і в нас садівничі округи, от як Заліщики, своїми овочами славні вони на цілу Польщу. В Заліщичині нема теж багато такої землі, що лежалаби пустою, але там все засаджене овочевими деревами. Садівництво поширяється. Богато господарів береться до закладання садів, а навіть засаджування поодиноких дерев. Похвальне це є, але буде теж корисне для самих господарів, якщо посадять лише добрі роди овочевих дерев і розведуть сад після вимог дерев на землю, час і спосіб садження.

Найбільше пригідною порою до садження овочевих дерев є осінь. Овочеві дерева посажені в осени на лекших і теплих землях, що з весною доволі скоро висихають і тратять вогкість, приймаються дуже скоро. Є тоді більше вільного часу і всю працю можна правильно виконати. А садження овочевих дерев вимагає теж деяких приготувань.

Без огляду на це, чи закладається цілий сад, чи садиться лише кілька дерев, треба підібрати під них відповідне місце. Земля повинна бути однородна, без непронустної верстви в споді. Не сміє бути близько під верхом заскірна вода, бо щепи нападе рак і їх скоро знищить. Саме місце повинно бути по можності заслонене від північних і східних зимних і сухих вітрів і звернене до полудня, а ніколи до півночі. Саме місце де садиться дерево не може бути затінене, бо кожне дерево потребує сонця і доступу воздуха. Тому по підібранню землі треба визначити місця, де мається садити дерева. Віддаль між поодинокими деревами повинна бути 8 до 10 метрів. Зразу такої віддалі не треба, однак корона розростається і може себе взаємно затінювати.

Дуже важним є приготування ям до садження. Яма, це становище на яким дерево має остати через довгий протяг часу і найти там потрібну поживу. А що земля повинна бути засіана на всі поживні складники, то ями треба вибирати на довгий час перед садженням. Верхню оживлену верству землі відкладається на бік окремо від спідної — мервиці. Яму копається звичайно дещо більшу, щоби землю ширше і глибше зрушити. Звичайно повинна бути яма на 60 цм. глибока а на 1—2 м. шимок. На землях менше урожайних копаємо ями ширші і виповняємо їх урожайнішою землею, щоби запевнити молодим деревцям потрібну кількість поживи. До садження деревець

СПОРИНЬ (матку, спориш, чорний ріжок, що росте на колоску жита) купує Акц. Спілка „ПОЛОТНО“ у Львові, Городецька 95. Споринь можна збирати також з молоченого жита.

добре навіть приготувати компост, щоби з ним перемішати землю і обложити довкруги коріння.

Викопана яма повинна постояти принайменше 2 до 3 тижні. За цей час земля виставлена на ділання сонця і воздуха оживиться і буде мати більше сили. Ще перед садженням самих деревець, треба приготувати довші палики, щоби до них прив'язувати засаджені деревця. Палики повинні бути, рівні, гладкі і доволі довгі, щоби держалися добре в землі.

Деревця призначені до садження мусять добре мати розвинене і здорове коріння. Чим більше дрібних, тонких корінців, тим більша певність, що деревце скоріше прийметься. Однак коріння не сміє бути пірване і поранене. Якщо корінь скалічений, то його треба вигладити острим ножом і засмарувати мастю. Грубіше коріння треба попритинати на скіс в долину, щоби з них повиростали тонкі волосинковаті корінці. Коли коріння оглянене, можна приступати до властивого садження.

Дно ями треба виповнити доброю землею, а навіть перемішаною з компостом. На цю землю ставляється деревце, розпростирається коріння і засипається землею. Землю треба добре сипати між корінці, щоби там не було порожнечі. Земля мусить бути без листя і других примішок, урожайна. Деревце не сміє бути посаджене глибше, чим по шийку, як було посаджене в шкільці. Обсипане деревце довкруги землею прив'язується ликом вільно до вбитого палика, обсипається довкруги коріння землею, яку можна легко придусити. Щоби з осінніх і зимових дощів і снігів не затікала вода і не обмерзало коріння, можна землю висипати стіжковато. По кількох днях, коли земля влягалася, прив'язується деревце в горі і в долині до палика, щоби пень ріс рівно і щоби вітри не зрушили засадженого деревця. Не повинно прив'язки робити зі соломи, шнурків або шмат, бо там загізджуються всілякого рода шкідники, що нищать з весною молоді деревця.

Осіння пора є найбільш догідна для садження деревець, бо тоді в кождім дереві перестали кружляти соки, деревце заснуло на зиму. Не шкодить йому так сильно пошкодження коріння або зміна становища. Через довгу зиму рани засклепляться, коріння добре уложиться і коли з весною зачнуть кружляти наново соки, тоді деревце скоро приймається, чого доказом є це, що розвиваються пупляшки. Більшість садів саджених під осінь скоро приймається і гарно розвивається, а це тому, що деревця не терплять з весною від посухи. Однак під осінь посаджені деревця треба ще забезпечити перед ріжними шкідниками і сильнішими морозами, бо можуть легко пропасти. А головне це треба мати на увазі, що кожда праця оплатиться лише тоді, коли посаджені деревця є добрих родів, що дадуть добрий і тривалий овоч. Тому при виборі сортів годиться засягнути ради фахового чоловіка і купувати щепи лише у більших добре ведених шкільках.

Б. В.

Плекання квочок.

Кождої весни мають господині багато клопоту, бо не все мають під рукою потрібних квочок до висиджування насадових яєць. В більших господарствах радять соті в цей спосіб, що курку-квочку заступають квочкою-машиною, що вигри-

ває яйця. Менші господарства на таку штучну квочку не можуть собі дозволити, бо вона задо-рога і вимагає старанної опіки підчас праці. Тому господині квочок зичать, міняють, купують, але не все з них є потіха. Вже в нас прийнято, що своє найліпше і неодна господиня рада би мати власну квочку. А що не кожного року кури квочають, то і господиня задля браку квочки зрікається нової курячої родини, бо з курки звичайної не можна зробити квочки.

Практичні годівельники домашньої птиці твердять, що кури мають вроджений нахил до квокання — висиджування яєць. Тому там, де немає часто квочки, повинні господині вибирати до насаджування яйця від добрих квочок і курей з них окремо плекати, щоби сильніше розвинути нахил до квокання. Практика твердить, що квокання можна викликати поживою і тому треба курок вибраних на квочок окремо годувати.

Відомо, що курка зачинає квокати щойно тоді, коли нанесла яєць. Тому на квочку підбирати кури ранні, щоби скоро зачали квокати. А що кожда курка має менший або більший нахил до квокання, вибирається кури, що добре несуться, збирають поживу і тримаються обійстя. Вибрані кури треба позначити, щоби не мішались з другими і вже від осені треба окремо годувати. Головно під осінь мусять мати вибрані кури теплий курник, доволі зернистої і теплої поживи а передусім зелену поживу. Ще з осені можна їм давати пашні буряки і зелені трави, а далі в зимі муситься зелену пашу приготувати. До цього найкраще надається овес. Овес намочується в ширшій посудині і ставляється в тепле місце, щоби ріс і кильчився. Овес треба час від часу намочувати. Коли виросте на довжину пальця і має зелені листки, дається вибраним куркам. Розуміється, що овес такий треба приряджувати до запасу, щоби кури мали все зелену пашу. Таке годування муситься вести аж до весни, доки не буде зеленої паші. Крім самого вівса додається ще до питної води кожного дня в однакову пору дріжджа, що ділає теж побуджуючо на квокання.

Часто помагає також годування курей через кілька тижнів самим розмоченим хлібом, що випробували деякі і подають як добре средство на викликання квокання у курей.

В цей спосіб можуть господині зарадити бракові квочок і доплекатися до ранніх добрих квочок. Не вистане однак так поступати щойно на кілька тижнів перед насаджуванням, але в поданий спосіб треба годувати кури вже від осені.

Вісти з „Сільського Господаря“.

Господарський мандр. курс

в Снятинському повіті зачався в липні ц. р. заходами філій „Просвіти“ в Заболотіві і Снятині. Викладав директор „Сільського Господаря“ М. Творидло. Із зажиття треба було курс перервати, він буде продовжуватися пізною осінню або в зимі.

Філія Стрий.

Дня 14. липня ц. р. відбулася в Стрию господарська нарада, скликана філією „Сільського Господаря“. Присутніх около 120 хліборобів із усіх громад Стрийщини. По рефератах го-

лови Філії, Остапа Луцького і повітового агронома інж. В. Мосори одногосно ухвалено по живій дискусії уладити окрешню сільсько-хліборобську виставу в Стрию на протязі вересня ц. р.

Поза цим ухвалено протест проти підвишки дорожньої данини до межі 100 прц. додатку від земельного податку і проти надмірних оплат за візд селян до міста Стрия, ухвалено звернутися до краєвого Товариства „Сільський Господар“, щоби воно видало книжечку про водні спілки і про законні постанови в справі меліорації та комасації, і нарешті рішено домагатися, щоби правительство видало новий відповідний закон про час праці в сільській торгівлі.

Філія Судова Вишня.

Заходом Філії відбулася дня 14. серпня 1927 в Судовій Вишні господарська нарада, при участі коло 40 осіб, головно міщан рільників з Судової Вишні. З рамени Централі „Сільського Господаря“ взяв участь Ілько Лисий з загально організаційним рефератом і інж. Віктор Воробець з рефератом господарським. Живу дискусію розвели учасники цієї наради головно над способами збільшення землеплодів при ужиттю штучних погноїв, даліше — над поплатністю годівлі худоби і т. п.

Ізза личних поррахунків між інтелігентами в центрі сього філіяльного округу не слідно такої праці, як того можнаби сподіватися, мимо усильних старань теперішньої управи Філії. Взаїмне побороювання, підкопування поваги і довіря у загалу, безоглядна кириня на кожнім кроці, взаїмне очернювання і т. п. характеризує теперішні відносини в сім окрузі.

Хліборобська вистава в Стрию.

У всіх наших часописах проголошено сільсько-хліборобську виставу в Стрию, в часі від 25. IX. до 2. X. ц. р., яка обійматиме всі галузі хліборобської господарки.

Ця вистава має дати вірний образ хліборобської праці в стрийській області, але обіч цього вона бажає зібрати з цілого краю щонайкращі рільничі плоди для наглядної хліборобсько-освітньої пропаганди в Стрийщині.

Маючи це на увазі, **годівельна секція** сільсько-хліборобської вистави в Стрию просить усіх українських чільних хліборобів збогатити цю виставу що найліпшими плодами своєї годівлі.

Треба нам показати на виставі передусім: гарно виPLEкану рогату худобу (бугаї, корови, молодники), відтак робучі коні.

Звертаємо увагу, що не розходиться тут тільки о саму расовість, але також і о ужиточність осібників. Якщо найдеться корова, хочби і не расова, а даюча обильну кількість молока, а при тім о високім відсотку товщу, — то безумовно варто нею запродукуватися.

Побіч коней та рогатої худоби належить рівнож обіслати виставу безрогами (кнурі, льохи, поросята), різної породи кріликами і свійською птицею як индики, гуси, качки, кури, перлици (пантарки) і голуби.

Всі експонати належить зголошувати до **Повітового Союзу Кооператив** в Стрию найдаліше по кінець місяця серпня ц. р., щоби їх на час скатальговувати.

Щоби виставців не наражувати на великі втрати з приводу удержування худоби протягом цілого тижня вистави, виставовий Комітет рішив призначити на виставу худоби лишень перші 3 дні вистави а це: 25, 26, 27. вересня ц. р. і на той час постарався о безплатне приміщення на нічліг для худоби самої і її власників.

Всю сільську інтелігенцію, а особливо Вп. П. о. Духовників і Учительство просимо, щоби звернули увагу місцевого населення на цю відозву і розвели в тім на прямі акцію.

З окрема звертаємося до Вп. п. Начальників громад і Оглядачів худоби, щоби схотіли виставцям допомогти в обісланні експонатами нашої вистави.

Де тільки можна, треба в порозумінню з сусідніми селами або на зарядження повітових кооперативних осередків організувати вагонову висилку худоби на виставу.

Завважуємо, що виставовий Комітет вистарався о залізничну тарифову знижку на пересилку експонатів, завдяки якій поворот худоби по виставі до надавчої залізничної стації відбудеться безплатно.

ЗА ГОДІВЕЛЬНУ СЕКЦІЮ:

Інокентій Захаріїв.

ЗА ВИСТАВОВИЙ КОМІТЕТ:

Остап Луцький.

Мануїл Павлюк.

Сільсько-хліборобська вистава в Стрию.

Вже небавом, дня 25. вересня ц. р. відбудеться святочне отворення першої по війні української хліборобської вистави в Стрию. Оця вистава має виявити успіхи кількалітньої важкої праці суспільних хліборобсько-економічних установ Стрийщини, себто „Повітового Союзу Кооператив“ і „Маслосоюзу“ та хліборобської корпорації під прапором стрийської Філії Тов. „Сільський Господар“. Ця вистава має поза цим виявити усі успіхи українського ремесла, торгівлі і промислу в стрийським окрузі, о скільки вони працюють для села. Уся отся праця ведеться від кількох літ серед найтяжших господарських умов і виключно власними силами. Таким чином ця вистава має бути першим голосним проявом радості по довгих літах напруженого господарського труду цілої стрийської області, має бути проявом досягнень повсякденного лицарського змагання на всіх шляхах сільсько-хліборобської праці, — найпевнішою провіркою життєздатности тутешнього українського господарства.

З цього приводу — це областна вистава.

При цьому треба завважати, що зі стрийської економічної області збирає виставовий комітет передусім такі прояви хліборобської праці, які мають нам дати менше-більше вірний образ загального уровня місцевої хліборобської і взагалі сільської культури. Таким чином, пізнавши на виставі дійсність, стрийські областні хліборобські організації краще і легше зложать правильний плян своєї дальшої праці.

Алеж на цьому не кінчиться мета вистави. Хліборобські інституції, що організують її, бажають наглядно спопуляризувати ці засоби, які на їх думку треба масово ввести на Підкарпаттю і взагалі в українське село, щоби вище піднести теперішню хліборобську дійсність, щоби прискорити поступ сільського гаразду і сільської культури. Ці засоби не все найдуться в самій стрийській області. Їх треба зібрати на виставу хочби з дальшого світу. Мається тут на увазі нові роди випробуваних збіж, графічний і наглядний доказ розумного вживання помічних навозів, красної техніки в механічній управі рілі, всякі поступові рільничі машини, расову худобу (корови, свині, дріб...), потрібне селови ремесло і промисл.

З цього приводу стрийська областна вистава свідомо і радо виходить поза межі стрийської господарської області. Маючи це на увазі, виставовий комітет звертається до всіх українських вірцевих господарств, до всіх українських хліборобських організацій, промисловців, ремісників і т. п., щоби вони збогатили стрийську виставу усіми вірцевими засобами, які можуть прискорити

поступ селянського гаразду та внести в село більше вигоди, задовілля і краси!

Очевидно ця справа буде налагоджена так, що на виставі, при сподіванім постійнім великим здвизі селян, чимало із сих взірцевих експонатів можна буде легко збути, якщо виставці заявлять на це свою згоду.

Перша по війні українська хліборобська вистава вже самим своїм почином повинна розбудити найживіше зацікавлення всіх живих сил нашого вже широкого і досить сильного визвольного господарського зусилля. І це зацікавлення є! З усіх підкарпатських сіл щоденно напливають звідомлення про певну висилку на виставу усяких збіж (в снопах і зерні), городнини, овочів, коров, рогатого молоднику, свиней, дробу, возів, плугів, та млинків, зроблених селянськими майстрами, полотен, вишивок і т. п. Особливо жваво ладяться до цієї вистави також стрийські міщане. Фабрики заповідають присилку цікавих рілньничих машин. „Молочарський Союз“ переведе на стрийській виставі оцінку усього українського кооперативного масла. Прекрасно заповідається бджільничий відділ. „Ревізійний Союз Українських Кооператив“, „Українське Мистецтво“, „Сільський Господар“, „Центро-Союз“, „Народна Торговля“, „Червона Калина“, українські хліборобські видавництва і всі українські промислові заведення вже зголосили свій уділ в виставі. Остаточний речинець для дальших зголошень: кінець цього місяця. Висилка експонатів має слідувати дня 15. вересня. В засади самі виставці уладжують визначені їм місця.

Цей чинний запал зростає, особливо від коли провірено вістку, що польські господарські організації ладять на цей сам час в Стрию свою хліборобську виставу!

Виставовий стрийський комітет не злякався цієї яскравої несподіванки, всеж такі і ця обставина напевно викличе здвоєння зусиль усіх станиць нашої хліборобської і взагалі господарської праці! Треба все зробити і все робиться, щоби стрийська вистава вийшла як найкрасше і пройшла серед постійного зацікавлення усіх наших живих і творчих народних сил.

Потреба господарської вистави у Львові.

Богато доброго зробив „Сільський Господар“ для розвою нашого господарювання. Це так, як добра школа. Але школа має при кінці року попис — екзамен — своїх школярів. Такого попису і нам потреба з області господарства. Треба мати перегляд того, чого люде навчилися на полі господарства від своїх, а чого від чужих в часі війни. Прибутки ті є великі, але ми їх не бачимо. Щоби все зібрати і мати добрий перегляд, треба урядити господарську виставу у Львові, осередку українських земель під Польщею. Львів, це наш найголовніший пункт комунікаційний, відки розходяться дороги промінисто на всі боки. Дальше — у Львові є багато знатоків господарювання — агрономів. Тут „Сільський Господар“ зі своїм видавництвом та інші господарські установи і видавництва. Тут є велика площа „Сокола“ і багато інших площ своїх і таких, які можна наняти на уладження великої виставки. Таку виставу повиненби урядити „Сільський Господар“. Тоді читачі господарських органів заінтересуються і добре обішлють виставку, а тим самим вона мусить удалися.

Найкращою порою на уладження таких вистав є осінь, бо тоді можна привезти на виставу збіжжа, ярину, овочі, лен, коноплі, машини і інші предмети. Така пора і тому буде відповідною, бо в тім часі і артисти-малярі уладжують свої вистави. В ту пору можнаби скликати кооперативні наради, уладити кілька викладів по ділу господарства, скликувати збори різних товариств, улажувати концерти, вистави театру. Тоді буде і велика фреквенція.

Не належить боятися, що труд завеликий. „Сільський Господар“ має свій орган, а преса допоможе, то все піде легко. Будова павільонів чи шоп для експонатів — може бути дуже поєдинча. Кілька вагонів дощок, позбивати їх так, щоби не багато зіпсувалося з них і можна їх опісля відпродати. От і найважніші видатки. Впрочім — виставляючи свої продукти заплатять за місце, своїм коштом привезуть і відвезуть все, а на інші видатки чейже дадуть вступи. Тільки до відважі них і до недовго надумуючихся належить світ і будучина. Потреба господарської вистави є конечна.

о. З а с т и р е ц ь.

Від Редакції: Думка добра, здорова та зазначимо лиш, що цього року уладжують таку виставку стрийські господарські організації в Стрию, така виставка відбулася цього року в Рудках, відбудуться ще може в інших повітових містах, а тоді прийде черга на всеукраїнську виставу у Львові як завершення вистав повітових. Комітет вже є, зложений з осіб, що репрезентують більше господарських установ, покликаний до життя ще минулого року в часі українського ярмарку в Станиславові і він підготовки вистави не засипляє,

Засівні кредити для рілньників.

Міністерство рілньництва призначило 2,785.000 золотих на засівні кредити для рілньників, що потерпіли від сьогорічних елементарних нещаст, головно градобиття. З цієї квоти приділено на львівське воевідство 350.000 зол., станиславівське 200.000 зол., краківське 200.000 зол., тернопільське 100.000 зол. Кредити будуть розділювати воевідські комітети допомоги рілньої між повіти, а повітові комітети між громади. Кредитова стопа процентова виносить 5—6 проц. в річних розрахунках.

Воевідський комітет рілньої допомоги у Львові розділив дня 31. серпня ц. р. припадаючи на Львівське воевідство квоту 350.000 зол., як рівнож квоту 50.000 зол., призначену ще в серпні ц. р., як допомогу на осінні засіви, і решту засівових кредитів весняних, призначених на пересіви, т. є квоту 35.000 зол., разом отже суму 435.000 зол., поміж отсі повіти: Бібрка 10.000, Березів 24.000, Добромилів 20.000, Дрогобич 15.000, Городок 40.000, Ярослав 20.000, Яворів 10.000, Кросно 6.000, Ліско 3.000, Львів 40.000, Перемишль 45.000, Рава 5.000, Рудки 5.000, Самбір 25.000, Сянік 15.000, Сокаль 5.000, Старий Самбір 10.000, Жовква 10.000 золотих. — Решта припала на польські повіти.

Кредити на осінні засіви рішено розділити в готівці за посередництвом „Центробанку“ і Централі кас Стефчика. — Розділ кредитів по повітах мають перевести повітові комітети рілньої допомоги, в склад яких мають увійти також представники філій „Сільського Господаря“.

Добрі ради.

Чи добре є зрізувати зелене листя бараболі?

Цього року в часі вакацій видів я, що господар стинає зелене бараболиння (натину) для подорою коровам. Мені пояснював, що це тому, бо нема іншої зеленени для коров до подорою, а бараболі це не шкодить, бо вже відцвила. Впрочім — каже — так всі роблять і бараболі гарніші, коли стяти бараболиння. Не входжу в вартість господарського розуму, що не подбав про зелену пашу на місяць липень аж до осені. Однак його вперте твердження, що це бараболям не то не шкодить, а помагає, обурило мене.

Тож хоч ця рада вже на цей рік спізнена, най послужить на пізніше. Листя у рослини це уста в звірини. Збирають з повітря поживу, та перероблюють на поживу соки, що їх тягне з землі коріння. В бараболях не ходить о цвіт і ягоди, цвіт мож навіть зривати і викидати. Ходить о бульби. Як зігнемо бараболиння зелене, то рослина силується видати ще друге і на це тратить силу свою, щоби наново зачати збирати листям поживу в бульбах. А як це вже пізна пора, листя не відростає і бульба також не росте. Як всього листя не зігнемо, то бульба доростає дуже мало, вона дрібна.

Однак добре ще, як на цьому скінчиться. Але звичайно бульба дозріває неприродно скоро. Вона не визріла, а тоді очка, цей завязок будучої рослини, слабо кільчать на весну, або й цілком не кільчать. Рослина росте слабо, слабкі видає збори. До того ще бараболя позбавлена листя легко підпадає хворобам.

Тому нікому не радимо на будуче стинати зелену гичку, бо рослина в цьому випадкові знає ліпше як чоловік, доки їй потрібна зелена гичка і сама її позбувається, як приходить час.

Щоби бочка не затікала.

Рад вже подавано багато. Я випробував такий спосіб: Наливаю дещо води, змочую нею бочку в середині, та виливаю воду. Тепер всипаю в мокру бочку дещо муки і качаю бочкою, щоби мука прилипла до мокрих стін. Потім неприлипли муку висиплю, а та що прилипла, так сильно заліпить усі шпари, що бочка напевно не тече. З моїм випробуванням способом я не голосився в газети. Аж читаю в газеті „Пасічник“, що виходить в Прилуці на Рад. Україні, що там те саме радять. Видко мій спосіб добрий, тож раджу випробувати.

В. Матвійчик.

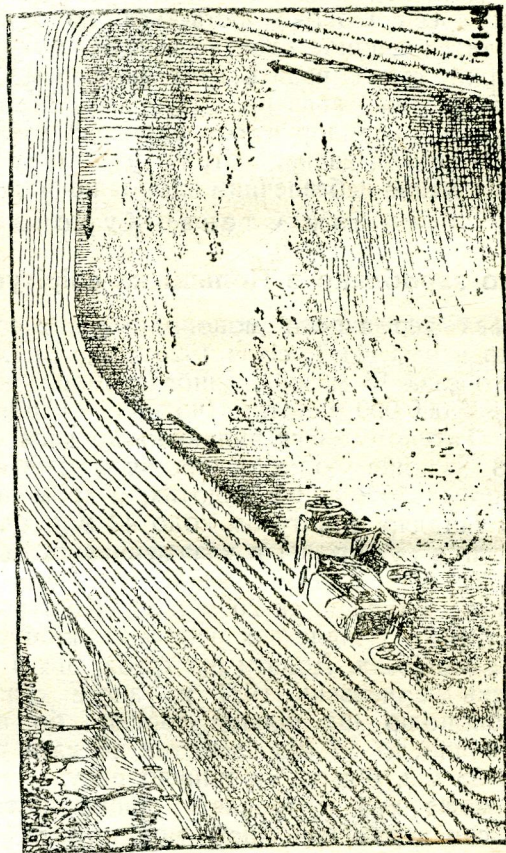
Не забувайте, що „Рідна Школа“ може виконати своє велике національне завдання **тільки через жертвенність цілого громадянства.**

Тому кожний мусить постійно жертвувати від себе бодай частинку того, що йому приносить його праця і його майно.

Не марнуйте чеків „Рідної Школи“, а пересилайте їх хочби навіть з найменшим датком.

Американський трактор оре без чоловіка.

Американські господарські часописи а передовсім Фармерський Бюлетень заповнені статтями про винахід нового рода трактора, який оре без чоловіка. Трактор цей, винайшов фармер Ф. З. Зибак з Гренд Айленд зі стейту Небраска. Праця чоловіка при орці ограничується до цього, що чоловік на початку орки пустить трактор в рух а решту трактор вже сам зробить. Розуміється по скінченню орки, треба трактор заставити, щоб дальше не орав. Вигода така, що фармер виїде з трактором в поле, пустить його в рух а сам може іти до іншої

Американський трактор.

праці, а щойно вечером або й на другий день може зголоситися у трактора, як праця вже виконана. Перші проби такого орання перевів цей трактор перед комісією знатоків на ріллі вище згаданого фармера і здав іспит задовольняючо! Виробом тракторів цього типу занявся сам фармер. Великі фабрики рілничих машин ведуть переговори з фармером, щоби спонукати його передати їм виріб цих тракторів. Про вислід і дальшу судьбу „нового трактора“ напишу.

Инж. Куропась Степан.

ВСЯЧИНА.

Американські овочі — причиною смерті!

В одній американській місцевості в стейт-Норт-Дакота (North Dakota) отруїлася ціла фармерська п'ятичленна родина по спожиттю свіжих яблук. Справу розглядав суд, а відтак досвідна стація хемічна розсліджувала ті яблука, які були причиною смерті фармерської родини.

На підставі розбору стверджено, що яблука ці у вазі одної англійської лібри (453 гр.) мали в собі 2·16—6·48 міліграмів арсену а 1·7 мг. олова. Арсен і олово це дуже небезпечна трійка. Відки взявся арсен і олово в американських овочах?

Як відомо, щоби знищити ріжного рода га лапаси овочеві на деревині, бо вони нападають овочі, вертять їх та в них відтак загніжджуються, уживається ріжного рода хемічних сполук як каїніту і інших. В Америці уживається до цієї ціли переважно рошинів арсену, олова, а подекуди й міді. Американські фермери кроплять згаданими рощинами свої дерева не лише зараз, як опаде цвіт, але і пізніше коли о очі доспівають, щоби хоронити їх перед черваками. Рошини ці подекуди, якщо їх дощ не змие, остаються на овочах і тим способом арсен і олово дістається до жолудка чоловіка та спричинює смерть чоловіка. Американські досвідні стації радять тому фермерам, кропити свої дерева зараз по квіту, доки ще овочі не завязались, та припоручують фермерам додавати до цього рошину і вапна, котрий робить ту саму службу, а є менше небезпечним здоровлю чоловіка.

Інж. Степан Куропась.

Кілько зароблено в Польщі на спіритусі.

Управа державного монополю спіритусового подає, що в часі від 1. січня 1926 р. до 31. марта 1927 р., то є за 15 місяців, виносив оборот книжковий 4.835.000.000 золотих (чотири мільярди 835 мільонів). Титулом зиску вплинуло до каси скарбової 328 мільонів золотих, на річ союзів комунальних понад 50 мільонів золотих, а крім цього заробили гандлярі спіритусом коло 42 міль. зл. Недвижимости в будинках і в уладженнях та движимостях, які нині вже має держ. спір. монополь, оцінюються на більше як 26 міль. зл. Кошти адміністрації управи і підлеглих її органів коштували понад 5 мільонів зл. Додати ще треба, що в місяцях квітень-май-червень 1927 р. зиски скарбові з спір. монополю ще більше зросли, бо в цих місяцях вплинуло 97 міль. золотих до каси держ. скарбу, о 25 міль. більше як минуло року.

Чи може хто промовляти ліпше проти горівки, як сам державний спірит. монополь?!

Стан коней на Україні.

Військовим переписом коней в 1924 р. зареєстровано було на Україні 3,919.607 коней, то є 16·4% загальної кількості коней в С. С. С. Р. В році 1912 начислено було 5,148·363 коней. Являється убуток цілих 24%. Кількість дворів (господарств) без коней із 43% в році 1912 збільшився на 48% в р. 1924. Якщо візьмемо під увагу кількість робучих волів, так маємо зараз на рад. Україні господарств без тяглових звірят біля 39%. На 1 км.² припадає 8·6 волів. Треба однак запримити, що зараз на Україні ведеться інтензивна господарка, головню тракторами систему „Фордзон“ та домашнього виробу „Запорожець“—усього біля 8 тисяч. Із загальної кількості убутку коней припадає 97% на коні у віці над 4 роки. Являється сильний приріст жеребців, що доказує повному збільшенню стану коней. Інтересне є, що убуває коней малого росту. І так :

	коней від 1·33м	від 1·33м до 1·42м	над 1·42м
р. 1924	24·4%	35·4%	40·2
р. 1912	39·0%	27·7%	33·3
	— 14·6%	+ 7·7	+ 6·9

Український кінь до війни недостатчею пасовищ не був доброї якості. Яко тягової сили

уживали селяне волів, а тому й зацікавлення ховом коней було мале. Зараз заходами української влади заводиться раціональний хів коней, як робучих, так і шляхотніших, так, що Україна в короткім часі покрие і цю недостачу. В. Б.

Видавництво С. Г. Н. К. України.

Сільсько-господ. Науковий Комітет України приготував до друку дуже цінну монографію п. з. „Розвій та досягнення сіль.-господ. науки“ в 2-х томах та 70 друкованих аркушів. Ця праця має дати перегляд розвою сіль.-господ. науки на Україні та її досягнення із становища наукового та сіль.-госп. значіння. Основою цієї праці є матеріяли ріжних наукових інституцій на Україні, як і праці поодиноких наукових провідників та сіль.-госп. дослідувачів протягом 19 і 20 століття до найновіших часів. Обсяг монографії: 1) Природні чинники сіль. господарства України. 2) Економічні чинники. 3) Інші галузі сіль.-госп. України. 4) Середники збільшення та удосконалення сіль. господарства. 5) Сіль.-госп. економія України. 6) Сіль.-госп. наука та освіта на Україні.

Крім цього приготував С. Г. Н. К. словник сіль.-госп. термінології о 30 друкованих аркушах та показчик до цього в розмірі 25—28 друк. аркушів. Мимо цього загального словника, ще спеціальні сіль.-госп. словники, як ветеринарний, зоотехнічний, лісничий та пчоларський. Цим заповниться прогалина в нашій сіль.-госп. літературі, якої потреба відчувалася дуже пекуче. В. Б.

Значіння правильного віддиху.

Знаємо, що ніяке сотворіння не може жити без воздуха. Чоловік, звірина і рослина дихає, чим приводить до свого організму воздух разом з киснем, а видихує шкідливий газ-двоокис вугля. Чим воздух більше свіжий, тим має більше здорового кисня, що відсвіжує кров. Тому дихання є дуже важне і на него повиннося звертати відповідну увагу.

Щоби кров була належно відсвіжена, мусить до легких прийти відповідна кількість свіжого воздуха. Ліпше добре розвинені і збудовані легки можуть прийняти потрібний воздух. Якщо мало розвинені, грудні кости зле збудовані, або груди затовщені, то воздуха до легких припливає за мало, кров добре не відсвіжується, через що терпить цілий організм, а також зменшується фізична і душевна сила. Пересічний чоловік повинен вдихнути денно приблизно 100 гектолітрів воздуха, з чого має організм прийняти 534 літри кисня. Видихом повинно відійти приблизно 427 літр. двоокису угля. Одним видихом має вимінитися 1/2 літри воздуха, що означає повну діяльність легких. Менші кількості вдиханого або видиханого воздуха, значиться неповна праця і ослаблення діяльності цілого організму. Тому кождий повинен вправляти груди віддихом, щоби кости і легкі якнайбільше розрослися, бо тоді більше відсвіжиться крові, чоловік буде міг виконувати довше і тяжшу працю без більшого умучення і буде почуватися здоровим.

Поширені звірячі недуги.

Носатина. Пов. Долина: Креховичі. Пов. Рогатин: Підбуже.

Пархи у коней. Пов. Жидачів: Долина.

Карбункул. Пов. Долина. Пов. Калуш: Лука, Новиця, Угарсталь. Пов. Снятин: Русів, Волчківці. Пов. Стрий: Олексинці.

Шедестниця. Пов. Долина: Тура велика. Пов. Сколе: Лавочне.

Червінка свиней. Пов. Калуш: Долпотів. Пов. Рогатин: Черче. Пов. Товмач: Кривотули нові. Пов. Турка: Турка. Пов. Жидачів: Жидачів.

Встеклипа. Пов. Богородчани: Солотвина. Пов. Долина: Солуків. Пов. Городенка: Торговиця лісна. Пов. Калуш: Мошківці. Пов. Рогатин: Болшівці, Дришів, Слобідка болш. Пов. Снятин: Карлів. Пов. Станиславів: Станиславів. Пов. Товмач: Кутиска. Пов. Жидачів: Журавно. Господарський порадник.

Господарський порадник.

Питання 139. Що робити, як свині паршивіють? Я міг їх за добру ціну пролати, а тепер нидіють ізза цієї хвороби. Не пожалю і дорогих способів. — М. Р. зі Скв.

Відповідь: До цього не треба ніяких дорогих способів. Купить $2\frac{1}{2}$ процентного рошину креоліни і змивайте ним докладно. Можете купити самі креоліни і розпустити її. Але щоб не була за сильна, лиш $2\frac{1}{2}\%$. Або натирайте 5% креоліновою мастю. Не заощуйте докладно здезінфекціонувати хлів.

Питання 140. Маю сад з деревець тому три роки щеплених. Їх напали дрібні біляві комахи, а як потерти галузку, показується червона матерія. Деревця рапавіють, слабнуть, всихають. Що робити? — Іван Рабій господар.

Відповідь: З цього короткого вашого опису видно, що це кровава мшиця. Ця мшиця покривається білою вовнистою павутинкою, а як масово обсяде, її видно здалека. Покриває галузки. Як роздусити, то твориться з крові червонобіла кровава пляма. Як є то цей шкідник, то від нього галузки завмирають, твориться раковина, а може згинуть і ціле дерево. Треба натирати дерево нафтою, мшиці вигубляти спирітусом, щоб знищити на пневі, треба 3 л три спирітуса змішати з 1 літром води, а на нижніх галузках і на ціміся, де сидить купками мшиця, вистане 1 літра спирітуса на 5 літер води. Замочити шітку в такий плин і натирати. Це треба повторювати, бо боротьба з мшицею нелегка, Тепер вже тяжко до зими вигубити. Треба слід року від кінця зими ажно до цвіту деревця переглядати і мшицю нищити, з весною скроплювати рошином карболінею, відграбати від коріння мотичкою землю на 25 см. широко довкола пня, сюди посипати вапняного порошу чи попелу з камінного вугля і назад прикрити землею. Мшицю вигублюють зазублики. Тому накидайте під зиму під дерева натини бараболянської чи моху, най під ними зимують ці зазублики, бо з весною зачнуть вони і їх черви мшицю нищити. Тому що ваші деревця прислабили, треба підгноїти їх компостом та томасиною і каїнітом.

Крайна пора підготовляти селянські, господарські осінні і зимові курси! Притім не забувайте організувати жіночі курси домашнього господарства, шиття і крою та других ручних жіночих робіт. — За Інформаціями і програмами курсів та учителями(-льками) звертайтеся до „Сільського Господаря“ у Львові, вул. Зіморевича 20.

Уживайте помічних навозів!

Можете їх набути в своїх рільничо-торговельних організаціях, в синдикатах або у довірених купців на кредит або за готівку!

Каїніт

з копальні АКЦІЙНОЇ СПІЛКИ ЕКСПЛЮАТАЦІЇ ПОТАСВИХ СОЛЕЙ є найдешевшим потасовим навозом! — Не забудьте, коли вже осінь близька, підсіяти каїнітом луки і пасовиска!

Азотняк і амонякальна салітра

зл. 1.75 за кг. азоту, — зл. 1.00 за кг. товару
вितворювані через

Державну фабрику азотових сполук

В Хожові,

є найліпшими і найуспішнішими азотовими навозами.

Що всі озимки **конечне є ужиття суперфосфату**, бо без того навозу не досягнеться ніколи великих зборів і добірного зерна.

При закупах уважати на охоронний знак „SUPER“ на мішку і пльомбі, який дає запоруку добірного товару.

ПОЗІР РІЛЬНИКИ!

ВЖЕ ВИЙШОВ З ДРУКУ!

Календар „ROLNIK POLSKI“ на 1928 р.

Понад 450 сторін друку!

Понад 130 ілюстрацій!

Цей календар повинен знайтися в руках кожного з Вас, Рільники!

Рільники! Календар цей стане Вашим приятелем, бо знайдете в нім цілий ряд незвичайно цінних відомостей: з управи рілі і рослин, навоження, годівлі звірят господарських, їх кормлення, ветеринарії, сільського будівництва, рільних меліорацій, садівництва і бджільництва. Календар містить рівнож спеціальний діл посвячений господарській рахунковості, wraz з подрібними табелями, завдяки котрим будете могли легко вести рахунки в своїм господарстві. В календарі знайдете рівнож ряд інших цікавих артикулів, всесторонній отже інформатор дасть Вам адреси всіх рільничих і фахових шкіл, властей і інституцій, вкаже жерела закупу і продажі і т. п.

Ціна 2 золотих wraz з пересилкою поштовою.

Висилає: **ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО РІЛЬНИХ ПОРАД, ВАРШАВА, Відок 3,**
по надісланню належитости почтовим переказом.

„ЦЕНТРОСОЮЗ“

СОЮЗ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ

кооператива з відповідальністю уділами

У ЛЬВОВІ, вул. ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

АДРЕСА ДЛЯ ТЕЛЕГРАМ: „ЦЕНТРОСОЮЗ“, ЛЬВІВ.

ТЕЛЕФОН Ч. 94, 2116. ДОСТАВЛЯЄ ЧЕРЕЗ КООПЕРАТИВИ,

АБО ДЕ ТАКИХ НЕМА, БЕЗПОСЕРЕДНО РІЛЬНИКАМ:

штучні навози, рілжичі машини і зжаряддя, жасіжня до-
рідних збіж, товарі споживчі і галяктерійні
Кулує і посередничить у продажі рілжичих
продуктів, як збіжжа, фасоля, яйця і клоче.

„ВАСОН“

Товариство для перерібки мясних перетворів

ЗИМУНТА РУКЕРА і Спілки
У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЖОВКІВСЬКА ЧИСЛО 173.

купує стало впрост від годівельників за посередництвом рілжичих кооператив

молоді і мясні безроги о живій вазі 70—100 кг.

за готівку, платну при відборі, по цінах взаімно попередно усталених.

Фірма обчисляє лише ладунки ціловаґонові.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

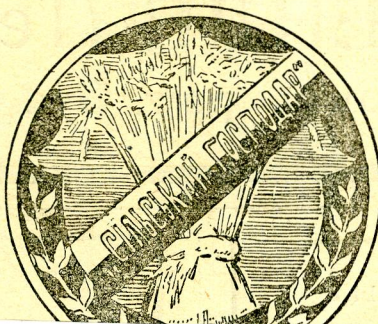
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на
адресу: „Сільський Господар“, Львів,
вул. Зіморовича ч. 20.

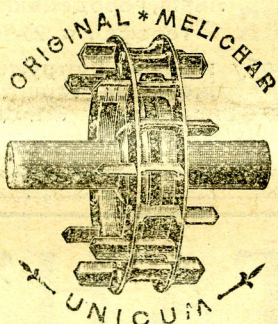
ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50%
дороже.

LWÓW Czarnieckiego 24.

Бібліотека Наук.Т-ва
ім. Шевченка

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рілньничих машин
Фр. Меліхар - Умрат і Спілка,
БРАНДИС н/л.

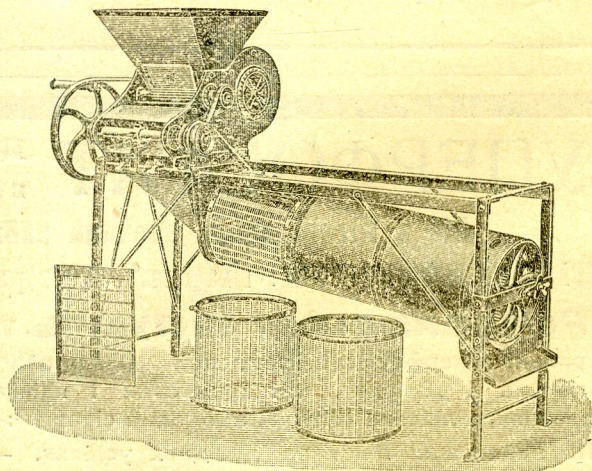
Філія ЛВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Європі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент „UNICUM“. — Сівалки комбіновані, патент „IMPERATOR“. — Сівалки до штучних навозів. — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сівалки рядові трибові, патент „PATRIA“. — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент „PATRIA-MIGNON“. Копачки до картофелі, патент „MELICHAR-HAJEK“. — Жниварки патент „GRATIA“. Косярки патент GLORIA.

КРИМ ЦЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелеві, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки „PHÖNIX“, чеські січкальні системи Bentall'a, бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока „LIBELLA“ і т. п.

Гурти до елеваторів. — Потягові паси до рілних машин. — Паси без кінця до льокомобіль. — По-
жарничі вужі до сикавок.

Старанно виконані! Тревалі! Дешеві!

Можна дістати у всякій кількості в Фабриці Технічних Тканин

ТЕОДОР ВЕНДЕ (Teodor Wende)

Koronowo, pow. Bydgoszcz.

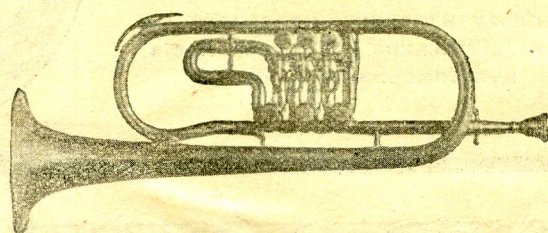
КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

МАЄ НА СКЛАДІ І ВИСИЛАЄ ЗА ПОПЕРЕДНІМ
ОДЕРЖАННЯМ НАЛЕЖИТОСТІ ОТСІ СВОЇ ГОС-
ПОДАРСЬКІ ВИДАННЯ:

Григорій Герман: Годівля гусей, качок, панта- рок, павів, фазанів і лебедів	3ол.
„ „ „ Годівля курей	3—
о. Й. Раковський: Годівля рогатої худоби Ч. II.	3—
М. Творидло: Годівля безрог	3—
Ол. Мельник: Як годувати худобу дешево а добре	2—
В. Кучера: Управа садовини	2-25
„ „ Виріб вин овочевих	2—
Г. Цеб: Управа пашних протин.	2-25
Д-р Г. Величко: Управа пашних бураків	0-60
„ „ Сумішка конюшин з травами	0-60
Инж. Евген Нагірний: Взірцеві стайні і гноівні	2—
Инж. Ол. Пушпинський: Відбудова знищених сід ч. II. (Проекти селянських хат і селянських будинків)	5—
„ „ Відбудова знищених сід ч. III. (Проекти приходств і читал.)	5—
Ю. Павликовський: Під прапором самопомочи	1-50
„ „ Не ридайте, а добувайте	0-20
В. Королів-Старий: Як вибрати коня	0-50
К. Михайлюк: Плекання телят	0-50
В. Білинський: Ветеринарна гігієна і поучення для оглядачів худоби	2—

Перша Краєва-Фабрика музичних інструментів

Франца Невчина Львів, Городецька 2.б.
Телефон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти
смичкові, духові і мандолінові під гарантією.
Приймає інструменти до направи. — Заводові
музики одержують опуст.

„ТИТАН“

ТОРГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВА СПІЛКА
ЛЬВІВ, ВУЛ. ВАЛОВА Ч. 23. ТЕЛ. 6-36.

доставляє

ВУГОЛЬ горішно-шлеський,
ДЕРЕВО букове
ДОШКИ

з власного тартаку у Винниках.
КУПУЄ ДЕРЕВОСТАНИ НА ВИРУБ.

СУПЕРФОСФАТ

ЦІНИ НА КІСТЯНИЙ І АЗОТНИЙ СУПЕРФОСФАТ
власної продукції ОБНИЖЕНО о 14%.

Ще в місяці липни значний рабат і кредит без дочислення дисконту!

МІН ЕРАЛЬНИЙ РЕФОРМФОСФАТ: ціна 1 кг. % P_2O_5 : раг. Львів 0-85, раг. стація чесько-польська (гранична) 0-81 зл.

Реформфосфат заступить томасину і є далеко дешевший!

Мінеральні суперфосфати, томасина „Columeta“
бельгійська і „Звізда“, потасові соли і каїніт,
азотняк, хілійська салітра, амонієвий сірчан :-:

— По найнижших цінах та догідних услівях. —

Всі погної доставляємо ваґонами і в малих кількостях.

„ФОСФОР“ Фабрика штучних погноїв,
Бюро центральне: Львів
Ягайлонська 20. Тел. 30-83.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

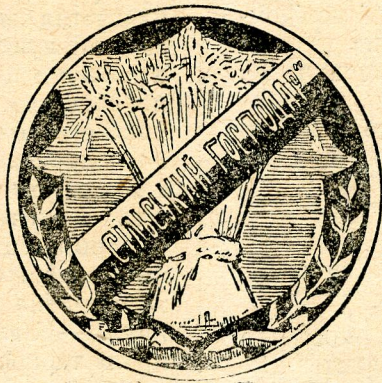
ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал 3-50 зол.
„ півроку 7— „
„ цілий рік 14— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки 100 „
Чверть сторінки 60 „
Одна осьма сторінки 35 „

За першу сторінку числиться о 50%
пороше.

На поміч жертвам повіней.

Страшний хмаролім, який навістив з кінцем серпня с. р. середні і східні гори Карпати, Підкарпаття і Покуття, спричинив небувалий дотепер вилів усіх гірських рік, як Черемош, Прут, обі Бистриці, Лімниця, Свіча, Опір, Стрий, Сян і другі. Вода піднеслася на 5 метрів понад свій нормальний рівень і затопила безліч сіл і міст, а розбурхані філії нанесли населенню *необчислимі дотепер шкоди*. Десятки людей, заскочених у сні повінями, стратили життя. З водою поплили мешкальні і господарські будинки, мертвий і живий інвентар, хатна обстановка і весь людський доробок. Мости і дороги позривані, залізничий шлях в багатьох місцях попертий! Населення позістало без даху над головою і без ніяких засобів до життя. Словом — розпучливе положення і жахливий образ, якого людський розум і уява чоловіка не є в силі обняти!

Шкоди спричинені повіню йдуть в десятки мільйонів золотих! Щоби вернути витрачені вартости і відбудувати знищені людські оселі, на це буде потреба праці і засобів цілого людського покоління!

Усіх повітів залитих водою є 37. В однім лише Львівським воевідстві залаяла вода 419 громад, число пошкодованих родин виносить 13.938, з чого 2.979 родин потребує поживи, 681 родин не має даху над головою, 686 родин без одіння і обуви, 632 без ніякого домового уладження і хатної обстанови. Самі шкоди в дорогах в сьому одному воевідстві оцінюються на звизж 3 мільйони.

Розміри знищень в Станиславівському ще страшніші!

Населення місцевостей, навіщених повінями, вже нині голодує і, якщо не поспішиться йому з *негайною допомогою*, то грозить йому *неминуча голодова смерть!*

На перші відомости про катастрофу, Краєве Товариство господарське „Сільський Господар“ у Львові приступило до організування помочи потерпілим і в тій цілі скликало на день 4. вересня *нараду* з представників всіх центральних наших економічних і культурно-освітніх установ, з представників духовенства, політичних національних

партій, редакцій часописів і з поодиноких визначніших осіб. На отсій нараді утворено *ширший Комітет Допомоги Жертвам Повіней* і сьому Комітету доручено акцію організування і несення потерпілим негайної помочи. Комітет уконституувався в сей спосіб, що головою вибрано п. *Володимира Децикевича*, члена Самоврядного Виділу у Львові, його заступниками пп. проф. Дениса Коренця і д-ра Костя Левицького, секретаром п. інж. Миколу *Творидла*, директора бюро „Сільського Господаря“, касіром п. Андрія *Мудрика*, директора „Маслосоюзу“.

Заразом вибрано *Виділ Праці* як езекутиву ширшого Комітету, в склад якого увійшли крім членів Президії ширшого Комітету отсі представники: інж. Юліян Павкиловський, през. Остап Луцький, посол Сергій Хруцький, редактор Федір Федорців, п-ні Мілена Рудницька, редактор Михайло Матчак, дир. Сильвестер Герасимович, о. пралат Пясецький Александер, Олександр Гладишовський, дир. Микола Заячківський.

Негайно по своїм уконститууванню видав Комітет отсю *відозву* до Українського Громадянства:

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА!

Страшна катастрофа, що нагло навістила ціле Підкарпаття, накладає на всіх нас невідкличний обов'язок допомогти нещасним жертвам повені. Допомога мусить бути скоро і значна, бо нужда і голод не ждуть, а злидні великі.

Нераз український нарід виявив свою велику жертвенність у хвилях народнього лиха, несучи поміч беззахистним, голодним і обездоленим. Ми переконані, що й нинішній наш зазив в імені жертв повені найде широкій відгмін та дасть великі успіхи. Ми переконані, що всі сповнять обов'язок, несучи поміч своїм ближнім, близьким і рідним, у грошах чи натураліях.

Одначе, щоби скоро і пляново перевести організацію допомоги, закликаємо всі повітові установи й організації створити негайно повітові комітети. а місцеві установи й організації по громадах покликати до життя громадські комітети допомоги зруйнованому Підкарпаттю і Покуттю.

Зокрема вживаємо всі кооперативи, щоби послужили в цій акції своєю організацією, засобами й апаратом.

Про зібрані дари в натураліях просимо нас повідомити, а ми вкажемо, куди їх слід скермувати. Грошові датки просимо пересилати на адресу Центробанк, Львів, Ринок ч. 10.

Комітети в знищених повітах повинні повідомляти нас про величину шкід та допомогову потребу, щоби ми могли якнайдоцільніше розділити зібрані засоби.

Письма і телеграфічні та телефонічні повідомлення для Комітету просимо звернути на адресу: „Сільський Господар“, Львів, Зіморевича ч. 20. Ч. тел. 3053.

Розміри нещастя вимагають великого зусилля!

Станьмо всі одностайно на поміч жертвам катастрофи.

Львів, дня 4. вересня 1927 р.

Ширший Краєвий Комітет Допомоги Жертвам Повені.

Одночасно звернувся Комітет за допомогою до братів за морем, до Українського Громадянства Великої України, до Українського Червоного Хреста в Харкові і старається не поминути ніякої нагоди, щоби зорганізувати і подати потерпівшим негайну поміч.

—:—

Інформуючи усі *Філії і Кружки* Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар“ в краю о дотеперішніх заходах Товариства коло зорганізування помочи потерпівшим від повіней, Головна Рада закликає до інтензивної співучасті в праці *Повітових і Місцевих Комітетів* Допомоги Жертвам Повіней по думці вказівок виданої Краєвим Комітетом відозви.

Краєве Товариство господарське „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ у Львові.

Закладаймо плянтації кошикової лози.

Завданням та зусиллям кожного господаря має бути не лише якнайбільше використання родючості землі, але і зужиткування кожного кусника землі. Богато землі по наших селах лежить неужитком лише тому, що вона не є пригідна для засіву культурних рослин. А всеж таки і ці кусники землі скривають в собі скарбницю приходів. Треба лиш до неї дібратися.

Заложення плянтації кошикової лози є в нинішнім часі для наших галицьких та північно-українських відносин дуже полатне та значно збільшить прибутковість наших господарств. Потрібно лиш заздалегідь забезпечити собі збут на пруття та лико, вміння заспокоїти потреби торгу, та зачати плекати відповідні, ушляхотнені сорти лози. Будучим плянтаторам кошикової лози не потрібно боятися конкуренції пруття, зисканого із дико ростучої лози на берегах рік та потоків, бо таке пруття є матеріалом для грубої праці, а його не потребують майстерні ліпшого товару. На шляхотніші вироби потрібні ліпші сорти.

Заложення плянтації кошикової лози принесе нам передусім збільшення прибутковости

при дуже малім накладі праці і гроша з неужитків, яких в нас повно здовж берегів рік та потоків, а до того закріпить їх береги перед зливом, повенями. Як в одній країні декілька селян заложать плянтації кошикової лози, тоді можуть заложити спілку для виробу кошиків, а то й прутяних меблів. Дальше можуть розпродувати відрізки-розсадники цілими вагонами. Цим не лише самі будуть мати дохід, але дадуть заробіток безземельним із свого краю, а цим зменшать нужду нашого народу. Практично є доказане, що плянтація лози дає в трое більше прибутку, чим середні луки, а в двоє більше, чим зерновини. Треба ще підчеркнути, що раз заложена плянтація видержить 15 аж до 20 років. До того ще має кошикова лоза велике значіння в сільському господарстві як корм, та промислі. Вівці, коні і кози дуже радо їдять вербове листя, бжолі мають пожиток. Вербову кору спотребовується в гарбівництві, при виробі лікарства саліцілю, при виробі барв з відвару листя на різні матерії та шкіри на рукавички. Лико потребують городники. — Заложення вербищ вимагає що правда праці та гроша, однак не так дуже багате, як ведення доброї господарки. З цього вже кожний практичний господар сам легко переконається, як велике значіння має піклування кошикової лози, головно для малоземельних.

Перед заложенням плянтації кошикової лози треба нам розміркувати, на що її ужиємо, чи маємо можливість збуту відрізків-розсадників, чи цілих прутів, або зокрема лика та прутів без лика, вибілених та висушених. До збуту треба підібрати відповідну сорту. Подаю три практично випробувані мною роди кошикової лози, а саме: 1) *Salix fiminalis*, найбільше поширена сорта для звичайних кошикових виробів, росте буйно, головно на глинкуватих, вогких землях, дає значну кількість довгих прутів аж 3 і пів метра довжини. Цього пруття потребують також садівники для запаковування щеп та молодих дерев при посилках. 2) Другою доброю сортою є *Salix amygdalina*. Прути дуже гарно огинаються, по здертю лика дають дуже біле а цим цінне дерево для найніжніших виробів. Ця сорта є добра на тяжкій землі, терпить однак пізними морозами, проте потрібно раніше різати. Дальшою її хибою є це, що сильно розгалужується. — 3) Доброю сортою є *Salix purpurea*. Дає пруття дуже міцне, 2 метри довжини та однакової грубости. Мало розгалужується. Любить головно вогкі, пісчані землі, не терпить від весняних морозів, добре витримує посуху чи вогкість. Ця сорта дає дуже добре лико.

Кошикова лоза удається в кожному підсоню, де тільки дозрівають овочі, в кожній висоті та майже в кожній землі, найкраще однак в сипкій, вогкій землі. Тревала вогкість шкодить. Спідна вода не сміє стояти вище як пів метра під поверхнею землі. Як стоїть вище, треба відводити звичайним способом — отвертими рівчаками. На сильно камінистій землі вирізуємо (ріглоємо) рівчаки на 30 цент. глибокі а до них засаджуємо відрізки. — Землю, яку хочемо перемінити на вербище, конечно потрібно під зиму що найглибше зорати або скопати, найліпше два рази за собою, щоби цим досягнути більшої глибини. Потім зоране поле треба добре погноїти. Гноіння залежить від якості та сили землі. Звичайно гноїмо на один морг 3—5 метр. сотнарів томасини, або суперфосфату, 1½—2 сотнарів вапняної салітри або сірчану амонякального, 1½ сотнара

40% соли потасової. На весні поле добре зборонуємо та звалуємо і садимо відрізки до рядів у віддалі пів метра один від другого, а поодинокі відрізки у віддалі 15—20 см. Садимо рідше в землі бідній а густійше в землі виживній. На один гектар треба 125 до 133 тисячів відрізків, довгих на 25 см. Щоби не змилитися при садженні, намочуємо кінці, які мають прийти до землі (пізнаємо після очок) в розрідженім вапні, бо відрізки засаджені „до гори ногами“, рідко коли приймуться. Садимо після натягнутого шнурка. Один робітник відмірює паличкою віддаль, а другий застромлює відрізок до землі майже цілий, лишаючи на верху 2—3 очка, (то є 5 см.) над землею. До твердшої землі потрібно наперед паличком вивертити діру. Усі відрізки пошкоджені при застромлюванні (обдерте лико чи що інше) мусимо відкинути. Садимо на весні, як лише трохи земля присохла, однак найпізнійше до кінця марта. Як можливо, садимо так, щоби рядки були все обернені від полуднево-східної сторони до північно-західної. Цим досягнемо це, що раннє сонце світити буде між рядки, а в полудне гаряче сонце не буде в силі землю висушити ізза тіни, яку кидатиме один рядок на другий.

При закладанні плянтації кошикової лози мусить кожний господар пам'ятати на це, що чим краще обробить землю, чим ліпше засадить — тим більший врожай буде мати. Цеж праця одноразова на довгі літа! Поле під лозу мусить бути **зовсім чисте**. Мусимо перших два роки полоти та підгортати як найчастішє! Раз закорінений бурян, головнo повій чи пирій та інші майже неможливо винищити. — На біднійшій землі гноїмо що три роки, або тоді, як бачимо, що не добре родить. Гноїмо розрідженою гноївкою та деревляним попелом. Можна також гноїти стаєнним гноєм.

З одного гектара збираємо 200 до 300 і більше метричних сотнарів зеленого прута. Один сотнар свіжого прута дасть 36—40 кг. сухого, білого дерева та 15—20 кг. кори-лика. — Пруття ріжемо з кінцем вересня. Ріжуться закривленим, острим садівничим ножем, тісно при матернім пни. Мусимо бути дуже обережні, бо розщиплені галузи при матернім пни усихають а з ними схне і цілий пень. Прути в'яжемо в сніпки, три чверти метра завгрубшки, а як висхне, укладаємо на сухі місця. Можемо продавати також вже готове, біле дерево. Проте вкладаємо сніпки гузірям до води, а як вже лико легко віддирається, розрізуємо його і здираємо спеціальними машинками — ручнo. — Відрізані прутти мусимо сортувати після якості. — Здерте пруття висушуємо на траві, за гарних, погідних днів, часто обертаючи. Вистерігаймося однак сильного сонця, дерево цим стає крухе, а тоді дістанемо за нього меншу ціну. Вечером перед росою ховаємо під стріху, бо роса та взагалі вода спричинює сіре забарвлення дерева. — Для розсадників ріжемо галуззя від лютого до половини цвітня. Щоби неослабити матірнього пня, потрібно при різанні кожних 2—3 роки (залежно від якості землі) все оден пень залишити непорушений, а другий зрізувати.

Закладання плянтації кошикової лози може принести українському селянству значні доходи, треба тільки побажати, щоби за рік-два наше селянство могло похвалитися взірцево заложеними вербищами та своїми власними виробами ріжних плетених, прутяних предметів.

Баричко Василь (Прага).

На що зважати при засіві зерна.

Дуже часто можна чути нарікання, що посіяне зерно або зле, або цілком не сходить. Вину складається або на зерно, або на посуху, але ніколи на самого себе. А треба знати, що кільчення зерна й дальший розвій залежить в більшій мірі від господаря, як від самого зерна.

Чого потребує зерно до кільчення і дальшого розвою?

До кільчення потребує зерно води, тепла, поживи і воздуха. Якщо має воно ті чотири чинники, то скоро скільчиться і зійде; колиж бракує один з них, то нема що нарікати на землю, але обвинувачувати самого себе. Щоби не стрічатися з невдачами, треба перш за все приготувати відповідно землю. Земля повинна бути пухка, зрушена глибоко в спід. Чим глибше земля зрушена, тим є в ній більше воздуха, тим краще розвивається корінь — підстава цілої рослини. Рослина тоді скорше розвивається і замолду набирає багато сил до дальшого життя. В добре справлений — пухкій землі, підкинений по зборі попередньої рослини та глибше виораній перед засівом, знаходиться багато вогкості. Як зерно, так і рослина не буде терпіти на брак вогкості в землі, скоро зійде і добре буде розвиватися.

Потрібну поживу находити рослинка аж до викільчення в зерні. Коли пустила корінчики, починає черпати поживу із землі. Тут саме можна додати дбайливість господаря за рослини і за дохід з них. Пригноєння самим стаєнним гноєм не все вистарчає, рослина має за мато поживи. Тому головнo під озимину треба пригноювати помічними гноями, які не лише скріпляють рослину і роблять її відпорну на недуги, але значно підносять збір і зліпшують якість зерна. Добрий господар подбає отже за рослини і пригноїть потрібними помічними погноями, які в час висіані і відповідно підібрані добре виплачуються.

Коли і як сіяти зерно?

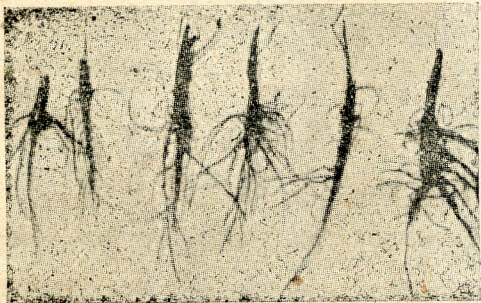
Час і якість посіву, як і приготування зерна є також неменше важним. Час посіву треба приміняти до місцевих обставин і погоди. Але, як за скорий, так і за пізний посів зменшує збори. Пізно висіяне накільчене зерно приморозки нищать сильно, або задержують на довший час в розвою. Скорі посіви знова дуже виростають, через що добре не перезимовують. Виходить, що час посіву є теж дуже важним і що підібрання відповідного часу залежить на умітності господаря визнатися на місцевих обставинах.

Але крім всего сказаного є ще дві головні похибки, які повторяються в наших господарів кожного року. Є це за густий і за глибокий посів. За густо посіяне зерно, дає рослини слабкі, тонкі, тому, що густо посіяні мають за мало воздуха і світла, а деколи води і поживи. Богато зерна глибоко посіяного, або цілком пропадає, або не має сили дістатися на верх, або, якщо зійде, то з нього користи не багато. Цему зможе зарадити лише сівалка, яку не дуже тяжко придбати.

Приготування зерна до засіву.

Багато причинюються до неврожаїв недуги рослинні як снітий, іржа і багато інших, що винищують стебло і листя, також зерно і цілий колос. А появляються ці недуги на всіх рослинах без

виїмку. Є це в більшості грибки, яких заразки переховуються на насінню всіх рослин. Коли дістануться до землі, розвиваються рівночасно з рослиною, живуть її соками, а коли розвинуться, винищують цілі поля. Щоби вигубити зародки тих недуг — грибків, треба насіння всіх рослин байцювати. Хемічні середники як Germisan U- ulun i plant n Formula і т. д. вигублюють заразки

Небайц- Байцовано.
вано. Гермизаном. Успулюном.

недуг, а також впливають на цілий розвій рослини. Вони причиняються до скорішого викільчення зерна і сильнішого вибудовання всіх частей рослини. Вони ділають не лише як середники охоронні, але також як середники побуджуючі і тому, їх ділання ріжне. Образець представляє ділання різних середників на розвій коріння. У насіння немоченого корінь розвинений найслабше, а у мочених в розчинах, корінь відповідно до сили ділання даного середника розвинувся сильніше або

Байцовано.
Синім каменем. Тіллянтіном. Успулюном.

слабше. Таке ділання є дуже корисне, бо при сильнішій корінню рослини скоріше і сильніше розвиваються і побирають більшу кількість поживи. Через це рослина сильно розвиненим корінням ліпше тримається в землі і вибудовує значно грубше і сильніше стебло. Такі рослини є більше відпорні проти вилягання і не підлягають так дуже ріжним шкідникам із світа звиринного, як комахи, миши і т. д. Тому кожний господар повинен перед засівом мочити насіння всіх господарських рослин, а головню сьогоднішнє, тому, що воно походить із ненормального року, коли то багато рослин було знищених довготривалими дощами. Цьогорічне зерно не має тої сили і не дає запоруки, що вийде побідно із можливих катастроф і принесе очікуваний збір.

Охоронні середники перед непередвидженими шкодами, напевно усунуть або зменшать шкоду а побільшать доходи.

Пшеничне питання!

Кожний господар, який бажає собі та своїй родині добра, старається добре господарити, значить добре обробляти землю, сіяти добірне зерно, розводити видатні роди управи збіжжя та других рослин. Господар повинен це робити не лише з любови до своєї родини, але також на це, щоби покрити зростаючі податки і свою господарку розбудовувати.

А щоби заспокоїти всі вимоги і поступати в перед, господар змушений зачати з управою промислових рослин, перейти з господарки збіжжя на годівельну. Однак тому, що у нас зміна господарки не скоро настане, бо кожний мусить мати „свій хліб“, треба поширити управу пшениці, яка все краще платиться, чим другі роди збіжжя.

Наші селяни є власниками земель по найбільшій часті пшеничних, а мимо цього не дають пшениці належного місця у плодозміні. Знаю приміром, що в перемиській повіті є села, де добре удається пшениця а жито навіть не верне цього, що господар висівав. Мимо цього господарі держаться старої системи і все по пшениці сіють жито, бо так все було, хоч жито вже не раз їх наочно переконало, що йому не тут місце. Щоби збільшити посівну площу пшениці, треба в першу чергу збільшити посівну площу конюшини та стручкових рослин, по яких пшениця найкраще удається. Головно по конюшині, бо стручкових рослин у нас менше управляють, повинна все прийти пшениця. Знаю приміром, що по конюшині слідує часто бараболя, овес, на що селяни є горді ще й чваняться, мовляв який я гарний овес по конюшині маю! Певно що так, овес радіє, що попав у так добру почву. А пшеницю сіють по житі, вівсі і т. д. Дальше розширення посівної площі пшениці можна зискати поширенням управи окопових рослин. З них у нас покищо бараболі на першій місці, тому по бараболі рівнож лише пшениця повинна мати місце, як також по буряку пашнім чи цукровім, доки у нас не управляють доброго броварного ячменю. Пшеничне питання у нас отже буде вирішене, коли по всіх стручкових та окопових ростинах, як також по ростинах як коноплі, лем, гречка, просо і інші слідуватиме пшениця. Що пшениця відиграє світову роль й далше буде відігравати, видно найкраще зі світової війни, де війна велася за пшеницю а не за золото, а виграла світову війну не хто інший, лиш американська пшениця.

Инж. Куропась Степан (Америка).

Добре насіння — гарний врожай!

(Сіймо ушляхотнені сорти рослин!)

На світовому торзі Україна в короткім часі знову відзискає своє первісне місце „шпихліра Європи“ та стане зі своїми збіжжями до конкуренції з іншими державами, головню з Америкою так що до ціни як і якості своїх продуктів.

На перепоні ще замала видатність з морга, а з тої причини замала поплатність наших піль. В чім лежить причина? Головнішими причинами є недостаточна управа землі, наслідком чого родить буряни, що з кожним роком більше розмножуються. Слабе гноєння землі та висівання насіння не найліпшої якості, обнизує також збори.

А кожний господар може без вложення більшого капіталу збільшити збори своєї землі. Один із найдешевших способів досягнення цієї мети є уживати до сійби здатного, здорового, дійсно цінного та ушляхотненого насіння. Ушляхотнені сорти господарських рослин мають великий вплив на збільшення врожаю, однак потрібно старанно справити землю та старатися о видатну поживу для рослин.

Більшість культурних рослин розмножується насінням, в яким захований зародок будучої рослини. Проте добре насіння є першою умовою успішного росту кожної рослини! Поступовий господар прикладає велику вагу доброви насіння, бо знає, що добрим насінням забезпечує вже заздалегідь надію на гарний врожай. — Насіння має дві вартості, внутрішню та зовнішню. Внутрішня вартість є заложена на законі дідичності, і її не можемо оцінити поверховним огляненням, натомість зовнішню вартість можемо перевірити механічно. Проте жадаймо щоби насіння було прав е, то є, щоби було цієї сорти, яку ми купили, бо часто дорогі сорти перемішують із менше цінними, а талож тому, що різні сорти мають неоднакові вимоги та ростуть в різних краях різно. Дальше мусимо жадати, щоби насіння було чисте, без чужих примішок та з великою силою кильчення. Жадаймо насіння велике та важке. Це жадання є зовсім природне, бо більше зерно має більше поживних складників для виживлення викільченої рослини. Тільки у жита жадаймо середню величину, бо надто великі зерна походять із рідких колосків т. зв. „шербатих“ а ця прикмета є дідична. Дальше треба нашим господарям звертати дуже велику увагу на джерело накупу ушляхотненого насіння, бо маємо много фірм, які вихвалюють свої продукти за якнайліпші — доказують це числом і т. д., а на цім може не оден господар багато втратити. Проте перед накупом кожний господар нехай запитає досвідчених агрономів, яка сорта годиться для його землі та підсоння. Побіч засіяної сорти, яка показала ся доброю, не повинно ся сіяти інших сорт цего самого збіжжа, бо добра сорта втратить добрі прикмети і скоро виродиться. Два, чи більше родів рослин цвітом споріднених, близько біля себе засіяних перехрещуються а цим творяться нові сорти. Проте потрібно утворити т. зв. „охоронну віддаль“ 50 аж 500 метрів — залежно від роду рослини. Пр. на однім і тім самім полі бачимо мак різної барви насіння, як синої, брунатної, сірої, білої. Дальше пр. цукровий горох із поморшеною лущинкою засіяний біля звичайного гороху тратить свою солодість а лущинка його вигладжується. Біб для їжі несміємо сіяти біля бобу кормового, бо біб на їжу тратить зовсім свої прикмети а його зерно гіркне. Дуже добра сорта жита засіяна біля поганого жита, сама тратить на якості. Із цих кілька примірів бачимо, як легко можемо і цю найліпшу та найдорожшу сорту самі обезцінити.

Змінюються у нас відносини але помалу. Колиб бодай свідоміші, поступові господарі ішли невпинно вперед, даючи цим добрий примір другим, тоді напевно наше сільське господарство скоро піднеслось. Що засієш, то збирати будеш! — а тому жадний господар не мав би жалувати гроша на купно доброго, ушляхотненого насіння.

Баричко Василь (Прага).

Полову сій — полова вродиться.

Кажуть добрі господарі, що добре насіння, це половина збору. Значить, хто сіє добре насіння, має вже забезпечено половину доброго збору, а оскільки від господаря залежні природні обставини — не пошкодять засівам, має й другу половину збору вдоволяючи. Господар, який сіє „своє“ недобірне насіння, тратить зараз половину збору, а другу половину збору знищить йому град, мороз, пліснь, снітий та інші галапаси.

Виходить, що кожний господар, якому залежить на добрім зборі, буде все сіяти лише селекційне добірне насіння. Господарі високопоставлених рільних країв сіють вже давно добірне насіння — а у нас? Та де там! Селяне сіють дальше „своє“ насіння, не дбають ради агрономів та вимовляються тим, що нема гроша на добірне насіння, або нема його де дістати. Селянин наш звичайно думає, що як він має вичищене по своїйому, не дрібне насіння, то воно добре до засіву. Однак під добірним насінням розуміємо ось що: Добірне насіння мусить бути однорідне, не дрібне, витривале в данім краю чи околиці на зміни водущі, хвороби, та походити із земель гірших від цієї, на яку сіється і т. п. Значиться, що селянин не буде у нас сіяти провансальську конюшину чи люцерну, куплену у жида, бо вона у нас вимерзне і на весні остане голе поле, хоч під зиму конюшина була дуже гарна, не посадить розсади капусти, яка виросла у розсадниках, бо розсада така, виплекана у добробуті, не звикне на пісне і холодне поле, та не посіє жита волинського скажім з околиць Дубна на своїм полі коло Турки, бо воно виросло у родючій волинській чорноземі, не звикне на холодну глинку в околиці Турки. Селянин, який читає господарські часописи, це все знає, тому він купує конюшину виплекану у нас, та купує її у своїх складах, Повітових Союзів Кооператив чи інших наших установах, які держать фахових агрономів та мають все добірне насіння. Селяни наші вже знають, що сіяння все того самого роду збіжжа чи бараболі на приблизно подібних полях доводить до того, що за кілька літ збирається не зерно, лише половиу, та дрібні як горіхи бараболі. Тому селяни повинні міняти зерно у сусідів, які мають насіння з гірших піль, чи навіть спроваджують його з інших околиць. Розуміється, що найкраще набувати добірне насіння у наших установах. Не допоможе оправдання, що таке насіння дороге і не можна його дістати. Наведу такий примір: В 1923 році я хотів посіяти добірне насіння ярої пшениці на пробу, відміни „шлянштедської“. Насіння було дуже дороге, бо 1 метр. сотнар коштував 20 американських доларів! На велику площу землі вийшлаб велика сума гроша, тому купив лише 10 кг. цієї пшениці, посіяв її так широко від себе, як у нас садять бараболі, обробляв рівнож подібно, так що з 10 кг. зібрав я 345 гк. зерна, яким обсіяв в 1924 р. майже три гектари землі. Значиться, в короткім часі було своє насіння, хоча власник фільварку, на яким я господарив, був доволі-богатий, та міг закупути насіння відразу. В цей спосіб переведено пробу, чи пшениця ця надається в даній околиці під управу, та одержано своє добірне насіння, яке, однак в 1925 р. передано вже з Чех на Мораву, щоб там його ще більше розмножити на кращих землях, бо на старім місці могло звестися. Тому заохочую наших селян до сіяння добірного зерна, бо інакше пословиця „по-

лову сій—полова вродиться“ все буде мати місце серед них, та буде у них сповнитися!

Інж. Куропась Степан—Америка.

Густа чи рідка сійба?

Надходить час сіяння озимини. Сторінки господарських газет у всіх народів, перетрясають знова так важну справу і ставлять собі питання, як краще сіяти густо чи рідко?

Ведеться жива виміна думок між двома напрямками. Одні кажуть, що краще сіяти рідше і кажуть, що коли менше ростин на даній площі росте й черпає з неї поживу, то краще розвиваються, дозрівають і дають добірні колоски, грубшу соломку ну й добірне зерно — одним словом як у нас кажуть дають „намолотне збіжжє“.

Прихильники густої сійби, кажуть знова, що краща є густа сійба. Вправді треба більше зерна висіяти, однак багато зерен впаде на „камінь“, багато ростинок підчас голих зимових морозів втратить почву під собою, з весною скорше всохнуть, засів стає рідкий а коли ще трапиться якась недуга, як іржа збіжжєва, чи стебельна муха, яка в 1944 р. стільки лиха накоїла в Галичині, то краще вже висіяти більше зерна, чим йти жати порожній кусок поля. Розуміється, що одні й другі кажуть правду, бо одні й другі пробували вже оба способи й вкінці переконалися о одному з них. Перші які є за рідкою сійбою кажуть, що висіяти на оден морг 6 кг жита зовсім вистарчає. Поле мусить бути добре справлене, щоб насіння не змарнувалося а найшло досить поживи для себе. Вони обіцяють, що підуть далісе сею дорогою і що їм властєся знизити намічених 60 кг на морг до половини, при добрім зборі. Як бачимо це борці віджажні.

Другі кажуть, що 180 кг на оден гектар себто приблизно 110 кг на морг заручає добрий збір і мечше сіяти в даній порі не можна. Вони припускають, що скількість цю буде можна знизити щойно тоді, коли прийде новий спосіб обрібки землі, та нові погної. Одні й другі розуміється думають лише про сійбу машинову а не ручну. То лише в нас в Галичині так тяжко намовити селян до машинової сійби. Я мав нагоду бути нераз в Чехословаччині на дискусіях на ту тему, а недавно був на подібній фермерській дискусії в Америці. Читаю я й „Сільський Господар“ зі Львова, та хотів бим, щоби наші селяни висказалися в тій напрямі на підставі досвіду, на сторінках згаданого часопису.

Що до наших обставин, то я є приклонником густої сійби під зиму а рідшої на весну. Тяжко нас подумати про рідку сійбу без сівалки, вальця, культиватора й добрих борін. Не говорю вже, про саму нашу орку та про „машини“ якими ми оремо. Покищо 120 кг на морг озимини а 100 кг ярого збіжжє на морг у нас на мою думку треба далісе сіяти. Дуже я бувби вдоволений, якби наші селяни забрали в тій так важній справі голос, та висказали свої думки.

Інж. Куропась Степан.

Машинова сійба в два ряди!

Тому, що уживання сівалки, на західно-українських землях завдяки праці агрономів поширюється чим раз більше, хочу познакомити наших

господарів ще з одним способом сіяння збіжжєва сівалкою, а це сійба у два або подвійні ряди. Сійба ця полягає на тій, що висівні трубки сівалки уставиться так, що все дві трубки сівалки сіють рядки біля себе а у віддалі 20 см. приходять знов два рядки біля себе. Сійба виглядає так, що приміром 10 рядкова сівалка, висіває 5 подвійних рядків, між якими знаходяться 20 см. порожні відступи. Відступи ці можуть бути й менчі пр. 10 см.

Подумає собі дехто з наших селян, пощо сіяти два ряди у купі а відтак лишати порожні відступи, на яких поросте бурян та яка з цього користь?

Відома річ, що машинова сійба здержує полягання збіжжєва, бо рослини ростуть шнурком біля себе та одна другу підтримує. При сіянні в подвійні ряди неподаєність рослин кріпшає, рослини уставлені у два ряди біля себе сильніше держаться купи й одолюють полягання. Оба рядки мають з обох сторін достаточний приступ воздуха та світла. Подвійні рядки не дозволяють рости бурянови, бо є в силі його придушити. За те бурян росте на відступах між подвійними рядками й на це власне прийшли розумні господарі, що в цей спосіб мають ще більшу можливість вигубити бурян, машинами. З весною селяни західної Європи не полють пшениці ні вівса (як це роблять у нас та ще дають цей бурян молочним коровам до подюю та приносять собі тим подвійну шкоду!), не доптують збіжжєва, лише гірчицю нищать мілко меленим каїнітом а інші буряни як осет, блават, кукіль, попонець та другі нищать при помочи машинки, яка називається „плужок або грас“. Найвідповіднийший до цього є плужок чи грас „Дельта“, якого я сам з успіхом уживав. Грас цей є звичайно кількорядковий. Щоби поле вичистити від бурянів, уживається до цього цієї машини, подібно як у буряків. Оден чоловік веде машину подібно як сівалку а другий поганяє коні. Плужки цієї машини йдуть порожніми відступами між подвійними рядками, та по дорозі нищать бурян, розрушують землю, та підгортають землю під рядки збіжжєва, подібно як у бараболі. Подібний спосіб сійби, є дуже вигідний на занечищеном бурянами полі. У нас чистих піль нема, тому треба якраз селянам сіяти в подвійні ряди. Крім наведених користей сійба в подвійні ряди забезпечує кращі збори, збіжжємає красні намолотні колоски, тяжкого зерна а не полови. Машина до сапання багато не коштує, а можна її ужити теж до буряків та другої ярини.

Чи виплачуєть сіяння у подвійні ряди?

Я три роки будучи на економії, сіяв лише у подвійні ряди й уживав грасу „Дельта“ з добрим успіхом. Досвіди, які я переводив сіючи звичайним способом й способом у два ряди, випали все в користь другого способу. Заохочую тому наших селян, які вже сівалок уживають — нехай поспробують а певно будуть вдоволені.

Інж. Куропась Степан. (Америка).

Розміри і гроза хоріб і шкідників ростин в господарстві.

Господарські рослини взагалі і плоди з окрема є нарушувані в своєму життєвому виводі ріжними шкідниками, зглядно шкідливими чинниками, які спричинюють, що збір даної рослини є менший проти тому зборови, якого можна би досягнути

якби рослина росла і розвивалася без жадних перешкод і життєвих порушень. Шкоди спричинені різними шкідниками і хворобами, котрими терпить збір як на кількості так і на якості є дуже великі і є нічим іншим як великим, страченим для нас капіталом. Тому найвищий час, щоби не марнувався наш гріш через несвідомість, але щоби піднести нашу рстинну продукцію, треба приступити до організування при Повіт. Союзах Кооператив згл. Філіях „Сільського Господаря” станиць рстинної патології, лікарської служби для рстин з центром у Львові. За організацію таких повинні взятися перш за все місцеві агрономи а відтак вся сільська інтелігенція і свідомі селяни в своїх „Сільських Господарях” і кооперативах.

Як величезні шкоди спричиняють різні хвороби і шкідники рстин у нас годі з браку статистичних даних собі представити, але в кожному разі є вони багато більші чим в культурних державах Зах. Європи, де цілий державний апарат дбає про рільництво і всякими можливими способами і засобами, також на державний кошт борються з хворобами і шкідниками. Як виглядають ці шкоди в тих державах наведу хочби зі статистики шкід в Чехословаччині з р. 1924. випрацьованої досвідними установами в Празі, яку маю перед собою, а представляється як слідує:

В грошах робить це разом 2.002,229.000 корон чеських це є 60,000.000 \$ в такій малій державі. Вже з цих статистичних даних видно як велике майно тратимо хлібороби за один рік, яке могло би бути вратоване якби рослини не терпіли хворобами, що їх напастують. Правдою є, що як чоловіка годі заховати все здоровим і абсолютно безвадним, так неможливе виплекати і культурних рстин без хоріб і шкід. Також є доказаним, що чим більше ми дану рстину ушляхотнюємо і зліпшуємо її якість, тим більше дана рослина тратить відпирність-резистентність супроти хоріб. Всеж таки господар має змогу зарадити до певної міри як хворобам так і шкідникам рстин. Оставити рстину без охорони і помочі може довести нас до катастрофи як було це частинно тому кілька років назад, що в декотрих наших повітах зелена мушка *Chlorops aeniorus* знищила на половину і більше збір пшениці. Є правда хвороби з якими тяжко боротися і боротьба є затяжна, але є такі, перед якими легко дається захоронити та й легко їх знищити. Та й средств на охорону і нищення хоріб і шкідників є доволі а можна поділити їх на два роди:

1) Средства охоронні, що є на удержання доброго стану рстини і охорони перед шкідниками.

Пшениця		Жито		Ячмінь		Овес	
Шкідл. чинник	Страти збору в %	Шкідник	Страти збору в %	Шкідник	Страти збору в %	Шкідник	Страти збору в %
Стебломом	1.—	Сніжна плісня	2.5	<i>Helminthosporium</i>	2.5	Сніть	0.5
Ржа	2.—	Сніть	0.5	Сніть	0.1	Ковалики	3.—
Сніть	0.3	Сніть стеблева	0.2	Зелена мушка	1.5	Тріскуни	1.5
Зелена мушка	2.—	Тріскуни <i>Anthraxis</i>	2.—	Мороз, град і інші шкоди	2.—	Мороз, град і інші шкоди	2.—
Шведська мушка <i>Oscinis frit</i>	1.—	Ковалики <i>Agriotes</i>	1.—				
Мороз, град і інші шкоди	2.—	Слимаки	0.5				
		Мороз, град і інші шкоди	2.—				
Разом	8.3	Разом	8.7	Разом	6.1	Разом	7.—
В грошах ч. кор.	154,389.000	В грошах ч. кор.	174,170.000	В грошах ч. кор.	141,590.000	В грошах ч. кор.	116,200.000

Бараболі		Цукрові бураки		Овочеві дерева		Виноград	
Шкідливі чинники	Страти збору в %	Шкідливі чинники	Страти збору в %	Шкідливі чинники	Страти збору в %	Шкідливі чинники	Страти збору в %
Бараб. плісня	1.—	Нематоди	2.—	Гусениці, мшиці, морози і т. п.	25.—	Переноспори і гусениці	5.—
Мозаїка	1.—	Бурак. муха	1.—				
Бактер. хвороби	4.5	Гниль серцева	0.5				
Мокра гниль	8.—	Бактер. хвороба	2.—				
Мороз, град і інші шкоди	2.—	Мороз, град і інші шкоди	2.—				
Разом	16.5—	Разом	7.5	Разом	25.—	Разом	5.—
В грошах ч. кор.	614,790.000	В грошах ч. кор.	176,160.000	В грошах ч. кор.	525,000.000	В грошах ч. кор.	112,000.000

2) Средства на нищення вже загніздившихся хоріб і шкідників. Першенство мають средства охоронні, бо лекше захоронитися від хвороби, чим відтак її позбутися.

Щоби однак вміти охоронити рослину перед хворобами мусить господар знати бодай приблизно визначніші хвороби, як також шкідника, та знати яких средств проти них ужити.. Жерелом того знання повинна бути якраз секція рстинної патології при централі „Сільський Господар“, яка видавалаб популярні летючки (1—2 карткові) в довільній кількості примірників про дану хворобу, чи шкідника, що по донесенням повітових станиць денебудь появилися. Крім того повинні повітові агрономи устроювати весняні вистави при допомозі центра і інших повітів, на яких виставах був би також відділ рстинних хоріб, як це буває в Чехословаччині кожного року.

Цього року приміром на господарській виставі в Празі від 14—22 травня відділ рстинної патології, був надзвичайно добре заступлений. Там міг господар найти все, що зі сторінки охорони рстин могло його інтересувати і що в його практичному життю могло йому придатися. Він бачив там препарати, образи, діаграми, демонстрації о всіх головних шкідливих чинниках культурних рстин, як також міг одержати інформації о всіх способах модерного нищення тихже шкідників і хоріб. На виставі бачить він також розвішені мапи, що представляють, як далеко котра хвороба розширилася, як також статистику як образ шкід і страт, а крім того гарну виставку літератури з того обсягу.

Тому, що рстинна патологія є одна з найважливіших чинників рстинної продукції є найвищий час поставити її як не на першому місці то бодай побіч із іншими галузями сільського господарства взагалі, а піднесення продукції рстин спеціально. На видавання летючок і їх безплатну висилку по повітах повинен заснуватися спеціальний фонд, до якого певно причиняться автономні уряди. А колиб і не причинилися, так повинні ми доказати, що і без державних субвенцій потрафимо не лиш животіти, але поставити наше господарство висше наших добрих сусідів, на рівні західних держав.

Осип Ясницький.

Ще про байци й байцовання.

В посліднім числі газети „Сільський Господар“ порушено справу байцовання збіж як охорони перед рстинними хворобами та подано найважливіші середники та способи байцовання. Я хочу торкнутися ще раз тієї справи, тим більше, що вона тепер саме на часі, бо йде пора осінних засівів. Шкоди від снітію (головні) на нивах наших селян є кожного року величезні. І хоч цей рік не сприяв надто розвою рстинних недуг, но все таки шкоди від снітію прим. в повіті жидачівськім є далеко більші, чим від граду (очевидно беручи під увагу увесь повіт). А звісно, що цього року град знищив в тому повіті збіже в кільканайцяти селах. Я бачив поля, де більше половини проса, пшениці було заражено снітійом. На пшеницю кидалася зараза головно тоді, як пшениця була ушкоджена градом, бо через те менше відпорна проти різних недуг. А причиною того є це, що багато селян взагалі не байцують пшениці, проса або не роблять цього так, як треба. У нас дають ледво 3—4 дкг. синого каменя на корець зерна, а це рішучо за мало, бо

такий рощин не в силі знищити заразків як слід. Рівнож вапновання саме не вистарчає. Вправді сильніший рощин синого каменя (15—20 дкг.) забиває ушкоджені зерна та слабші кільці, так, що деколи і половина посіяного збіжа не зійде — та з двох лих треба вибирати менше. Також як байцуємо субліматом чи формаліною, треба дуже уважати на те, щоби приготувати відповідний рощин — не заслабий і не засильний, отже докладно відважену кількість байци на відмірену кількість води, як це було подано в попередньому числі. Хто приготує рощин „на око“, як це здебільша звикли робити наші люде, той часто більше собі шкодить, чим помагає. Вигіднішою є вже суха байца Успулюн, бо тут ошибка що до кількості не шкодить.

Наші селяне знають найріжніші „свої“ способи байцовання і майже кожде село має інші. Деякі способи дуже дивні та часто забобонні, приміром перепалювання пшениці і то конче при заході сонця, розповсюджене в декотрих околицях Лемківщини. Мабуть добрі висліди дає мочення пшениці в квасній сирватці, бо ще й приспішує кільчення. Один дуже поважний господар з Жидачівщини оповідав мені, що від 30 літ не байцує нічим иньшим як звичайною кухонною сіллю: 1 кг. соли на 10 літрів води і це має вистарчати йому на оди́н сотнар пшениці. Каже, що на його поли снітію нема ніколи.

Добре булоб, щоби на сторінках отсього часопису читачі розвели розмови на порушену тему, та щоби подали ще інші цікаві способи байцовання, як рівнож і свої спостереження та замітки щодо уживаних у нас таких байців як Діппія Судгофа та інших. Не забудьмо при тім, що байца впливає також на кільчення та тим самим і на зріст рстини і то одні додатно (Успулюн), інші відємно (синий камінь).

Мокра або вонюча головня пшениці т. зв. зона і боротьба з нею.

Зона є одною з найнебезпечніших хворіб нашої пшениці, кожний господар її дуже добре знає. На пшеничному полі рядом зі здоровим колоссям можна побачити колосся темніше, у якого остяки відстають на боки, а зерно є коротше і грубше. Як візьмемо таке зерно в руки й нігтем роздаavimo то побачимо, що в середині воно наповнене чорною масою.

На поле зона дістається з насінням. Шкоди від неї дуже великі. Деколи така зона може знищити три четвертини цілого врожаю.

Проти зони одинокий спосіб боротьби — це травлення (груїння) зерна перед посівом в хемічних розчинах, або прогрівання в горячій воді. Мета такого травлення або прогрівання полягає в тому, щоби вбити зародки хвороби, які то зародки є або на поверхні або в середині зерна й яких господар сам голим оком не може пізнати. Тепер не можна довіряти ані своєму насінню ані купленому, бо хвороба ця переноситься такими маленькими тільцями, що годі її розпізнати без спеціальних до того призначених мікроскопів (побільшаючого шкла).

В культурних країнах тепер уже жадний господар не сіє пшениці, доки її перед тим не протравить. При усіх способах травління чи прогрівання треба дбати таких правил: насіння, перед тим треба добре перемішати й промити у воді; все що виплине на верха води (порох, остяки, на-

сіння буряну, відломки зерна і т. д.) треба зібрати та знищити, найліпше спалити в печі.

Для травлення чи прогрівання вживати можна звичайні міхи або коші, які перед тим треба змочити в горячій воді.

Є багато способів травлення пшениці проти зони, але ми тут опишемо тільки два, які вважаємо найбільше вигідні в наших умовах: 1) спосіб травлення в формаліновому розчині, та 2) спосіб Ензена з горячою водою.

1. Спосіб травлення у формаліновому розчині.

Формаліну вживають для травлення зони тепер що раз то частіше. Спосіб цей є краший за інші тому, що є дешевий, добре ділає, а приготування є дуже проста. До 100 літрів води наллємо $\frac{1}{4}$ літр. купленого (40%) формаліну й вже є готовий розчин до травлення пшениці. Пшеницю в мішку або в кошику всадимо до приготованого розчину на 15–20 минут. Потім виймемо, висушимо і зараз-же засіваємо. При цьому треба дбати таких правил: 1) Вживати дійсно тільки $\frac{1}{4}$ літр. свіжого формаліну (40%) на 100 літр. води. (Формалін купуємо в антиці, а продавцеві треба звернути увагу, щоби формалін був свіжий, в добре затканій фляшці. Дістати можна в спілці укр. агрономів Львів — Зіморевича 20), а хоронити його треба від світла). 2) Не травити пшениці довше як 20 минут. 3) Не давати чистого насіння до нечистих мішків (кошиків) — перед тим мішок випрати в горячій воді. 4) Розчин формаліну треба приготувати безпосередньо перед травленням. 5) Пшеницю перед травленням промити в чистій воді, а все що виплине на верх зібрати й знищити.

2. Спосіб Ензена, прогріванням в горячій воді.

З початку пшеницю 2 год. вимочити в холодній воді. Потім воду відоляємо. Дамо посювати так 6–8 год., а потім даємо пшеницю на 10 минут до 51°C. горячої води. Після того сполочимо холоднішою водою, добре висушимо та засіваємо.

Інж. Волод. Кульчицький.

Порошна головня пшениці та ячменю й як з нею боротися?

Головня пшениці нападає колос пшениці, не дає йому розвинутися й замість гарно розвинутого колоса, бачимо тільки чорні купи порошу та рештки остяків. Коли таким колосом потрясемо, то чорний порошок розлетиться, а залишиться тільки стебло, на якому було зерно. Вітер рознесе цей чорний порошок на здорові рослини й таким чином їх також заражує.

Такий порошок дістанеться до здорового зерна і в ньому перезимує. В зерні може залишитися цей порошок здібним до життя через три роки. Коли таке зажене зерно засіємо, то ростина з початку росте нормально аж до часу, коли починає цвісти а потім замість здорового колосу дасть нам тільки купу чорного порошу, що його в тер розносить аж 150 метрів довкруги та заражує другі здорові рослини.

Порошна головня ячменю зовсім подібна до порошкової головні пшениці. Розмножується й заражує здорові рослини цілком так само, як і у пшениці.

Тому, що головня приносить великі шкоди,

багато учених, а також і практиків займалося тим питанням, як з нею боротися. Найкращий спосіб боротьби з тим шкідником був би такий: пошкоджене колосся в час відрізувати, збирати й спалювати, але в практиці це тяжко перевести.

Найбільше успішним вважають тепер т. зв. фракціований спосіб боротьби, що полягає ось в чому: Пшеницю або ячмінь, яку хочемо сіяти, мочимо 4–6 годин в теплій, 20°–30° Ц. воді, щоби зерно змякло. По 4–6 год. воду цю зилемо, а наливаємо нової води горячої 50° Ц. і мочимо в цій воді 10 минут, потім її виливаємо та сполочимо зерно знову водою 20°–30° Ц. теплою. Сполокавши зилемо воду, а зерно добре висушимо та зараз-же засіваємо.

Інж. Володимир Кульчицький.

Про наслідки нерозважної годівлі домашніх звірят.

Невідповідне кормлення домашніх звірят не лиш знижує господарську вартість звіряти, але може довести звіря до смерті.

Пожива може в кількох напрямках ділати хоробливо на організм звіряти, а тим самим і знижувати його господарську вартість, а саме:

1) коли звіря дістає поживи за мало або за багато,

2) коли пожива не містить в собі потрібної кількості виживних річовин, або містить їх в такім стані, що жолудок не може її зужитковати,

3) коли пожива містить в собі шкідливі домішки.

Недостаточна кількість поживи підкопує здоров'я звіряти в той спосіб, що спричиняє у звірят брак крові. Звірята починають нидіти. Їх здібности ставити опір шкідливим впливам ослаблюються і звірята лекше і скорше підлягають хоробам. Тим самим звірята стаються нездібними давати господарські користи. Злі наслідки недостаточної виживи являються при праці скорше і виразніше.

Прийняття надмірних кількостей поживи звичайно вирівнується в той спосіб, що одна часть поживи частинно змінена а частинно ні, буде виділена з тіла враз з калом.

При добрих лиш обставинах часть надвишкової поживи нагромаджується в організмі як товщ, одначе товщ спричинює затовщення, яке під деяким оглядом вважається за хоробливе. Товсто-тілі звірята є склонні до наглої смерті, звичайно бачимо, що важні органи перетовщені стаються ослабленими в їх животній енергії. У звірят перетовщених плодність і молочність є мала, або і цілком зникає, а звірята дихавіють.

Надмірні кількості поживи можуть за деяких обставин ділати прямо хоробливо, коли вони обтяжують кормові органи і ушкоджують їх рухи, головно коли переходять в киснення. Такі киснення викликають здуття, а цілий кормовий провід наражують на різні хороби, як бігунку, запір, запалення.

Особливо пережувачі (корови, вівці) є нахильні до цих хороб.

Вони жадають великого обему поживи. Тельбух, то є перша часть жолудка, у тих звірят не виділяє матерій розпускаючих пашу, лише велику кількість слизи, а слизь прийняту поживу робить слизкою і дає їй можливість через пережування скорше повернути до писка, при чім рівнож хоро-

нить прийняту поживу перед квашенням. Колиж виділеної слизи не вистарчає і коли через надмір поживи тельбух в своїх рухах є припинений, тоді в поживі не стає квашення, яке в теплі і за присутності вогкості викликає здуття і дразнення жолудка. Деколи об'являються злі ділання квасячоїся поживи доперва в грубих кишках в формі катару, запору або запалення.

Дуже часто можна запримітити, що при більшій кількості поживи, яка на око повинна вистарчати додається недостаточну кількість виживного матеріалу і тому звірята під зглядом кормовим підупадають, хоч паші мають повно і в жолубах і під ногами.

Поживні річевини складаються з простих, хемічних складників. Азот, водень, кисень, уголь і сірка є найважливіші з тих річевин. Всеж таки потребує звіринне тіло велику кількість вапна, фосфору, соди, потажу і хльору, в меншій кількості заліза, мангану і маг-незия. Тіло може ті річевини присвоїти собі лише в означених сполуках, як в білковинах, товщах, цукрові і солях, коли вони в поживі знаходяться в достаточній кількості.

Натомість пожива стається недостаточною, коли ті річевини знаходяться в формі, в якій їх присвоїти не можна і коли знаходяться в неналежних сполуках.

Що до шкідливих домішків то є трійливо ділаючі рослини, як смердюча чемериця, зелена чемериця, тютюн, зелена гречка і інші, далі зерно і солома з головою, ржою і споришем, (мяткою) зіпсовані окопові, свіже невисоїне сіно і овес та інші. Шкідливі ділання рослин на організм звірят мають причину в трійливих матеріях, які знаходяться в рослинах або в грибах, що обсіли цю пащу.

Ділання, яке ті малі організми на тіло звіринне стягають, виявляється в дразненню різних органів, зовнішньої шкіри, наскірня гортанки і легких як і цілого кормового проводу та нирок.

Продукти гниття ділають в подібний спосіб дразнячо. Вони розкладають кров. Цікаве є ділання ропи з оселедців головно у свиней і овець, які по напитуся того дуже часто серед корчів гинуть.

За горяча або зимна пожива дразнить жолудок і кишки і викликає катарі. Замерзлі окопові ділають шкідливо і можуть викликати різні хвороби подібно, як за зимна вода шкідлива для розгрітого тіла.

За Др. Ріхтером інж. Яків Мушій.

Дещо про стаєнний гній.

Так як тварина, так і рослина потребує корму, який черпає своїм корінням із землі та листям з воздуха. Як виїджена спіжарня ненаситить людини, так і вичерпана земля не може уживити рослину. Треба старатися про запаси поживи в землі, які з кожним роком зі жнивами меншають, додати поживних складників гноєнням. Гноїнням додамо землі чотири найважливіші поживні складники: азот, фосфор, вапно та потас. Солома, кал і моч творять стаєнний гній, який обіймає в собі (на 1000 метр. сотнарів гною):

	азоту	фосфору	потасу	вапна
в стані свіжім	39 кг	18 кг	45 кг	49 кг
в стані мірно зігнилим	50 кг	26 кг	63 кг	70 кг
гноївка має в собі	15 кг	1 кг	49 кг	3 кг

Стаєнний гній творить в землі порохнячку, яка головно дає родючість землі, гній землю загриває, робить її пухкою та підтримує усі хемічні переміни, які називаємо діяльністю землі. Стаєнний гній зліпшує фізикальні прикмети землі, збільшує її вогкість потрібну для рослин, дає по-

трібні, поживні складники для життя бактерій в землі та удержує врожай на однаковій висоті протягом кількох років. На світовій англійській дослідній станиці в Рогемстїду було доказано дослідями, цілі десяти літ триваючими (від року 1852), що лише стаєнним гноєм можна удержати врожай на однаковій висоті, та що гноїння лише штучними погноями не виказує цієї сталості. Штучними погноями додаємо тільки ці поживні складники та в такій кількості, які потребує земля чи кожна рослина з окрема а яких замало є в стаєнному гноє.

Стаєнний гній скоро розкладається, а з нього витрачаються поживні складники, проте потрібно гній консервувати-зберігати і то по можності в стайні.

По наших селах є мало господарів, які мають взірцевий гнійник та яму на гноївку. Звичайно гній лежить без ладу та складу. При урядженню гнійника треба памятати на зовсім непророскальне дно, на відповідний відплив гноївки до ями та на затінення перед соншніми лучами, які обезцінюють гній. Гнійник мусить бути достаточо векикий, щоби гній не лежав вище 1½ метра. Числимо на голову великої худоби 8 кв. метрів на рік, а як вивозимо частійше, вистарчить 3 кв. метри. Яма на гноївку мусить мати дно і стіни непророскальні — числимо 1 куб. метер на штуку.

Гній на гнійнику треба рівномірно розкидувати та мішати з гноєм різних звірят. Гній мусить бути все мірно вогкий, проте час від часу поливаємо гноївкою. Як гній лежить на отвертїмі місци, треба на нього кинути час від часу тонку верству торфовища або глини. Добрий гній має бути немовби злитий, темно брунатного забарвлення, та приємного, ароматичного запаху. З часом меншає гною на обемі 20 аж 50 відсотків, залежно від того як довго лежить, та як перехований. При добрім кормленню та при відповідній кількості підстилкі (денне спотребування: на одну штуку рог. скоту 3—5 кг соломи, на 1 коня 3 кг і на свині 2—3 кг можемо числити із такою кількістю гною за один рік:

із 1 коня	7—9	фір =	70—90	метр сотнарів
із 1 корови в стайні	12—13	фір =	120—130	метр. сотнарів
із 1 корови паєучоїся	6	фір =	60	метр. сотнарів
із 1 свині	1.25	фір =	1.25	метр. сотнарів

Як вичислимо кількість гною на 1 гектар?

Віддаль купок метрів:	Із 1 фіри наскладаємо:			
	6 купок	9 купок	12 купок	
12	11¼	7⅓	5⅔	
8	26	17¼	23	
4	104	69	52	

Головною засадою господаря має бути: вивезений гній зараз заорати. Хто вивезе гній, а не може його зараз вложити до землі, цей зле робить, бо лежанням на воздуху зменшуються виживні складники головно цінний азот (який випаровує). Як не можемо зараз заорати, то зложим вивезений гній в одну купу підстеливши наперед соломкою або половою та сильно оббиймо. Гній треба заорювати під зиму, бо тільки тоді його рослина як слід виужиткує. А вже тяжкі землі мусимо погноїти лиш під зиму.

Стаєнний гній маємо вивозити на поле аж тоді, коли добре улежався, бо щойно тоді успішно ділає на ріст рослин. Неодинак господар, вивозить свіжий гній, лише аби поле догноїти. Звичайно

на тім місці, де заорано не гній а соломясту мерву є поганий врожай. Тоді ліпше залишити поле непогноєне, чим його гноїти просто соломою. Одначе гній надто перегнилий, так зв. землистий тратить багато поживи. Гній має бути ссередно перегнилий.

Баричко-Василь (Прага).

На яких ґрунтах удаються овочеві дерева?

Сад найлучше закладати близько хати. Тут легко його і доглянути і перед шкодою устерегти. Тут земля звичайно більше родюча, як десь далше від хати. Хочаб навіть земля була і не конче добра, то варто її так поправити, щоби можна було на ній засадити овочеві дерева. На злім або яловім ґрунті шкода садити деревину, бо з неї хісна не буде.

Найлучше удаються овочеві дерева на глибокім, не сухім, пропускаємім ґрунті. Добра під сад земля є тоді, коли принайменше на локоть є чорною і пропускаемою. Глинковаті, піскуваті і не за тяжкі глинясті землі будуть також добрі, коби тільки верстви спідні, то є підпочва, не будуть або з каменя, з опоки, або з мокрої непр пропускаємої глини. Близкість заскірної води дуже шкодить деревам. На такім ґрунті можуть рости тільки верби. Для того перед заложенням саду треба добре розслідити, який є ґрунт, на котрім хочемо засаджувати дерева. Не розходиться так дуже о пізнання верстви верхньої, як більше о підпочву, котра мусить бути для дерев пригідною. Нераз буває так, що на землі, де родиться добре збіжжа, овочеві дерева не будуть рости, бо підпочва є зла замokra і тяжка іловага, з опоки, або з твердого каменя, торфу і т. д. Щоби дізнатися, який є ґрунт в споді, треба викопати на пробу в кількох місцях ями на 1 і пів метра глибокі. По якості землі в споді можна осудити, чи і які роди овочевих дерев будуть на даній землі рости.

На глинковатих і глинястих ґрунтах удадуться грушки, черешні і яблінки. Черешні удадуться також на глинясто марглістих ґрунтах. Яблінки ростуть ще і на вохких, але не за мокрих глинах. На вохких ґрунтах можуть рости тільки одні сливки. Сливки ростуть однак найлучше на землях порохничних і на засібних порічинах над берегами рік і на стависках. На цілком мокрих землях не буде рости жадна деревина. На сухих землях пісковатих росте тільки одна вишня. Черешня і грушка буде вправді також рости, але дасть дрібні овочі. Доброту ґрунту можна також оцінити після овочевих або диких дерев, котрі ростуть денебудь в сусідстві в такім самім положенню. Там де ростуть добре дуби, липи і клени, удадуться також яблінки, грушки і черешні, де ростуть ясені, вільхи і верби, там удадуться тільки сливки.

Добирайте під сад землю як найлучшу, садіть дерева відповідні до якості ґрунту, а будете мати здоровий сад і багато овочів. Закладати сад на невідповіднім місці, шкода труду і змарнованого місця.

М. Бардега.

Добрі ради.

Як зужити солому на гній?

Хто буває на Поділля, може посвідчити, що тамошні рільники мають дуже багато соломи, так що нераз не знають що з нею робити. Вони або палять нею в печах, або солома марнується, бо продавати солому за безцін годі, тай купити нема кому. За те гною у них за мало. Такий стан є злий негос одарний.

Де причина цього зла. В збіжєвих господарствах не знають люде сіяти пашні рослини для худоби, а самою соломою годувати годі, бо не вигодуєш. Тож з браку паші замало тримають худоби. Де мало худоби, там мусить бути мало гною, хоть є надмір соломи. Та нин без гною зі землі багато не витягнеш.

Як в такому випадкові давати собі раду? На це є епособи. Треба викопати собі на подвір'ю гнісню з непр пропускальним дном (бетон, цегла вицементована, або тяжка глиїста глина вироблена так як тік в stodolі!). В цю яму накладаємо з весною чи в осени соломи, зливачом гнісвою і прикладаємо гноєм зі стайні, та впускаємо худобу, щоби притолочувала. Відтак по дощі, чи по зимових ростопах на весні згортаємо з подвір'я, з вулиць, з доріг болото і його також звозимо тачками в цю яму. Це можемо повторити кілька разів, а як в ямі нема місця робимо другу, так що в осени чи з весною солома вже цілком добре зігніє, пересякне гноївкою і нічим не уступає в доброті від гною з під худоби. Вливати воду намість гноївки не причинюється до вироблення доброго гною. За те докидати ставарку чи товар, в загалі сильно порохничну землю є також добре.

Як знищимо воші у свиней. — Змішаймо пів літри зібраного (худого) молока із пів літрою нафти а цією мішаниною намажемо звіря. По тижневи це-раз намажемо. Рівночасно добре вичистимо хлів, а стіни і підлогу потрім цією мішаниною. Для ліпшого мазання придамо трохи звичайного мила. — Рівнож можемо змішати по рівній часті нафти і льняного олію. Перед ужиттям добре в фляшці розмішаємо. Цією мішаниною намочуємо кусок вовняної шматки та місця нападені вошами добре натираємо. По кількох днях це повторюємо, хлів добре вичистимо, а звіря умиємо теплою водою та милом.

Гниття картопель в пивницях заборонимо посипуванням поодиноких верств картопель ванном, яке відіймає вогкість землі, прилиплої на картоплях та рівночасно нищить зародки недуг на лупинці картопель.

Ріжні *галапасні комахи* із дробу виженемо розтертою на порошок камфорою, яку насиплемо між піря.

Ріжмо солому на підстилку! — Різана солома о много ліпше втягає в себе моч, лекше її накласти на віз, розкидувати по полі та заорювати. Цим заощадить господар багато праці а і підстилка з такої соломи є мягкою. Ріжмо солому на 20 см.

Гасло: З народом господарсько сильним, кожна влада мусить числитися.

Господарський порадник.

Забезпечення воза перед розсиханням.

Питання 141. Як забезпечити колеса від воза, щобби в часі посухи не розсихалися? Зараз головка тріскає, шпичі розхолітуються, обруч злітає. Дехто окручує головку поміж шпичі плетінкою зі соломи. Чит. Пр. в Добр.

Відповідь: Причиною розсихання коліс є невідповідно висушений матеріал а також не добре допасоване окуття. Найкращою запорукою, щобби колеса нерозсихалися може бути лише добре висушений матеріал. Плетінки зі соломи забезпечують колеса, бо солома притягає багато вогкості і задержує її так, що дерево незсихається. Смаровання коліс тиром або дьохтьом запобігає також розсиханню.

Тировання воза.

Питання 142. Чи оплатиться тирувати новий віз (снасть, драбини) або малювати зеленою фарбою? Чит. Пр. в Добр.

Відповідь: Кожне натертя дерева тиром, або помальовання фарбою забезпечує його перед розсиханням, охоронює від нищення деревними шкідниками а також консервує від зіпсуття на довший час. Середники до натирання мусять бути рідкі, щобби в дерево всякли. Густа фарба дерево лише прикрасить, але не допоможе йому нічого, бо вода скоро фарбу зполюче.

Висів посіду на зелену пашу.

Питання 143. Чи з браку іншого насіння (як горох, гречка, вика) можна сіяти на зелену пашу на осінь по підоранню стерні мішанину ріжного зела (найбільше горошку) з посідом ячменю і вівса? Чит. Пр. в Добр.

Відповідь: Засів проведений навіть в половині серпня є пізний, тому вже тепер не можна на зелену пашу нічого сіяти. Всі відпадки з під млинка разом з посідом треба запарити гарячою водою або розмолоти і скормити худобою. Висівати не можна бо поле сильно заросте бур'янами.

Чим мастити молотільню з киратом?

Питання 144. Кажуть, що молотільню з киратом краще мастити оливою змішаною з нафтою, ніж самою оливою, бо олива за густа а нафта чистить ложа. Чит. Пр. в Добр.

Відповідь: Звичайні господарські машини не вимагають спеціальних смарів, однак добрі смари спричиняють легкий хід цілої машини. До мазання проте треба уживати середно густої оливи, а всі отвори хоронити перед порохом, що перемішується з оливою, твердне і занечищує ложе. Добре є теж всі ложа перед працею прочистити нафтою. В кождім разі треба уживати окремо нафти а окремо оливи.

Дріждже і рурки до виробу овочевих вин.

Питання 145. Купець з Ярослава прислав оферту на дріждже і ферментаційні рурки до виробу овочевих вин з допискою, що більше нічого не треба а можна зробити овочеве вино дорівнює правдивому. Що про се думати? Чит. Пр. в Добр.

Відповідь: До виробу доброго овочевого вина потрібно праси до витискання соку з овочів, а до соку треба придати цукру, дріжджей і посудини заосмотрені ферментаційним чопом. Всі потрібні прибори і підручник про виріб овочевих вин можна набути в Спілці Укр. Агрономів, Львів, Зіморевича 20. Про виріб вина була стаття в „Сіль. Госп.“ під наголовком: „Як найкраще зужити овочі“.

Більмо на оці у корови.

Питання 146. Як корова дістане більмо на оці, то тутешні „лікарі“ радять засипати око товченим порошком паленого піпона, цукру і соли. Чи воно є добре і чи помагає? Чит. Пр. в Добр.

Відповідь: Засипування хорого ока порошком цукру, соли і других подібних лікарств є звірством, яке повинно зникнути якнайскоріше з нашого села. Цукор або сіль дразнить око так довго, доки не розплинеться, викликає сильні сльози і хоробу лише погіршує. На хоре око треба прикладати холодні оклади і хоронити його від нечистоти а саму хоробу повірити ветеринарному лікареві до лікування.

Всихання груші.

Питання 147. Що робити, як груша карлова підчас цвіту мерзне і вже не хоче рости, а верхки всихають? Чит. Пр. в Добр.

Відповідь: Якщо груші не пошкодили зимові морози, то тим менше могли їй пошкодити весняні приморозки. Змерз лише цвіт а не дерево. Причиною, що груша не росте може бути за слаба земля і брак воздуха в землі, зимна і мокра земля. Причиною всихання верхків є брак і за велика кількість води в землі на перемену, що діється звичайно на пропустних чорноземах. Терплять на це звичайно дерева спроваджувані з других околиць. Найкраще тому виплекувати дерева у місцевих шкільках.

Виужиття гречки.

Питання 148. Що зробити з гречкою, що насадилла мало цвіту і зерна внаслідок пізнього засіву? Чит. Пр. в Добр.

Відповідь: Приорана відцвіла гречка не принесе багато користи, бо вже здеревіла. Ще найліпше її можна використати на пашу, але також в малих кількостях.

Що сіяти на конюшиниську?

Питання 149. По конюшині 4 рік по гною хочу сіяти пшеницю. Яких дати штучних гноїв і кільки? Земля — єредно тяжкий чорнозем. Д. Х. з Я.

Відповідь: Конюшинисько це дуже добра земля під пшеницю, лише її треба підкинути, відтак виорати і пригноїти на морг 100—150 кг суперфосфату мінерального і 100 кг. потасової соли.

Мішання штучних гноїв.

Питання 150. Чи можна сіяти разом по 50 кг. суперфосфату і томасини під жито і пшеницю, а також чи можна з ними разом висівати вално. Ст. М. з Я.

Відповідь: Томасини разом зі суперфосфатом сіяти не можна. Тому, що на засів томасини вже пізно, найліпше дати під жито і пшеницю суперфосфат мінер. Вално можна сіяти з томасиною, однак кожде окремо, а принайменше на 2 тижні перед засівом і вална на морг 3—5 метр. соти.

„ЦЕНТРОСОЮЗ“

СОЮЗ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ

кооператива з відповідальністю уділами

У ЛЬВОВІ, вул. ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

АДРЕСА ДЛЯ ТЕЛЕГРАМ: „ЦЕНТРОСОЮЗ“ ЛЬВІВ.

ТЕЛЕФОН Ч. 94, 2116. ДОСТАВЛЯЄ ЧЕРЕЗ КООПЕРАТИВИ,

АБО ДЕ ТАКИХ НЕМА, БЕЗПОСЕРЕДНО РІЛЬНИКАМ:

штучні навози, рільничі машини і зжаряддя, коси
з власною охоронною маркою, насіння до-
рідних збіж, товари споживчі і гальктерійні.

**Купує і посередничить у продажі рільничих
продуктів, як збіжжа, фасоля, яйця і клоче.**

„ВАСОН“

Товариство для перерібки м'ясних перетворів

**ЗИМУНТА РУКЕРА і Спілки
У ЛЬВОВІ, вулиця ЖОВКІВСЬКА ЧИСЛО 173.**

купує стало впрост від годівельників за посередництвом рільничих кооператив

молоді і м'ясні безроги о живій вазі 70—100 кг.

за готівку, платну при відборі, по цінах взаємно попередно усталених.

Фірма обчислює лише ладунки ціловаґонові.